

JAARBOEK VAN DE KONINKLIJKE MARINE

2014

Koninklijke Marine

JAARBOEK
VAN DE
KONINKLIJKE MARINE
2014

INHOUDSOPGAVE

WOORD VOORAF	9
IN MEMORIAM	13
DE EVALUATIE VAN DE REORGANISATIE COMMANDO ZEESTRIJDKRACHTEN	14
ORGANISATIEOVERZICHTEN	16
Leiding van het Ministerie van Defensie	16
Admiraliteitsraad	18
Staf Commando Zeestrijdkrachten	20
Afdeling Financiën en Control (F&C)	21
DIRECTIE PERSONEEL EN BEDRIJFSVOERING	22
Afdeling Personeel en Organisatie	25
Afdeling Integratie	26
Afdeling Bedrijfsvoering en Informatievoorziening	29
AFDELING GENEESKUNDIGE EN PERSONELE ZORG	31
Geneeskundige Zorg	31
Personele Zorg	36
OPLEIDINGEN KONINKLIJKE MARINE / SCHOLEN	41
DE KONINKLIJKE MARINE IN CIJFERS	68
DIRECTIE OPERATIES	73
Stafgroep	74
Maritime Battle Staff	75
Marine Training Command	81
Sea Training Command	84
MARITIEM HOOFDKWARTIER ADMIRAL BENELUX	90
Operationele Eenheden Vloot	90
Reisverslagen Grote Bovenwater eenheden	90
Reisverslagen mijnenbestrijdingsvaartuigen	116
Reisverslagen Onderzeeboten	123
Reisverslag Torpedowerkschip	127

Inhoudsopgave

Operationele Eenheden Korps Mariniers	129
1 st Marine Combat Group	129
2 Marine Combat Group	133
Netherlands Maritime Special Operations Force	135
Sea-Based Support Group	138
Surface Assault and Training Group	138
Groepsoudsten	142
Marineluchtvaartdienst	143
Maritime Warfare Centre	146
Dienst der Hydrografie	149
Militaire Hydrografie & Meteorologie en Oceanografie	150
Productie Civiel	153
Geodesie en getijden	154
Hydrografische Informatievoorziening & Beheer	155
Stafgroep / Accountmanagement Operationele eenheden	155
Hydrografische opnemingsvaartuigen	157
DIRECTIE MATERIËLE INSTANDHOUDING	162
Maritieme instandhouding	162
Maritieme logistiek	164
Maritieme techniek	166
Programmering	167
Maritieme ondersteuning	168
Stafbureau Coördinatie en Intendancezaken	169
Stafbureau vastgoed	170
Stafbureau Integrale Beveiliging	173
Stafbureau Veiligheid en Milieu	174
Marinebasis Den Helder	175
Joost Dourleinkazerne	178
Marinekazerne Erfprins	179
Van Ghentkazerne	181
Marinekazerne Vlissingen	183
Marine Etablissement Amsterdam	185
Van Braam Houckgeestkazerne Doorn en Mobilisabel Complex Maartensdijk	188
Korps Marinebrandweer	190
Haven faciliteiten	190
Energiedistributiebedrijf	192
Marinierskapel	194
Marinemuseum	198
Mariniersmuseum	201
Opleidingsvaartuigen	202

COMMANDANT DER ZEEMACHT IN HET CARIBISCH GEBIED	206
Algemeen	208
Maritiem Hoofdkwartier Carib	209
Diensten Centrum Internationale Ondersteuning Defensie	214
Ondersteuningsvaartuig en stationsscheepen	215
Marinebasis Parera op Curacao	220
Marinekazerne Suffisant op Curacao	221
Marinierskazerne Savaneta op Aruba	223
Marine Steunpunt Pointe Blanche	225
Afdeling Materiele Instandhouding	226
Directie Control	228
Personeel & Organisatie Advies	229
Medische Dienst	232
Dienstencentrum Bedrijfsmaatschappelijk Werk Regio Carib	232
Dienst Vastgoed Defensie Dienstkring Carib	234
IVENT	235
Bewaking en Beveiliging	236
Kustwacht voor het Koninkrijk der Nederlanden in het Caribisch Gebied	237
BIJLAGEN	239
Vlagofficieren-dienstoudsten 2014	239
Koninklijk Instituut voor de Marine	239
Kustwacht Nederland	242
Programma Zeeketen	246
Herinrichting Technisch Domein KM	247
Bestand van lichte vaartuigen op 31 december 2014	254
Bestand van schepen op 31 december 2014	258
Buitenlandse havenbezoeken	276
Register KM-functionarissen	284
Register scheepsverslagen	287
Afkortingen	288

Luitenant-generaal der mariniers R. Verkerk

WOORD VOORAF

In het turbulente vorige jaar, 2013, voerde het Commando Zeestrijdkrachten wereldwijd missies uit. Tegelijkertijd vond er een grondige reorganisatie plaats én vierde de zee-macht haar 525-jarig bestaan. In 2014 lag de focus op inzet, gereedstelling en het stabiliseren van de Nederlandse zeemacht na alle reorganisaties.

Ook dit jaar is een beroep gedaan op de inzet van onze mannen en vrouwen met hun materieel. Bijzonder was de inzet van vele eenheden (vloot en mariniers) voor de beveiliging van de *Nuclear Security Summit* (Nationale Veiligheidstop) in Den Haag op 24 en 25 maart. Verder van huis opereerde Zr.Ms. *Evertsen* vier maanden als onderdeel van de NAVO anti-piraterijmissie *Ocean Shield*. Onder de vlag van de EU waren Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* en Zr.Ms. *Van Speijk* in hetzelfde gebied actief in de bestrijding van piraterij. Ook op het andere halfrond, in Caribisch Nederland, was de Koninklijke Marine permanent actief door de inzet van schepen en andere eenheden.

Zo wijd de wereld strekt waren marinierseenheden, zowel regulier als ad-hoc samengesteld, actief in het kader van een veelvoud aan missies, op zee en aan land. Op 14 mei

Rendez-vous van Zr.Ms. *Evertsen* en de Happy Dragon van rederij Big Lift Shipping op 17 april 2014. Zr.Ms. *Evertsen* heeft vandaag, gedurende de anti-piraterijmissie *Ocean Shield*, een boarding geoefend met mariniers van het EBE op de Happy Dragon, waar het 100^e VPD team het schip beveiligd tegen piraten.

viel enkele onderofficieren van dat korps te Breda een erkenning ten deel voor bijzonder dapper gedrag: uit handen van de Minister van Defensie ontvingen zij een dapperheidsonderscheiding voor acties in Afghanistan.

De verhalen in dit boek bevatten meer details over de inzet en gereedstelling van bovengenoemde maritieme eenheden.

2014 was ook weer een jaar van kleine en grote veranderingen. In januari trad de nieuwe krijgsmachtdeeladjudant aan. Als chef der equipage van de Koninklijke Marine vervult hij een essentiële rol in de communicatie tussen de equipage en mij. In mei smolten de officierskorpsen Technische Dienst en Elektrotechnische Dienst samen tot een nieuw Korps Technische Dienst, en op 26 september nam ik tijdens een plechtige ceremonie het commando over de zeestrijdkrachten en de functie van Admiraal BENELUX over van mijn voorganger, vice-admiraal M.J.M. Borsboom.

In maart doopte mevrouw J.A. Hennis-Plasschaert, de minister van Defensie, tijdens een sfeervolle maritieme plechtigheid 'haar' schip, het Joint Support Ship *Karel Doorman*. Niet alleen de minister was blij met deze aanwinst. Ook de bemanning, de rest van het marinepersoneel, de projectmedewerkers van de Defensie Materieel Ondersteuning (DMO) en de scheepsbouwers beleefden een feestelijke dag. Op 19 juli kwam het indrukwekkende schip aan in de nieuwe thuishaven en sindsdien domineert het de skyline van Den Helder. Van een ander schip, Zr.Ms. *Amsterdam*, nam de Koninklijke Marine jammer genoeg in december afscheid. Op een koude dag haalden twee Nederlandse matrozen voor de laatste maal de Nederlandse driekleur neer. Peruviaanse collega's hesen hun eigen vlag vervolgens op de BAP *Tacna*. In het zuiden van de Grote Oceaan zal dit schip, dat de Koninklijke Marine vele jaren goede diensten heeft bewezen, de collega's uit Peru dienen. De introductie in de vloot van de *Karel Doorman* maakt het gemis aan een *dedicated* bevoorradingsschip maar deels goed. De behoefte aan een tanker

Ceremoniële commando-overdracht van vadm M.J.M Borsboom aan Genmarns R. Verkerk in Den Helder op 26 september 2014.

Feestelijkheden tijdens de commando-overdracht van het CZSK op 26 september 2014 in Den Helder.

JSS Karel Doorman wordt gedoopt door minister van Defensie mw. J.A. Hennis-Plasschaert, te Vlissingen, 8 maart 2014.

naast het JSS *Karel Doorman* blijft bestaan, evenals de behoefte aan vervangers voor de onderzeeboten en een fors deel van de oppervlaktevloot. Het stafproces voor deze vervangingsprojecten nam in 2014 een aanvang.

Wat mij naast de gebeurtenissen hierboven in 2014 vooral is bijgebleven, is het ongehooflijke enthousiasme dat ik elke keer weer aantrof bij de contacten met de mannen en vrouwen van onze Koninklijke Marine. Op werkbezoeken in Nederland, in de West en in missiegebieden: overal een brede lach op het gezicht. Natuurlijk zijn er altijd 'suggesties ter verbetering', maar altijd en overal is ook de *drive* om er iets van te maken. Met elkaar. Voor de veiligheid van Nederland. Op en vanuit zee. Ik hoop dat het voor u liggende jaarboek dit enthousiasme voor de Koninklijke Marine op u kan overbrengen.

Commandant Zeestrijdkrachten

R. Verkerk
Luitenant-generaal der mariniers

IN MEMORIAM

De Koninklijke Marine herdenkt haar medewerkers die in 2014 zijn overleden:

Sergeant-majoor WDW S.A. Groenewegen	4 januari
De heer W. Dijk	4 maart
Sergeant ODVB R.D. Fopma	25 april
Korporaal ODVB N.J.M. Walters	10 juli
milicien 1 I. Nicasia	30 juli
Luitenant ter zee der tweede klasse oudste categorie TD F.D. van der Wal	3 augustus
Kapitein-luitenant ter zee M.J.M. van Hoorn	4 augustus
Kapitein-luitenant ter zee (SD) drs. P.J.G. ten Thije	27 oktober
Sergeant TD P.A. Westerveld	31 oktober

DE EVALUATIE VAN DE REORGANISATIE COMMANDO ZEESTRIJDKRACHTEN

Achtergrond

Op 8 juli 2013 vond de ‘Reorganisatie CZSK 2013’ plaats. Dit vormde tevens het startsein van de evaluatie die zou doorlopen tot in het najaar van 2014. Deze grote reorganisatie is ten uitvoer gebracht naar aanleiding van de Beleidsbrief ‘Defensie na de kredietcrisis: een kleinere krijgsmacht in een onrustige wereld’ en de daaropvolgende opdracht van de Secretaris-Generaal (SG). In april 2011 werd begonnen met de voorbereidingen en de implementatie van de reorganisatie onder leiding van de transitie-manager CZSK. De reorganisatie hield een volledige herinrichting van de organisatie in en een diepe integratie van het Marinebedrijf. Op operationeel vlak werden vier mijnenjagers en een bevoorrader afgestoten en bovendien werd de structuur van de marinierseenheden gewijzigd. Er werden forse reducties in de formatie doorgevoerd, niet alleen in de be-stuursfuncties maar voor alle onderdelen.

Uitvoering

De evaluatie werd uitgevoerd zoals voorgeschreven in het Uitvoeringsreglement Reorganisaties Defensie. Het uitgangspunt voor de evaluatie was het Definitieve Reorganisatieplan (DRP) ‘Reorganisatie CZSK 2013’. In de evaluatie werd onderzocht of de reorganisatie voldeed aan de opdracht van de SG uit 2011. Vervolgens werd gekeken of de nieuwe organisatie, zoals vooraf bedacht en vastgesteld in het DRP, in de praktijk functioneerde en of de aanpak van de reorganisatie was geslaagd.

Van december 2013 tot maart 2014 deelden de projectleiders hun indrukken in *First Impression Reports*. Dit gebeurde onder regie van kolonel der mariniers Brinkman als nieuwe transitie-manager. Net als tijdens de reorganisatie werd nauw samengewerkt met de medezeggenschap. Defensieonderdeel Medezeggenschapscommissie (DMC) CZSK stelde voor elk van de directies en het Commandement der Zeemacht in het Caribisch Gebied (CZMCARIB) een werkgroep in. Deze vier werkgroepen vertegenwoordigden de DMC CZSK en dachten mee met de projectleiders. In deze werkgroepen waren officieren, onderofficieren en burgers betrokken.

Uitkomsten

Uiteindelijk werd bepaald dat met de nieuwe formatie van het CZSK was voldaan aan de oorspronkelijke opdracht van de SG. De nieuwe organisatie bleek in de praktijk te functioneren, al waren er wel zorgpunten. Deze spitsten zich onder andere toe op de gevolgen van de invoering van SAP (*Systems, Applications and Products for data processing*) en de personele capaciteit en (onder)bezetting bij een aantal onderdelen.

De lancering van het informatiebesturingssysteem SAP aan boord van Zr.Ms. *Tromp*, door bgen mr. J.S. van Duurling en PC-ZSK genmajmarns R. Verkerk bekrachtigd. 8 januari 2014, Den Helder.

Uit de evaluatie bleek verder dat de aanpak van de reorganisatie was geslaagd. Het model met één transitie-manager, de toekomstige directeuren als 'deelopdrachtnemers' en de projectleiders was overzichtelijk en duidelijk van opzet geweest. De keuze voor één integrale reorganisatie en één omklapdatum gaf duidelijkheid aan het personeel, de DMC CZSK en de projectleiders. Hiermee werden ook gelijke kansen aan het personeel geboden om tijdens de implementatie een passende functie te krijgen.

Afronding

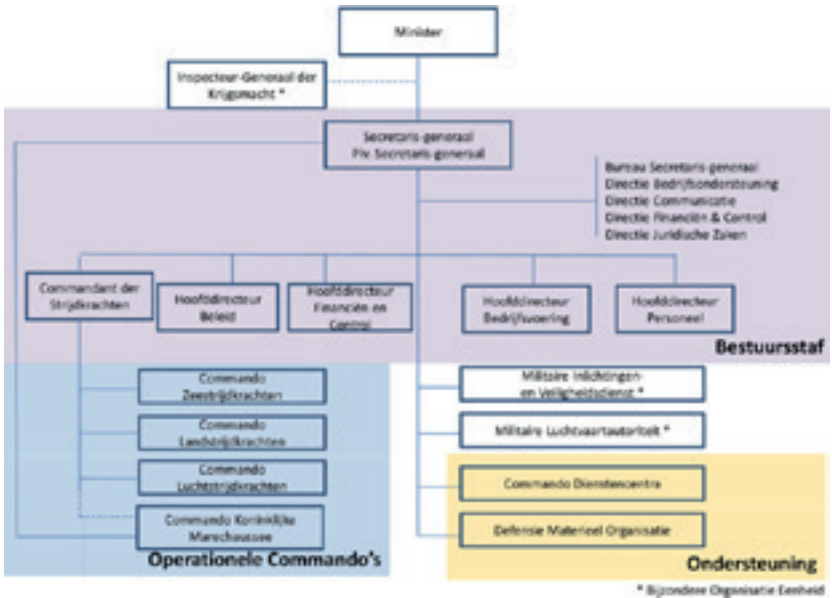
Begin oktober 2014 werd de evaluatie afgerond. Het evaluatierapport was officieel vastgesteld door de Admiraliteitsraad met instemming van de DMC CZSK. Verder werd het evaluatierapport besproken met de vakcentrales in het Informeel Overleg Reorganisaties CZSK.

Hoewel de evaluatiefase van de reorganisatie was afgerond, betekende dat niet dat alles klaar was. De evaluatie leverde een aantal mogelijke verbeterpunten op. Een deel daarvan kon meteen worden opgepakt. Andere verbeterpunten werden eerst nog verder uitgewerkt. Zo werd nadrukkelijk aandacht gevraagd voor een toekomstbestendig beheer van SAP na de migraties door het programma 'Zeeketen'. Verder werd prioriteit gegeven aan al lopende onderzoeken, gericht op het tegengaan van vergrijzing en onderbezetting en op het versterken van de aanwas van (technisch) personeel.

ORGANISATIEOVERZICHTEN

Leiding van het Ministerie van Defensie

Vereenvoudigd organigram van het Ministerie van Defensie

Defensietop

Politieke leiding

Minister : mw. J.A. Hennis-Plasschaert

Ambtelijke leiding

Secretaris-Generaal : drs. E.S.M. Akerboom
 plv. Secretaris-Generaal : mr. F.M. Herman de Groot

Militaire leiding

Commandant der Strijdkrachten : gen T.A. Middendorp
 plv. Commandant der Strijdkrachten: : ltgen drs. J.H. Wehren

Directies Bestuursstaf

Bureau Secretaris-Generaal : D.M. van Weel
 Defensiestaf : gen T.A. Middendorp
 Hoofddirectie Algemene Beleidszaken : drs. B.W. Bargerbos
 Hoofddirectie Financiën en Control : mw. drs. P.G. Lugtenburg
 Hoofddirectie Informatievoorziening
 en Organisatie : mw. mr. F. Diepstraaten
 Hoofddirectie Personeel : sbn H. Itzig Heine
 Directie Communicatie : drs. W.H. Kok
 Directie Juridische Zaken : mr. M. Gazenbeek

Directie Personeel en Organisatie

Bestuursstaf : mw. mr. drs. E.M. Schelkers-Breed
 Directie Planning en Control : drs. G. Gerritsen
 Directie Ruimte, Milieu en Vastgoed : drs. A.M. van der Assen

Bijzonder organisatie-eenheden

Inspecteur-generaal der Krijgsmacht : lgenmarns A.G. van Ede,
 vanaf 30 juni lgen B. Hoitink

Militaire Inlichtingen- en
 Veiligheidsdienst : sbn P.J. Bindt
 Militaire Luchtvaart Autoriteit : kol vlieger S.H.P.M. Pellemans
 Militair Huis van de Koning : genmaj H. Morsink

Overige organisatie-eenheden

Auditdienst Defensie : wnd. bgen drs. G.J.A.M. Schellekens

Admiraliteitsraad

De Admiraliteitsraad is het hoogste bestuursorgaan in het Commando Zeestrijdkrachten. Binnen de kaders van de Commandant der Strijdkrachten bepaalt de raad het marienebeleid en stuurt hij het gereed stellen van maritieme eenheden aan.

Voorste rij van links naar rechts: Sbn B.W.J. Bekkering, Itgenmarns R. Verkerk, dam M.J.P. Hofman.
Middelste rij van links naar rechts: Ktz (ld) P.R.G. Stunnenberg, cdr ir. C.H. Boelema Robertus, briggemarns mr. R.G. Oppelaar, cdr J.H. Hulsker. Achterste rij van links naar rechts: Mw. L. Freen, kltzsd drs. A.C. Loos-Gelijns, ktz A.S. Warnaar EMSD, ktz S.P. Hofkamp EMSD, aoodnd D. Harting.

Leden

Commandant Zeestrijdkrachten	: Itgenmarns R. Verkerk, voorzitter
Plaatsvervangend Commandant Zeestrijdkrachten	: sbn B.W.J. Bekkering, plv. voorzitter
Deputy Admiral Benelux	: dam M.J.P. Hofman
Directeur Materiële Instandhouding	: cdr ir. C.H. Boelema Robertus
Directeur Operaties	: briggenmarns mr. R.G. Oppelaar
Directeur Personeel & Bedrijfsvoering	: cdr J.H. Hulsker

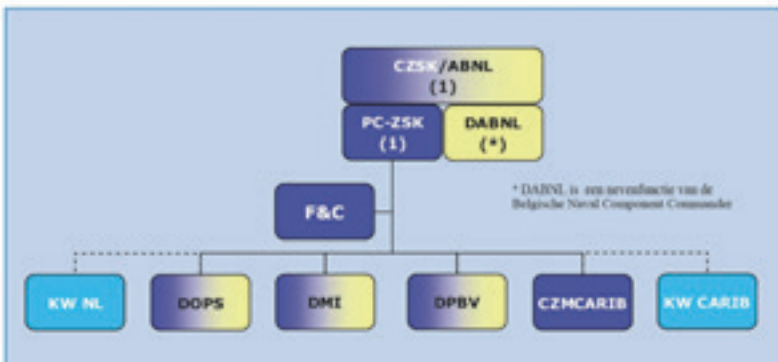
Buitengewoon lid

Commandant der Zeemacht in het Caribisch gebied	: briggenmarns D.A. Swijgman
---	------------------------------

Secretaris	: mw. L. Freen
-------------------	----------------

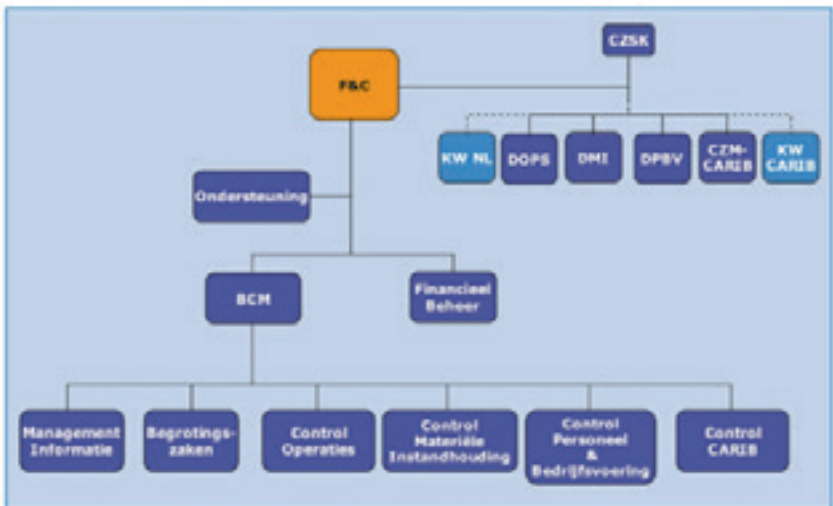
Uit hoofde van hun functie waren bij de vergaderingen van de raad aanwezig

Hoofd Bureau Strategie & Advies	: ktz A.S. Warnaar EMSD
Chef kabinet	: ktz S.P. Hofkamp EMSD
Hoofd Financiën en Control	: ktz (ld) P.R.G. Stunnenberg
Hoofd Communicatie CZSK	: kltz (sd) drs. A.C. Loos-Gelijns
Krijgsmachtdeeladjutant KM	: aoodnd D. Harting

Vereenvoudigd organigram van het Commando Zeestrijdkrachten

Staf Commando Zeestrijdkrachten

Commandant Zeestrijdkrachten	: vadm M.J.M. Borsboom, vanaf 26 september 2014, ltgenmarns R. Verkerk
Plaatsvervangend C-ZSK	: genmajmarns R. Verkerk, vanaf 26 september 2014 sbn B. Bekkering
Chef Kabinet	: ktz S.P. Hofkamp EMSD
Strategie en Advies	: ktz A.S. Warnaar EMSD
Juridische Zaken	: ktz (ld) mr. E.P.J. Schelkers vanaf 19 mei 2014 ktz(ld) mr. G. Souer
Communicatie	: kltz (sd) R.K. Middel vanaf 1 april 2014 kltz (sd) drs. A.C. Loos-Gelijns

Afdeling Financiën en Control (F&C)

De afdeling Financiën & Control (F&C) is in oktober 2013 opgericht en is direct gesteld onder de Commandant Zeestrijdkrachten (C-ZSK). Aangezien de afdeling geen onderdeel vormt van een directie heeft zij daarmee een onafhankelijke positie binnen het CZSK. De afdeling F&C wordt functioneel aangestuurd door de directeur Financiën & Control van de Commandant der Strijdkrachten (CDS).

De afdeling F&C is niet alleen verantwoordelijk voor de financiële control van het *operationele commando* (OPCO), inclusief de maandelijkse kasprognoses, maar verzorgt ook de driemaandelijkse managementrapportages aan de CDS en levert de bijdrage aan het jaarverslag. De afdeling F&C kent drie aandachtsgebieden; begroting/budgetcontrol, beheer en management-informatie.

Vanuit de afdeling F&C wordt ondersteuning verleend aan de Directie Operaties (DOPS), de Directie Materiële Instandhouding (DMI), Personeel en Bedrijfsvoering (DPBV) en het Commandement der Zeemacht in het Caribische Gebied (CZMCARIB) door controllers beschikbaar te stellen. Daarmee is de controlecapaciteit – in overeenstemming met de blauwdruk control – ingericht als *dedicated* capaciteit. Dit betekent dat deze capaciteit ter beschikking staat van de directies OPS, DMI, DPBV en aan het CZMCARIB om – in opdracht van Hoofd F&C (H-F&C) – werkzaamheden uit te voeren ten behoeve van die directies.

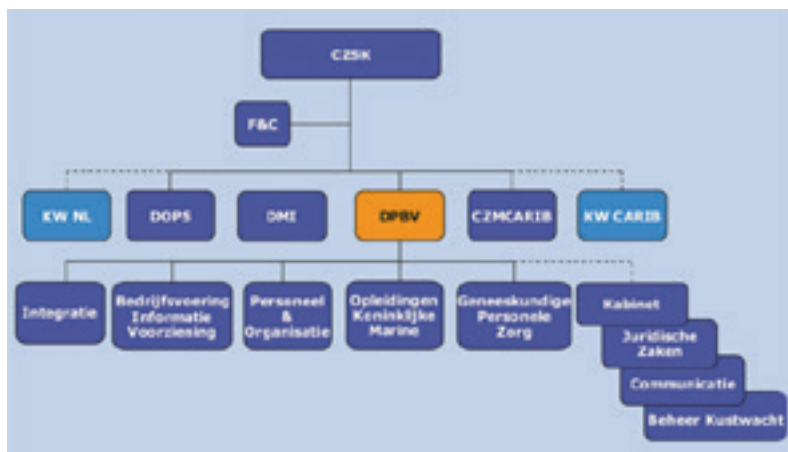
Gedurende het gehele jaar 2014 is de realisatie van de begroting nauwgezet gevolgd. Hierbij is continue de link gelegd tussen het plan en het beschikbare budget. Maandelijks is door de afdeling F&C in overleg met de directies van het Commando Zeestrijdkrachten een kasprognose ingediend bij de CDS. Deze kasprognoses gaven steeds een realistisch beeld van de financiële staat van het CZSK. Het nauwgezet volgen van de realisatie heeft erin geresulteerd dat eind 2014 het budget volledig is gerealiseerd.

In 2014 is F&C betrokken geweest bij de integratie van het SAP-M&F (het logistieke softwareprogramma met een focus op Materieel en Financiën). De livegang van Logistiek en Orderbesturing bij de DMI is van invloed op de rol en werkzaamheden van de controller. De afdeling geeft hier in overleg met de directie invulling aan.

Tot slot is in het jaar 2014 in nauwe samenwerking met het Financieel Administratie en Beheer Kantoor (FABK) en de overige ketenpartners hard gewerkt aan de verdere verbetering van de kwaliteit van de financiële processen in de gehele keten van behoeftestelling tot betaling.

DIRECTIE PERSONEEL EN BEDRIJFSVOERING

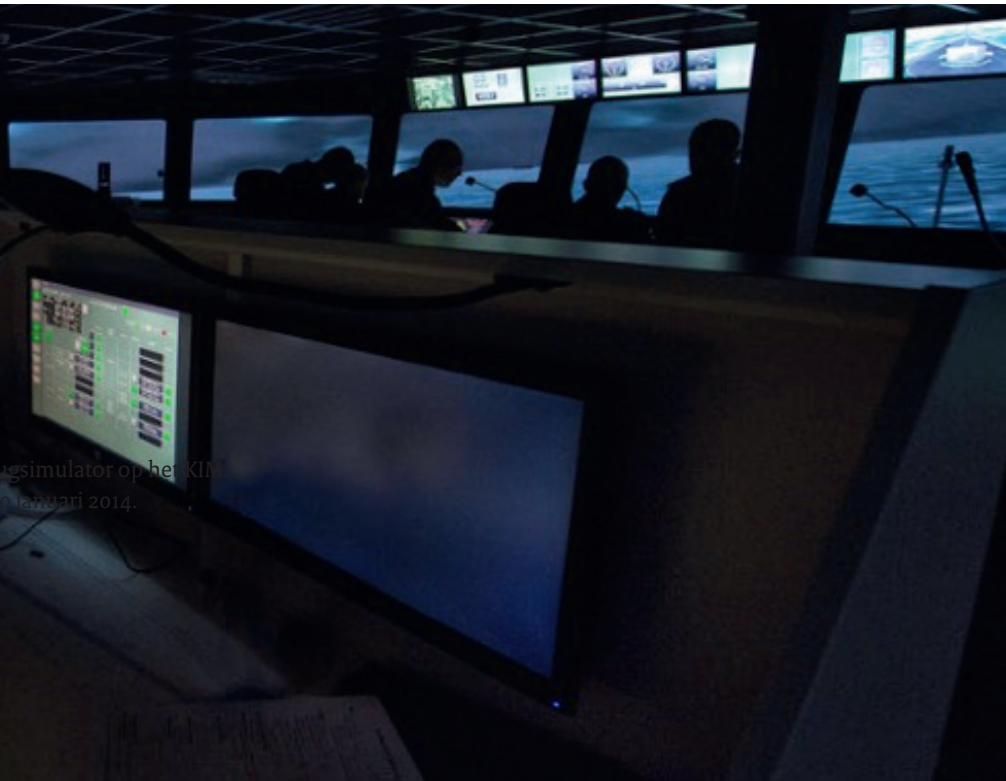
Vereenvoudigd organigram van de Directie Personeel en Bedrijfsvoering (DPBV)

Directeur Personeel & Bedrijfsvoering	: cdr J.H. Hulsker
Hoofd Juridische Zaken	: cdr (ld) tit. mr. G. Souer
Hoofd P&O	: ktz P.F.M. Reesink
Hoofd Opleidingen KM	: kolmarns P.J. de Vin
Hoofd Integratie	: ktz (td) P.F. Willemse
Hoofd Geneeskundige & Personele Zorg	: ktz (ar) D.F. Verschoor
Hoofd Bedrijfsvoering en Informatievoorziening	: ktz R.J. Bloemendaal
Coördinator Kustwacht NL/CARIB	: ktz J.P.D. van Zaalen
Chef Kabinet	: ktz S.P. Hofkamp EMSD
Hoofd Communicatie	: kltz (sd) drs. A.C. Loos-Gelijns

De doelstelling van de Directie Personeel en Bedrijfsvoering (DPBV) is het ondersteunen van de plv. Commandant Zeestrijdkrachten (PC-ZSK) bij het besturen van de CSZK-organisatie.

De nieuwe brugsimulator op het KIM. Den Helder, 20 januari 2014.

De nieuwe brugsimulator op het KIM.
Den Helder, 20 januari 2014.

Voor 2014 lagen er voldoende uitdagingen om de geplande en noodzakelijke activiteiten uit te voeren en daarmee de operationele doelstellingen te behalen. De Commandant der Strijdkrachten (CDS) heeft, in samenhang met de 'Regieagenda' voor de Bestuursstaf, een vijftal speerpunten geformuleerd die betrokken moeten worden in de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de opdrachten in de Aanwijzing Gereedstelling CDS (AGCDS), namelijk: inzet, personeel, vernieuwing van het operationeel domein, militaire samenwerking (nationaal en internationaal) en financiële duurzaamheid. Op basis van deze onderdelen maakt het CZSK onderscheid naar prioriteiten en speerpunten.

De *prioriteiten* voor de uitvoering CZSK:

- 1) Inzet;
- 2) Livegang ERP (SAP);
- 3) Functioneren nieuwe CZSK-organisatie;
- 4) Gereedstelling conform AGCDS.

Daarnaast waren voor 2014 de volgende speerpunten CZSK geïdentificeerd:

- Operationele resultaten boeken;
- Interne bedrijfsvoering op orde brengen;
- Marinemensen die het verschil maken aantrekken;
- Internationale militaire samenwerking versterken;
- Financiële duurzaamheid vergroten.

DPBV zorgt voor ondersteuning van deze processen, met voor 2014 een sterke focus op de livegang van het softwareprogramma SAP en het functioneren van de nieuwe CZSK-organisatie. Na de start van de nieuwe organisatie op 8 juli 2013 hebben de verschillende afdelingen hard gewerkt om de nieuwe verbanden met elkaar binnen en buiten het CZSK te identificeren en werkend te maken, en om een directie-brede 'visie en missie' met bijbehorende doelen te ontwikkelen, het zogenoemde 'Strategisch Vertrekdocument'.

De grootste uitdagingen waren de vormgeving van de bedrijfsvoering en het inzichtelijk maken van de verantwoordelijkheden, alsmede het identificeren van de verschillende koppelvlakken. Met de introductie van SAP zijn ook het assortimentsgewijs werken (AGW) en de juiste afstemming binnen vraag- en aanbodmanagement (VAM) een feit. Dit levert een groot en divers netwerk op van leveranciers en klanten, waardoor het identificeren van koppelvlakken veel inzet en tijd kost. Het werken met AGW en VAM zal door de opzet van deze gedegen basis in de toekomst gemakkelijker worden. Daarnaast is veel aandacht voor de juiste inrichting van de nieuwe organisatie en het evalueren van de gemaakte keuzes.

Afdeling Personeel en Organisatie

De effecten van de grote reorganisatie in 2013, waarbij de organisatie van het CZSK bijna als geheel en in één keer werd gewijzigd, waren in 2014 nog voelbaar. Veel organisatieonderdelen zochten nog naar een nieuwe werkwijze.

Voor P&O veranderde er met de reorganisatie van 2013 niet zoveel met betrekking tot de eigen processen en werkwijze. In de omgeving van P&O, zowel intern als extern CZSK, was dat anders.

Met name het opnieuw inrichten van ‘koppelvlakken’ ter vergroting van de verbinding met nieuwe en vernieuwde organisatieonderdelen kreeg in 2014 de volle aandacht. Belangrijk voor P&O was daarbij de afstemming met de Divisie Personeel en Organisatie Defensie (DPOD). Delen van de rechtspositie, management development, personele planning en formatieplanning dossiers worden vanaf 2014 ondergebracht bij de DPOD.

Dat de reorganisatie nog nagalmde, werd het meest tastbaar tijdens de evaluatie van de reorganisatie die in september 2014 werd afgerond. Het werd toen duidelijk dat er grote stappen waren gezet, maar dat nog niet alles optimaal functioneerde. Een andere belangrijke constatering was dat de overtolligheid van personeel die men als gevolg van de reorganisatie had verwacht, in de praktijk wel meeviel. Alleen bij het burgerpersoneel is, hoe vervelend ook, een beperkte overtolligheid opgetreden. De medewerkers die het betrof, konden gebruikmaken van het sociaal beleidskader. Op het gebied van P-beleid werden in 2014, *bottom up*, de eerste stappen gezet in de richting van een ‘Personeelsbeleid van de toekomst’. Dit was vooral ingegeven door de wens om het personeel op langere termijn aan te vullen, in combinatie met vergrijzing en een andere aard van de arbeidsmarkt. Tevens werd binnen het CZSK de mogelijkheid voor burgermedewerkers om loopbaanbegeleiding te krijgen sterker in de steigers gezet met de introductie van een ‘talent management systeem’.

Al met al was 2014 voor P&O een druk jaar. Met de reorganisatie werd de personeelsbezetting van de organisatie niet plotseling veel beter en het was een grote uitdaging om personeel op de juiste plaats te krijgen.

Afdeling Integratie

De afdeling Integratie (INT) bestaat uit de bureaus Strategie & Advies (S&A), Beleid Plannen & Begroten (BPB) en Investerings (INV).

Bureau S&A

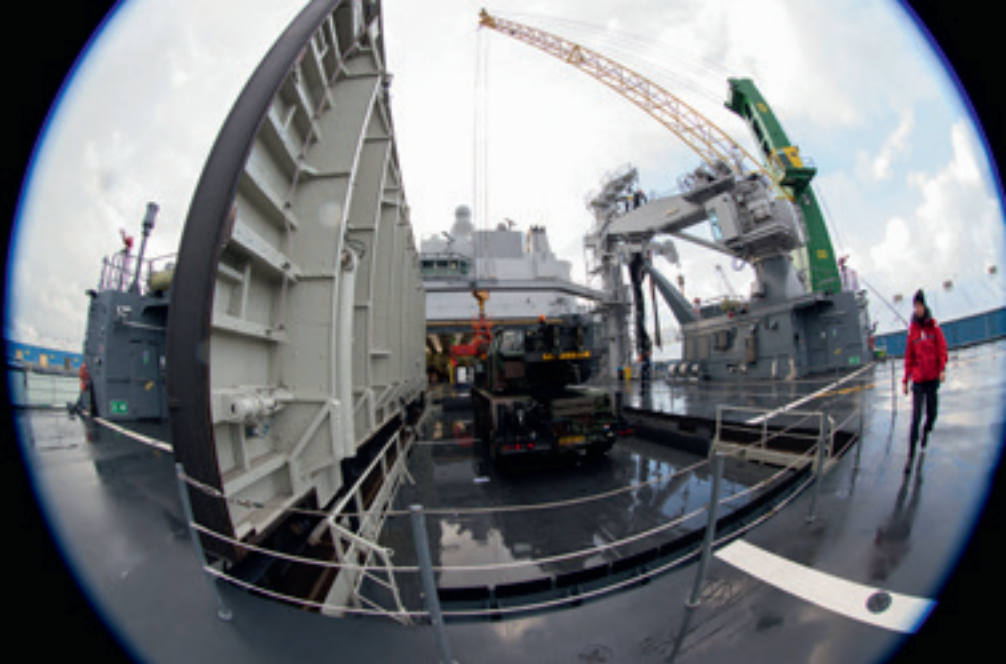
Het Bureau Strategie en Advies (S&A) ondersteunt de Commandant Zeestrijdkrachten (C-ZSK) in zijn rol als maritiem militair adviseur en zijn deelname aan Haagse beraden. Hierbij is in het afgelopen jaar vooral veel aandacht besteed aan de trendbreuk in het lopende defensiebeleid die is ontstaan door de nota *In het belang van Nederland* (voortvloeiend uit de motie-Van der Staaij). Tevens heeft Bureau S&A een bijdrage geleverd aan de departementaal ontwikkelde ‘Nederlandse Maritieme Strategie’ en de binnen het CZSK ontwikkelde ‘Maritieme Visie’.

Het Bureau S&A treedt daarnaast op als eerste aanspreekpunt (brievenbus) voor de Defensie- en Bestuursstaf (Hoofddirecties) inzake beleidsstukken, studies en parlementaire aangelegenheden. Deze rol is gericht op het leveren van kennis, expertise en inzicht m.b.t. ontwikkelingen op maritiem gebied.

Ten slotte omvat het takenpakket van Bureau S&A ook internationale samenwerking. Het bureau ondersteunt in dit kader C-ZSK bij internationale contacten en werkverbanden in samenwerking met Defensiestaf (IMS). Hierbij zijn vele bilaterale samenwerkingsverbanden voorbereid (bijvoorbeeld de Belgisch Nederlandse Samenwerking BeNeSaM), maar ook ontwikkelingen binnen de Europese Unie, zoals de *EU Maritime Security Strategy*. Daarnaast is het bureau actief betrokken bij het netwerk van het Nederlands Maritiem Cluster. In het kader van de ophanden zijn de vervangingsprojecten van de M-fregatten, onderzeeboten en mijnenbestrijdingseenheden wordt dit netwerk uit de ‘Gouden Driehoek’ (overheid, bedrijven en kennisinstellingen) steeds belangrijker.

Bureau INV

Het Bureau Investerings (INV) is binnen het CZSK verantwoordelijk voor de planning en realisatie van het bandbreedtebudget dat vanuit het Defensie Investeringsplan (DIP) aan de defensieonderdelen wordt toegewezen. In het Bandbreedte Investeringsplan (BIP) dat hiervoor wordt gebruikt, staan alle bandbreedteprojecten van het CZSK in de komende vijf jaar. In 2014 is het budget volledig besteedt, waardoor twee projecten (‘Zeemanschapstrainer voor OKM’ en ‘*Cougar combat-radio*’ voor CZMCARIB-eenheden) met hun bijbehorende financiële reeks, naar 2015 zijn doorgeschoven.

JSS Karel Doorman wordt op 8 december 2014 in Vlissingen beladen voor een tweede trip langs de Ebola-gebieden in West-Afrika om hulpgoederen af te leveren.

Bureau BPB

Het Bureau Beleid-Plannen-Begroten (BPB) is in 2014 belast met de consequenties van de maatregelen die voortkwamen uit de nota *In het Belang Van Nederland*, met uitzondering van die maatregelen die later zijn teruggedraaid als gevolg van het zogenaamde 'Herfstakkoord' in 2013. Het uiteindelijke pakket aan maatregelen bestaat voor het CZSK uit drie onderwerpen. Ten eerste een flexibelere personeelsbezetting van de operationele eenheden, ten tweede een gereduceerde taakstelling voor het Joint Support Ship (JSS) *Karel Doorman* en ten slotte het sluiten van de Joost Dourleinkazerne op Texel met behoud van het terrein voor oefendoeleinden. Daarnaast zijn de benodigde producten in het kader van de BPB-cyclus opgeleverd.

Gereedstellingsplan

Als onderdeel van het bureau BPB is de sectie 'Programmering' verantwoordelijk voor de totstandkoming van het 'Gereedstellingsplan' (GSP) voor zowel vloot als operationele marinierseenheden. Dit GSP is een langetermijnvisie van het CZSK en kijkt zo'n tien jaar vooruit. Het vormt de basis voor diverse deelplannen binnen het CZSK, waaronder het 'Instandhoudingsplan' van de DMI, het 'Operatiejaarplan' van de DOPS, het 'Vulningsplan' van P&O en het 'Opleidingsplan' van OKM. Ook dit jaar bleek de totstandko-

ming een dynamisch proces te zijn waarbij alle betrokkenen regelmatig flexibel moesten inspelen op snel veranderende omgevingsfactoren die van invloed waren op zowel het GSP als de diverse deelplannen. De onvoorziene inzet van het Joint Support Ship in de wateren van Afrika in het kader van ebolabestrijding, de ondercapaciteit bij de 'Flag Officer Sea Training' (FOST) en de *reassurance*-maatregelen van de NAVO-partners in de Baltische Zee als gevolg van Russische spanningen met Oekraïne, zijn hier voorbeelden van.

SAP-migratie

Vanuit INT werd waargenomen dat naast de goed gevulde operationele agenda, met de benodigde uitdagingen op het gebied van personele (PERSEX)- en materiele exploitatie (MATEX), de migratie naar het logistieke softwareprogramma ERP (SAP) een centrale rol had. Om dit te ondersteunen, kreeg de livegang van ERP, na (ondersteuning van) operationele inzet, binnen het CZSK een hoge prioriteit.

De daaropvolgende prioriteiten waren de realisering van de nieuwe CZSK-organisatie en de effectuering van opdrachten conform de AGCDS (Aanstelling Gereedstelling Commandant der Strijdkrachten). Bij de realisering van de vernieuwde CZSK-organisatie was van belang dat de functionarissen elkaar zouden (blijven) vinden als koppelvlak conform de geldende processen. Hoewel dit voor 'intern CZSK' geldt, is ook het vinden van de koppelvlakken 'extern CZSK' een grote uitdaging. Verder wordt duidelijk dat de versnipperde zeggenschap in ondersteunende ketens veelal een belemmering vormt voor het slagvaardig handelen van het CZSK.

Realisatie

Uiteindelijk zijn de opgedragen gereedheid- en inzetbaarheidsdoelstellingen in 2014 voor bijna alle eenheden gerealiseerd. Alleen voor het onderdeel 'Luchtverdedigings- en Commandofregatten' (LCF) is dat niet geheel gelukt omdat de certificering van één van de fregatten is uitgesteld als gevolg van de eerdergenoemde ondercapaciteit bij de Flag Officer Sea Training (FOST) in Plymouth (UK).

Ook de Defensie Materieel Organisatie (DMO) gaat haar archief digitaliseren in het kader van de 'archiefwet'.

Afdeling Bedrijfsvoering en Informatievoorziening

Visie

In 2014, het jaar na de reorganisatie, heeft de afdeling Bedrijfsvoering en Informatievoorziening veel tijd en energie geïnvesteerd in het opzetten van een eigen afdeling. Het schrijven van een missie en visie alsmede het inrichten van portfoliomanagement zijn daar de zichtbare resultaten van. De personeelsbezetting is inmiddels aanzienlijk verbeterd, waardoor de afdeling aan slagkracht heeft gewonnen.

ERP en SAP

Een significant deel van de beschikbare capaciteit is ingezet om de *Enterprise Resource Planning* (ERP) van de bedrijfsvoering in te voeren en te stabiliseren, waardoor de afdeling haar informatiepositie heeft verbeterd. Het tijdelijke bureau 'Procesmanagement' heeft een lokale helpdesk ingericht ter ondersteuning van de ERP-bedrijfsvoering. Ten behoeve van het procesbeheer heeft het project 'Werken onder Architectuur' een start gemaakt met het vastleggen van de materieel-logistieke processen. Tevens is een begin gemaakt met het monitoren van de bedrijfsvoering met SAP – een softwareprogramma dat de keten van bedrijfsprocessen optimaliseert – en het op gestructureerde wijze opleveren van stuurinformatie met behulp van project 'Toepassen bedrijfsarchitectuur'.

Reorganisaties

Medio 2014 is de ondersteuning van de CZSK-reorganisatie beëindigd en overgeheveld naar de reorganisatie van de Kustwacht en het 'Programma Doorontwikkeling CZSK'.

Daarnaast is middels verschillende adviestrajecten bij het Korps Mariniers een bijdrage geleverd aan het stabiliseren van de nieuwe bedrijfsvoering.

Informatievoorziening (IV) en ICT

De afdeling BVIV is, namens het CZSK voor IV&ICT, niet alleen het vraagloket van DMO/JIVC (Defensie Materieel Organisatie/Joint IV Commando), maar ook haar beheerpartner. Op de grootbovenwater-eenheden is het bedrijfsvoeringsnetwerk 'Titaan' nu volledig ingevoerd. Daarnaast worden verdere maatregelen voor optimalisatie van dataverkeer voor de eenheden gerealiseerd. De C4I Gateway (communicatiesysteem) is hiervan een voorbeeld. Ook wordt er gewerkt aan een behoeftestelling voor structurele e-welafvoorzieningen op de schepen. De CDS heeft gelden beschikbaar gesteld voor het oplossen van zogenaamde *dissatisfiers*. Hiervan zijn nieuwe internetwerkplekken op de schepen beschikbaar gesteld. De jarenlang gangbare *BlackBerry* smartphones zullen worden vervangen door een nieuwe standaard, de *iPhones*. Daarnaast zullen er meer tablets beschikbaar worden gesteld om mobiele gebruikers te ondersteunen.

Vanuit de IV-Beheertaak is de afdeling intensief betrokken bij maatregelen op het gebied van digitale weerbaarheid (*cyberdefence*).

Middels overleggen met de Lokale Informatiemanagers is een 'IV-plan' voor 2015 gemaakt waarin de behoeften van de organisatie zijn vastgelegd. Binnen het CZSK werd niet volledig voldaan aan de zogenaamde 'archiefwet'. Een o-meting heeft aangetoond dat in het daarvoor beschikbaar gestelde medium, XPost-web, onvoldoende archiefwaardige documenten werden geregistreerd. Door voor iedere afdeling POC's (*persons of contact*) aan te wijzen en door het geven van voorlichting en instructies is het gebruik van XPost-web toegenomen en worden meer archiefwaardige documenten geregistreerd.

AFDELING GENEESKUNDIGE EN PERSONELE ZORG

Geneeskundige Zorg

Operationele geneeskunde Medcell

Naast het geven van reguliere geneeskundige ondersteuning aan boord van schepen is 2014 wederom een intensief jaar geweest met een groot aantal operationele inzetten van schepen en diverse grote oefeningen.

Het meest in het oog springend is de inzet van het JSS *Karel Doorman* geweest, die gedurende haar proeftochtperiode en voor haar operationele indienststelling werd ingezet in de missie *Tricolette*. Tijdens deze missie leverde het schip een bijdrage aan de bestrijding van de ebolaepidemie in West-Afrika. Naast de *Medical Support Role 1* werd hiervoor in zeer korte tijd een isolatieafdeling operationeel gereed gesteld, met personele ondersteuning van het Commando Landstrijdkrachten (CLAS).

Net als de voorgaande jaren is ook in 2014 een drietal schepen ingezet voor de anti-piraterijmissies *Ocean Shield* (NAVO) en *Atalanta* (EU). Dat betrof Zr.Ms. *Evertsen*, Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* en Zr.Ms. *Van Speijk*, met in alle gevallen een *Advanced Resuscitation Team* (ART) aan boord in aanvulling op de *Role 1*. Vermeldenswaardig is dat betrekkelijk kort voor vertrek Zr.Ms. *Van Speijk* in plaats van Zr.Ms. *Holland* werd aangewezen voor de *Atalanta*-missie.

Dit gaf een aantal extra uitdagingen in verband met het gereed stellen van het ART. Onveranderd in 2014 ten aanzien van voorgaande jaren was dat doorlopend een stationsschip aanwezig was in het Caribisch gebied. Hiervoor werden Zr.Ms. Zeeland, Zr.Ms. Groningen en Zr.Ms. Holland aangewezen. Alle drie de schepen hadden een Role 1 aan boord.

Ook de inzet van de *Vessel Protection Detachments* (VPD's), ter beveiliging van Nederlandse koopvaardij schepen tegen piraterij, werd in 2014 gecontinueerd. Aan alle ingezette VPD-teams was een Algemeen Militair Verpleegkundige (AMV) toegevoegd ten behoeve van de geneeskundige zorg.

JSS Karel Doorman is de haven van Monrovia binnen gelopen om in het kader van de missie Tricolette hulpgoederen naar de door Ebola getroffen landen te brengen. Personeel van de medische dienst controleert al het personeel dat aan boord komt volgens om de kans op besmetting te voorkomen. Liberia, 24 november 2014.

Een overzicht van grote oefeningen waaraan ook een geneeskundige bijdrage is geleverd, zijn *Eager Archer*, *Joint Warrior*, *Northern Archer*, *Cold Response* en *Bold Alligator*. De laatste

oefening was een grote internationale amfibische oefening met inzet van Zr.Ms. *Johan de Witt*, waarbinnen ook een *Role 2* was opgenomen.

Voor wat betreft de nationale operaties werd, net als in voorgaande jaren, ondersteuning geleverd door vlooteenheden, inclusief geneeskundige zorg. In 2014 zijn daarbij met name te noemen: de herdenking van D-day in Normandië, de *Nuclear Security Summit* (NSS), de Wereldhavendagen in Rotterdam en de expeditie naar het eiland Jan Mayen.

Operationele geneeskunde Role 1 Command Group

Het jaar 2014 is voor de ondersteuning van de land gebonden eenheden het eerste jaar geweest waarin de steunverlening volledig moest worden geleverd door de Basis Medische Eenheden (BME's) en Avvoerploegen. Hoewel de bemanningslijst niet geheel was ingevuld en er sprake was van een verminderde inzetbaarheid door niet volwaardig opgeleid personeel, is het goeddeels gelukt ondersteuning te bieden aan de activiteiten op het operationele jaarplan (OJP) met de bijkomende activiteiten. Wel is er de kanttekening dat er een structureel beroep moest worden gedaan op de AMV-capaciteit van de CLAS. In de evaluatie van de reorganisatie van het CZSK is dan ook voor het geneeskundige deel aangegeven dat de capaciteit van de Avvoerploegen aan het CZSK tekortschiet en dat de ondersteuning aan de *Netherlands Maritime Special Operations Force* (NLMARSOFF) een punt van zorg blijft. Er bestaat nog steeds onduidelijkheid over de bezetting van die taak, en het CZSK heeft de daarvoor bestemde functieplaatsen ingeleverd.

In 2014 is ook ondersteuning verleend aan een flink aantal oefeningen en opleidingen, klein en groot, zoals het 'Winterdeployment 2014', waaraan mariniers en een eenheid van het CLAS deelnamen. Een andere inzet betrof de *Joint Warrior*-oefening, diverse schiettrainingen van de kleinere eenheden, meerdere ondersteuning van het MarSof, paraspringen, de *Jungle Warfare Instructor Course* (JWIC), ondersteuning ten behoeve van *Black Alligator*, *Bold Alligator*, de (pre) Bergtraining, 'flintlock' en diverse verkenningen ter voorbereiding van deze oefeningen.

Daarnaast werd een substantiële bijdrage geleverd aan de ondersteuning van de NLMARSOFF, in samenwerking met de collega's van het Commando Luchtstrijdkrachten (CLSK); in het kader van nationale operaties werd ondersteuning gegeven aan de NSS in Den Haag.

Tevens is reguliere ondersteuning verleend aan de diverse opleidingsbivakken en -activiteiten van het Mariniers Opleidingscentrum (MOC). Buiten deze 'reguliere' inzet is ondersteuning geboden aan de pool AMV'ers die ter beschikking staan van de VPD's.

HUREX (Hurricane Relief Exercise) oefening in het Caribisch gebied. De rampenstaven van de drie eilanden en de lokale autoriteiten zijn primair verantwoordelijk voor de hulpverlening na passage van een orkaan of bij een ramp. De eenheden van CZMCARIB verlenen op aanvraag militaire bijstand, en zo wordt tijdens de orkaannoodhulpoefening ook getraind. Hier krijgt een roleplay-slachtoffer hulp. Sint Maarten, 14 juni 2014

Leden van het VPD nemen maatregelen om het koopvaardijship Red Zed II te verdedigen tegen eventuele piraten. Zij worden te allen tijde vergezeld door een AMV'er om medische hulp te kunnen bieden aan boord van de koopvaardijships. Rode Zee, 19 oktober 2016.

Tot slot is een begin gemaakt met de structurele integratie van geneeskundige training BME's en Afvoerploegen door zogenaamde 'witte weken' in te plannen op het OJP. Deze weken hebben dit jaar voor het eerst plaatsgevonden. De ervaringen zijn dusdanig positief dat hier de komende jaren een vervolg aan zal worden gegeven door ze standaard in te plannen op het OJP. Voor het jaar 2015 is dit reeds gebeurd.

Algemene geneeskunde

De reorganisatie van de geneeskundige dienst is tot dusver nog niet doorgevoerd, waardoor de ziekenboegen in 2014 nog deel hebben uitgemaakt van de transitieorganisatie van de GPZ. De functies van de in 2013 opgerichte GPZ zijn daarom nog steeds niet allemaal bezet. De voortstrepende reorganisatie heeft grote gevolgen gehad voor de motivatie van het geneeskundig personeel. In 2014 is een aanvang gemaakt met de voorbereiding van de invoer van SAP in het geneeskundig domein. Deze invoer zal in 2015 volledig worden doorgevoerd. Het Duikmedisch Centrum (DMC) en de Sociaal Medische Dienst (SMD) vallen weer onder de paraplu van GPZ.

Tandheelkundige zorg

Vanwege het uitblijven van de reorganisatie naar de Defensie Tandheelkundige Dienst (DTD) was de tandheelkundige dienst in 2014 een transitieorganisatie. Gezien het vooruitzicht dat de reorganisatie niet snel in gang zal treden en de situatie onder de tandart-

sen steeds nijpender wordt vanwege uitval door langdurig zieken en dienstverlaters, is toestemming gegeven om nieuwe tandarts-officieren te werven. Tevens zijn om die reden in Doorn en Den Helder tijdelijk twee civiele tandartsen ingehuurd.

Per 1 juni 2014 heeft kltz (ta) J.A. de la Court de dienst verlaten en is de functie van Hoofd Tandheelkundige Zorg (HTZ) op waarneembasis overgedragen aan kltz (ta) M.C. van der Deijl-Nommensen. In augustus zijn twee nieuwe tandartsen begonnen aan de specialisatienopleiding in Breda die per november zijn ingezet als tandarts op de centrale ziekenboeg (CZB) in Den Helder.

Op operationeel gebied heeft de tandheelkundige dienst CZSK in juli, samen met de tandheelkundige organisaties van de overige operationele commando's, een belangrijke bijdrage geleverd aan de forensisch-tandheelkundige capaciteit ten behoeve van het Landelijk Team Forensische Opsporing bij de identificatie van de slachtoffers van de vliegtuigramp met de MH17. Twee tandartsen hebben zich tijdens hun zomerverlof een tot twee weken vol overgave beziggehouden met *ante mortem*- en *post mortem*-onderzoek. Hiervoor hebben ze in december een herdenkingspenning uit handen van C-ZSK ontvangen.

Wat als proefvaart gepland stond, veranderde voor het JJS *Karel Doorman* in een ebolamissie. Tijdens de eerste shift heeft een tandheelkundig team aan boord de praktijk opera-

Een tandheelkundige behandeling op de marinebasis in Den Helder, 22 januari 2014.

tioneel gemaakt en de bemanning van tandheelkundige zorg kunnen voorzien. Daarnaast is er weer de nodige tandheelkundige ondersteuning verleend tijdens de koud-weertraining van het marinierseenheden.

Door afstoting van de Voorwerf van het Marine Etablissement Amsterdam (MEA) is de tandheelkundige praktijk in Amsterdam per september gesloten. Helaas was er nog niet begonnen met de aanbouw van de CZB in Den Helder, waar de nieuwe parodontologiepraktijk zich zal vestigen. Dit, tezamen met de komst van de nieuwe tandartsen, zorgde ervoor dat de tandheelkundige praktijk in Den Helder overbezet was. In oktober en november is de tandheelkundige dienst op de Frederikkazerne in Den Haag enkele weken gesloten geweest vanwege een verbouwing.

Personele Zorg

Binnen de afdeling Personele Zorg heeft het jaar 2014 in het teken gestaan van het verder doorvoeren en bestendigen van veranderingen die voortkwamen uit de reorganisatie. Het doel hiervan was om de ondersteuning van de operationele eenheden op het gebied van personele zorg te verbeteren en beter te borgen binnen de organisatie. Het zijn immers nog steeds de medewerkers zelf die de belangrijkste factor voor succes vormen voor een goede taakuitvoering van de Zeestrijdkrachten.

Bureau Veteranen en Ondersteuning Operationele Personele Zorg

Het bureau Veteranen en Ondersteuning Operationele Personele Zorg heeft zich in 2014 met drie clusters ingezet op het gebied van personele zorg. Dit zijn de clusters 'Drugs & Verslaving', 'Vrijtijdsbesteding' en 'Veteranen en Levensfase Bewuste Zorg'.

Het cluster 'Drugs & Verslaving' heeft een zeer groot aantal voorlichtingen gegeven, met en zonder ervaringsdeskundige – dit jaar ook aan de Admiraliteitsraad en voor het eerst aan nieuwe burgermedewerkers en stagiairs van de Directie Materiële Instandhouding (DMI). Sinds oktober is de consultant gecertificeerd trainer 'Eerste Hulp bij Drank en Drugsincidenten' en mag hij bedrijfshulpverleners, naast voorlichten, hier nu ook voor certificeren.

Het cluster 'Vrijtijdsbesteding' heeft de dienstverlening verbeterd door meer maatwerk te leveren. Hiertoe is een bezoek afgelegd aan de eenheden in de West, is de samenwerking met de land- en luchtmacht geïntensiveerd, zijn nieuwe dienstverleningsproducten aangeschaft en is het proces om de individueel uitgezonden van dienst te kunnen zijn, verbeterd. Verder zijn de eerste stappen gezet om de producten van het cluster digitaal te beheren en de eenheden een real-live-inzicht in de voorraad te geven middels een digitale online- (intranet) catalogus. Tot slot is de doelgroep die een kerst-

pakket ontvangt, uitgebreid met burgermedewerkers en militairen die de dienst in het voorafgaande jaar op eigen verzoek hebben verlaten, om zo bij te dragen aan hun gevoel gewaardeerd te zijn en daarmee aan hun ambassadeurschap.

Het cluster 'Veteranen en Levensfase Bewuste Zorg' heeft in 2014 vooral in het teken gestaan van de implementatie van het beleid rondom de veteraan in werkelijke dienst, als gevolg van de nieuwe Veteranenwet en het Veteranenbesluit. Zo hebben (nagenoeg) alle veteranen in werkelijke dienst een veteranensped, -handboek en -pas uitgereikt of toegestuurd gekregen, is de Regeling Reüniefaciliteiten geactualiseerd, werden veteranen in werkelijke dienst in 2014 voor het eerst uitgenodigd tijdens de landelijke en KM Veteranendag, en is de nazorg voor veteranen opnieuw tegen het licht gehouden in verband met de opening van het veteranenloket.

De veteranenpas, uitgegeven door het veteraneninstituut.

Daarnaast zijn de diverse interne overlegstructuren van het CZSK met de veteranen- en postactieven-verenigingen en voorwaarden voor deelname, opnieuw formeel vastge-

Vaardag van oud-opvarenden van Hr.Ms. Karel Doorman. Den Helder, 18 september 2014.

legd. Speciale aandacht is er geweest voor oud-opvarenden van vliegekampchip Hr.Ms. *Karel Doorman*, voor wie een vaardag is georganiseerd aan boord van het JSS *Karel Doorman*.

Er is onder andere gewerkt aan het cluster ‘Veteranen en Levensfase Bewuste Zorg’ door het organiseren van vijf LOM-dagen (voor dienstverlaters) en het maken van afspraken voor de LOM-dagen die met ingang van 2015 worden georganiseerd door de Divisie Personeel en Organisatie Defensie (DPOD) en waaraan nu ook burgers deelnemen. Tot slot is er voor de leden van het damesnetwerk ‘Top 50’ een workshop ‘Personal Branding’ gegeven.

Bureau Operationele Personele Zorg

Het bureau Operationele Personele Zorg heeft zich, net als voorgaande jaren – naast de reguliere inzet, zoals berichtgeving bij familieomstandigheden, thuisfrontzorg, voorlichting, (drie) kindermiddagen en ondersteuning herdenking CZSK –, vooral ingezet voor het ondersteunen van de eenheden en individuen op missie. De missie-gerelateerde ondersteuning bestond voornamelijk uit het houden van informatie- en familiecontactdagen, het verwerken van de door het thuisfrontcomité verzonden ludieke acties, het ondersteunen bij binnenkomst, de coördinatie- en uitvoering van het adaptatieprogramma en het aanbieden van zorgplannen. In 2014 werden op deze manier de anti-piraterijmissies *Atalanta* (Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* en Zr.Ms. *Van Speijk*) en *Ocean Shield* (Zr.Ms. *Evertsen*), de humanitaire missie *Tricolette* (JSS *Karel Doorman*), de CDS-missies (werkbezoeken) van Zr.Ms. *Dolfijn* en Zr.Ms. *Walrus*, de Vessel Protection Detachments (VPD’s) en de individueel uitgezonden ondersteund.

Verder zijn op deze manier ook de niet-missiegerelateerde eenheden, zoals de stationschepen in het Caribisch Gebied (Zr.Ms. *Groningen*, Zr.Ms. *Zeeland*, Zr.Ms. *Holland*) en de *Standing Nato Mine Counter Measures Group 1-* (SNMCGM1) eenheden (Zr.Ms. *Makkum* en Zr.Ms. *Zierkzee*), voorzien van soortgelijke ondersteuning.

Binnen het cluster ‘Mentaal Voortzettingsvermogen’ is met het vaststellen van het ‘Voorschrift CZSK 560, Collegiaal Netwerk Koninklijke Marine’, in november 2014, een belangrijke stap gemaakt in het bestendigen van professionele nuldelijnszorg – een duidelijke verantwoordelijkheid bij commandanten en leidinggevenden voor personele zorg bij potentieel schokkende gebeurtenissen. Het netwerk werd in 2014 verscheidene keren ingezet, waarbij het protocol van het Trauma Risico Management (TRiM) werd toegepast. Daarnaast lag een groot deel van de aandacht bij het opleiden en bijscholen van netwerkers voor het netwerk. In augustus heeft het bureau een gewaardeerde bijdrage geleverd aan het congres ‘Anders denken over psychische aandoeningen’ dat georganiseerd was door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Op

Vertrek Zr.Ms. *Holland* naar het Caribisch gebied voor o.a. counterdrugoperaties en kustwachttaken. Den Helder, 3 augustus 2014.

het gebied van stressmanagement ligt de focus vooral op het aanscherpen van visie en het gemeenschappelijk gebruik van modellen (o.a. het stresszonemodel).

Bureau Casecoördinatie CZSK

Het bureau behandelt individuele casuïstiek die bijzondere aandacht en erkenning behoeft van de werkgever; oftewel 'bijzondere personeelszorg'. Doorgaans betreffen het complexe, multidisciplinaire zorgvragen, waarin de Koninklijke Marine een grote verantwoordelijkheid heeft of wordt toegewezen. Dergelijke cases kunnen politiek, bestuurlijk en/of media gevoelig zijn, en/of een hoog afbreukrisico kennen. Het bureau neemt de coördinatie en regie in die situaties op zich.

Het jaar 2014 wordt gekenmerkt door een toename van het aantal cases en de werkdruk per casus. De reden hiervan kan zijn dat de functionaliteit Casemanagement zich hoe langer hoe meer bewezen heeft en/of dat steeds meer leidinggevenden en medewerkers het bureau weten te bereiken. Afgelopen jaar heeft het bureau diverse nieuwe (ver-

meende) artikel 4- (dienstverband onder bijzondere omstandigheden) re-integranten in zijn portefeuille gekregen. Voor specifieke afgebakende projecten en begeleidings-aangelegenheden, zoals de viering van '70 jaar D-Day' in Normandië of de begrafenis van de Ridder Militaire Willems-Orde A. Hoeben, worden reservisten en functionarissen van buiten het bureau Casemanagement ingezet.

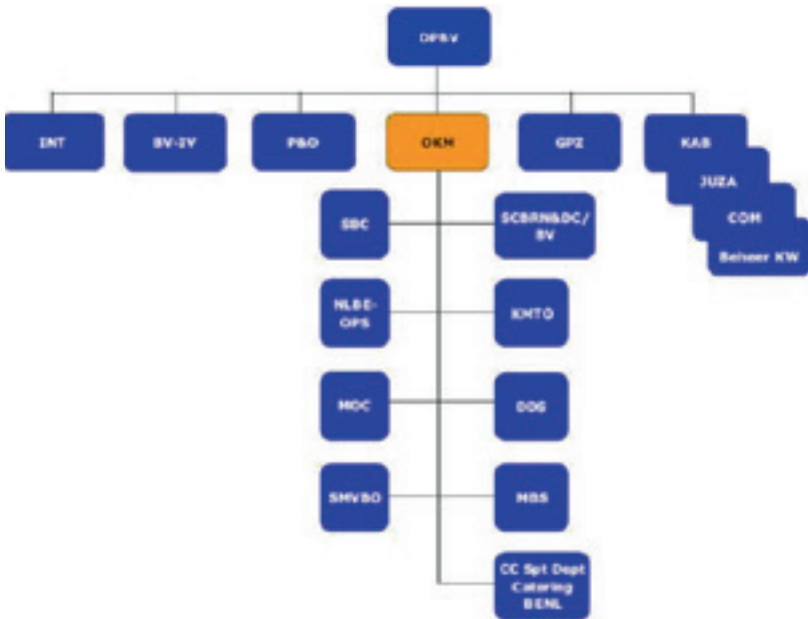
Binnen het CZSK hecht men er waarde aan dat het casemanagement wordt uitgevoerd door het eigen operationele commando in verband met de directe dienst-gerelateerde betrokkenheid met het individu, waardoor er meestal meer (h)erkenning wordt ervaren.

In het Engelse Portsmouth dragen Nederlandse mariniers en Zr.Ms. *Johan de Witt* bij aan de herdenking ter gelegenheid van 70 jaar D-day. Britse en Nederlandse mariniers voeren samen een landing op het strand uit. Verenigd Koninkrijk, Portsmouth, 5 juni 2014.

OPLEIDINGEN KONINKLIJKE MARINE / SCHOLEN

Hoofd Opleidingen Koninklijke Marine (HOKM): kolmarns P.J. de Vin

In 2014 is de evaluatie van de CZSK-reorganisatie, en daarmee ook die van OKM, afgerond. Hoewel er relatief kort in de nieuwe organisatiestructuur gewerkt is, is hiermee de formele reorganisatie van het CZSK afgerond. De tijdens de evaluatie geconstateerde knelpunten binnen OKM (met name het capaciteitsvraagstuk op verschillende scholen) konden slechts in beperkte mate worden opgelost.

Gedurende het afgelopen jaar is tevens een begin gemaakt met het ontwikkelen van nieuw onderwijs aan de hand van de 'Leidraad Ontwerpen, Organiseren Opleidingen' (LOOP). Personeel van OKM heeft hiervoor de benodigde scholing gevolgd bij het Expertise Centrum Opleidingen Defensie (ECOD). Ook andere opleidingen op het gebied van educatie bij dit nieuwe parase instituut zijn afgenomen.

Hoewel al wat eerder stappen waren gezet op het gebied van onderwijsvernieuwing, is OKM nu echt gestart met het invoeren van 'Beroeps Gericht Onderwijs' (BGO). Middels

het project 'Werkend Lerend, Lerend Werken' (WLLW) wordt hieraan bij het CZSK concreet invulling gegeven.

Op het niveau van de CDS Directie Aansturen Operationele Gereedheid (DAOG) is het 'Regieoverleg Opleiden en Trainen' (RO&T) gestart. Onder regie van de DAOG wordt hier met de operationele commando's (OPCO's) gesproken over het beleid in dit domein.

Tot slot is er een Stuurgroep VeVa (Veiligheid en Vakmanschap) opgericht die leiding geeft aan de evaluatie van de opleidingen in dit kader. De afdeling Sturing, Beheersing & Coördinatie OKM (SBC OKM) is in deze twee nieuwe fora vertegenwoordigd.

Bureau Beheersing Informatie- en Kennismanagement (BIK)

Binnen de bedrijfsvoering van OKM heeft Bureau BIK een centrale rol ingenomen als probleemoplossende partner. De reorganisatie heeft binnen Defensie een verdere centralisatie met zich meegebracht, en het blijkt dat een aantal processen nog niet duidelijk aangewezen zijn. De belangrijkste knelpunten zijn IV- (Informatie Voorziening) ondersteuning en het verwervingsproces.

Binnen de IV werd hoofdzakelijk aangelopen tegen de applicatie 'Standaardiseren Processen Opleiding & Training' (SPOT!). SPOT! is een defensiebreed vernieuwingsproject rondom de IV/ICT-ondersteuning van Opleiden en Trainen (O&T). De applicatie is een vervolg op het project-STOP, dat zich bezighield met het standaardiseren van de ondersteunende O&T-processen. De meeste scholen kunnen er prima mee werken, maar met name de Nederlands Belgische Operationele School (NLBEOPS) heeft aangegeven tegen een scala aan knelpunten aan te lopen.

Voor wat betreft het verwervingsproces zijn de problemen veelal te herleiden tot de nieuwe taak die de Nederlandse Defensie Academie (NLDA) heeft bij het opzetten van externe opleidingen in het kader van Single Service Management (SSM). Binnen dit kader zijn scholen ontstaan die opleidingen voor de hele Defensieorganisatie (paars) aanbieden om zo de voordelen van schaalvergroting beter te benutten. Dit proces, gecombineerd met de samenwerking 'Coalitie Paars Partnerschap' (CPP) voor externe opleidingen bij ROC's, verloopt nog niet optimaal. Hierdoor zijn de doorlooptijden van verwervingstrajecten flink opgelopen.

Er zijn successen geboekt met de stroomlijning en wijziging van de instroomtrajecten voor (toekomstig) burgerpersoneel bij DMI. Daarnaast zijn alle Nederlandse scholen ISO-gecertificeerd; voor het Mariniers Opleidingscentrum (MOC) is dit een primeur.

Ook het MOC is dit jaar ISO-gecertificeerd, een primeur voor de school. Rotterdam, 7 maart 2014.

De procesmodelhouder O&T (Directie Aansturen Operationele Gereedheid) heeft zijn rol opgepakt, met als gevolg dat er nu een duidelijker structuur is ontstaan tussen de diverse overlegfora – dit in de hoop nog meer grip te krijgen op de defensiebrede O&T bedrijfsvoering. Hiernaast is het brugpaneel O&T in gebruik genomen en wordt er eens per kwartaal door OKM gerapporteerd op basis van vastgestelde kengetallen. Hieruit worden verbeterinitiatieven geïdentificeerd die de bedrijfsvoering binnen OKM beheersbaarder moeten maken. Tevens is de financiële keten binnen OKM geoptimaliseerd, waarbij ook het behoeftestellingstraject beter is geborgd.

Bureau Opleidingsbehoeftestelling & Evaluatie (OB&E)

Als gevolg van de reorganisatie in 2013 werd het personeelsadministratiesysteem PeopleSoft geheel geschoond van gegevens over opleidingen c.q. kwalificaties die benodigd zijn voor de diverse arbeidsplaatsen. Aan de verschillende organisatieonderdelen is gevraagd om, met behulp van formatieoverzichten, aan te geven welke kwalificaties voor welke arbeidsplaatsen benodigd zijn (de ‘Arbeids-kwalificatielijsten’). Nagenoeg voor alle operationele eenheden is in PeopleSoft per arbeidsplaats vastgelegd welke opleidingen noodzakelijk zijn voor het uitvoeren van een functie.

In oktober 2014 is het merendeel van de CZSK-organisatie overgestapt op SAP. OB&E zorgt ervoor dat de SAP-opleidingen zijn gekoppeld aan de arbeidsplaatsen. Alle SAP-rollen zijn gekoppeld aan een arbeidsplaats, met uitzondering van de arbeidsplaatsen van de patrouilleschepen, Ketenlogistiek, Orderbesturing en het JJS *Karel Doorman*.

De interne bedrijfsvoering voor externe opleidingen zal anders geregeld worden. Het behoeftevaststellingsproces voor zowel interne als externe opleidingen wordt voortaan gestart bij Bureau OB&E. In 2015 zal de bedrijfsvoering worden aangepast.

Bureau Opleidingscoördinatie Centrum (OCC)

Per 1 januari 2015 zal de planning van SAP-opleidingen, geheel verlopen via SPOT!, in lijn met de overige defensie-opleidingen. In 2014 heeft het Opleidingen Coördinatie Centrum (OCC) tijdelijke extra capaciteit gekregen om deze transitiefase en de complexe planning van de SAP-opleidingen te coördineren.

De 'Aanstellingsopdracht 2014' heeft diverse uitdagingen met zich meegebracht omdat, naast de capaciteitsafname ten gevolge van de reorganisatie, de bemanningslijsten van de scholen niet 100% zijn gevuld (zowel kwantitatief als kwalitatief). Vraag- en aanbodmanagement (VAM) blijft een essentieel aspect bij de totstandkoming en realisatie van de Aanstellingsopdracht. De realisatie van de Aanstellingsopdracht heeft voor OKM in een aantal gevallen geleid tot het annuleren van functie-opleidingen, opleidingen ten

Luchtfoto Nieuwe Haven. Den Helder, 12 juni 2014.

behoefte van België en (operationele) eenheden. Om de opleidingsachterstand te minimaliseren, moet een groeiend aantal interne opleidingen civiel worden uitbesteed. Dit veroorzaakt een toenemende druk op de begroting.

De nieuwe werkwijze ten gevolge van de invoering van SPOT! heeft ervoor gezorgd dat er een verhoogde inzet van het personeel nodig is. SPOT! heeft nog kinderziektes, waardoor een aantal knelpunt- en veiligheid-gerelateerde opleidingen, zoals de Leergang Management Vorming (LMV), Bedrijfshulpverlening (BHV) en specialistische Operationele Dienst Operaties- (ODOPS) functieopleidingen nog moeten worden beheerd, waarna ze optimaal kunnen worden gevuld.

De afdeling Vorming & Opleidingen van Personeel & Organisatie van het Marinebedrijf is ten gevolge van de reorganisatie van het CZSK onderdeel geworden van SBC-OKM OCC. Deze reorganisatie is voor een belangrijk deel uitgevoerd en in 2015 nog verder afgestemd en gesynchroniseerd.

In 2014 is Zr.Ms. *Amsterdam* verkocht en overgedragen aan Peru. In een relatief korte periode heeft OKM, in samenwerking met de scheepsbemanning en Directie Materiele Instandhouding (DMI), een grote bijdrage geleverd aan het succesvol opleiden en inwerken van de Peruaanse bemanning.

Bureau Onderwijszaken (BOZ)

Het project Waarderen & Valideren (W&V) is opgenomen in het 'Sectorplan Defensie 2014'. W&V vergelijkt interne defensieopleidingen met bestaande erkende civiele beroepsopleidingen uit het Centraal Register Beroepsopleidingen (CREBO, het door OCW bekostigde MBO-beroepsopleidingen). Het project is bedoeld voor medewerkers die (nog) geen civiel erkend diploma op het niveau van een startkwalificatie hebben.

Er zijn 35 opleidingen voor dit project aangemeld. Voor de MBO-vakken Rekenen, Engels en Nederlands (REN) wordt geen vrijstelling verleend, dus de individuele militair zal dit eventueel zelf moeten inhalen. SBC-OKM ontwikkelt in samenwerking met de ROC's een maatwerktraject. Voor individuele militairen die geen gebruik van het project W&V kunnen maken, blijft het instrument EVC (Eerder Verworven Competenties) bestaan.

Onder de naam 'Werkend Leren, Lerend Werken' (WLLW) is op projectmatige basis het BGO-concept (Beroepsgericht Onderwijs) binnen het CZSK gefaseerd ingevoerd op de scholen en bij de operationele eenheden. Een belangrijke randvoorwaarde voor succes-

volle implementatie van WLLW is het professionaliseren van O&T-personeel (instructeurs, onderwijs-ontwikkelteams op de scholen, en praktijkbegeleiders van lerenden op scholen en bij de operationele eenheden). De jaarlijkse OKM-Onderwijsdag stond geheel in het teken van WLLW.

Voor nieuw personeel van OKM zijn in Nederland en België 'Voorlichtingsdagen OKM' georganiseerd. Aan bod kwamen o.a. actuele onderwerpen als de 'Missie, visie en strategie 2013-2016' van OKM en uitleg over W&V en de projecten SPOT! en WLLW. Ook het Expertisecentrum Opleidingskunde Defensie (ECOD) leverde diverse bijdragen aan de dag.

Virtual Battle Space (VBS) is een serious game dat ingezet kan worden bij opleiding en training. De benodigde scenario's worden ontwikkeld door daarvoor opgeleid personeel. Bij de marinierseenheden wordt VBS al gebruikt, maar bij de vloot nog niet. Met VBS is het mogelijk om (virtueel) op verschillende plaatsen te trainen. Voor de vloot is een start gemaakt met een pilot bij de KMTO om een Oceangoing Patrol Vessel (OPV) te modeleren, waarmee het mogelijk is om scheepskennis op te doen in een virtuele omgeving.

Educatieve Multimedia en E-Learning (EMEL) ondersteunen onderwijsvormen binnen O&T. Het gebruik van de applicatie is verder ontwikkeld en daarmee toekomstbestendig voor het CZSK. Ook dit jaar zijn door Bureau Multimedia weer diverse nieuwe instructiefilms gemaakt.

Het ECOD heeft een netwerkoverleg opgestart waarbij onderwijskundigen van Defensie elkaar periodiek ontmoeten. In het netwerkoverleg worden nieuwe onderwijskundige ontwikkelingen op elkaar afgestemd.

De aanwijzingen CZSK (ACZSK's) zijn in het kader van het project WLLW en SPOT! geactualiseerd en worden omgezet in voorschriften CZSK (VCZSK), waarin tevens de hoofd- en deelprocessen van O&T in de VCZSK's integraal zullen worden opgenomen.

Bureau Praktijkleren (BPL)

De naamsbekendheid van BPL is verder vergroot. Samen met de andere bureaus van SBC OKM is de ACZSK464 ontwikkeld en is er een projectplan en communicatieplan WLLW geschreven, op basis waarvan de medewerkers van BPL de (operationele) eenheden zullen gaan informeren, voorlichten en ondersteunen bij het praktijkleren op de werkvloer.

Binnen de Voortgezette Vakopleiding (VVO) van de mariniers is gestart met het certificeren van de praktijkleermeesters. Hiervoor gold nog een tijdelijke, schriftelijke opdracht, wat veel capaciteit van de begeleiders kostte. Deze opdracht wordt omgezet naar een praktische opdracht.

Binnen de Directie Materiële Instandhouding (DMI) is gewerkt aan het beter structureren van de beroepspraktijkvorming (BPV) en het vinden van stageplaatsen voor leerlingen i.v.m. hun leerwerkperiode. De eerste stappen hiertoe zijn gezet. Een van de veranderingen is de rol van de coördinator-begeleider en praktijkopleider. De coördinator pakt nu meer de coördinatie omtrent het praktijkleren binnen de DMI op, terwijl de begeleidende taken naar het lijnmanagement zijn verschoven.

Er hebben in totaal veertien ‘snuffelstages’ (voor middelbare scholieren) plaatsgevonden, die allemaal goed bezocht zijn. Ook voor civiele studenten is het CZSK nog steeds een aantrekkelijke praktijkleeromgeving. Het afgelopen jaar laat echter een daling zien van het aantal geplaatste MBO-stagiairs – een daling die al zichtbaar was in het najaar van 2013 en zich heeft voortgezet in 2014. Deze daling is te wijten aan een tekort aan capaciteit op de werkvloer om stagiairs te begeleiden en aan personeelwisselingen bij BPL.

Binnen de MBO-opleiding Veiligheid & Vakmanschap (VeVa) hield BPL zich voornamelijk bezig met de kwaliteit van de uitvoering van BPV's bij het CZSK, in het bijzonder door het opleiden van militaire instructeurs op de ROC's en een begin te maken met de evaluatie van de VeVa-opleiding. Ook werd dit jaar wederom met succes gebruikgemaakt van de diensten van het civiele opleidingszeilschip Morgenster, in aanvulling op de beschikbare BPV-stages van de MBO-leerlingen ‘Maritiem’.

School voor CBRN, Damage Control en Bedrijfsveiligheid (SCBRNDCBV)

Commandant: kltz (td) P.H.T. van Eupen

2014 was een zeer uitdagend jaar voor de School voor Chemische, Biologische, Radiologische en Nucleaire Verdediging (CBRN)-verdediging en Damage Control en Bedrijfsveiligheid (SCBRNDCBV). In dit jaar moesten met minder personeel meer basis- en kaderklassen worden gedraaid vanwege de verhoogde aanstellingsopdracht. Het was het eerste volledige opleidingsjaar waarin de effecten van de reorganisatie en de onderwijsvernieuwingen goed duidelijk werden. In totaal heeft de SCBRNDCBV in 2014 312 oplei-

dingen gegeven met 3041 cursisten. Dit houdt een vermindering in ten opzichte van 2013, omdat er in 2014 een flink aantal opleidingen moest worden uitbesteed vanwege capaciteitsproblemen. Naast de opleidingen verzorgde de SCBRNDCBV aan boord vijftien teamtrainingen voor ABNL (Admiral Benelux)-eenheden, evenveel als in de voorgaande jaren.

De capaciteitsproblemen hielden niet alleen verband met het dubbele effect van een kleinere bemanningslijst en een hogere aanstellingsopdracht, maar ook met een hoog percentage vacatures bij de CBRN/DC-instructeurs; in de tweede helft van 2014 liep dit percentage op naar 50%. Met kunst en vliegwerk konden alle geplande basis- en kaderklassen doorgang vinden, maar dit trok wel een zware wissel op het personeel. ARBO- en milieuoopleidingen en BHV- (bedrijfshulpverlening) opleidingen werden veelal uitbesteed en functieopleidingen konden maar zeer beperkt doorgang vinden. In goed overleg met OKM en P&O is naar oplossingen gezocht, die gevonden werden. Vermelenswaardig hierbij is dat werd afgesproken dat het Korps Marinebrandweer (KMB) bepaalde opstapcursussen gaat verzorgen voor de SCBRNDCBV.

In 2014 ging het doorvoeren van onderwijsvernieuwingen in het kader van het project 'Werkend Leren, Lerend Werken' onverminderd voort. Door de vroege release van het eerste praktijkwerkboek Veiligheid, eind 2013, trad in 2014 de wet van de remmende voorsprong op: er moesten veel aanloopproblemen worden overwonnen en het bleek nodig te zijn om in november een tweede, sterk verbeterde versie uit te brengen. Daarnaast werd hard gewerkt aan de totstandkoming van andere nieuwe O&T-producten, zoals draaiboeken en praktijkwerkboeken voor de Militaire Basisvorming (MBV) en kaderopleiding. Ten slotte heeft de SCBRNDCBV in januari de planning- en roostertool SPOT! in gebruik genomen. Veel kinderziektes in het programma konden er door de inbreng van de SCBRNDCBV worden uitgehaald, waardoor het beter bruikbaar is geworden.

2014 was niet alleen een uitdagend jaar, maar ook een jaar van benutte kansen, met name op infrastructureel gebied. Na een jarenlange aanloop werd in het eerste kwartaal eindelijk het contract getekend voor de nieuwbouw rond de oefenplaat. De werkzaamheden zijn in april gestart met de verbouwing van gebouw Vuurvogel, en eind 2014 werd een van de oudste gebouwen op de Nieuwe Haven, de Pyromaan, gesloopt om plaats te maken voor nieuwbouw. De oplevering is gepland eind 2015.

Veel sneller verliep de aanschaf van nieuwe trainingsinstallaties. In maart 2014 werd duidelijk dat er een tekort was ontstaan op het budget 'brandweermiddelen'. In overleg met de assortimentsmanager zijn toen in ijlt tempo diverse aanvragen tot behoeftevervulling ingediend, waarvoor in juli het verwervingstraject kon worden gestart. De or-

Nieuwe flash over- en nozzle-trainer met naverbrandingsinstallatie voor de SCBRNDCBV.

ders werden in september gegund. De trainingsinstallaties zijn vervolgens in record-tempo geproduceerd en eind november daadwerkelijk geleverd. Het meest gezichtsbepalend op de oefenplaat zijn de nieuwe flash over-trainer en de nozzle-trainer, waarmee kan worden geoefend in rookgaskoeling. Beide zijn voorzien van een naverbrandingsinstallatie om de uitstoot van rook te reduceren.

Ten slotte zijn in 2014 de eerste stappen gezet voor de realisatie van een volledig overdekte oefenhal. Hieraan was dringend behoefte, mede vanwege de (steeds knappere) opleidingsplanning: weersinvloeden kunnen dan uitgesloten worden en luchtvervuiling zal teruggedrongen worden. Hiertoe is in 2014 een behoeftestelling ingediend en een begin gemaakt met het ontwikkelen van een eisenplan. Indien akkoord is realisatie in 2018 mogelijk.

Defensie Duikschool (DDS) / Defensie Duikgroep (DDG)

Commandant: *kltz E.G.J. Hekkers*

De Defensie Duikgroep (DDG) en Defensie Duikschool (DDS) staan onder eenhoofdige leiding van C-DDG/DDS. 2014 was het eerste volle jaar na de oprichting van de Certificerende Instelling Defensie Duikschool (CI-DDS) in 2013.

De CI-DDS verzorgt civiele en militaire certificeringen voor de beroepsduikers, duikme-

dische begeleiders en duikartsen van Defensie. Daarnaast verzorgt de CI-DDS de civiele certificering van duikers, duikleiders en duikmedische begeleiders voor Politie, Douane en het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW).

In 2014 werd gestart met het hercertificeren van duikers en duikploegleiders. Er zijn 259 'duikarbeid' -, 100 'duikploegleider'- en 148 'duikmedische' certificaten afgegeven. Van deze certificaten waren 125 initiële certificeringen en 382 hercertificeringen.

Ook vond er een verdere samenwerking plaats met de certificerende instellingen van de brandweer en de civiele sector. Onder de paraplu van Stichting Werken onder Overdruk (SWOD) is gezamenlijk een geaccrediteerd toetsplan gerealiseerd, om te borgen dat de theorie- en praktijkexamens voor elke beroepsduiker in Nederland gelijkwaardig zijn. Bovendien is er intern hard gewerkt aan het invullen van een nieuw opleidingshuis. De hiervoor benodigde leerlijnen voor het CZSK en de verwerking hiervan in SPOT! waren eind 2014 gereed.

De Defensie Duikschool heeft twee opleidingseenheden, te weten 'Duiken, Onderwaterwapens en Explosieven' (OEDOE) en 'Specialistische Operaties' (OESPECOPS). Onder OEDOE valt bureau Opleiden & Trainen en de opleidingseenheid 'Medisch' (OEMED). Voor OEDOE startte 2014 met het vervolg van de leerlijn 'duiker-2'. Na een periode van negentien weken worden de duikers-2 geplaatst bij de operationele Defensie duikgroep om aan hun vaardigheden te werken tot het niveau van duiker. Dit past in het traject WLLW. Hierbij wordt gebruikgemaakt van het praktijkwerkboek, met ondersteuning van de praktijkleermeester. Er is één nieuwe leerlijn 'duiker' gestart. In totaal zijn elf duikers gecertificeerd en daarnaast zijn acht scheepsduikers opgeleid.

De opleiding 'Seinmeester' is aangepast door het toepassen van maatwerk waardoor de opleiding is ingekort. De DDS heeft vier seinmeesters in deze nieuwe stijl opgeleid. Daarnaast zijn er twee certificeringen voor 'duikofficier' afgegeven.

Voor het CLAS (constructieduiker, onderwaterverkenner en Korps Commando Troepen) zijn in totaal negen duikers en duikleiders opgeleid. Bij het Centrum van Mens- en Luchtvaart (CML), dat onder CLSK valt, worden duikers ingezet om te assisteren bij (helikopter-)ditching drills van vliegend personeel. Er zijn twee CML-duikers opgeleid. De externe partners, waaronder Politie en Douane, hebben gebruikgemaakt van de restcapaciteit in zowel de opleidingen van de duikers als de duikploegleiders. Voor de Politie en Douane zijn elk vijf duikers en één duikleider opgeleid.

In 2014 begon de opleidingseenheid Specialistische Operaties (OESPECOPS) weer met een 'basis maritieme module' als onderdeel van de NLMARSOF- (Netherlands Maritime Special Operations Force) opleiding. Daarna is er een kleine delegatie van OESPECOPS

naar Curaçao afgereisd om daar de proeve van bekwaamheid van een van de kikvorsmannen af te nemen. Ondertussen werd in Nederland een begin gemaakt met de opleiding 'Duikleider speciale operaties' niveau-1 en een klas van de leerlijn 'Duiker in het gebruik van het zuurstofduiktoestel' onderwezen.

De instructeurs hebben bij NLMARSOFF deelgenomen aan duikstages en oefeningen als 'FROGDRILL' teneinde zich de meest actuele procedures in de opleiding eigen te maken.

Nog voor het zomerverlof is de 'teamleaderopleiding' gegeven, waarin dit jaar ook twee teamleiders van de Dienst Speciale Interventies (DSI) in de planningsmodule participeerden. Daarnaast werd in die periode de 'CAT A'-duikopleiding gestart van de leerlijn 'kikvorsman'. Na het zomerverlof hebben twee instructeurs ondersteuning gegeven aan de NLMARSOFF-opleiding onder leiding van T-Squadron NLMARSOFF. Synchron daaraan liep de leerlijn 'Kikvorsman'. Uiteindelijk zijn na een proeve van bekwaamheid, die is uitgevoerd in samenwerking met een kikvorsmanteam van NLMARSOFF, vier nieuwe kikvorsmannen bij NLMARSOFF ingestroomd. De samenwerking tussen opleiders en personeel uit de praktijk verliep uitstekend.

Duikers worden op de Defensie Duikschool opgeleid voor de nieuwe interspiroset IS-MIX. Tijdens deze opleiding wordt de duiker onder andere geoefend in het uitvoeren van noodprocedures. Den Helder, 5 maart 2014.

Binnen de Opleidingseenheid Medisch (OEMED) zijn twaalf Algemeen Militair Verpleegkundigen opgeleid tot duikziekenverpleger en 33 cursisten voor het onderdeel Medische Aspecten Duiken (MAD-A); voor de herhaling MAD-A zijn 92 MAD-A'ers getraind. Hierbij wordt theoretisch en praktisch (Proeve van Bekwaamheid) geschoold. Iedere MAD-A'er dient dit onderdeel om de twee jaar te herhalen. De instructeurs van

Opleidingen Koninklijke Marine/Scholen

OEMED hebben tijdens de initiële duikopleidingen duikmedische lessen verzorgd voor 42 aspirantduikers. Ook is ondersteuning verleend bij diverse duikopleidingen door op locatie aanwezig te zijn voor het geval er zich calamiteiten zouden voordoen.

Bureau Opwerken & Trainen heeft diverse O&T-weeken begeleid. Dat betrof begeleiding bij het opwerken van eenheden in het kader van de SARC (*Sea Acceptance and Readiness Check*), voor de diploma's 'Klein Bovenwater' (KBW) en 'Groot Bovenwater' (GBW). Daarnaast is personeel van bureau O&T regelmatig ingezet als beoordeelaar van de Certificerende Instelling DDS (CI-DDS). Hierbij worden duikers en duikleiders beoordeeld op hun vaardigheden op dit gebied.

Er hebben tien omscholingen plaatsgevonden voor het nieuwe duiktoestel ISMIX. Hiermee is het merendeel van het duikpersoneel opgeleid voor dit toestel.

Zoals elk jaar, is ook in 2014 voorlichting gegeven aan visserijsscholen over hoe moet worden omgegaan met opgeviste explosieven. Dit jaar hebben de scholen in Katwijk, Vlissingen en Den Helder hierover voorlichting gekregen.

Duikers oefenen met de interspiroset IS-MIX op de Defensie Duikschool. Den Helder, 5 maart 2014.

School voor Maritieme Vorming en Bedrijfsvoering Onderwijs

Commandant: kltz M.A.J. Sanders, vanaf 27 juni 2014 kltz A. van der Kraan.

De afdeling Instroomopleidingen van de School voor Maritieme Vorming en Bedrijfsvoering Onderwijs (SMVBO) heeft dit jaar 360 matrozen beëdigd nadat zij succesvol de Eerste Maritiem-Militaire Vorming (EMMV) hadden afgerond. Met ingang van EMMV-lichting 5 is de totale opleidingsduur van de EMMV verkort van negen naar acht weken. Dit is mogelijk gemaakt door het introductie bivak te verlengen van drie naar zes dagen, inclusief het weekend. Met de verkorting van de EMMV-opleiding is een week tussen de opleidingen in gecreëerd. Deze tussenweken stellen de instructeurs in staat om de opleidingen administratief af te ronden en nieuwe opleidingen grondig voor te bereiden. Als bijzondere ondersteuning heeft 'EMMV-lichting 3' deelgenomen aan de Veteranendag in Den Haag en heeft 'EMMV-lichting 4' uitvoering gegeven aan het ceremonieel voor Prinsjesdag. Beide evenementen waren voor de leerlingen een bijzondere ervaring waar ze met veel plezier aan terugdenken.

Verder heeft de afdeling Instroom in totaal 590 ROC leerlingen uit de opleiding Veiligheid & Vakmanschap (VeVa) begeleid tijdens hun periode van Beroepspraktijkvorming (BPV). De leerlingen waren onderverdeeld in uitstroomrichtingen 'mechatronica', 'maritiem' en 'bedrijfsautotechniek'. Ook de leerlingen van 'grondoptreden mariniers' zijn begeleid door Instroom tijdens het introductie bivak op de Joost Dourleinkazerne te Texel. In de eerste helft van het jaar zijn 89 VeVa-leerlingen geslaagd voor hun 'Proeve van Bekwaamheid' op de SMVBO, waarmee ze hun MBO-opleiding succesvol hebben afgerond.

Verder heeft de onderafdeling Veiligheid en Vakmanschap van Instroom dit jaar veel geïnvesteerd in het samenbrengen van partijen die een bijdrage kunnen leveren aan het 'blauwer' maken van het BPV-programma. De BPV-periodes waren tot dan toe erg gericht op landoptreden. In overleg met de roc's die de uitstroomvariant 'Maritiem' aanbieden, Stichting Praktijkleren en de NLBEOPS is besloten de veiligheidsvakken ('zelfhulp' en 'kameraden hulp', 'maatregelen tegen chemische biologische of radiologische/nucleaire aanvallen', 'anti-air warfare' en 'search') te integreren in de stageperiodes. De praktische uitvoering van de stages zal hierdoor in 2015 een grote verandering te zien geven. Ook is in 2014 al een voorschot genomen op de genoemde verandering, door in het najaar de stageperiodes op en nabij de voormalige Hr.Ms. *Abraham Crijnsen* van het Marinemuseum in Den Helder te organiseren. Hierbij is dankbaar gebruikgemaakt van praktijkscenario's met geschminkte slachtoffers, rookgeneratoren en oefenmunitie. De afdeling Doorstroomopleidingen heeft een goed jaar achter de rug. De modules van

EMMV-lichting 3 tijdens hun intro-bivak, aan het peddelen in LCRM's nabij een gemaal. Texel, mei 2014.

de leergang 'Management Vorming' (LMV) zijn voller dan ooit. Daarnaast heeft de afdeling trainingen verzorgd ten behoeve van het Collegiaal Korps Netwerk (CKN), de modules Voortgezet Militair Leiderschap voor de adelborsten en de Algemene Kader Vorming voor VeVa-leerlingen op MBO-niveau 3.

Verder heeft de afdeling ingespeeld op de directe behoefte vanuit het werkveld in de vorm van maatwerktrainingen, zoals sollicitatietraining, en de training 'Eerste en tweede beoordelaar'. De afdeling is ook bezig geweest met het verankeren van het praktijkgedeelte van de opleiding 'Praktijkleermeester' (PLM) in de basismodule; de pilot daarvan staat gepland voor begin 2015. In het kader van WLLW zijn de eerste stappen genomen om de basismodule in te richten conform het nieuwe 'onderwijsontwikkelmodel' (LOOOP). De afdeling Plannen is dit jaar druk bezig geweest om het kwaliteitsmanagementsysteem

Op de SMVBO wordt een cursus leiderschap gegeven. Den Helder, 27 november 2014.

(KMS) en het kwaliteitsbesef bij de vaste bemanning te verbeteren. Bij de hercertificering door het Nederlands Certificatie Instituut (NCI) in november bleek dat de SMVBO ruim aan de norm voldoet. Op 12 december heeft de SMVBO dan ook een nieuw ISO 9001-certificaat voor de komende drie jaar mogen ontvangen uit handen van de NCI.

Op 11 maart heeft de Inspecteur-generaal der Krijgsmacht (IGK) een werkbezoek gebracht aan de SMVBO. De IGK heeft in een openhartige sfeer gesproken met het personeel, waarbij zij ruimschoots de ruimte kregen om zowel de positieve als negatieve punten bij hem onder de aandacht te brengen. De IGK was onder de indruk van de betrokkenheid en professionaliteit van het personeel op de SMVBO.

Nederlands-Belgische Operationele School (NLBEOPS)

Commandant: kltz J.J. Teertstra

2014 was voor de NLBEOPS een jaar boordevol uitdagingen: voor het realiseren van de gedefinieerde opleidingsdoelstellingen werd de school geconfronteerd met de verhuizing vanuit de oude schoolgebouwen, de ingebruikname van een nieuw Commando Centrale Trainer-complex, en het 'Combat management System – Training facility' (CMSTF) en de ISO 9001-certificering invoeren. Bovendien moesten er oplossingen wor-

De nieuwe trainingsfaciliteiten op de Nederlands-Belgische Operationele School in Den Helder zijn in oktober 2014 in gebruik genomen.

den gevonden voor de kwantitatieve en kwalitatieve personeelstekorten als voor de beperkingen van de planning- en roostertool binnen SPOT!

Oude en Nieuwe School

Allereerst werd begonnen met de ontmanteling van de gebouwen *Condor*, *Scholekster*, *Pelikaan*, *Kauw* en *Zeearend*, vooruitlopend op de sloop die begin 2015 een aanvang zal nemen, en verder met het in bedrijf stellen van de nieuwe Nederlands-Belgische Operationele School in het gebouw *Zeearend*.

Een belangrijke verhuizing was die van de gehele GIPSY-trainer, die 27 jaar in gebouw *Pelikaan* heeft gestaan, naar de nieuwbouw. Eind 2014 was de trainer weer volop in bedrijf.

Een andere risicovolle verhuizing betrof die van de *Action Speed Tactical Trainer*. Deze werd voltooid in december 2014, waarna de trainer in gebruik kon worden genomen. Op 21 oktober 2014 werd de *Combat Management System Training Facility* (CMSTF) in de nieuwbouw officieel geopend door de Directeur Personeel en Bedrijfsvoering, cdr J.H. Hulsker. De CMSTF is een faciliteit waarbij negen verschillende *Guardion Combat Management Systemen*, binnen vier trainers, aangestuurd worden vanuit één centrale regieruimte. Tevens bestaat weer de mogelijkheid om met al die trainers binnen één scenario te trainen. De CMSTF staat hiermee symbool voor de toekomst van zowel het CZSK als de NLBEOPS.

ISO 9001-certificering

In 2014 heeft Bureau Veritas een externe audit uitgevoerd in de onderwijsomgeving van de NLBEOPS. Er zijn geen afwijkingen geconstateerd en het ISO-certificaat blijft gehandhaafd.

MLA-certificering

Op 24 januari 2014 ontving de commandant van de NLBEOPS uit handen van de directeur van de Militaire Luchtvaart autoriteit, kolonel (KLu) S.H.P.M. Pellemans, een bevis van goedkeuring. Daarmee werd vastgelegd dat de NLBEOPS, als eerste school binnen Defensie, voldoet aan alle Militaire Luchtvaart-eisen om te mogen functioneren als school op het gebied van de militaire luchtverkeersbegeleiding.

Opleidingen

Er zijn 373 opleidingen verzorgd, aan een totaal van 2825 cursisten. Een kort overzicht:

Voltooid Eerste Vakopleiding (EVO):

4 x ODND (Operationele Dienst Nautische Dienst)	24 geslaagden
7 x ODVB (Operationele Dienst Verbindingen)	48 geslaagden
5 x ODOPS (Operationele Dienst Operaties)	45 geslaagden
3 x ODOPS OZD (Onderzeedienst)	9 geslaagden

Voltooid Voortgezette Vakopleiding (VVO):

1 x ODND	12 geslaagden
1 x ODVB	12 geslaagden
2 x MARNVB (Marinier Verbindingsdienst)	13 geslaagden
3 x ODOPS	20 geslaagden
2 x Horizontale ODOPS	16 geslaagden
1 x ODOPS OZD	3 geslaagden

Functie opleidingen (carrière):

1 Commando Centrale Officier (CCO) basis	19 geslaagden
1 NAVO	6 geslaagden
1 Assistent Luchtverdedingsofficier (ALVO)	2 geslaagden
1 Assistent CCO	2 geslaagden
1 Elektronische Oorlogsvoering (EOV) Controller basis	2 geslaagden
1 Communicatiecontroller:	4 geslaagden
1 C4I Networkmanager	3 geslaagden
Helikopter Directieofficier (HDO)	8 geslaagden
Helikopter Controller Non Tactical (HCNT)	1 geslaagde

CCO-opleiding

Op 6 januari begon de CCO-opleiding met 24 leerlingen, onder wie twee Indonesiërs, twee Duitsers, vier Belgen en zestien Nederlanders. Tijdens de basisopleiding zijn vijf studenten afgevallen, tijdens de aansluitende CCO -typeopleiding GBW drie. In de CCO Onderzeedienst Specialisatie zaten twee cursisten van wie er één voor de opleiding slaagde. Op 19 december vond, in het bijzijn van de Belgische ACOS Operaties & Training, luitenant-generaal Compagnol, de diploma-uitreiking plaats door de commandant van de Netherlands Maritime Force, cdr R.A. Kramer, en de commandant van de NLBEOPS, kltz J. Teertstra. Tijdens deze plechtigheid werd tevens het bijbehorende CCO-insigne uitgereikt.

ICCM-opleiding

Het ontwikkelen van onderwijs zit in de overgangsfase naar LOOOP (Leidraad Ontwerpen, Ontwikkelen en Organiseren van O&T-producten) als gehanteerd onderwijs-ont-

wikkelmodel. Binnen het CZSK wordt deze overgang geïmplementeerd via het project 'Werkend Leren, Lerend Werken' (WLLW). De filosofie achter LOOOP is het stimuleren van actief leren, zodat de aangereikte kennis, vaardigheden en gewenste attitude beter beklijven bij studenten. De bijbehorende leeromgeving is maximaal gericht op de feitelijke beroepscontext. Geen overbodige theorie meer, maar vooral praktijkonderwijs, indien nodig ondersteund door relevante theorie.

De opleiding tot Information & Communication Control Manager (ICCM) voor sergeanten van de verbindingdienst is afgelopen jaar in deze nieuwe stijl verzorgd. Deze opleiding vormt sergeanten zodanig dat ze onder alle omstandigheden leiding kunnen geven over een divisie van de verbindingdienst. De grootste verandering die LOOOP met zich meebrengt, is dat ook bij het ontwikkelen van onderwijs de leerling en zijn leercurve centraal staan. Voorheen definieerden we leerdoelen en identificeerden we de daarbij behorende lesstof voor de instructeur. Tegenwoordig benoemen we prestatie-indicatoren die de gewenste kennis, attitude en vaardigheden van de student beschrijven. Dit betekent voor de ICCM opleiding dat we de studenten meenemen door een virtueel gereedstellingstraject van een operationele eenheid. Bij aanvang van de opleiding is hun toekomstige werkplek, het Network Operations Centre, leeg. Ze moeten vervolgens, in tweetallen, de bedrijfsvoering gaan opzetten en zich individueel verdiepen in maritieme oorlogsvoering, zodat ze deze, voor wat betreft de verbindingen en de planning, optimaal kunnen ondersteunen.

Deze nieuwe vorm van onderwijs vergt gewenning, zowel bij de studenten als bij de instructeurs. Studenten moeten veel zelfstandiger hun leerdoelen realiseren: ze moeten actief op zoek gaan naar kennis en kunde. De initiële reactie van studenten is dan ook vaak sceptisch; ze verwachten dat kennis op een presenteerblaadje wordt aangeleverd. Instructeurs moeten de omschakeling maken van frontaal onderwijs naar maatwerk voor iedere student. Instructeurs leveren nu vooral individuele begeleiding.

In 2014 is de ICCM-opleiding eenmaal verzorgd. Alle vier kandidaten zijn geslaagd. Uit de evaluaties is gebleken dat de studenten, ondanks hun aanvankelijke scepsis, content zijn met de nieuwe onderwijsvorm. Ze concludeerden dat ze waarschijnlijk meer geleerd hebben dan ze gedaan zouden hebben bij 'ouderwets' theorie-onderwijs.

Netherlands Submarine Command Course (NLSMCC)

In januari is de NLSMCC met vijf cursisten van start gegaan. De deelnemers kwamen uit Australië, Brazilië, Canada en de Verenigde Staten. Helaas was er dit jaar geen Nederlandse deelname. Van de vijf deelnemers is niemand geslaagd. Twee deelnemers hebben de opleiding uiteindelijk zonder eendoordeel afgerond. NLSMCC werkt sinds enkele jaren intensief samen met de SMCC van Groot-Brittannië en Noorwegen met als

doelstelling een 'efficiëntere inzet van beschikbare middelen en een goede tegenstand tijdens de COQC-EX en -FIGHT (*Commanding Officer Qualifying Course*)'.

De 'International Teachers Conference (ITC) 2014' is dit jaar gehouden bij de Duitse onderzeedienst in Eckernforde (Duitsland). De ITC creëert collegiale intervisie om de kwaliteit van de commandantenopleidingen te borgen en waar mogelijk te verbeteren of aan te passen aan nieuwe inzichten. Daarnaast is de ITC een informeel forum en goed sociaal netwerk voor algemene samenwerking op het gebied van onderzeebootoperaties. De drie *teachers* uit Nederland, Noorwegen en Groot-Brittannië gebruiken de ITC ook als *Final Planning Conference (FPC)* voor de 'tri-nation' UK/NL/NOSMCC 2015.

Air Warfare Course (AWC)

Van 6 oktober tot 21 november is de 12de Duits-Nederlandse *Air Warfare Course (AWC)* uitgevoerd op de MOS (*Marine Operations Schule*) te Bremerhaven (Duitsland). Hieraan namen elf cursisten van diverse krijgsmacht delen uit Nederland, Duitsland, Denemarken en de Verenigde Staten deel. In deze zesweekse cursus worden studenten op de hoogte gebracht van de laatste ontwikkelingen op het gebied van *joint and combined*

De *Action Speed Tactical Trainer (ASST)*. Het systeem wordt gebruikt ter ondersteuning van de tactische opleiding van onderofficieren en officieren. De ASST bestaat uit 12 cabines en een regieruimte, waar 64 cursisten en 22 instructeurs kunnen werken.

luchtverdediging. De cursus wordt afgesloten met een (één week durende) uitvoering van een door de cursisten geplande *out of area*-operatie (buiten NATO-grondgebied) in de *Advanced Speed Tactical Trainer* (ASTT), waarbij onder andere diverse *augmentees* van Duitse en Nederlandse luchtverdedigings-fregatten, bemanning van de NATO AWACS en een afvaardiging van het AOCs te Nieuw Millingen acte de préséance gaven. Gedurende de uitvoeringsweek is een 'Distinguished Visitor Day' georganiseerd, waarbij meerdere gasten uit de deelnemende landen aanwezig waren.

NAVO Klein Bovenwater (KBW)-opleiding

In overleg met de Groepsoudste Mijndienst, P&O, Sea Training Command-Scheepsbedrijfsvoering (STC-SBV) en de Defensie Vaarschool (DVS) is besloten de opleiding NAVO KBW een verplicht onderdeel te maken voor de functies van de oudste officier aan boord van de KBW-eenheden. Deze verplichting geldt voor de Alkmaarklasse mijnbestrijdingsvaartuigen (AMBV), Zr.Ms. *Mercur* en de hydrografische opnemingsvaartuigen, en zal gefaseerd worden ingevoerd. In het voorjaar werd een opleiding gedraaid voor vier cursisten, van wie er twee geslaagd zijn.

NAVO Groot Bovenwater (GBW)-opleiding

Dit jaar is een volledig gevulde opleiding gedraaid voor acht cursisten, onder wie één Belg. De vaarpraktijk is uitgevoerd met drie *Oceangoing Patrol Vessels* (OPV's) in de wateren ten zuiden van Engeland. Zes cursisten zijn hiervoor geslaagd. Ditmaal is de diploma-uitreiking op zee uitgevoerd door COMNLMARFOR.

Het Mariniers Opleidingscentrum te Rotterdam

Commandant: Itkolmarns J. van Baarsel, vanaf juli 2014 majmarns X.E. van den Berg

In 2014 wijzigde vorm en aansturing van het MOC als gevolg van de in 2011 in gang gezette defensiebrede reorganisatie. Het MOC moest doelmatiger gaan werken. Hierbij werd gestreefd naar een belangrijkere rol voor de bureaus 'Logistiek' en 'Plannen', en voor de afdeling 'Kwaliteit, Innovatie en Kennismanagement' (KIK), die een meer sturende en leidende rol in de bedrijfsvoering kreeg. Bovendien werd een aantal opleidingseenheden samengevoegd in opleidingsafdelingen, waardoor meer synergie werd bereikt. Tot slot werd in december 2014 een ISO 9001-certificering afgegeven. Het MOC bestaat momenteel uit een staf met daaronder de bureaus 'Logistiek' en 'Plannen', en de afdeling 'KIK'. Daaronder komen de opleidingsafdelingen 'Initiële opleidingen', 'Loopbaanopleidingen', 'Functieopleidingen' en de opleidingseenheid 'Fysieke Training en Sport'.

Na de reorganisatie-opdracht had het MOC zichzelf voor het jaar 2014 tot doel gesteld

Eerste openbare uitreiking van baretten aan de EMV mariniers in aanwezigheid van burgemeester A. Aboutaleb en briggenmarns mr. R.G. Oppelaar. Rotterdam, 11 juli 2014.

de eerste stappen te zetten naar het beroepsgericht inrichten van een groot deel van de opleidingen, teneinde in 2016 voor 75% BGO- (Beroeps Gericht Onderwijs) gereed te zijn. Dit varieerde van het perfectioneren van de logistieke ondersteuning, het professionaliseren van opleiders, inlopen van de achterstanden bij het samenstellen van kwalificatieprofielen, schrijven van O&T-voorstellen tot het opstellen van definitieve draai-boeken in SPOT!

Verder kenmerkte 2014 zich door een aantal noemenswaardige evenementen. Zo werden in totaal zes zilveren en veertien bronzen medailles voor langdurige trouwe dienst uitgereikt aan onderofficieren van de mariniers van het MOC. De meeste daarvan werden overhandigd tijdens 'Alle Hens' op de afdeling. Soms werden hiervoor echter speciale gelegenheden uitgekozen, zoals een bezoek van briggenmarns R.G. Oppelaar of de beëdiging van een blok nieuwe mariniers.

Daarnaast werden in 2014 in totaal drie blokken Eerste Maritieme Vorming (EMV) afge-

Beëdiging van een EVO blok van 61 mariniers op het Mariniers Opleidingscentrum te Rotterdam in juli 2014.

rond en beëdigd, kregen twee klassen onderofficieren hun diploma uitgereikt en werd ook de Praktische Opleiding tot Officier der Mariniers (POTOM) afgerond met een ceremoniële diploma-uitreiking. Tot slot kon het MOC bij de eenheid 'Fysieke Training en Sport' wederom sportdiploma's uitreiken aan sportinstructeurs van de vloot. Tot 2012/2013 was dit diploma slechts voorbehouden aan onderofficieren van het Korps Mariniers, maar om de sportdrempel voor vlootpersoneel te verlagen en het sporten te stimuleren, is besloten ook sportinstructeurs bij de vloot op te leiden.

Er werden in 2014 relatief weinig bezoeken aan het MOC gebracht. Op 8 mei werd het MOC vereerd met een bezoek van de Zweedse brigadegeneraal O. Truedsson (Commandant Maritieme Component), tezamen met kolonel P. Ohlsson (Commandant Marine Regiment), en op 7 oktober werd de Belgische Commandant Lichte Brigade, kolonel SBH P. Devogelaere, ontvangen.

Het Competentiecentrum Catering België, Nederland

Commandant: cpc J.M. Brach, vanaf 11 juli 2014 maj. R. Dejaghere

Commandant NL-DET: ltz 2oc (ld) R.R. Osnabrugge, vanaf 22 april ltz 2oc (ld)

H.C.M. Feitsma Med.

2014 was voor het Competentiecentrum Catering (CCsp Dept Catering BENL) een jaar van voorbereiding op de toekomst. Zowel aan Belgische als aan Nederlandse zijde heeft een overdracht van het commando plaatsgevonden. Op 22 april heeft ltz 2ocld R.R. Osnabrugge de leiding overgedragen aan ltz 2ocld H.C.M. Feitsma van het Nederlands detachement. Het commando over de school is op 11 juli, onder toezicht van een binationaal publiek, overgegaan van cpc J.M. Brach naar maj. R. Dejaghere.

Daarmee samenhangend hebben we in het tweede deel van 2014 verscheidene autoriteiten mogen ontvangen. Het hoofddoel van deze bezoeken was veelal het geven van informatie over de bestaande digitale en fysieke infrastructuur en de binationale samenwerking.

In 2014 is veel voorbereidend werk verricht in verband met de nodige aanpassingen van de verschillende opleidingen. De speerpunten waren het behoud van de civiele certificering en aansluiten bij het gedachtegoed van 'Werkend Leren, Lerend Werken' (WLLW). Wat betreft de samenwerking tussen België en Nederland heeft er een intensivering plaatsgevonden op het gebied van hygiëne en HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point). Vertegenwoordigers van beide landen controleren nu gezamenlijk de uitvoering daarvan en dragen nu zorg voor de rapportage van de resultaten.

Ook heeft de school activiteiten buiten de poort verricht. Er is ondersteuning geleverd aan de Koningsdagreceptie van Northwood Headquarters en er zijn opleidingen verzorgd bij operationele eenheden. Op verzoek is maatwerk geleverd voor bedieners van de mobiele veldkeuken op de Van Braam Houckgeestkazerne te Doorn en er kon gebruik worden gemaakt van de faciliteiten aan boord van Zr.Ms. *Johan de Witt* ten behoeve van de opleiding tot scheepsbakker, toen er een storing optrad tijdens de installatie van de nieuwe oven in de bakkerij.

De samenwerking met het Regionaal Opleidingscentrum (ROC) Midden Nederland kende in 2014 een doorstart. Na een grote personeelwissel binnen het team en het aflopen van de samenwerkingsovereenkomst zijn onder de vleugels van de Commissie Paars Partnerschap (CPP) nieuwe werkafspraken gemaakt ter ondersteuning van de civiele certificering van matrozen die bij ons de eerste of voortgezette vakopleiding volgen. In

voorbereiding hierop heeft er begin 2014 een vakinhoudelijke professionaliseringsslag plaatsgevonden onder de Nederlandse instructeurs door hen de civiele kwalificatie 'Zelfstandig Werkend Kok' te laten behalen. Hiermee heeft de school haar status van leerbedrijf voor middelbare beroepsopleidingen op een hoger niveau kunnen verzekeren.

In totaal zijn er 331 leerlingen opgeleid. Hiervan zijn 304 leerlingen met een positief resultaat de werkvloer opgegaan. Veertien leerlingen hebben het examen niet gehaald en zijn eerder gestopt, en dertien leerlingen waren aan het eind van het kalenderjaar 2014 nog in opleiding.

Cpc J.M. Brach droeg op 11 juli 2014 het commando CCsp Dept Catering BENL over aan maj R. Dejaghere, rechts van hem.

Koninklijke Marine Technische Opleidingen te Den Helder

Commandant: kltz (td) R. Koerse

Doelstelling KMTO

De Koninklijke Marine Technische Opleidingen (KMTO) staat voor 'Inspirerend opleiden & trainen in het technisch militair maritieme domein'. De KMTO is ISO-gecertificeerd (ISO9001:2008) en verzorgt het vak- en functieonderwijs voor het personeel van de Technische Dienst (TD), alsook voor het (technisch) personeel van andere diensten en defensieonderdelen. Daarnaast levert de school een belangrijke bijdrage aan het opwerken en trainen van bemanningen van de operationele eenheden, zowel boven als onder water. De LCF Technische Centrale trainer, de multi-platform diagnostiektrainer (MATRIX), de *Battle Damage Repair*- (BDR) trainer en de Platform Onder Water Centrale Trainer (POWCT) worden bovendien veelvuldig ingezet voor diverse trainingen.

Een deel van het vakonderwijs is uitbesteed aan het Regionaal Opleidingscentrum (ROC) Kop van Noord-Holland. In het kader van het project 'Veiligheid & Vakmanschap' (VeVa) volgen leerlingen Mechatronica niveau 2 en 3 de beroepspraktijkvorming (BPV) op de KMTO. Onder het motto 'boeien en binden' worden zij warm gemaakt voor een functie bij de Koninklijke Marine (KM).

Naast Nederlandse leerlingen leidt de KMTO ook leerlingen van andere nationaliteiten op. De opleidingen voor deze leerlingen komen voort uit langlopende samenwerkingsverbanden (zoals die met de Belgische Marine) en de afstoting van marinematerieel. In 2014 heeft de KMTO ongeveer vijftig opleidingsplaatsen binnen 27 verschillende opleidingen verzorgd voor Duitse, Belgische en Chileense leerlingen. Dit betrof niet alleen scheepspersoneel, maar ook onderhoudspersoneel voor het tweedelijns onderhoud.

Onderwijs vernieuwingen

Onder regie en ondersteuning van OKM zijn vier projectteams binnen het project ‘Doorlopende Technische Leerlijnen’ (PDTL) opgericht. Voor de technische specialisten zijn nagenoeg alle kwaliteitsprofielen (KP’s) opgesteld en ter beoordeling aangeboden aan het Programma Herinrichting Technisch Domein (PHTD) en de Bedrijfsvoeringsautoriteit van de Directie Materiële Instandhouding (DMI).

Voor de eerste vakopleiding zijn nieuwe leertaken voor het praktijkwerkboek (pwb) ontwikkeld en grotendeels doorgevoerd. De horizontaal ingestroomde (mbo en havo) aspirant-korporaals zijn dit jaar met hun begeleiders aan boord gegaan met een gloednieuw pwb, met daarin zowel algemene scheepstaken als technische leertaken. Bij het functieonderwijs is de eerste opleiding ‘Servicemonteur goalkeeper’ verzorgd die begin 2015 zal worden geëvalueerd. Op 7 mei 2014 zijn de Technische Dienst en Wapentechnische Dienst samengevoegd tot de nieuwe Technische Dienst, waardoor onder andere de bedrijfsvoering aan boord van de fregatten is veranderd. Hiervoor worden nieuwe managementopleidingen ontwikkeld. Voor het oplopende aantal VeVa-leerlingen afkomstig van de diverse roc’s is een begin gemaakt met de realisatie van technische leerstraten.

Na langdurige voorbereiding is de KMTO in 2014 gaan werken met het bedrijfsvoeringssysteem ‘Standaardiseren Processen Opleiden en Trainen’ (SPOT!), waarmee het hele proces van onderwijsontwikkeling tot en met de uitvoering van opleidingen is uitgevoerd. Daarnaast kreeg het onderwijspersoneel te maken met vier nieuwe leerlijnenopleidingen verzorgd door het onlangs opgerichte Expertise Centrum Onderwijskunde Defensie (ECOD). In 2014 is verder vormgegeven aan beroepsgericht opleiden (BGO) om het onderwijs beter te laten aansluiten bij het instroomniveau van de leerlingen en de eisen gesteld vanuit de beroepsomgeving. BGO wordt binnen Defensie geborgd met een bijbehorend nieuw onderwijs-ontwikkelmodel, de ‘Leidraad ontwerpen, ontwikkelen en organiseren van O&T producten’ (LOOOP).

In 2014 is de KMTO gebruik gaan maken van *Computer Based Training* (CBT): een gesimuleerde beroepsomgeving voor de nieuwe systemen aan boord van de patrouilleschepen. CBT biedt leerlingen de mogelijkheid om het systeem beter te leren kennen en vormt een waardevolle voorbereiding op de beroepspraktijk.

De matrozen 1-td R. Evertsen (rechts) en S. Schaareman repareren de zonneboot 'Ra' die tijdens de zonnebootrace een storing vertoonde. De KMTO-leerlingen ontwikkelden de zonneboot in het kader van hun opleiding Mechatronica mbo (niveau 3). Onderdeel van dit project was deelname aan de 'Dong Energy Solar Challenge'.

Evaluatie en (her)certificering KMTO

Gedurende 2014 is de evaluatie uitgevoerd van de nieuwe KMTO-organisatie. Naar aanleiding van deze evaluatie is het aantal arbeidsplaatsen opgehoogd van 206 naar 210. Bovendien is een werkorganisatie ingericht om een aantal verbeteringen door te voeren, die in 2015 zal worden geëvalueerd.

In het kader van de hercertificering van het CZSK Veiligheid, Milieu en Management Systeem (VMMS) is bij de KMTO een audit uitgevoerd op het gebied van veiligheid en milieu door een externe instantie. Hierbij is slechts een 'minor' afwijking geconstateerd en heeft de KMTO een pluim gekregen voor haar RI&E-kennis.

Project zonneboot

Elf leerlingen Mechatronica (ROC Kop van Noord-Holland) hebben voor hun projectopdracht gewerkt aan een zonneboot onder begeleiding van een projectteam van de

Zonneboot 'Ra' werd op 5 juni 2014 bij het Marine Etablissement Amsterdam gedoopt.

KMTO. Op 5 juni 2014 was de boot gereed en werd de KMTO-zonneboot officieel gedoopt door mevrouw Anja Koerse, echtgenote van de Commandant KMTO. De boot kreeg de naam 'Ra', naar de zonnegod uit de Egyptische mythologie en de nautische term 'ra'. Eind juni 2014 voer de klas mee met de 'Dong Energy Solar Challenge Race' en raceten zij zo'n 200 km op zonne-energie.

Daarna namen zij deel aan de (Wereld)havendagen in Rotterdam en Delfzijl. Het zonnebootproject bracht de nodige publiciteit met zich mee, waardoor de KMTO meerdere malen in het nieuws kwam. Voor 2015 staat eenzelfde project gepland.

Een ander PR-project waarin de KMTO participeerde – in het voorjaar van 2014 – was de tiendelige RTL7-serie Onder Zee, waarin het leven aan boord van een onderzeeboot in beeld werd gebracht. De trainingen in het opwerktraject van een onderzeeboot, begeleid door de medewerkers van de opleidingseenheid 'Onderzeeboten' kwamen daarbij prominent in beeld.

De Koninklijke Marine in cijfers

Personeelsgegevens per 31 december 2014

De gegevens in het onderstaande overzicht zijn ontleend aan de opgave van het stafbureau Personeelslogistiek. Het geeft het aantal voltijdsfuncties (vte's) weer. Omdat veel burgers in deeltijd werken, zijn er veel meer personen in dienst dan het aantal vte's dat in de tabel wordt vermeld.

Militair personeel

Vloot	6307
Mariniers	2880
Totaal	9187

Burgerpersoneel

Schaal 0 t/m 5	641
Schaal 6 t/m 10	1389
Schaal 11 en hoger	164
Totaal	2207

Officieren onderverdeeld naar korps

Zeeofficieren	802
Mariniers	356
Marinierskapel	2
Technische Dienst	186
Elektrotechnische Dienst	229
Speciale diensten	83
Administratie	254
Officieren Arts	84
Officieren Tandarts	16
Officieren Apotheker	3
Officieren Vlieger	22
Officieren Waarnemer	5
Vlootgeestelijken	12

Schepelingen onderverdeeld naar dienstgroep

Operationele Dienst (OD)

OD Operationele Dienst	380
OD Nautische Dienst	219

OD Operaties	382
OD Verbindingen	382

Wapentechnische Dienst (WD)

WD Scheepssystemen **	401
WD Werktuigtechniek**	50
WD Elektrotechnische Dienst**	84
WD Vliegtuigtechniek**	59

Technische Dienst (TD)

TD Technische Dienst**	101
TD Werktuigtechniek**	321
TD Elektrotechnische Dienst**	225
TD Vliegtuigtechniek**	102

Een defilé van mariniers tijdens Veteranendag 2014 voor koning Willem Alexander, minister-president M. Rutte, minister van defensie mw. J.A. Hennis-Plasschaert en de Commandant der Strijdkrachten generaal T.A. Middendorp . Den Haag, 28 juni 2014.

Logistieke Dienst(LD)

LD administratie	323
LD geneeskundige dienst	186
LD goederenbeheer	237
LD verzorging	509

Bijzondere diensten

muzikant	42
wasser	21
automonteur	8
geschutskonstabel	1
tandartsassistent	7
vliegverkeersleider	1
audiovisuele dienst	8
motortransport/chauffeur	22
speciale diensten	11
algemeen	9

JSS Karel Doorman is aangekomen in Conakry, Guinee om hier hulpgoederen voor de strijd tegen Ebola af te leveren. De lokale pers is massaal afgekomen op de Karel Doorman en het bezoek van de Guineese minister van staat en de ambassadeurs van diverse landen. Guinee, 21 november 2014.

Marinier

Marinier (in opleiding)	108
Marinier algemeen	2227
Marinier monteur	28
Marinier pijper	5
Marinier tamboer	5
Marinier verbindingen	161
Adelborsten voor de Zeediens	72
Mariniers	65
Technische Dienst	32
Elektrotechnische Dienst	0
Administratie	26

* Naamwijziging categorie

** Reorganisatie T/E & TD/WD

Militair personeel onderverdeeld naar rang**Officieren**

Vice-admiraal/Luitenant-generaal	2
Schout-bij-nacht/Generaal-majoor	4
Commandeur/Brigadegeneraal	13
Kapitein ter zee/Kolonel der mariniers	103
Kapitein-luitenant ter zee/Luitenant-kolonel der mariniers	321
Luitenant ter zee der eerste klasse/Majoor der mariniers	479
Luitenant ter zee der tweede klasse OC/Kapitein der mariniers	627
Luitenant ter zee der tweede klasse/Eerste luitenant der mariniers	385
Luitenant ter zee der derde klasse/Tweede luitenant der mariniers	128

Schepelingen

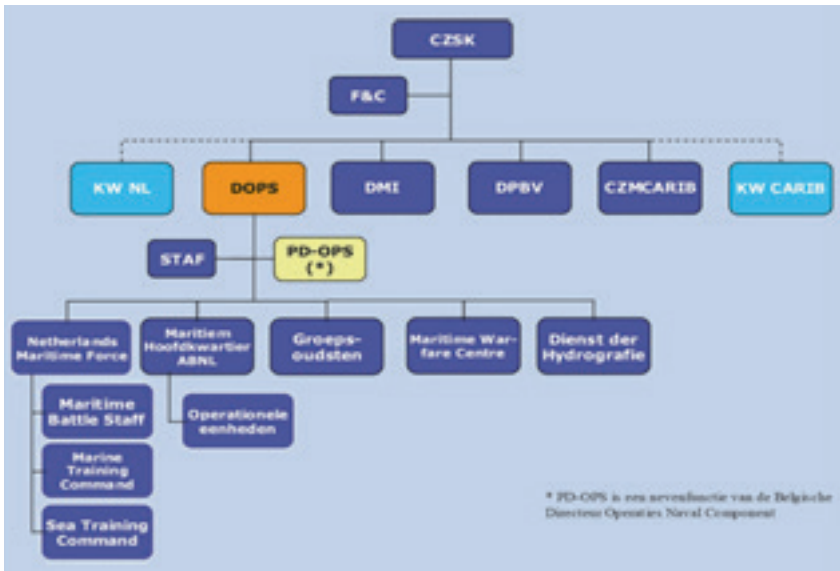
Adjutant-onderofficier/Adjutant-onderofficier van de mariniers	364
Sergeant-majoor/Sergeant-majoor van de mariniers	947
Sergeant/sergeant van de mariniers	1217
Korporaal/Korporaal van de mariniers	1450
Matroos der eerste klasse/Marinier der eerste klasse	2662
Matroos der tweede klasse/Marinier der tweede klasse	213
Matroos der derde klasse/Marinier der derde klasse	271

DIRECTIE OPERATIES

Directeur Operaties, tevens commandant Korps Mariniers	: briggenmarns mr. R.G. Oppelaar
Plaatsvervangend directeur	: ktz C.L.E.F. Renard
Groepsoudste Klein Boven Water en Mijndienst	: ktz J. van Zanten
Groepsoudste Onderzeedienst	: ktz H.L.J. Ammerlaan
Netherlands Maritime Force	: cdr P.W. Lenselink, vanaf 13 maart 2014 cdr R.A. Kramer
Sea Training Command, tevens Groepsoudste Groot Boven Water	: ktz B.G.F.M. Boots
Marine Training Command	: kolmarns A.C.J. Verbaan, vanaf 2 juli 2014 kolmarns F.R. Swart
Maritime Battle Staff	: cdr P.W. Lenselink, vanaf 13 maart 2014 cdr R.A. Kramer
Maritime Warfare Centre	: kltz R.J. Scheffel EMSD, vanaf 1 maart 2014 ktz H.H. Janssen
Maritiem Hoofdkwartier ABNL	: ktz R.A. Kramer, vanaf 13 maart 2014 ktz S.L. Schot
Chef der Hydrografie	: ktz. N.P. Kortenoeven, vanaf 12 september 2014 ktz M.C.J. van der Donck

Technische Opleidingen van de Koninklijke Marine (KMTO), gevestigd in de gebouwen Salamander, Cerberus en het J.C. Jurrjens-gebouw. Den Helder, Marinekazerne Erfprins, 9 april 2014.

De Directie Operaties is belast met de planning, aansturing en ondersteuning van de gereedstelling en (gemandateerde) inzet van operationele eenheden, teneinde effectief maritiem-expeditionair vermogen te kunnen garanderen.

Stafgroep

Netherlands Maritime Force (NLMARFOR)

Commandant (tevens Vlagofficier Operationele Dienst) : cdr P.W. Lenselink,
vanaf 13 maart 2014
cdr R.A. Kramer

Plaatsvervangend Commandant : kolmarns F.R. Swart,
vanaf 2 juli 2014
kolmarns E.B. Brust

De Netherlands Maritime Force (NLMARFOR) bestaat uit drie staven:

- Maritime Battle Staff (MBS)
- Marine Training Command (MTC)
- Sea Training Command (STC).

Oefening Bold Alligator, rechts briggenmarns mr. R.G. Oppelaar. De Verenigde Staten, North-Carolina, 7 november 2014.

Maritime Battle Staff (MBS)

Commandant: cdr P.W. Lenselink, vanaf 13 maart cdr R.A. Kramer

Plaatsvervangend commandant: kolmarns F.R. Swart, vanaf 2 juli kolmarns E.B. Brust

De Maritime Battle Staff zette in 2014 de eerste stappen richting de certificering van de staf in 2015 als amfibische staf voor de NATO Response Force (NRF) in 2016. De afdeling 'Mine Countermeasures' bereidde zich in 2014 voor op het commando over de NATO Standing Naval Mine Countermeasures Group 1 (SNMCMG1) in 2015. De staf gaf in 2014 leiding aan een scala aan nationale oefeningen, en nam tevens deel aan diverse internationale oefeningen. Hier volgt een overzicht.

Northern Archer 14.1 – 27 januari t/m 14 februari

Op 27 januari vertrokken Zr.Ms. *De Zeven Provinciën*, Zr.Ms. *Van Speijk*, Zr.Ms. *Walrus* en Zr.Ms. *Mercur* vanuit Den Helder naar de Noorse wateren voor de oefening *Northern Archer*. Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* diende tijdens deze oefening als stafschip. Doel van de oefening was het op peil houden van de operationele gereedheid van de staf en de eenheden.

In de eerste week lag de nadruk op onderzeebootbestrijdingsoefeningen en het afvuren van oefentorpedo's. De tweede week werd gebruikt om samen met Noorse eenheden de opleiding van toekomstige onderzeebootcommandanten te ondersteunen. In de laatste week voegde Zr.Ms. *Holland* zich bij het verband. Deze week stond in het teken van een grote tactische oefening waarbij met nagenoeg alle soorten wapensystemen van het verband werd gevuurd. Een 'Stingerteam' van het Defensie Grondgebonden Luchtverdedigingscommando beproefde zijn inzetmogelijkheden in dit scenario aan boord van Zr.Ms. *Holland*. In een uitdagend scenario werden naast het beproeven van doctrines ook de vluchtprofielen van de diverse afgevuurde raketten geanalyseerd.

Aurora Archer – 26 februari t/m 24 maart

In het kader van het deployment *Aurora Archer* van de Netherlands Maritime Force (NL-MARFOR) is Zr.Ms. *Rotterdam* op 26 februari naar Noorwegen vertrokken. Het deployment vond plaats tijdens de internationale oefening *Cold Response* in Noorwegen, waaraan de MBS vanaf Zr.Ms. *Rotterdam* leiding heeft gegeven. Aan deze oefening namen een NAVO- en Noors vlootverband deel. Vanaf Zr.Ms. *Rotterdam* werden de Second Marine Combat Group (2MCG) en een bataljon van het United States Marine Corps met Engelse

Zr.Ms. *Tromp* (links) en Zr.Ms. *Evertsen* (rechts) op 10 oktober in de haven van Stockholm, Zweden, tijdens de oefening *Northern Archer*.

en Nederlandse landingsvaartuigen geland op de Noorse kust. De oefening bood de kans om in internationaal verband een amfibische landing uit te voeren in een complex maritiem scenario. Dit leverde belangrijke kennis en ervaring op in aanloop naar de certificering van de MBS voor de NRF in 2016.

Dynamic Move – 10 t/m 21 maart

De afdeling ‘Mine Counter Measures’ had de leiding over de internationale mijnenbestrijdingsoefening *Dynamic Move*. Deze computer-gesimuleerde oefening vindt jaarlijks plaats op de mijnenbestrijdingsschool van de NAVO te Oostende. De oefening was een goede gelegenheid om de kennis en vaardigheden van de staf te verbeteren.

Hebrides Archer – 17 maart t/m 18 april

De oefening *Hebrides Archer* was gericht op het op peil houden en verbeteren van de operationele gereedheid van de staf en van Nederlandse en Belgische eenheden. Hiertoe werd deelgenomen aan de internationale oefening *Joint Warrior* in de wateren rond Groot-Brittannië. Naast het stafschip Zr.Ms. *Johan de Witt* namen Zr.Ms. *Amsterdam*, Zr.Ms. *Van Speijk*, Zr.Ms. *Holland*, Zr.Ms. *Friesland*, Zr.Ms. *Zierikzee* en BNS *Bellis* onder leiding van de staf hieraan deel. De First Marine Combat Group (1MCG) was met een geïntegreerde compagnie Belgische paracommando’s geëmbarkeerd aan boord van Zr.Ms. *Johan de Witt*, samen met de landingsvaartuigen van de Surface Assault and Training Group (SATG) en twee Cougar-helikopters van het Defensie Helikopter Commando.

In de week voor het vertrek heeft de staf, met een aantal eenheden, een havenopwerkprogramma doorlopen, waarbij een tactische training werd uitgevoerd in de *Action Speed Tactical Trainer* (ASTT) van de Nederlands-Belgische Operationele School.

Gedurende *Joint Warrior* gaf de MBS eerst leiding aan een multinationale maritieme taakgroep; deze fase stond in het teken van amfibische operaties. De staf stuurde daarbij voornamelijk maritieme interdictie-operaties aan.

Na deze fase trok het stafschip van de United Kingdom Maritime Force (UKMARFOR) zich onverwacht terug uit de oefening. Op verzoek van de *Royal Navy* nam COMNLMARFOR de leiding van hun vlootverband over. Een gedeelte van de UKMARFOR-staf werd toegevoegd aan de MBS aan boord van Zr.Ms. *Johan de Witt*. De staf kreeg door het samenvoegen van de twee taakgroepen de leiding over een internationaal vlootverband van 16 schepen (1 vliegdekschip, 2 amfibische transportschepen, 4 kruisers, 3 fregatten, 3 patrouilleschepen, 2 tankers en een ondersteuningschip). Hierdoor werd de staf, bovenop de gestelde oefendoelen, geconfronteerd met een extra uitdaging, wat resulteerde in een waardevolle training.

Na afloop van *Joint Warrior* namen een aantal Nederlandse eenheden deel aan de oefeningen van de onderzeebootcommandantenopleiding.

Reliable Sword – 12 t/m 18 mei

De MBS heeft in mei deelgenomen aan de door het 'First (German/Netherlands) Corps' geleide oefening *Reliable Sword*. Ter ondersteuning van de Joint Force Commander (JFC) vaardigde de staf een 'Maritime Component Commander (MCC) Response Cell' af naar het hoofdkwartier van het legerkorps.

De rest van de staf doorliep het volledige amfibische planningsproces aan boord van Zr.Ms. *Johan de Witt* als voorbereiding op de komende oefening *Bold Alligator* en de certificering voor de NRF in 2016. Zij leverden tevens ondersteuning en informatie aan de MCC Response Cell.

Eager Archer – 20 mei t/m 4 juli

De afdeling 'Mine Countermeasures' van de MBS had vanaf hun stafschip Zr.Ms. *Friesland* de leiding over de adelborsten kruisreis. Het verband bestond verder uit Zr.Ms. *Urk*, Zr.Ms. *Luymes* en Zr.Ms. *Mercurus*. De nadruk van de reis lag op zeemansschappelijke oefeningen voor de bemanningen en de geëmbarkeerde adelborsten. Tevens werd deelgenomen aan de internationale oefening *Baltic Operations* (BALTOPS). Net als vorig jaar stapte de staf over op HDMS *Thetis* om in een Deens-Nederlandse staf leiding te geven aan een vlootverband van mijnenbestrijdingseenheden.

Joint Challenge – 16 t/m 27 juni

De MBS leverde tijdens de afsluitende oefening *Joint Challenge* van de Hogere Defensie Vorming een MCC Response Cell.

Jan Mayen – 13 t/m 26 augustus

Op 13 augustus vertrok Zr.Ms. *Zeeland* uit Den Helder met aan boord onderzoekers van het Willem Barentsz Poolinstituut, de Nederlandse Organisatie voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek (TNO) en het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap. De multidisciplinaire expeditie onder leiding van de MBS stond in het teken van de wetenschap. Op het Noorse eiland Jan Mayen beklommen *mountain leaders* van het Korps Mariniers 's werelds noordelijkste vulkaan om daar monsters te nemen en meetapparatuur te plaatsen. Wetenschappers verrichtten er biologisch, meteorologisch en archeologisch onderzoek en krijgen tijdens de expeditie begeleiding van *mountain leaders* van het Korps Mariniers. Dat zijn specialisten in het verplaatsen in bergachtig gebied onder extreme omstandigheden. Voor de mariniers is Jan Mayen bovendien een bijzondere arctische oefenlocatie, met hoge trainingswaarde. De expeditie vormt een voorbeeld van civiel-militaire samenwerking.

Weerkaatsing van waarnemende matroos tijdens de oefening *Joint Warrior*.

Schotland, 2 t/m 10 april 2014.

De deelnemers aan de expeditie naar het Noorse eiland Jan Mayen, met op de achtergrond Zr.Ms. Zeeland.

Ook werd de in 1930 geplaatste gedenksteen voor zeven, in 1634 omgekomen, Nederlanders gerestaureerd en verplaatst.

Atlantic Archer – 6 oktober t/m 22 november

Met stafschip Zr.Ms. *Johan de Witt* maakte de MBS de oversteek naar de VS om deel te nemen aan de oefening *Bold Alligator*. De heenreis werd besteed aan het voorbereiden en oefenen van amfibische scenario's.

Voorafgaand aan de oefening werd de haven van Norfolk aangedaan, waar een seminar 'Amphibious Operations and Exercises' werd gehost voor de 'Headquarters NATO Allied Command Transformation'.

Gedurende de oefening gaf de staf leiding aan een vlootverband van Amerikaanse, Deense en Nederlandse schepen. Op de schepen waren Britse, Nederlandse, Spaanse en Canadese mariniers geëmbarkeerd, die tezamen met mortieren van het Vuursteuncommando de *landing force* vormden. Er werden meerdere amfibische operaties beoefenend volgens een complex scenario.

De oefening was uitermate waardevol. De staf werd voor deze oefening versterkt met militairen uit twaalf verschillende landen en er werd in een hoog tempo onder uitdagende omstandigheden aan de amfibische operaties gewerkt. Deze oefening vormde

het hoogte- en zwaartepunt in de serie van oefenprogramma's van de *Maritime Battle Staff* in 2014.

International Mine Countermeasures Exercise (IMCMEX) –

27 oktober t/m 13 november

Rond het gehele Arabische schiereiland nemen tweemaal per jaar meer dan veertig verschillende landen deel aan IMCMEX. Een van de doelstellingen is om aan te tonen dat binnen een kort tijdsbestek een grote internationale coalitie te vormen is indien sprake is van een mijnendreiging in deze regio. De afdeling 'Mine Countermeasures' van de MBS bereidde deelname vanuit *Admiral Benelux* (ABNL) voor en voerde deze uit, met ondersteuning van de Belgische Zeemacht.

De Belgisch-Nederlandse staf onder leiding van kltz P. Bergen Henegouwen had de operationele leiding over de mijnenbestrijdingsoefening en was geëmbaarkeerd aan boord van USS *Ponce*. Aan de staf werden militairen uit Amerika, Estland, Japan, Pakistan en de Verenigde Arabische Emiraten toegevoegd. De Nederlandse bijdrage bestond verder uit het ter beschikking stellen van militairen van de Defensie Duikgroep en de Maritieme Explosieven Opruimingsdienst.

Marine Training Command (MTC)

*Commandant, tevens Groepsoudste Mariniers (GO Marns): kolmarns A.C.J. Verbaan,
vanaf 2 juli 2014 kolmarns F.R. Swart*

Het jaar 2014 heeft voor het Marine Training Command (MTC) in het teken gestaan van de verdere ontwikkeling en uitvoering van de opwerkprogramma's voor de operationele eenheden van de mariniers (OPEMARNs). Analoog aan de SARC-systematiek van de vloot wordt een 'Marine Readiness Check'- (MARC) evaluatie en validatiesystematiek ontwikkeld. Daarnaast is er veel aandacht uitgegaan naar de interne bedrijfsvoering van het MTC. In 2014 werden de volgende activiteiten uitgevoerd of ondersteund:

Opwerkprogramma's OPEMARNs

Het 13^e Raiding Squadron (13 RSqn) van de 1^e Marine Combat Group (1 MCG) heeft het opwerkjaar in 2014 als eerste eenheid succesvol afgerond en is gecertificeerd als Maritime Special Operations Capable (MARSOC). In april is 23 RSqn van 2 MCG gestart met het opwerkjaar, in augustus gevolgd door 12 RSqn van 1 MCG.

Het opwerkprogramma voor een RSqn bestaat in hoofdlijnen uit de volgende modules:

- Functiegerichte individuele opleiding en training
- Tactics, Techniques and Procedures- eenheidstraining
- Basic amphibious manoeuvre- eenheidstraining

Directie Operaties

- Schiettraining en Close Quarter Battle-eenheidstraining
- Mountain Warfare-training
- Arctic Warfare-training
- Maritime Special Operations(MSO)-eenheidstraining

Waar mogelijk zijn de organieke *Combat Support*- en *Combat Service Support*-eenheden van de OPEMARNS meegenomen in het opwerkprogramma van de Raiding Squadrons. De staf van 1 MCG werd tijdens de Brigadeoefening *Joint Warrior* gecertificeerd tot Operationeel Gereed.

Pre-deployment-trainingen van de *Enhanced Boarding Elements* (EBE's) werden uitgevoerd voorafgaand aan de inzet aan boord van Zr.Ms. *Van Speijk*, Zr.Ms. *de Evertsen* en Zr.Ms. *De Zeven Provinciën*. Ook is een *Maltees Boarding Element* opgewerkt door personeel van het MTC en Maritiem Hoofdkwartier (MHK)

Opleidingen

MTC-trainers ondersteunden de opleidingen van *Combat Trackers* (België), *Jungle Warfare Instructors* (Belize) en *Military Ski Instructors* (Noorwegen). Bovendien werden bestendingstrainingen op het gebied van amfibische operaties en berg- en wintertraining van beide MCG's ondersteund.

Een marinier van het Enhanced Boarding Element (EBE) oefent op oefendoelen tijdens de anti-piraterijmissie Ocean Shield, aan boord van Zr.Ms. *Evertsen*. Golf van Aden, 5 mei 2014.

Een training van de speciale eenheid van Korps Mariniers, het Fire Support Team (FST) in Groot-Brittannië (juni 2014).

Evaluatie van de reorganisatie

De 'end-state' van de ingezette reorganisatie van het MTC is dat vanaf 2016 alle operationele marinierseenheden structureel een kwalitatief hoogwaardig, grotendeels gestandaardiseerd opwerk- en bestendigingsprogramma zullen doorlopen. Met deze wijze van gereedstelling wordt het verschil tussen Operationeel Gereed (OG) en Inzet Gereed (IG) zo klein mogelijk gemaakt. Daarmee stelt MTC operationele marinierseenheden gereed die wereldwijd direct inzetbaar zijn, onder alle klimatologische (extreme) omstandigheden, op en vanuit zee en in de kustgebieden.

Commandant MTC als groepsoudste mariniers (GO MARNs)

Het groepsoudsteschap is een nevenfunctie van de Commandant MTC. De GO MARNs is onder andere belast met het wapensysteemmanagement van al het mariniers-specifieke materieel binnen het CZSK. Hiervoor krijgt hij assistentie van een majoor der mariniers. De invulling van deze rol in het WSM is nog niet duidelijk omdat in stand houdende bedrijven bij de krijgsmachtdelen en normstellende afdelingen van de Defensie Materieel Organisatie in 2014 nog midden in hun reorganisatie zaten. Ook wordt de GO MARNs in toenemende mate betrokken bij zaken op het gebied van operationele programmering en personele bezetting.

Sea Training Command (STC)

Commandant, tevens Groepsoudste Groot Bovenwatereenheden (GO GBW), ktz B.G.F.M. Boots

Het Sea Training Command is belast met het enkelvoudig opwerken van Belgische en Nederlandse vlooteenheden. Het STC bestaat uit de volgende afdelingen: 'Groot Bovenwatereenheden', 'Onderzeedienst', 'Mine countermeasures vessels Operational Sea Training' (MOST), 'Kleine Bovenwatereenheden', 'Force Protection and Boarding Operations', en 'Shore'. De afdeling 'Shore' bestaat uit Bureau Scheepsbedrijfsvoering, Bureau Consolideren, Gereedstellen en Bestendigen, en Bureau Veiligheid en Milieu.

Groot Bovenwater eenheden (GBW)

In 2014 heeft het Sea Training Command 'Groot Bovenwatereenheden' (STC GBW) in twintig vaarweken tien schepen opgewerkt en de leiding gehad over de eskaderreis *Northern Archer 14.2*. In het kader van het opwerken hebben diverse schepen de *Sea Acceptance and Readiness Check (SARC)* ondergaan om de opwerkstatus 'veilig varen' (SARC-3) of

Oefening Northern Archer. Zweden, 9 oktober 2014.

‘oefengereed’ (SARC-4) te verkrijgen. Voorafgaand aan specifieke missies hebben diverse schepen de *Pre-Deployment Training* (PDT) ondergaan, bijvoorbeeld ter voorbereiding op anti-piraterijmissies of als stationsschip in het Caribisch gebied (SSCG). Verder zijn door C-STC werkbezoeken gebracht aan Zweden en Denemarken om te onderzoeken in hoeverre het mogelijk is samen te werken op het gebied van het opwerken van patrouilleschepen.

Aan het begin van het jaar is BNS *Leopold I* opgewerkt tot de status ‘organiek operationeel gereed’ en vervolgens, tijdens de tweede helft van het jaar, tezamen met Zr.Ms. *van Speijk*, op de uitreis naar de anti-piraterijmissie *Atalanta* opgewerkt tot de status ‘missiespecifiek gereed voor anti-piraterij’. Tijdens deze PDT is er ondersteuning geleverd door Zr.Ms. *Amsterdam*.

Ook Zr.Ms. *Eversten* en Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* ondergingen dit jaar een PDT voor een antipiraterijmissie. Zr.Ms. *Eversten* werd als eerste op haar uitreis ‘missiespecifiek gereed’ verklaard voorafgaand aan de NAVO operatie *Ocean Shield* en Zr.Ms. *Zeven Provinciën* werd enige maanden later missiespecifiek gereed verklaard voorafgaand aan *Atalanta*.

Dit jaar werden een drietal OPV’s voorbereid op een taak als stationschip in en rond de overzeese Caribische gebiedsdelen. Dit waren achtereenvolgens Zr.Ms. *Zeeland*, Zr.Ms. *Groningen* (die eerder dat jaar al tot het niveau ‘organiek operationeel gereed’ was opgewerkt) en Zr.Ms. *Holland*.

Na het zomerverlof is er met het JSS *Karel Doorman* een SARC-3 uitgevoerd om de daaropvolgende materiële beproevingen onder de vlag van DAMEN mogelijk te maken. Het gloednieuwe schip en haar eerste bemanning zijn vaargereed verklaard.

Northern Archer 14.2 – 29 september t/m 25 oktober

Tijdens *Northern Archer 14.2* bestond het verband, onder bevel van C-STC, uit Zr.Ms. *Tromp*, Zr.Ms. *Eversten*, Zr.Ms. *Zeeland*, Zr.Ms. *Amsterdam* en Zr.Ms. *Bruinvis*. Er werden bezoeken gebracht aan Kopenhagen (Denemarken), Stockholm (Zweden) en Tallinn (Estland). Naast diverse internationale oefeningen, onder meer met Zweden, vond er op 7 en 8 oktober een tweedaags bezoek aan het verband plaats door Koning Willem-Alexander. Zr.Ms. *Tromp* heeft, nadat een eerdere poging niet tot het gewenste resultaat leidde, haar SARC-4 succesvol afgerond gedurende de eerste twee weken van deze eskaderreis en was daarmee klaar voor haar NOST periode voor het volgende jaar.

Gedurende het opwerken van Zr.Ms. *Groningen* en de PDT van Zr.Ms. *Van Speijk* en BNS *Leopold I* is ondersteuning verleend door Zr.Ms. *Amsterdam*.

Koning Willem-Alexander neemt aan boord van Zr.Ms. *Bruinvis* een kijkje door de periscoop tijdens de oefening Northern Archer. Zweden, 9 oktober 2014.

Onderzeedienst

Het jaar 2014 kenmerkte zich door een grote variatie aan activiteiten. Vanwege de langdurige dokperiode van Zr.Ms. *Zeeleeuw*, als eerste onderzeeboot die het Instandhoudingsprogramma Walrusklasse (IPW) ondergaat, is er geen SARC-traject uitgevoerd. Verscheidene onderzeebootbemanningen zijn bij het koppelen van de ‘towed (gesleepte) array’ begeleid door STC Onderzeedienst. Daarnaast werden op twee boten *pre-deployment*-trainingen uitgevoerd.

Gedurende de eskaderreis *Northern Archer 14.2* heeft de afdeling ‘STC Onderzeedienst’ ondersteuning geleverd aan de eskaderstaf en bij het opleiden van Assistent Commandocentrale Officieren aan boord van Zr.Ms. *Bruinvis*.

Zr.Ms. *Bruinvis* in actie tijdens de oefening Northern Archer. Zweden, 9 oktober 2014

Mine countermeasures vessels Operational Sea Training (MOST)

Dit jaar kon MOST in Zeebrugge voor het eerst het gehele jaar door beschikken over twee volledig gevulde en Belgisch-Nederlands geïntegreerde trainerteams. Er is in 2014 dan ook optimaal gebruikgemaakt van de volledige trainingscapaciteit en meerdere eenheden zijn gelijktijdig getraind. In totaal is MOST dit jaar meer dan zestig weken ingezet op zee voor trainingen aan boord van mijnenbestrijdings-, hydrografische en patrouillevaartuigen.

Het opwerken van de schepen bestond uit het uitvoeren van de *Sea Acceptance and Readiness Check (SARC)* tot en met SARC-5 en SARC-6 om de status van 'Ready for Duty' te verkrijgen. Diverse schepen zijn gedurende de status 'operationeel gereed' getraind in een *Continuation Training (CT)*.

Naast de varende opwerktrajecten en trainingen zijn er verschillende schepen onderworpen aan de Controle Bedrijfsvoering Varende Eenheden (CBVE). Buiten de schepen van Admiral Benelux zijn ook diverse mijnenbestrijdingsvaartuigen van NAVO-partners in Zeebrugge opgewerkt en getraind. De werkzaamheden van MOST vinden niet alleen plaats in Zeebrugge; er worden ook mobiele teams ingezet in het buitenland. Dit jaar zijn teams naar Litouwen en Estland gereisd om eenheden te testen. Gedurende twee weken zijn vanuit Cotonou in Benin drie patrouillevaartuigen getraind in het kader van *maritime capacity building*.

Kleine Bovenwater eenheden (KBW)

Aan boord van Nederlandse kleine bovenwatereenheden zijn SARC 1, 2 en 3 en *Continuation Trainingen (CT)* uitgevoerd. Dit jaar is begonnen met een gewijzigde opzet van de

Een Landing Craft Vehicle Personnel (LCVP) entert het Landing Platform Dock (LPD) van Zr.Ms. Johan de Witt tijdens oefening Bold Alligator. De Verenigde Staten, Virginia, 31 oktober 2014.

uitvoering van SARC 1, 2 en 3 aan boord van een *Landing Craft Vehicle Personnel (LCVP)* van het Korps Mariniers. Hierbij is een scheiding aangebracht in een SARC 1 en 2 van het vaartuig en een SARC 3 voor de LCVP-bemanning. Deze scheiding is niet aangebracht bij een *Landing Craft Utility (LCU)*; de bemanning van dit vaartuig is vanaf SARC 1 gekoppeld aan het beschouwde vaartuig.

Force Protection and Boarding Operations (FPBO)

In 2014 heeft de afdeling FPBO negen eenheden tijdens het varen opgewerkt en elf eenheden opgeleid aan wal. Daarnaast heeft de afdeling Force Protection (FPX) oefeningen uitgevoerd in Den Helder en Zeebrugge. Ook werd deelgenomen aan 'African Partnership' en werden een paar nationale operaties ondersteund. Enkele bijzondere projecten:

- Van 1 t/m 16 maart heeft de afdeling FPBO deelgenomen aan de oefening *Saharan Express 2014*. Deze oefening is een door USAFRICOM geïnitieerde oefening als onderdeel van het *African Partnership Station (APS)*, gericht op regionale maritieme samenwerking in Afrika. Medewerkers van FPBO hebben verschillende West-Afrikaanse boardingteams getraind en als *searider* de oefeningen op zee waargenomen.

Leden van de sectie FPBO nemen deel aan de oefening en training *Saharan Express 2014*, in het kader van het US AFRICON programma. Tijdens deze in-port training worden Afrikaanse cursisten getraind in het boarden van verdachte schepen.

- Van 3 t/m 12 maart heeft het maritieme inlichtingenteam van Zr.Ms. *Friesland* een refreshment training gevolgd bij FPBO in aanloop naar de inzet bij de *Nuclear Security Summit*.
- Van 29 september t/m 24 oktober is een maritieme inlichtingenopleiding voor de Defensie Duik Groep (DDG) uitgevoerd. Deze opleiding diende als vooropleiding voor de kwalificatie tot 'Maritime Advanced Searchteam' (MAST). Dit opgeleide team werd vanaf eind 2014 ingezet als Nederlands boardingteam aan boord van FGS Lübeck, samen met een 'guardteam' van het Korps Mariniers.
- Tussen 27 oktober en 7 november zijn het Commandoteam en het Force Protection Detachement van Marinedetachment *Karel Doorman* getraind, in aanloop naar de missie *Tricolette*.

Shore

Bureau Scheepsbedrijfsvoering

Een aanzienlijk deel van de tijd is besteed aan de uitvoering van het actualiseren van de regelgeving. Naast het bijwerken van publicaties was er dit jaar extra werk als gevolg van de reorganisatie en het vereenvoudigen van regelgeving. Daarnaast heeft het bureau bijdragen geleverd aan de *Safety and Readiness Checks* 1 en 2, controles van de Bedrijfsvoering van Varende Eenheden (CBVE) en reewachtcontroles.

Bureau Conditioneren, Gereedstellen en Bestendigen

In 2014 heeft het bureau Conditioneel Gereedstellen & Bestendigen (CG&B) aan boord van drie schepen een SARC 1 en 2 uitgevoerd. Daarnaast is aan boord van vier schepen een CBVE uitgevoerd.

Bureau Veiligheid en Milieu

Het bureau Veiligheid en Milieu heeft in 2014 aan alle uitgevoerde SARC 1 en 2 ondersteuning verleend, evenals aan de uitgevoerde CBVE. Verder zijn vlootbreed in totaal twaalf Risico-Inventarisaties en -Evaluaties (RI&E's) opgemaakt en ter toetsing aangeboden aan het Coördinatiecentrum Expertise Arbeidsomstandigheden en Gezondheid (CEAG). Drie van dergelijke inventarisaties van varende eenheden werden door het CEAG getoetst. Hiermee zijn met uitzondering van de onderzeeboot Zr.Ms. *Zeeleeuw* alle vlooteenheden voorzien van een actuele RI&E inclusief bijbehorende plan van aanpak.

Maritiem Hoofdkwartier Admiral Benelux (MHK ABNL)

Commandant: ktz R.A. Kramer, vanaf 13 maart 2014 ktz S.L. Schot

Het Maritiem Hoofdkwartier ABNL (MHK ABNL) is onderdeel van de directie Operaties van het CZSK. Het MHK is verantwoordelijk voor de Belgische en Nederlandse operaties en oefeningen van vloot- en marinierseenheden. Het MHK ABNL:

- Programmeert, plant, stuurt aan, coördineert en ondersteunt operationele gereedstellingsactiviteiten.
- Bereidt gemandateerde operaties voor, voert deze uit en ondersteunt deze operaties.
- Bereidt in opdracht van de CDS operaties voor, en ondersteunt deze.
- Adviseert in algemene zin over maritiem militair optreden.
- Stelt het binationale operatiejaarplan (OJP) op en ziet toe op de realisatie van de opgedragen activiteiten.

Het MHK ABNL is daarnaast 24/7 het aanspreek- en coördinatiepunt binnen CZSK voor operationele aangelegenheden.

Operationele Eenheden Vloot

Reisverslagen Grote Bovenwater eenheden

Zr.Ms. Johan de Witt

Commandant: ktz F. Foreman, per 21 augustus ktz R.T. Luyckx

Zr.Ms. *Johan de Witt* is in 2014 diverse malen ingezet in het kader van oefenen en opwerken. Terwijl januari nog in het teken stond van de *offload* ter afsluiting van de anti-piraterijmissie *Atalanta 2013*, vond in februari wederom een vaarperiode plaats voor het beproeven van de 'Ship Helicopter Operating Limits' (SHOL's) van de NH-90-helikopter. In maart-april is Zr.Ms. *Johan de Witt* ingezet als stafschip voor het NLMARFOR-deployment *Hebrides Archer* waarin tevens een bijdrage is geleverd aan de oefening *Joint Warrior* met een multinationale *landing force*.

In het kader van '70 jaar D-day' heeft het schip deelgenomen aan een divers herdenkingsprogramma. Zo heeft een Brits-Nederlandse *landing force* een amfibische landing uitgevoerd en heeft Zr.Ms. *Johan de Witt* en haar bemanning meegedaan aan de vloot-schouw voor de kust van Plymouth. Hierbij was de toenmalige Commandant Zeestrijdkrachten, vice-admiraal M.J.M. Borsboom, aanwezig. De volgende dag heeft het schip ook een bijdrage geleverd aan de festiviteiten aan Franse zijde.

In de zomerperiode heeft Zr.Ms. *Johan de Witt* diverse dagopdrachten uitgevoerd in het

Nachtopname op de brug van Zr.Ms. *Johan de Witt* tijdens de oefening *Joint Warrior*. Schotland, 2 t/m 10 april 2014.

kader van werving & selectie, vliegdienstcontrole op zee (VLICOZEE), de CZSK-relatie-vaardag en de varende familiedag.

Het jaar is afgesloten met de deelname aan de internationale amfibische oefening *Bold Alligator*, voor de oostkust van de Verenigde Staten.

Tijdens deze najaarsreis embarkeerden een 130-koppige NLMARFOR-staf en een Britse en Spaanse landing force. *Bold Alligator* bood goede trainingswaarde voor zowel de staf, vanwege haar certificering voor de NATO Response Force in 2016, alsook voor de bemanning, met het oog op inzet voor de Europese anti-piraterijmissie *Atalanta* in 2015.

Militairen wachten aan boord van Zr.Ms. *Johan de Witt* op hun beurt om zich te laten inschepen voor de amfibische landing tijdens de oefening *Bold Alligator*, november 2014.

Zr.Ms. Amsterdam

Commandant: kltz J.T. Veerbeek, vanaf 22 januari 2014 kltz H. Suurveld MSc EMSD

Doelstelling van Zr.Ms. Amsterdam voor 2014 was het bestendigen van de kennis en vaardigheden in het Bevoorraden op Zee (BOZ) totdat het *Joint Support Ship (JSS) Karel Doorman* deze taak kon overnemen. Aan deze doelstelling is in de eerste helft van 2014 invulling gegeven door tijdens deelname aan het opwerktraject SARC 4 van Zr.Ms. Groningen en de oefening *Joint Warrior 31* bevoorradingen op zee uit te voeren. De gereduceerde bemanning werd tijdens deze reizen aangevuld met bemanningsleden van het JSS om BOZ-ervaring op te doen.

De Peruaanse marine heeft in juni het koopcontract van Zr.Ms. Amsterdam getekend, met als voorwaarde dat zij het schip eind 2014 in gebruik kon nemen. De eerste toekomstige Peruaanse bemanningsleden embarkeerden nog voor het zomerverlof. Na het zomerverlof volgde een tweede contingent en heeft met name technische kennisoverdracht plaatsgevonden tijdens de *Pre-Deployment Training* van Zr.Ms. Van Speijk en BNS *Leopold I* en route het Suezkanaal.

In oktober vond de laatste reis van Zr.Ms. Amsterdam onder Nederlandse vlag plaats voor de oefening *Northern Archer 14.2* in de Oostzee. Tijdens deze reis waren ook adelborsten geëmbarkeerd voor hun bootjesreis, waardoor de bed capaciteit bijna volledig werd benut. Hoogtepunt van deze reis was het bezoek op zee van Koning Willem-Alexander.

Formatie van Zr.Ms. Evertsen (links), Zr.Ms. Amsterdam (midden) en Zr.Ms. Tromp tijdens de oefening Northern Archer in de Oostzee. Op de achtergrond is Zr.Ms. Zeeland nog te zien. Oktober 2014.

In 2014 zijn zestig bevoorradingen op zee uitgevoerd, evenveel als de laatste vijf jaar samen. De 2000ste BOZ is uitgevoerd met Zr.Ms. *Tromp* en de laatste, de 2005ste, met Zr.Ms. *Evertsen*. Op 24 oktober liep Zr.Ms. *Amsterdam* voor de laatste keer de haven van Den Helder binnen. De overdracht aan de Peruaanse marine vond plaats op 4 december, waarna het schip de naam 'BAP *Tacna*' kreeg. Een Nederlandse delegatie van zes personen is tijdens de overtocht meegeevaren.

Bevoorrading op zee met behulp van Zr.Ms. *Amsterdam* tijdens de oefening *Northern Archer*.

Joint Support Ship *Karel Doorman*

Commandant: ktz P. van den Berg

Nadat er lange tijd onduidelijkheid was over de toekomst van het JSS *Karel Doorman* kwam voor iedereen in oktober 2013 het verlossende woord: de Kamer had besloten dat het JSS werd klaargemaakt voor de vaart ten behoeve van de Koninklijke Marine in plaats van voor de verkoop. Het JSS is geschikt voor een combinatie van drie operationele taken: bevoorrading op zee, strategisch zeetransport en *seabasing*. Daarom bleek er veel internationale belangstelling te bestaan voor medegebruik van het schip. In Europa en NAVO-verband was er bovendien een tekort aan ondersteuningsschepen.

Met dit vooruitzicht werd er aan alle kanten hard gewerkt. In februari werd de I-mast die in eerste instantie bedoeld was voor Zr.Ms. *Friesland* geplaatst op het JSS.

Op zaterdag 8 maart 2014 is het JSS *Karel Doorman* gedoopt door minister van Defensie J.A. Hennis-Plasschaert in het bijzijn van het C-ZSK vice-admiraal M.J.M. Borsboom, de directeur van DAMEN Shipyards en de bemanning. Het schip was nog vol in aanbouw, maar werd omgetoverd tot een mooi platform voor ceremonie en receptie.

Vervolgens is begonnen met het opwerken van de *Sea Acceptance and Readiness Check*, versie 1- (SARC 1) status. Deze werd echter als onvoldoende beoordeeld; het schip lag dan ook nog in de steigers. Er werd hard doorgewerkt, zowel op het schip als op de werf, om op tijd klaar te zijn voor de proefvaart die steeds dichterbij kwam. Een belangrijk onderdeel was het testen van het Marine Escape System (MES).

Op 11 juni heeft de bemanning voor het eerst aan boord gegeten en een week later konden men ook slapen aan boord. Dit was een ware mijlpaal, omdat het een voorwaarde was

voor de mogelijkheid om echt naar zee te kunnen gaan. Op zondag 22 juni konden de trossen los en voer het JSS *Karel Doorman* onder begeleiding van sleepboten de rede van Vlissingen op waar de eerste ankermanoeuvre werd uitgevoerd. Deze manoeuvre verliep goed, en vervolgens voer het schip naar open zee om de voortstuwing en leefbaarheid aan boord te testen. Ook het bevoorraden op zee met Zr.Ms.*Tromp* werd getoetst, om vervolgens, op 1 juli, voor het eerst ceremonieel Den Helder binnen te lopen. Na een aantal amfibische oefeningen met marinierseenheden heeft het JSS *Karel Doorman* aangelegd in Vlissingen.

Na het zomerverlof werd een bezoek gebracht aan de Wereldhavendagen in Rotterdam, waar tevens een grote receptie aan boord plaatsvond ter ere van de overdracht van het schip van DAMEN Shipyards aan de Defensie Materieel Organisatie (DMO). Tijdens deze officiële gelegenheid waren onder andere de C-ZSK, directeur DAMEN Shipyards en projectleider ktz P.A.J.H de Leeuw aanwezig. Ook werd een medailleparade van Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* (die net terug uit Somalië was) aan boord gehouden en werd het schip voor het eerst opengesteld aan het publiek, waar uiteindelijk zo'n 20.000 bezoekers op afkwamen.

Vervolgens werd het schip weer gereedgemaakt voor het opwerken voor SARC 3. SARC 1 en 2 waren echter onvoldoende beoordeeld en men wilde deze keer voorkomen dat hetzelfde zou gebeuren voor deze serie. Er volgde een zeer intensieve week waarin brand-, averij-, man over boord-, Total Electrical Failure- (TEF) en Mistnav-oefeningen werden gedaan. De SARC 3 werd uiteindelijk beoordeeld met een voldoende.

Op 18 september vond er een 'oud-opvarende Karel Doormandag' plaats. Tijdens deze dag kwamen bijna achthonderd oud-opvarenden van het vliegdekschip Hr. Ms. *Karel Doorman* aan boord. Er waren vermakelijke demonstraties en de welbekende blauwe hap. De volgende dag werd bijna hetzelfde programma uitgevoerd voor het thuisfront. Behalve de F16's, NH-90, kustwachtvliegtuigen, vliegtuigen uit de Tweede Wereldoorlog, LCF's en het nieuwste vaartuig van de KNRM stond het JSS *Karel Doorman* duidelijk in de schijnwerpers.

In de daaropvolgende twee weken werd het *wide-area*-netwerk 'TITAAN' (het Theatre Independent Tactical Army Air force Network) aangelegd. Met inzet van TITAAN aan boord van schepen zal elk schip als een autonome CIS Node worden uitgerust.

Na de nodige geruchten werd op 17 oktober de Formerings en Gereedstellings Opdracht (FGO) voor een missie ten behoeve van de bestrijding van ebola in West-Afrika ondertekend. Een week later volgde de officiële bekendmaking over de eerste inzet van het JSS *Karel Doorman*: de missie *Tricolette* onder de 'United Nations Mission Ebola Emergency

De Karel Doorman is aangekomen in de haven van Freetown, Sierra Leone. Hier lost het schip hulpgoederen ter ondersteuning van de strijd tegen Ebola in de missie Tricolette. Sierra Leone, 19 november 2014.

Response' (UNMEER). Het schip werd gereedgemaakt, er werden goederen overgebracht naar Den Helder en plannen gemaakt over hoe om te gaan met ebola. Men begon met een proeftocht waarin testen werden uitgevoerd voor MARIN, IMTECH en DAMEN Shipyards met zo'n driehonderd man aan boord.

Op woensdag 5 november werden de goederen geladen en vertrok het schip richting West-Afrika. De lading betrof beschermende kleding, veldbedden, toiletten, medische apparatuur etc., in totaal zo'n 92 containers en 191 pallets. Verder werden 138 trucks en zware voertuigen vervoerd. Daarnaast was er zo'n 3000 ton scheepsdiesel en 700 ton helikopterbrandstof aan boord – dit omdat het JSS een belangrijke rol speelt bij de voorraad van beviende marineschepen en helikopters in deze regio. Het schip vertrok met 214 opvarenden – naast 140 vaste bemanningsleden bestaande uit 54 mariniers, 11 medisch specialisten en medewerkers van ondersteunende diensten, zoals een hydrografisch team. Op de heenweg werd eerst nog een tussenstop gemaakt in Southampton om goederen op te halen bij de Britten.

Op 18 november vond de eerste *offload* plaats in Freetown, Sierra Leone, de tweede op 21 november in Conakry, Guinee. Vooral die laatste haven deed een groot beroep op de navigatorische kwaliteiten van de bemanning omdat hij relatief klein is, weinig aanlegfaciliteiten heeft en er veel stroming is. Met behulp van hydrografisch specialisten en de

De bemanning en opvarenden van JSS *Karel Doorman* maken een groepsfoto ter ondersteuning van de giro 555 actie 'stop Ebola'. Atlantische Oceaan, 20 november 2014.

aanwezigheid van geavanceerde hek- en boegschroeven is het echter mogelijk met het schip de havens in West-Afrika veilig aan te lopen. Ook heeft het JSS *Karel Doorman* veel samengewerkt met het Britse ondersteuningsschip RFA (*Royal Fleet Auxiliary*) *Argus* bij bevoorrading op zee en goederenverplaatsing door de Merlin MK2 (Engelse helikopter). Tijdens de laatste *offload* in Monrovia (Liberia) kwam president Ellen Johnson Sirleaf van Liberia met veel gevolg aan boord, waarna het JSS weer koers zette richting de haven van Vlissingen.

Op 12 december vertrok het schip vervolgens volgeladen richting Sierra Leone, met tussenstops in La Rochelle (Frankrijk), Gibraltar en Freetown, om op 24 december op de plaats van bestemming aan te komen. De dag na kerst was er een tweede *offload* in Conakry (Guinee), waarna manoeuvreoefeningen met de *Landing Craft Vehicle Personnel's* (LCVP's) en vliegoperaties met de Merlin MK2 volgden en er een nieuwe bevoorrading van de RFA *Argus* plaatsvond.

Zr.Ms. De Ruyter

Commandant: ltzisd G.A. van Heusden, vanaf 1 augustus 2014 ltzitud M.E.P. van Laanen, vanaf 17 november 2014 ltzitud Q.R.J. van Dijk

Zr.Ms. *De Ruyter* is gedurende heel 2014 in onderhoud geweest. In de periode 12 januari-17 mei vond het onderhoud plaats bij DAMEN Shiprepair in Vlissingen en op 29 december werd het schip opnieuw naar Vlissingen gesleept voor het terugplaatsen van de stuurmachines.

Zr.Ms. De Zeven Provinciën

Commandant: kltz R.W.J. Schoonen

Met een intensief opwerktraject achter de rug, kwam de bemanning van Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* in week 2 terug aan boord. Het nieuwe jaar begon met de voorbereidingen voor de eskaderreis *Northern Archer* 1.1. Het schip vertrok op 27 januari voor tweeënhalve week, samen met Zr.Ms. *Van Speijk* en Zr.Ms. *Holland*, richting Noorwegen. Gedurende de hele reis zijn diverse oefeningen gedraaid, met als belangrijkste de deelname aan de *NL Submarine Command Course* (NLSMCC) met Zr.Ms. *Walrus*. Daarnaast zijn *Life Firing Exercises* uitgevoerd, waarbij zowel door Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* als Zr.Ms. *Van Speijk* antilucht-doelraketten zijn gelanceerd in een tactisch scenario dat werd verzorgd door het Maritime Warfare Centre (MWC).

Van 18 februari t/m 28 februari moest Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* voor een spoeddokking naar Rotterdam-Botlek om de *oil seal* van de roerkoning te laten vervangen.

Van 3 maart t/m 14 maart ging het schip naar zee voor het testen van het systeem waarmee de NH90 de hangaar in- en uit- wordt gereden. Aangezien hiervoor een hoge zee-gang (hoge deining, onstuimige golven) benodigd is, voer het schip richting het slechte weer ten noorden van Schotland.

De tweede week werden metingen uitgevoerd waarvoor juist een vlakke zee benodigd was. Tussendoor is een kort havenbezoek gebracht aan Aberdeen om bemanning te em- en debarkeren en enige ontspanning te bieden.

In maart vond in Den Haag de *NATO Security Summit* plaats. Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* is hierbij ingezet om de luchtmacht vanaf zee te ondersteunen bij de bewaking van het luchtruim. Zodoende lag het schip van 20 maart t/m 28 maart zo'n 10 mijl uit de kust van Scheveningen. Gedurende de inzet is het schip bezocht door de Commandant der Strijdkrachten (CDS), generaal T.A. Middendorp, en de korpschef van de Nationale Politie, G. Bouman.

Na terugkeer in Den Helder werd alle aandacht gericht op de voorbereidingen voor de anti-piraterijmissie *Atalanta*. Op 4 mei vertrok het schip met een delegatie van de Sea Training-staf, zodat gedurende de heenreis gewerkt kon worden aan de *Pre-Deployment Training* (PDT). In Malta maakte het schip een korte stop om het Maltese Special Duties Enhanced Boarding Team (MSDEBT) te embarkeren en de daaraan ten grondslag liggende samenwerkingsovereenkomst te tekenen.

Samen met dit team vervolgde de bemanning de PDT die bij Kreta werd voltooid door middel van een grote boarding-oefening bij het NATO Maritime Interdiction Operational Training Centre (NMIOTC). Met de komst van het Advanced Resuscitation Team 1 (*Role 1+*) in Kreta, was het schip gereed om door te varen naar het operatiegebied. Na de passage door het Suezkanaal op 19 mei sloot het schip zich aan bij de *European Naval*

Force Somalia Operation Atalanta (EUNAVFOR) onder leiding van de EU-staf aan boord van FGS Brandenburg.

Het eerste havenbezoek in het operatiegebied in Djibouti eindigde in een vervroegd vertrek in verband met een terroristische aanslag in het centrum van de stad, waarbij zes bemanningsleden aanwezig waren en licht gewond raakten. Deze zelfmoordaan-slag is later opgeëist door Al Shabaab. Het schip met de bemanning heeft de missie vervolgens weer opgepakt en is het *deployment* gestart met het patrouilleren in de *International Recommended Transit Corridor* (IRTC) voor de kust van Somalië.

Gedurende de eerste patrouille heeft Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* 27 ‘friendly approaches’ uitgevoerd bij lokale *dhow*s (een traditioneel Arabisch schip) en diverse skiffs. Tijdens deze *approaches* is zoveel mogelijk informatie verzameld over de huidige situatie en problemen in Somalië. Daarnaast zijn de *friendly approaches* aangegrepen om de vissers te informeren over de aanwezigheid van EUNAVFOR en de nog steeds aanwezige pirate-rijdreiging.

Felicities aan de collega's nadat Commandant der Strijdkrachten generaal T.A. Middendorp tijdens een ceremonieel aan boord van Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* de NAVO herinnerings-medaille heeft uitgereikt aan het Maltezer boardingteam. Malta, Valetta, 27 augustus 2014.

De geëmbarkeerde NH90-helikopter leverde een uitstekende bijdrage aan de missie. In totaal is in het missiegebied 180 uur gevlogen, waardoor een goed beeld kon worden verkregen van de scheepvaart in de Somalische wateren en daaromheen.

Om ervoor te zorgen dat Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* langere tijd achter elkaar op zee kon patrouilleren, hebben negen bevoorradingen op zee plaatsgevonden. Hierbij werd gebruikgemaakt van verschillende bevoorradingsschepen, waaronder de Duitse tankers FGS Berlin en FGS Röhn, de Amerikaanse tankers USNS Tippecanoe, USNS Patuxent en USNS Laramie, en de Britse tanker RFA Wave Ruler.

In de buurt van het Somalische kustplaatsje Hobyo is meerdere dagen een verdacht schip geobserveerd. Met de hierbij verzamelde informatie konden de Kenyaanse autoriteiten dit schip op een later moment aanhouden, waarbij honderden kilo's heroïne in beslag zijn genomen.

Halverwege haar *deployment* bezocht Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* Port Victoria op de Seychellen. Bij deze gelegenheid is een delegatie van de Seycheliaanse kustwacht aan boord ontvangen ten behoeve van *Local Maritime Capacity Building* (LMCB). Dit initiatief van EUCAP Nestor heeft als doel de kustwachten in de landen grenzend aan het Somalisch Bassin op te werken.

Begin juli kreeg het schip bezoek van een delegatie van de Tweede Kamer. Voorzitter Anouchka van Miltenburg, de CDS en diverse fractievoorzitters kwamen aan boord in Dar es Salaam en voeren twee dagen mee om een beeld te krijgen van het reilen en zeilen aan boord van een marineschip tijdens een missie.

In een van de laatste weken van haar *deployment* heeft Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* een succesvolle escorte uitgevoerd van koopvaardijship *MV Nawal III*. Dit schip vervoerde in het kader van het World Food Program (WFP) voedsel en olie langs de kust van Somalië van Berbera naar Bossaso. Gezien de hongersnood in Somalië had de escorte een zeer hoge prioriteit binnen de anti-piraterijmissie *Atalanta*.

Op zaterdag 23 augustus eindigde de *Atalanta*-missie voor Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* met de passage van het Suezkanaal. Tijdens de transit naar Malta werd rendez-vous gemaakt met Zr.Ms. *Van Speijk*. Er werd materieel overgezet en er werden ervaringen uitgewisseld, waarna Zr.Ms. *Van Speijk* goed voorbereid aan *Atalanta* kon beginnen en Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* de terugreis begon met een tussenstop te Malta. Daar vond de medaille-uitreiking aan en debarkatie van het MSDEBT plaats en was er voor de bemanning ruimte voor ontspanning. Na Malta was het nog een week varen, voordat het schip op zaterdag 6 september de haven van Den Helder kon binnenvaren en de bemanning van een welverdiend verlof kon gaan genieten.

Op de brug van de Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* tijdens het afvuren van een SM-2 raket tijdens de oefening Northern Archer. In zee bij Noorwegen, 11 februari 2014.

Na zes weken ging het schip weer open en werd er weer aangevangen met de werkzaamheden. In de periode tot aan het winterverlof hebben er diverse onderhoudswerkzaamheden plaatsgevonden, waaronder het vervangen van de cilindervoeringen van beide kruisvaarddiesels. Tevens is de bemanning in deze periode volop in de gelegenheid gesteld de noodzakelijke opleidingen te volgen.

Zr. Ms. Evertsen

Commandant: kltz J.J. Oppeneer

Waar 2013 nog veelal in het teken stond van oefeningen, zoals: *Northern Archer*, *Joint Warrior* en *Baltops*, zou in 2014 de operationele inzet volgen. In bovengenoemde oefeningen werden personeel en materieel op de proef gesteld en uiteindelijk inzetgereed bevonden. Dit samen met een lang winterverlof zorgde ervoor dat Zr.Ms. *Evertsen* met scherpste, vertrouwen en een prettige werksfeer begon aan het uitvoeren van het programma voor 2014.

Op 26 januari vertrok Zr.Ms. *Evertsen* richting het operatiegebied in de Golf van Aden. Op de uitreis werd met ondersteuning van Sea Train Command (STC) een *pre-deployment training* (PDT) uitgevoerd. Naast de missiespecifieke inzet is er ook veel aandacht besteed aan inzet in het hoogste geweldspectrum voor het geval de situatie in de regio of op de zuid flank van Europa zou verslechteren. Tijdens de uitreis is er geen haven aangedaan

ten behoeve van ‘rest and recreation’, met als doel om zo snel mogelijk in de Golf van Aden te arriveren. De weersomstandigheden zijn in de maanden januari tot april namelijk juist gunstig voor activiteiten van piraten. Tijdens de missie hebben geen kapingen van koopvaardij schepen plaatsgevonden, waarmee bevestigd kan worden dat operatie *Ocean Shield* zijn vruchten afwerpt.

Ondanks dat het schip niet hoeft ingrijpen bij mogelijke kapingen in de regio, hebben er diverse andere inzetten uitgevoerd. Zo heeft het schip meerdere verkenings- en inlichtingen-operaties voor de Somalische kust uitgevoerd, drie ‘Local Key-Leader Engagements’ opgezet, een reddingsactie opgezet om acht Jemenieten van de verdrinkingsdood te redden en de medische evacuatie van een zeevarende naar de Seychellen ondersteund.

Zr.Ms. *Evertsen* had gedurende het deployment een NH-90 helikopter geëmbarkeerd. De beschikbaarheid van de NH-90 was groot en heeft veel bijgedragen aan de opbouw van het omgevingsbeeld tijdens de ISR-operaties en de reddingsacties. Op de terugreis werd na de Suezkanaal passage een lanceertest uitgevoerd en ondersteunde het schip in kwalificaties van NH-90 bemanningsleden en vliegdekofficieren (VDO's). Na vier intensieve maanden meerde Zr.Ms. *Evertsen* op 31 mei weer af in Den Helder waar de bemanning in een medaille parade door de plaatsvervangend commandant der strijdkrachten werd onderscheiden.

Vanaf 16 juni werd Zr.Ms. *Evertsen* aangewezen als schip van de wacht en is als zodanig op zondag 6 juli ingezet voor een onderschepping en escorte van één van de destroyers van de Russische ‘Udaloy-klasse’ door de Noordzee.

Zr.Ms. *Evertsen* vaart voor de kust van Somalië tijdens de anti-piraterijmissie *Ocean Shield*. Golf van Aden, 8 mei 2014.

Zr.Ms. *Evertsen*, en op de achtergrond Zr.Ms. *Zeeland*, tijdens de oefening *Northern Archer*.
Zweden, 9 oktober 2014

Na het zomerverlof heeft het schip de eerste drie weken van september diverse korte vaardagen uitgevoerd. Hierin is onder andere gevaren als *sparring partner* van Zr.Ms. *Tromp* voor haar 'Staf Sea Check', de wereld havendagen in Rotterdam, een 'Helicopter Qualifying week' (HQ-week) en een bezoek aan Hamburg.

Hoogtepunt in het najaar was de deelname aan de oefening *Northern Archer 14.2* (van 29 september tot 26 oktober) dat bovendien de 'reassurance maatregelen' van de NAVO ondersteunde vanwege de opgelopen spanningen met Rusland. De Nederlandse bijdrage aan deze multinationale oefening bestond uit Zr.Ms. *Zeeland*, Zr.Ms. *Amsterdam*, Zr.Ms. *Bruinvis* en Zr.Ms. *Evertsen* - mét geëmbarkeerde NH-90. De overige bijdrages bestonden uit Zweedse, Poolse en Letse marine- en luchtmacht eenheden.

Tijdens deze reis zijn alle 'warfares' en andere inzetvormen getraind en was de NH-90 ook in staat om een operationele evaluatie te maken op diverse wapensystemen en operationele inzet. Een bijzonder moment tijdens de oefening was het bezoek en de overnachting aan boord door Koning Willem-Alexander op 7 en 8 oktober. Ook was er gedurende deze periode nog de ondersteuning ten behoeve van de bootjesreis van de adelborsten door Zr.Ms. *Evertsen*.

Ten slotte is na een korte onderhoudsperiode, van 10 t/m 16 november nog een HQ-week uitgevoerd, en is Zr.Ms. *Evertsen* van 17 november t/m het einde van het jaar gereed gemaakt voor het geplande benoemd onderhoud (BO) in 2015.

Zr.Ms. Tromp

Commandant: ltz1(td) J. Baas, vanaf 7 februari 2014 kltz F.J.G. Lenssen

Na de jaarwisseling van 2013-2014 bevond Zr.Ms. *Tromp* zich in de laatste fase van het zogeheten ‘benoemd onderhoud’. Op 7 februari heeft er een commando-overdracht plaatsgevonden en heeft kltz F.J.G. Lenssen het commando overgenomen vanuit benoemd onderhoud van ltz1(td) J. Baas. Naast de wisseling van het commando werd aan boord ook afscheid genomen van de functie van Hoofd Wapen Technische Dienst door het invoeren van een nieuwe geïntegreerde Technische Dienst-organisatie.

Commando-overdracht Zr.Ms. *Tromp*. Het commando werd na een jaar groot onderhoud overgedragen van ltz1 (td) ing J. Baas op kltz ing F.J.G. Lenssen. Den Helder 7 februari 2014.

In het voorjaar van 2014 is Zr.Ms. *Tromp* begonnen met haar opwerktraject, bestaande uit scholenperiodes, *Sea Acceptance and Readiness Checks* (SARC) 1 t/m 4, en uitgebreide varend-materieelbeproevingen. Hieronder een chronologische overzicht daarvan in 2014:

SARC 1: 18 maart 2014

SARC 2: 13 mei 2014

SARC 3: 16 t/m 23 mei 2014

Van 20 t/m 23 mei 2014 heeft Zr.Ms. *Tromp* ondersteuning geleverd aan de Commandant Zeestrijdkrachten en de International Naval Engineering Conference (INEC 2014)

Noise range en degaussing: 18 t/m 28 augustus 2014

SARC 4 plus VMB: 29 september t/m 10 oktober 2014

Varende materieelbeproevingen en degaussing: 8 t/m 12 december 2014

Zr.Ms. *Tromp* werd in 2014 gebruikt voor het geven van rondleidingen en voor werving & selectie. Hierbij heeft het schip laten zien wat het kan en doet, en een belangrijke bijdrage geleverd aan het behalen van de doelstellingen van werving & selectie.

De Zr.Ms. *Tromp* had ook als primeur dat het als eerste eenheid mocht bevoorraden op zee met de nieuwste aanwinst van de Koninklijke Marine, het JSS *Karel Doorman*.

Bevoorrading op zee door Zr.Ms. *Tromp* en JSS *Karel Doorman*. Noordzee , 25 juni 2014.

Maanden later was het wederom Zr.Ms. *Tromp* die de tweeduizendste bevoorrading op zee (RAS) met Zr.Ms. *Amsterdam* uitvoerde.

Op 10 juli heeft het schip ondersteuning verleend aan de Clipper Race in Den Helder: het gaf het startschot voor de snelle oceaanzeilers die deelnamen in de race. Zr.Ms. *Tromp* en haar bemanning fungeerden, mede namens de Commandant Zeestrijdkrachten, als gastheer voor de organisatie en de familieleden van de deelnemers aan de Clipper Race.

Tijdens SARC 4 (de oefening *Northern Archer 14.2*) heeft Koning Willem-Alexander een werkbezoek aan boord gebracht. Daarbij is de Koning ingelicht over het opwerktraject van Groot Bovenwater eenheden en uitgebreid rondgeleid op een zogenaamde 'Weekly War'. Zo kon hij een indruk krijgen van de processen die zich aan boord afspeelden wanneer een schip en haar bemanning gevechts-handelingen verrichten.

Zr.Ms. Rotterdam

Commandant: ktz J.H. Hulsker, vanaf 18 april 2014 kltz R.J. Scheffel

Zr.Ms. Rotterdam heeft van 26 februari t/m 24 maart in de wateren bij Noorwegen deelgenomen aan de oefening *Cold Response 2014*. Er is, in samenwerking met de 2de Marine Combat Group (2MCG) en Nederlandse en Britse landingsvaartuigen, een amfibische integratietraining uitgevoerd. De samenwerking met Britse en Amerikaanse mariniers bood een goede gelegenheid om kennis uit te wisselen en de onderlinge banden te versterken.

Voor aanvang van het benoemd onderhoud heeft het schip nog twee weken gevaren, inclusief een havenbezoek aan Newcastle (van 11 tot 13 april). Op 18 april begon het benoemd onderhoud van het schip in Den Helder, dat duurde tot 24 augustus. Vervolgens heeft het van 25 augustus tot 24 november voor een dokperiode in Vlissingen gelegen. Vanaf 25 november tot het einde van het jaar verbleef het schip in Den Helder voor het afronden van het benoemd onderhoud.

Special forces mariniers tijdens hun eindoefening. Op de achtergrond links Zr.Ms. Rotterdam. Den Helder, 17 juni 2014

Zr.Ms. Van Amstel

Commandant: ltz1td J.J.E. van Heezick, vanaf 28 mei 2014 kltz D. van der Neut

Het jaar begon voor Zr.Ms. Van Amstel met de laatste fase van het benoemd onderhoud en instandhoudingsprogramma. Het schip werd uitgerust met een nieuw pakket aan sensoren, waardoor het *Multipurpose-* (M) fregat ook in de toekomst waardevol zal blijven.

Havenbezoek van Zr.Ms. Van Amstel aan Stavanger. 14 november 2014.

Er is ook hard gewerkt om het schip gereed te maken voor het opwerktraject. Voordat het zover zou zijn, had het schip nog een commando-overdracht te vieren. Ltz1(td) Ing. J.J.E. van Heezick die de scepter heeft gezwaaid gedurende een groot gedeelte van het onderhoud gaf op 28 mei het stokje over aan kltz D. van der Neut. De eerste taak van de nieuwe commandant was om het schip gereed te maken voor de *Sea Acceptance and Readiness Check 1* (SARC 1). Deze eerste fase van het opwerktraject bestond uit het gereedmaken van het schip opdat er veilig gewoond en gewerkt kon worden en vond plaats op 25 juni. Na de voltooiing van SARC 1 ging de bemanning met een welverdiend zomerverlof.

Na het verlof kwam iedereen met goede moed aan boord om het schip vaargereed te maken. Halverwege oktober werd Zr.Ms. Van Amstel gereed verklaard om zelfstandig naar zee te vertrekken, nadat diverse opleidingen waren gevolgd en het Sea Training Command (STC) de nodige controles had uitgevoerd.

Aansluitend bleef het schip op zee en zette het koers naar de Atlantische oceaan om de nieuwe sonar, genaamd *Low Frequency Active and Passive Sonar* (LFAPS), te testen. Ook alle andere systemen en materialen werden uitvoerig getest. Een voorbeeld hiervan is de Vliegdiens Controle op Zee (VLI COZEE), waarmee het schip aantoonde dat het met helikopters kan opereren. Tijdens het drukke testprogramma werd een havenbezoek van 14 tot 17 november aan Stavanger (Noorwegen) gebracht. De laatste weken voor het kerstverlof werden gevuld met het volgen van opleidingen en het treffen voorbereidingen voor de laatste fase van het opwerktraject die in 2015 zal ingaan.

Zr.Ms. Van Speijk

Commandant: kltz A. van de Sande, vanaf 24 april 2014 kltz E.C.W. Jansen

Het programma in 2014 voor Zr.Ms. *Van Speijk* was druk en uitgebreid. Het jaar begon met een participatie aan de internationale oefening *Northern Archer 14.1* in januari en februari. Deze oefening vond plaats in de Baltische Zee en werd uitgevoerd in samenwerking met meerdere oppervlakteschepen, straaljagers, helikopters en onderzeeboten, afkomstig uit Zweden, Estland, Litouwen en Polen.

Tijdens deze oefening werd Zr.Ms. *Van Speijk* op allerlei manieren beproefd. Er werden diverse dreigingen vanuit zee en lucht gesimuleerd die werden afgeslagen door het schip. Het hoogtepunt van de oefening was het lanceren van één van de raketten.

Deze interessante oefening werd opgevolgd door een periode van opleidingen voor de bemanning op de wal en onderhoudswerkzaamheden voor het schip. Ondertussen werden ook de voorbereidingen getroffen voor de volgende grote internationale oefening *Hebrides Archer*. Deze oefening bestond uit oppervlakteschepen, onderzeeboten, eenheden op het land en vliegtuigen en helikopters. Ook tijdens deze oefening werd Zr.Ms. *Van Speijk* in al haar facetten getraind; gesimuleerde aanvallen vanuit zee, land en

Lancering van een raket vanaf Zr.Ms. *Van Speijk* tijdens de oefening *Northern Archer*. Baltische Zee, januari 2014.

Op 24 april 2014 vond de commando-overdracht van Zr.Ms. *Van Speijk* plaats. Kltz A. van de Sande (rechts op de foto) nam afscheid en werd opgevolgd door kltz E.C.W. Jansen (links).

lucht waren dagelijks aan de orde. Doel voor de bemanning van het schip was om deze dreigingen te neutraliseren.

Ook werd er geoefend in het beschieten van doelen op het vasteland. Vanaf daar werden aanwijzingen gegeven om de beschietingen op het juiste doel te richten. Dat leverde voor de bemanning een aardige uitdaging op. In samenwerking met Zr.Ms. *Amsterdam* werden ook regelmatig bevoorradingen op zee (BOZ) uitgevoerd, zoals het laden van vele tonnen brandstof door Zr.Ms. *Van Speijk*.

Het voorjaar stond in het teken van onderhoud aan het schip en het opwerken van de bemanning voor de aanstaande missie. Dit gebeurde zowel in Den Helder als op zee. In augustus vertrok Zr.Ms. *Van Speijk* richting het Somalisch Bassin voor het uitvoeren van de EU-anti-piraterijmissie *Atalanta*. Gedurende de missie, die van augustus t/m december duurde, droeg Zr.Ms. *Van Speijk* actief bij aan de veiligheid in de wateren rondom Somalië. Er werd actief een beeld opgebouwd van de actuele situatie en door middel van gesprekken met de lokale bevolking werden de huidige piraterij activiteiten in kaart gebracht. Naast het uitvoeren van de missie diende Zr.Ms. *Van Speijk* als gastheer voor diverse hoogwaardigheidsbekleders en werden er diverse nautische vaardigheden beoefend met als hoogtepunt een BOZ met de Amerikaanse tanker USNS (United States Naval Ship) Walther S. Diehl en het Duitse fregat FGS Lubeck. In december keerde Zr.Ms. *Van Speijk* terug van deze missie om te genieten van een welverdiend verlof

Zr.Ms. *Friesland*

Commandant: kltz W.S. Vooijs

Na het winterverlof vertrok Zr.Ms. *Friesland* op maandag 13 januari om te fungeren als *sparring partner* voor de Belgische collega's van de BNS *Leopold I* ten behoeve van hun opwerkprogramma.

Op 12 en 13 maart 2014 werd een commandantenvaardag aan boord van Zr.Ms. *Friesland* gehouden. Verscheidene (toekomstig) commandanten van diverse eenheden kregen de gelegenheid een kijkje aan boord te nemen, waarna het schip op woensdag 19 maart

vertrok richting de kust van Scheveningen ter voorbereiding op de *Nuclear Security Summit* (NSS), de nucleaire top in Den Haag. Voor het bieden van veiligheid op en vanuit zee werd Zr.Ms. *Friesland*, samen met Zr.Ms. *Holland* en Zr.Ms. *De Zeven Provinciën*, vijf dagen voor de kust van Scheveningen en Noordwijk gepositioneerd. Zr.Ms. *Friesland* en Zr.Ms. *Holland* bewaakten hier actief de kustlijn en vaarroutes.

Aansluitend aan de NSS nam Zr.Ms. *Friesland* deel aan *Joint Warrior*, een grootschalige internationale oefening ten noorden van Engeland/Schotland. Meer dan 10.000 militairen, 35 schepen, 35 helikopters en 30 vliegtuigen namen deel aan deze oefening. Het doel ervan was het trainen van *joint and combined*-optreden binnen de NAVO en het daarbij gezamenlijk uitvoeren van maritieme en amfibische operaties. *Joint Warrior* werd afgesloten met een bezoek aan Bergen in het kader van de viering 200 jaar Noorse Marine.

Zr.Ms. *Friesland* tijdens Sail Harlingen, 4 juli 2014.

2m 35118m

In april en mei is Zr.Ms. *Friesland* een aantal keren naar zee gegaan voor maritieme voorlichting, werving & selectie en een helikopterkwalificatie. Daarnaast kreeg het schip op vrijdag 9 mei de eer om als platform te dienen voor de acteurs en actrices die de belangrijkste rollen zouden gaan spelen in de epische actiefilm over het leven van Nederlands grootste zeeheld: Michiel de Ruyter.

Op 26 mei werd aangevangen met *Hebrides Archer*, een reis die in het teken stond van vlagvertoon nabij de Baltische staten. In de Oostzee (Baltische zee) werd onder realistische scenario's geoefend met zowel maritieme als luchtdreiging. Tijdens deze reis werden de havens van Oslo in Noorwegen, Karlskrona in Zweden, Kiel in Duitsland (tijdens de 'Kielerwoche') en Esbjerg in Denemarken aangedaan.

Na *Hebrides Archer* keerde Zr.Ms. *Friesland* terug naar Nederland waar het als sluitstuk het startschot mocht geven voor de *Tallship race* te Harlingen. Hiermee werd de hechte band met de provincie benadrukt.

Direct na het zomerverlof is Zr.Ms. *Friesland* naar Vlissingen gevaren voor tien weken onderhoud. Als laatste *Oceangoing Patrol Vessel* (OPV) ontving Zr.Ms. *Friesland* de geïntegreerde mast, waardoor het schip compleet werd. Na deze werkperiode nam het schip van 17 t/m 28 november deel aan de Navigatie Officieren (NAVO) vaarpraktijk, een examen voor navigatieofficieren. In het tussenliggende weekend werd de haven van Portsmouth binnengelopen.

Zr.Ms. Groningen

Commandant: kltz W.A. Hansen EMSD

Na de indienststelling van Zr.Ms. *Groningen* op 9 november 2013, stond 2014 in het teken van opwerken en de eerste operationele missie. In het kader van het opwerken voltooide het schip tussen 3 en 14 februari de SARC 4 (*Sea Acceptance and Readiness Check*) en tussen 1 en 28 maart de NOST bij de 'Flag Officer Sea Training' (FOST) in Plymouth. In beide intensieve opwerkperiodes werd Zr.Ms. *Groningen* in al haar taakstellingen tot het uiterste beproefd.

Zo werden verdachte schepen onderzocht (*boarding*) die mogelijk betrokken waren bij piraterij en/of drugssmokkel. Het schip werd daarbij regelmatig aangevallen door vliegtuigjes en snelle bootjes met terroristen. Er moest op zee olie worden geladen en er werd met helikopters en andere schepen geopereerd. Verder werd hulp verleend aan een door een orkaan getroffen dorp. Vrijwel geen dag ging voorbij zonder interne calamiteiten, zoals brand, averij, man-over-boord of gewonden. Ten slotte heeft Zr.Ms. *Gro-*

Als laatste handeling wordt de geïntegreerde mast op Zr.Ms. Friesland geplaatst.

Zr.Ms. Groningen en Zr.Ms. Zeeland varen in juni 2014 in de Caribische Zee, omgeven door kleinere vaartuigen.

ningen nog een bombardement uitgevoerd op de Deense kust. Na de succesvolle afronding van de training is het schip eind maart operationeel gereed verklaard.

Op 28 april werd het schip voor de eerste keer operationeel ingezet. Zr.Ms. *Groningen* vertrok op deze dag vanuit haar thuishaven Den Helder via Lissabon en Kaapverdië naar het Caribisch gebied om haar taken als stationsschip op zich te nemen.

Ook in 2014 heeft Zr.Ms. *Groningen* zich ingezet om de band met de maatschappij te versterken. Strategisch werd ervoor gekozen de focus te richten op de provincie Groningen, wat verklaarbaar is gezien de gelijknamigheid van schip en provincie. Op 14 november werd een cheque ter waarde van € 2.500 aan Stichting de Burcht (kinderhotel) te Wedde geschonken. Het geld was opgehaald door de scheepsbemanning en haar thuisfront. Daarnaast werd in december de jaarlijkse 'kerstboomtraditie' herhaald. Het is een van Groningse Oostzeevaarders overgenomen marinetraditie om een kerstboom in de mast te hijsen wanneer het schip tijdens Kerstmis in de thuishaven zal liggen. Uit de provincie Groningen kwam een delegatie om de kerstboom in de mast te hijsen.

In november 2014 faciliteerde Zr.Ms. *Groningen* de opleiding voor navigatieofficieren. Het nauwe vaarwater rond de Guernseyeilanden en Isle of Wight werd gebruikt voor diverse bijzondere manoeuvres. Aan de oefeningen namen de zusterschepen Zr.Ms. *Friesland* en Zr.Ms. *Zeeland* deel. Tijdens het winterverlof, tussen kerst en nieuwjaar, werd Zr.Ms. *Groningen* als Schip van de Wacht ingezet om de Russische torpedobootjager 'Viceadmiraal Kulakov' en het ondersteuningsvaartuig 'Vikr' door de Exclusieve Economische Zone (EEZ) van de Noordzee te begeleiden.

Zr.Ms. Holland

Commandant: kltz E.T.A.J.M. Ridder de van der Schueren, EMSD

Naast *Helicopter Qualifying* (HQ)-weken, MARVO-vaardagen en Werving & Selectie-dagen, Sensoren, Wapen- en Commandosysteem- (SEWACO-) beproevingen en kustwachttaken droeg Zr.Ms. *Holland* in het voorjaar van 2014 bij aan de maritieme bewaking en beveiliging van de *Nuclear Security Summit* (NSS) 2014, die gehouden werd in Den Haag. Hierbij werkte het schip nauw samen met de nationale en internationale veiligheidspartners, waaronder geëmbarkeerd kustwachtpersoneel. Daarnaast heeft het schip in taakgroepverband deelgenomen aan de oefening *Joint Warrior* in de wateren rond Schotland. In de vroege zomer ging Zr.Ms. *Holland* terug naar DAMEN Shiprepair in Vlissingen voor garantieonderhoud.

In eerste instantie was gepland dat Zr.Ms. *Holland* zou deelnemen aan de anti-piraterijmissie *Atalanta*, maar door de veranderende situatie rond Oekraïne werden de programma's van Zr.Ms. *Holland* en Zr.Ms. *Van Speijk* omgewisseld. Hierdoor werd Zr.Ms. *Holland* in de tweede helft van 2014 ingezet als stationsschip in het Caribisch gebied (SSCG).

De CoBrA (Commandocentrale Brug Achter) van Zr.Ms. *Holland* tijdens een grote tactische oefening. Noorwegen, 11 februari 2014.

Ltzt N.I.J. Kuipers geeft uitleg aan koning Willem-Alexander tijdens het werkbezoek van de koning aan de oefening Northern Archer 14.2, oktober 2014. V.l.n.r: ltzz (td) S.M. Potters, koning Willem-Alexander, Kuipers, ltzzoc D.M. Boom.

Zr.Ms. Zeeland

Commandant: kltz M. J. M. van Hoorn, vanaf 5 augustus 2014 interim-commandant kltz. W.S. Vooijs, vanaf 28 augustus 2014 kltz H.J.F. Toebast

Op 26 januari is Zr.Ms. *Zeeland* vertrokken naar het Caribisch gebied, om te worden ingezet als stationsschip. Op 31 mei was het schip weer terug in Vlissingen, waar het direct voor een aantal weken in onderhoud ging.

Na een welverdiend verlof begon de bemanning op 4 augustus weer aan haar werkzaamheden. Op diezelfde dag overleed de commandant van Zr.Ms. *Zeeland*, kltz M. J. M. van Hoorn; de bemanning was in diepe rouw. Ondanks het verdriet werd het vaarprogramma met interim-commandant kltz W.S. Vooijs weer voortgezet. Het schip ging met 37 wetenschappers en een groep *mountain leaders* op expeditie naar Jan Mayen. Bij het passeren van de poolcirkel heeft het schip een god uit de Oudheid aan boord ontvan-

gen, een echte marinetraditie. Ditmaal was het Boreas, de god van het Noorden, aan wie de Zeeland toestemming voor passage moest vragen. De personen die voor het eerst over de poolcirkel gingen, kregen een blauwe neus, net als het schip.

Op 28 augustus heeft een sobere commando-overdracht plaatsgevonden tussen kltz W.S. Vooijs en kltz H.J.F. Toebast. Het schip had vanaf dat moment weer een vaste commandant.

In het najaar heeft Zr.Ms. *Zeeland* een intensief vaarprogramma uitgevoerd. Allereerst is deelgenomen aan de Wereldhavendagen Rotterdam, waarbij het schip, met de Marinierskapel en zangeres Anita Meijer als middelpunt, fungeerde als gastheer voor de zaterdagavondshow bij de Erasmusbrug.

Na de Wereldhavendagen is Zr.Ms. *Zeeland* naar zee vertrokken voor de oefening *Northern Archer 14-2*. Tijdens *Northern Archer* voer zij, onder leiding van Sea Training Command (STC), in verband met Zr.Ms. *Tromp*, Zr.Ms. *Amsterdam*, Zr.Ms. *Evertsen* en Zr.Ms. *Dolfijn*. Tijdens deze reis werden diverse oefeningen uitgevoerd met Zweedse, Poolse en Letse eenheden. Op 8 oktober bracht Koning Willem-Alexander een bezoek aan het schip op zee. Het vaarprogramma van dit jaar is afgesloten met een NAVO-vaarpraktijk, die zes afgevoerde navigatieofficieren heeft opgeleverd. Tijdens de onderhoudsperiode voor kerst zijn de voorbereidingen getroffen voor een nieuwe *West-deployment*.

[Zr.Ms. *Zeeland* tijdens expeditie Jan Mayen voor de Beerenberg in Noorwegen.](#)

Reisverslagen mijnbestrijdingsvaartuigen

Zr.Ms. *Makkum* nam deel aan Open Spirits 2014, waarbij zeemijnen uit de Eerste en Tweede Wereldoorlog werden geruimd.

Zr.Ms. *Makkum*

Commandant: ltz1 B.R.P. Clasen

Begin 2014 lag Zr.Ms. *Makkum* voor onderhoud te Zeebrugge (België). Daarna moest het schip naar de magnetische meetbaan in het Haringvliet. Tijdens de metingen werd vernomen dat er besloten was om de Standing NATO Mine Countermeasures Group 1 (SNMCMG1) weer bijeen te roepen, wegens oplopende spanningen met Rusland.

Zr.Ms. *Makkum* werd aangewezen als het schip dat zich zou aansluiten bij SNMCMG1. Zondag 13 april is het schip vertrokken naar Kiel (Duitsland), waar SNMCMG1 zich zou verzamelen. Hierna volgde een periode van 2,5 maand waarin het schip meedeed aan verschillende internationale oefeningen, zoals *Open Spirit* en *Baltic Operations* (BALTOPS). De reis met SNMCMG1 eindigde op 26 juni in Den Helder, waarna de bemanning op verlof ging.

Na het zomerverlof stonden er twee oefeningen en een week wrakonderzoek op het programma. Het schip heeft eind augustus een week lang, samen met een REMUS-team (Remote Environmental Monitoring Unit System), verschillende scheepswrakken in de Noordzee onderzocht. Begin september heeft ze samen met BNS *Bellis* deelgenomen aan de DOVO Diving Campaign – de duikopleiding voor Belgische cursisten. Daarbij werd ondersteuning geboden door Zr.Ms. *Makkum* in de vorm van het bieden van huisvesting aan instructeurs en cursisten, alsmede het meenemen van een duikcontainer voor de veiligheid.

In oktober heeft het schip deelgenomen aan de oefening *Joint Warrior*, als onderdeel van een Britse taakgroep. Na *Joint Warrior* werd koers gezet naar Holyhead (Wales) om daar de onthulling van het monument ter nagedachtenis van de verbondenheid tussen de plaatselijke bevolking van Holyhead en de gevluchte Nederlanders tijdens de Tweede Wereldoorlog bij te wonen. Na dit mooie weekend is het schip weer teruggekeerd naar Den Helder.

Zr.Ms. *Makkum* vertrekt ongepland om deel te nemen aan het NAVO vlootverband SNMCMG. Den Helder, 15 april 2014.

Zr.Ms. Schiedam

*Commandant: ltz1 J.M.S. Frielink, vanaf 24 januari 2014 ltz1 J.G. Otten (waarnemend),
vanaf 21 augustus 2014 ltz1 R.V.E. van der Werff*

De eerste weken van het nieuwe jaar stonden in het teken van het uitvoeren van *Beneficial Cooperation* (BC): het vinden en onschadelijk maken van eerder aangetroffen explosieven op de zeebodem. In de vierde week van januari is Zr.Ms. *Schiedam* overgevoerd van de haven van Den Helder naar die van Zeebrugge. Daar werd van 27 januari tot 10 oktober het kort onderhoud van het schip uitgevoerd. In deze periode is de installatie voor de energievoorziening aan boord vervangen (van een DAF- naar een Volvo-motor). Ook zijn de hoofdmotor en de gasturbines volledig gereviseerd. Ten slotte heeft het schip de nieuwe binationale kleur gekregen.

Op 26 september heeft een aanzienlijk deel van de bemanning deelgenomen aan de commando- overdracht van C-ZSK te Den Helder.

Vanaf 13 oktober is aangevangen met het opwerktraject door het afnemen van de *Sea Acceptance and Readiness Check* (SARC) 1. Daarna volgde de eerste schoolperiode waarin de bemanning van Zr.Ms. *Schiedam* onder andere werd getraind op het gebied van 'Fire Fighting/Damage Control' op het oefenterrein van Rijkevelde te Brugge. Daarnaast hebben de wachtofficieren de herhalingstest 'veilig varen' afgelegd in Den Helder. Ten slotte zijn in deze weken de 'vlottentest', het schieten met de .50, de instructie met betrekking tot veiligheids- en milieuaspecten en de omgang met 'Improvised Explosive Devices' (IED's) aan de orde gekomen. Op 8 december is SARC 2 met goed gevolg afgelegd.

De laatste weken van het jaar zouden in het teken staan van het uitvoeren van de varen- de-materieelbeproevingen. Door het slechte weer hebben deze beproevingen echter niet kunnen plaatsvinden. Ze zijn verschoven naar het begin van 2015.

Zr.Ms. Urk

Commandant: ltz1 D. van der Meule, vanaf 23 oktober 2014 ltz1 F.M. Veenstra

Direct aansluitend op het winterverlof is Zr.Ms. *Urk* richting Zeebrugge gevaren om daar incidenteel onderhoud uit te voeren aan het verfsysteem van de scheepshuid. Gedurende het onderhoud in de scheepsloods verbleef de bemanning (overigens samen met die van Zr.Ms. *Willemstad*) op een vakantiepark in de buurt.

De bemanning heeft de gelegenheid aangegrepen om ook de rest van het schip in de verf te zetten, onderhoudswerkzaamheden uit te voeren en voorbereidingen te treffen

voor de aankomende ‘Controle Bedrijfsvoering Varende Eenheden’ (CBVE). Op 4 maart is het schip weer te water gegaan en zijn de nodige voorraden aan boord genomen, is de interne bedrijfsvoering weer gestart, en ‘warme dagen’ gehouden waarbij de voorstuwing is getest en ‘Daily System Operability Tests’ (DSOT’s) zijn uitgevoerd. De weken erna stonden geheel in het teken van het opwerken op alle onderdelen (mijnenjacht, duiken, navigatie etc.) ten behoeve van de aankomende ‘continuïteitstraining’ o.l.v. *Mine countermeasure vessels Operational Sea Training (MOST)*. Na eerst nog een akoestische en magnetische signatuurmeting op het Haringvliet te hebben verricht, is er olie geladen uit een Hydrografisch Opnemingsvaartuig (HOV), iets wat nog nooit eerder is gedaan. Ook zijn er diverse *unexploded ordnances (UXO’s)* geruimd in het kader van *Beneficial Cooperation*.

In april zijn een complete ‘Controle Bedrijfsvoering Varende Eenheden’ (CBVE) en ‘Continuation Training’ (CT) uitgevoerd, die met zeer positief resultaat werden afgerond. De weken daarna stonden geheel in het teken van nationale taken (beveiligingscoördinatie, diverse asverstrooiingen, Navigatieofficieren-vaarpraktijk, zoektocht naar de O-13). Eind mei is Zr.Ms. *Urk* gezamenlijk met Zr.Ms. *Friesland*, Zr.Ms. *Mercuur* en Zr.Ms. *Luymes* vertrokken in verband met de adelborsten kruisreis (Oslo, Karlskrona, Kiel, Esbjerg, Zeebrugge), inclusief deelname aan de BALTOPS-oefening. Direct aansluitend op het zomerverlof was Zr.Ms. *Urk* ‘Ready Duty Ship’ en heeft het in die hoedanigheid nog di-

Zr.Ms. *Urk* (geheel achteraan) keert terug naar huis nadat ze heeft deelgenomen aan de internationale oefening BALTOPS in de Oostzee.

verse UXO's geruimd. Aansluitend heeft Zr.Ms. *Urk* deelgenomen aan de *NATO Summit* te Cardiff, als sparringpartner gediend ten behoeve van het opwerktraject van BNS *Lobelia*, en hydrografische opdrachten uitgevoerd.

Na nog een mooie laatste vaarweek met UXO-ruiming en een zeer geslaagd, traditioneel *captains diner* vond op donderdag 23 oktober de commando-overdracht plaats, waarbij ltz1 F.M. Veenstra het commando heeft overgenomen van ltz1 D. van der Meule. De week erna is het schip voor groot onderhoud naar Zeebrugge gevaren.

Zr.Ms. Vlaardingen

Commandant: ltz1 B. Klein, vanaf 2 juli 2014 ltz1td H. Otten, vanaf 12 augustus 2014 W. Faber

Het jaar 2014 begon voor Zr.Ms. *Vlaardingen* anders dan gewenst; door een defect aan de 'koud-watermaker' kon het vaarprogramma helaas geen doorgang vinden. Het defect moest worden verholpen door het Belgische NAVLOG (de logistieke dienst van de Belgische Marine), en aangezien het schip al was ingepland voor benoemd onderhoud (BO) is Zr.Ms. *Vlaardingen* op 27 februari naar Zeebrugge gevaren. Vervolgens lag het de rest van het jaar in onderhoud. Van 5 maart t/m 19 november én van 3 op 4 december lag Zr.Ms. *Vlaardingen* daarvoor op het droge.

Zoals gebruikelijk bij een dergelijke onderhoudsperiode is de bemanning grotendeels uiteengevallen: een klein deel bleef over om het onderhoud te begeleiden en te coördineren, maar het merendeel werd overgeplaatst.

Scheepslift met Zr.Ms. *Vlaardingen* te Zeebrugge, 19 november 2014.

Tijdens de BO-periode zijn enkele grote onderhoudswerkzaamheden aangepakt. Zo is het gehele schip geschilderd, is er een nieuwe Volvo-dieselgenerator geplaatst, is de voorstuwingslijn gereviseerd, een nieuwe vloer in het kombuis gelegd en een grote modificatie op het J-dek uitgevoerd. Zr. Ms. *Vlaardingen* heeft deze modificatie als eerste in haar klasse mogen uitvoeren, waardoor beter invulling wordt gegeven aan ARBO- en milieueisen. De modificatie hield onder andere in dat het Bureau Magazijndienst van het achterschip van J-dek verplaatst is naar het voorschip van J-dek. Hierdoor begeeft de korporaal Logistieke Dienst Goederenbeheer (LDGB) zich binnen de citadel, is er een wapenreinigingsinstallatie ingebouwd en zijn de ruimtes op het J-dek praktischer ingedeeld.

Dokking van Zr. Ms. *Vlaardingen* te Zeebrugge, 3 december 2014.

De onderhoudswerkzaamheden zullen naar verwachting tot 2 maart 2015 duren, waarna het schip zal aanvangen met opwerken.

Tijdens de onderhoudsperiode is de scheepsbel in tijdelijke bruikleen gegeven aan de gemeente Vlaardingen. Met deze actie werd invulling gegeven aan een oude marinetraditie die de goede relatie van het schip en de bemanning met hun peterstad onderstreept.

Zr. Ms. Willemstad

Commandant: ltz1 J.M.S. Frielink

Het jaar 2014 stond voor Zr. Ms. *Willemstad* volledig in het teken van het door de *Mine countermeasure vessels Operational Sea Training (MOST)* geleide opwerktraject in Zeebrugge. Medio januari verzamelde de nieuwe bemanning zich aan boord en werd het schip ingericht voor en voorbereid op de *Sea Acceptance and Readiness Check (SARC)* 1. Na een langdurig groot onderhoud van ongeveer twee jaar moest er een hoop worden opgeruimd en schoongemaakt en veel materiaal en spullen (opnieuw) worden besteld. De bemanning kon zodoende het schip naar eigen smaak inrichten.

Gedurende de opwerktrajecten SARC 1 en 2 pendelde de bemanning, die op de marinekazerne in Brugge overnachtte, heen en weer tussen kazerne en het schip in Zeebrugge. Na het succesvol voltooien van SARC 2 was het de bemanning toegestaan aan boord te werken, eten en slapen, wat intern voor een hoop rust zorgde.

Helaas kwam de nieuwe Volvo-Penta-generator niet door de '24-uurs warme test' omdat een onderdeel vlam vatte. Als gevolg van dit onverwachte 'operational defect' (OP-DEF) moest de generator volledig vervangen worden en liep het opwerktraject veel vertraging op. Aanvankelijk zou het opwerkprogramma tot aan het zomerverlof duren, maar nu werd het verlengd tot aan het winterverlof. De bemanning was genoodzaakt acht weken lang elders te verblijven. Deze tijd werd door velen besteedt aan tijdelijke tewerkstelling (TTW), het verlenen van bijstand op andere schepen, volgen van opleidingen en opnemen van verlofdagen.

Na de vervanging van de generator kwam de volledige bemanning weer terug aan boord en werd het opwerktraject weer opgepakt. Voor het zomerverlof werden de *Fast Cruise* (generale repetitie) en SARC 3 met succes afgerond. Na het zomerverlof was het tijd voor Zr.Ms. *Willemstad* om – traditiegetrouw – haar scheepsbel op te halen in het gelijknamige dorp Willemstad, gelegen aan het Hollands Diep. Met de scheepsbel weer aan boord volgde SARC 4 van het opwerktraject, die volledig in het teken staat van de mijnenjacht. Er volgde een reis van drie weken naar de Firth of Forth nabij Edinburg (Schotland) waar alle mijnenjachtssystemen en -procedures werden getest en uitgevoerd. De trip werd begin oktober afgesloten met een bezoek aan de rangebaan op het Haringvliet om daar het akoestisch en magnetisch scheepssignatuur te meten en af te stellen. Een leuke bijkomstigheid was dat op de heenweg nog onder de de Erasmusbrug bij Rotterdam werd gevaren vanwege de kapotte Botlekbrug, en op de terugweg door het navigatorisch uitdaginge Slijkgat bij Stellendam.

Zr.Ms. *Zierikzee* te Den Helder.

SARC 5 heeft de bemanning als een zeer intensieve periode ervaren. Alles stond in het teken van de voorbereiding op de *weekly war* van de aansluitende SARC 6, en daarbij hoorden vele oefeningen, zowel op zee als afgemeerd. De lange dagen werden helaas niet beloond met voldoende resultaat op het gebied van ‘Nucleair-Biologisch-Chemisch en Damage control’ (NBCD). Hoewel het team zeer gemotiveerd was en veel inzet toonde, slaagde het uiteindelijk toch niet voor SARC 6 omdat het nog niet ‘Ready for Duty’ was. Omdat Zr.Ms. *Willemstad* in maart 2015 zou deelnemen aan de Standing NATO Mine Counter Measures Group 1 (SNMCMG1) verband voor vier maanden werd in februari 2015 een *continuation training* (CT) ingepland, die vervolgens wel met voldoende resultaat werd afgesloten. Hierdoor kon het schip op het vereiste MOST-niveau deelnemen aan het SNMCMG1-verband. Vanaf begin december 2014 lag het schip in onderhoud.

Zr.Ms. Zierikzee

Commandant: ltz1 G.P. van Someren

Aan het eind van 2013 heeft Zr.Ms. *Zierikzee* het opwerktraject afgerond en zich gereedgemaakt voor inzet in de Standing Naval Mine Counter-measures Group 1 (SNMCMG1). Vervolgens heeft het schip een rol gespeeld bij de oefening *Joint Warrior 14-1*.

Op 25 augustus vertrok Zr.Ms. *Zierikzee* voor deelname aan SNMCMG1, bestaande uit een verband met FGS *Datteln*, LVNS *Talivaldis*, HNoMS *Karmoy*, BNS *Crocus*, ENS *Sakala* en ORP *Flaming* – dit onder een Litouwse staf, die zich aan boord van stafschip LNS *Jotvingis* bevond. Gedurende deze periode heeft Zr.Ms. *Zierikzee* onder SNMCMG1 meegedaan aan de oefeningen *Northern Coast*, nabij Finland, *Joint Warrior 14-2* nabij Schotland en operatie *HOD France* nabij Le Havre. Op 9 december is het schip teruggekeerd naar Den Helder.

Reisverslagen Onderzeeboten

Zr.Ms. Bruinvis

Commandant: Ltz1 W. Veenstra, vanaf 20 augustus 2014 Ltz1 B.L. Ruizeveld de Winter

Zr.Ms. *Bruinvis* is dit jaar begonnen in het dok. Na de onderhoudsperiode koos zij op 30 april het zeegat voor het uitvoeren van beproevingen-na-onderhoud (BNO) en de oefening *Dynamic Monarch*. Dit was een internationale onderzeeboot-reddings- en ontsnappingsoefening, waaraan – naast Nederland – onder andere Polen, Noorwegen, Zweden, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk meededen.

Vervolgens heeft Zr.Ms. *Bruinvis* een *Torpedo Firing Exercise* (TFX) uitgevoerd met een Duitse onderzeeboot. Daarna is Zr.Ms. *Bruinvis* richting Engeland gevaren om vier weken ondersteuning te verlenen aan de ‘Flag Officer Sea Training’ (FOST). Tijdens de FOST is

Zr.Ms. *Bruinvis* tijdens de oefening Northern Archer. Zweden 9 oktober 2014.

geoeffend met diverse multinationale varende en vliegende eenheden. Op 5 juli is Zr.Ms. *Bruinvis* teruggekeerd in de haven van Den Helder.

Op 4 september vertrok Zr.Ms. *Bruinvis* naar Rotterdam, waar het drie dagen als een van de grote publiektrekkers aanwezig was op de Wereldhavendagen. Na het bezoek aan deze havenstad heeft Zr.Ms. *Bruinvis* twee VIP-vaardagen en een varende familiedag uitgevoerd op de rede van Den Helder. Tijdens deze dagen ging zij onder water in het Kuil-tje, net buiten de haven van Den Helder.

De laatste reis van het jaar stond in het teken van de nationale oefening *Northern Archer* 14.2. Tijdens deze oefening heeft Zr.Ms. *Bruinvis* als onderdeel van een Nederlands vlootverband, soms aangevuld met buitenlandse eenheden, drie weken lang oefeningen gedaan in de Oostzee. Op 24 oktober is de Zr.Ms. *Bruinvis* aangekomen in Den Helder, waar zij in november voor onderhoud naar de marinewerf is gegaan.

Zr.Ms. Dolfijn

Commandant: ltz1 G.W. van Beek

Zr.Ms. *Dolfijn* vertrok op donderdag 3 januari voor ruim drie maanden voor haar eerste reis naar zee. Op 5 januari werd Plymouth kort aangedaan om een technisch opwerkteam te embarkeren. Na drie dagen werd dit team gedebarcéerd te El Ferrol en kwam

het operationele opwerkteam aan boord. Op 12 januari werd Ponta del Gada op de Azoren aangedaan om dit team weer af te zetten.

Middels een *dived transit* werd vervolgens koers gezet naar San Juan te Puerto Rico voor een driedaags havenbezoek. Op 27 januari vervolgde de boot haar reis om op 28 februari af te teren in Willemstad, Curaçao. Op 7 maart vertrok het schip weer om tot 13 maart te oefenen met Nederlandse mariniers. Oorspronkelijk zou van 14 tot 17 maart een havenbezoek aan het Franse eiland Martinique worden gebracht, maar er werd uitgeweken naar de haven van Willemstad omdat in de haven van Port au Prince geen geschikte afmeerplek voor een onderzeeboot beschikbaar was. Op 17 maart werd koers gezet richting Den Helder, alwaar op 4 april werd afgemeerd langs zij steiger 19.

De tweede reis, die begon op dinsdag 6 mei, was relatief kort en stond volledig in het teken van het opleiden van nieuw personeel. Het aanstaande onderzeedienstpersoneel, zowel technisch als operationeel, embarkeerde vanuit de diverse scholen, inclusief instructeurs. Van 9 tot 12 mei lag de boot te Oslo. Hier namen boot en bemanning deel aan festiviteiten van de Noorse marine. Op vrijdag 16 mei keerde de boot terug naar Den Helder.

De week van 19 tot 23 mei stond in het teken van de VIP-vaardagen, waaronder een 'varende ouderdag'. Zr.Ms. *Dolfijn* vertrok dagelijks uit Den Helder, om op het Marsdiep kort onder water te gaan.

Voor Zr.Ms. *Dolfijn* eindigde de vaarperiode op 23 mei om, in navolging van Zr.Ms. *Zeeleeuw*, het Instandhoudingsproject Walrusklasse (IPW) te ondergaan. De boot is de rest van het jaar niet meer naar zee vertrokken.

Zr.Ms. Walrus

Commandant: ltz1 P.J.L.Peters

Dit jaar stonden de eerste twee reizen van Zr.Ms. *Walrus* in het teken van het faciliteren en ondersteunen van de *Netherlands Submarine Command Course* (NLSMCC). Vol goede moed zijn in januari vijf internationale studenten aangevangen met de opleiding tot onderzeebootcommandant. De buitenlandse deelnemers waren afkomstig uit Australië, Canada, de Verenigde Staten en Brazilië.

Na de afronding van het eerste theoretische gedeelte van de opleiding maakten boot, bemanning en studenten zich eind januari gereed om voor het eerst naar zee te gaan. De studenten moesten onder toezien oog van de *Teacher* NLSMCC kltz G. Klein bewijzen dat zij de onderzeeboot veilig onderwater konden bevaren in de aanwezigheid van

Een groepsfoto van de deelnemers van de Netherlands Submarine Command Course (NLSMCC) 2014 aan boord van Zr.Ms. *Walrus*, februari 2014.

meerdere fregatten. Hierin is geoefend door uitvoering van *periscope safety runs*. Deze runs zijn erop gericht de studenten te trainen om de onderzeeboot tijdig op een veilige diepte te brengen, terwijl oppervlakte-eenheden op hoge snelheid op de onderzeeboot komen afstormen. De reis werd afgesloten met een havenbezoek aan Bergen (Noorwegen).

De tweede reis van het jaar stond in het teken van de tactische zee fase van de NLSMCC. Tijdens deze reis is de student het vuur na aan de schenen gelegd en is er getraind op allerlei denkbare situaties als het gaat om de inzet van een oorlogvoering met een onderzeeboot, van het vergaren van inlichtingen tot het jagen op onderzeeboten en oppervlakte-eenheden. Uiteindelijk hebben twee studenten de opleiding succesvol afgerond. Na afronding van de NLSMCC is Newcastle-upon-Tyne aangedaan voor een havenbezoek. Al vanaf het passeren van de havenhoofden werd Zr.Ms. *Walrus* hier door lokale bewonderaars opgewacht. Voor het eerst in tien jaar tijd was er weer een onderzeeboot in de haven van Newcastle.

Na het einde van de SMCC in mei volgde er een geplande onderhoudsperiode op de Rijkswerf, in voorbereiding op het geven van ondersteuning bij een CDS-operatie in het najaar.

Na terugkomst van deze operatie – en na een korte rustperiode – volgde er nog twee weken *Flag Officer Sea Training- (FOST)* oefeningen nabij de wateren van Plymouth. Zr.Ms. *Walrus* voer halverwege december weer haar thuishaven in om het winterverlof aan te vangen, voordat in 2015 wederom de SMCC van start zou gaan.

Zr.Ms. Zeeleeuw

Commandant: kltz J. van Zanten

Zr.Ms. *Zeeleeuw* lag sinds eind 2013 voor benoemd onderhoud (BO) bij de Directie Materieële Instandhouding (voorheen het Marinebedrijf in Den Helder). Het reguliere onderhoudsprogramma werd gecombineerd met de uitvoering van het Instandhoudingsproject Walrusklasse (IPW). Zr.Ms. *Zeeleeuw* is de eerste onderzeeboot van de Walrusklasse waarop het IPW werd uitgevoerd. De werkzaamheden liepen echter ernstige vertraging op doordat er eind 2013 drie asbestbronnen werden aangetroffen die niet stonden vermeld in het asbeststatusboek van Zr.Ms. *Zeeleeuw*. Ook in februari 2014 is asbest ontdekt tijdens een voorinspectie. Het vergde veel tijd en extra financiën om de asbest op verantwoorde wijze te verwijderen, wat een vertragend effect had op het instandhoudingsproject. In mei 2014 is Zr.Ms. *Zeeleeuw* vrijgegeven, nadat TNO had bevestigd dat was voldaan aan de gestelde criteria voor eindcontrole na asbestverwijdering. Het levensverlengende onderhoud aan deze boot is daarna weer volledig opgepakt.

In 2014 lag het commando bij kltz J. van Zanten die dit waarnam als Stafofficier Operaties bij het marinehoofdkwartier.

Reisverslag Torpedowerkschip

Zr.Ms. Mercur

Commandant: ltz1 B.E.A. Kerstens

Zr.Ms. *Mercur* beleefde een tumultueus jaar. Het uitstellen van het instandhoudingsprogramma leverde een aantal onvoorziene maar mooie reizen op, maar eindigde in mineur met het intrekken van de zeewaardigheid in oktober.

Op 25 januari vertrok het schip naar zee voor deelname aan de multinationale oefening *Northern Archer 14.1*. Deze vond plaats in de Noorse fjorden en nabij de Noorse kust. Tijdens deze reis werd een torpedolanceeroefening uitgevoerd. Van 31 januari tot 2 februari legde het schip een havenbezoek af aan Bergen. Daarnaast leverde *Mercur* ondersteuning aan de zogenaamde *eyes-only fase* van de *Submarine Command Course*. Gedurende de nacht werden er in taakgroepverband diverse tactische oefeningen uitgevoerd. Ten slotte zijn de laatste onderdelen van het opwerktraject van Zr.Ms. *Walrus* afgerond. Uit-

eindelijk zijn in totaal dertien torpedo's opgepikt. Op 13 februari liep Zr.Ms. *Mercuur* de haven van den Helder weer binnen.

De tweede reis van het jaar verviel vanwege technische problemen. Dit resulteerde in een tussentijdse dokking bij het Marinebedrijf, tijdens welke het noodzakelijke onderhoud kon worden uitgevoerd. Het schip was uiteindelijk op tijd gereed voor de derde reis, die in het teken stond van drie afzonderlijke opdrachten. Op 5 mei verliet het schip de haven van Den Helder om op te stomen naar Gdynia, Polen. Daar werden de laatste voorbereidingen getroffen voor de onderzeeboot-reddingsoefening 'Dynamic Monarch'. *Mercuur* vervulde hierbij diverse rollen. In de eerste fase werd het schip ingezet als *search vessel*, waarbij het geëmbarkeerde REMUS-team (Remote Environmental Monitoring Unit System) een gezonken onderzeeboot trachtte op te sporen. In de tweede fase van deze oefening ondersteunde Zr.Ms. *Mercuur* de Defensie Duikgroep (DDG) door met een geëmbarkeerd duikteam diverse duiken op een onderzeeboot in nood te maken. Ten slotte acteerde het schip als duikmedisch stafschip tijdens de ontsnapingsfase, waarbij de bemanning van de onderzeeboot in nood zelfstandig naar de oppervlakte moest komen via de ontsnappingsstoren. Door het slechte weer konden maar twee ontsnappingen plaatsvinden.

Sfeerimpressie van de aanwezigheid van de Koninklijke Marine tijdens de Wereldhavendagen in Rotterdam. Rotterdam, 6 september 2014.

Na een korte logistieke stop in Gdynia, Polen, en een havenbezoek aan Göteborg, Zweden, waar een receptie werd gegeven, zette het schip koers naar het Skagerak. Hier werd deelgenomen aan een Duits-Nederlandse torpedo-lanceeroefening en werden wederom een aantal wapens opgepikt. Ook werd er ondersteuning geleverd aan een TNO-experiment, waarbij tegelijkertijd de nieuwe gesleepte sonar/oefendoel SOCRATES 3 werd beproefd. Na afronding van deze oefening sloot Zr.Ms. *Mercur* zich in Oslo, Noorwegen, aan bij het *Eager Archer Deployment*, om deel te nemen aan de adelborsten kruisreis en de BALTOPS-oefening. Hierbij zijn diverse navigatieoefeningen in de Zweedse en Deense wateren uitgevoerd. Daarnaast bood de unieke samenstelling van een hydrografisch opnemingsvaartuig, een *Oceangoing Patrol Vessel* (OPV), een mijnenbestrijdingsvaartuig, onderzeeboot en Zr.Ms. *Mercur* voldoende gelegenheid voor het uitvoeren van een breed scala aan zeemansschappelijke oefeningen. Tijdens de havenbezoeken aan Karlskrona in Zweden, Kiel in Duitsland en Esbjerg in Denemarken, was er voor de bemanning voldoende gelegenheid voor wat rust en recreatie. Op 3 juni keerde het schip uiteindelijk weer terug in Den Helder, waarbij het nog een varende familiedag uitvoerde.

Na het zomerverlof nam Zr.Ms. *Mercur* in september deel aan de drukbezochte Wereldhavendagen in Rotterdam. Vanwege structureel achterstallig onderhoud werd in oktober 2014 de zeewaardigheid van Zr.Ms. *Mercur* ingetrokken door de firma Loyds en kon deelname aan het tweede *Northern Archer Deployment* van 2014 helaas geen doorgang vinden. Het schip verkeerde vervolgens tot het eind van het jaar in een pre-onderhoudsfase in afwachting van het instandhoudingsprogramma.

Operationele Eenheden Korps Mariniers

1st Marine Combat Group (1MCG)

Commandant: ltkolmarns drs. C.J.J. Schellens EMSD

2014 was het eerste jaar van de nieuwe gereedstellingsketen, met als centrale afsluiting de certificering van het 13^e Raiding Squadron. Met deze certificering vormt dit de eerste eenheid die *Marine Special Operations Capable* (MARSOC) opgeleid zijn. Na deze certificering is personeel van 13 RSqn ingezet tijdens de ebolamissie met het JSS *Karel Doorman* en de *Capacity Building Mission Iraq* (CBMI). Daarnaast heeft het squadron het detachement Sint Maarten geleverd. 11 RSqn stond het gehele jaar gereed voor inzet in het kader van anti-piraterij en heeft diverse *Vessel Protection Detachments* (VPD's) en *Enhanced Boarding Elements* (EBE's) geleverd. De MCG heeft verschillende trainingen doorlopen op alle niveaus, met als hoogtepunten de certificering van de staf tijdens de oefeningen *Joint Warrior* in Schotland en *Bold Alligator* in de VS.

Op de FRISC tijdens oefening Joint Warrior. Schotland, 2 t/m 10 april 2014.

Operationele inzet

In juni is het eerste detachement Sint Maarten vertrokken, dat voornamelijk bestond uit personeel van 11 R (Raiding) Sqn. In september zijn zij afgelost door een sectie van 13 RSqn. In het kader van de Europese anti-piraterijmissie *Atalanta* heeft 11 RSqn een EBE-team geleverd aan boord van Zr.Ms. *Van Speijk*. Na het zomerverlof is 13 RSqn gaan opereren voor EBE 15-1. Daarnaast is er van oktober tot vlak voor de kerst een *troop* (voorheen een ‘peloton’ genoemd) als beveiligingsteam aan boord van het JSS *Karel Doorman* geplaatst voor de ebolamissie in West-Afrika. Na de kerst zijn zij tot eind februari nogmaals afgereisd naar de Afrika om het JSS *Karel Doorman* te beveiligen tijdens de aanleg perioden in de verschillende havens.

Net als in voorgaande jaren heeft ook in 2014 de inzet van *Vessel Protection Detachments* (VPD's) aan boord van koopvaardij schepen een belangrijke rol gespeeld. Conform de opdracht dienden elf VPD's tegelijkertijd inzetbaar te zijn. Tot augustus 2014 werden de VPD's hoofdzakelijk samengesteld uit twee MCG's. Na het zomerverlof werd deze taak belegd bij 11 RSqn.

De voorbereiding voor de inzet voor The United Nations *Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali* (MINUSMA) is vanaf 1 september opgestart. Het Netherlands Maritime Special Operations Forces (MARSOFF), de maritieme speciale eenheid van het Commando Zeestrijdkrachten, heeft een formatie samengesteld waarbinnen een mortier

sectie, een Fire Support Team (FST) een *Unmanned Aerial Vehicle-* (UAV) eenheid en een Assault Engineers- (AE) sectie vanuit 1 MCG zijn toegevoegd aan de Special Operations Land Task Group (SOLTG).

Trainingen en oefeningen

De belangrijkste drie oefeningen betroffen *Joint Warrior* voor de Schotse kust, aan boord van Zr.Ms. *Johan de Witt*, en de oefening *Bold Alligator* aan de oostkust van de Verenigde Staten. *Joint Warrior* vond plaats in de tweede helft van maart en eindigde met een grote amfibische operatie. Aan deze oefening nam personeel van 10 CSS (Control Surveillance and Shooters) SQN, 11 RSqn, 12 RSqn, 14 CS (Combat Support) Sqn en 15 RSTA (Reconnaissance, Surveillance Target Acquisition) Sqn deel. Tijdens deze oefening is de staf van 1 MCG succesvol gecertificeerd.

Bold Alligator vond plaats van half oktober tot half november. Eenheden van 10 CSS Sqn, 13 RSqn, 14 CS Sqn, 15 RSTA Sqn en de staf hebben eerst een *Combat Enhancement Training en Force Integration Training (CET FIT)* en *wader-programma* (een procedurele landing vanaf het water) gevolgd aan boord van USS *Arlington*. Gedurende het vaarprogramma heeft de MCG-staf het planningsproces doorlopen voor meerdere amfibische operaties. Als afsluiting van deze training voerden de eenheden een aanval uit op de MOUT-village van Camp Lejeune. Een *troop* van 13 RSqn heeft tijdens de vaarperiode deelgenomen aan een

Mariniers zijn op weg naar een dhow om deze ter voorbereiding op de Local Leader Engagement te controleren. Golf van Aden, 5 mei 2014.

Internationale samenwerking tussen mariniers tijdens oefening Bold Alligator. Verenigde Staten, North-Carolina, 6 november 2014.

riverine training met het United States Marine Corps (USMC). Na afloop van deze training zijn zij weer ingezet binnen het MCG. Tevens heeft een troep van 13 RSqn gedurende de gehele oefening samengewerkt met *special forces* van het U.S. Marine Special Operations Command (MARSOC). Dit was een zeer goede en nuttige trainingsperiode waarbij gebleken is dat de *Special Operations Capable-* (SOC) status van 13 RSqn uitstekend aansloot op het geïntegreerd samenwerken met de Amerikaanse *special forces*.

Verder nam 13 RSqn deel aan de *Joint Arctic Training* (JAT) in Noorwegen en heeft 12 RSqn deelgenomen aan de schiet- en bergtraining in Groot-Brittannië. Beide trainingen zijn onderdeel van de opwerkketen. De JAT vond plaats in Harstad (Noorwegen) waarbij 13 RSqn vanuit Gratangen geopereerd heeft in verband met de beperkte capaciteit in Harstad. Eenheden van 15 RSTA hebben de Arctic Warfare Training (AWT) ondersteund en tevens deelgenomen aan de oefening *Cold Response*.

De gecombineerde schiet- en bergtraining te Garelochhead (Schotland) en Otterburn (Groot-Brittannië) vond plaats van half oktober t/m eind november. Hieraan namen 12 RSqn en eenheden van 14 CS Sqn deel. Voor 12 RSqn vormden deze trainingen een belangrijke stap in de opwerkketen. Na een intensieve en uitdagende bergtraining in Schotland volgde een schiettraining in Noord-Engeland. Net als in 2013 werd dit jaar

weer tijd vrijgemaakt voor een intensieve kadertraining. Tijdens het vervolg van de berg- en schiettraining werd wederom de toegevoegde waarde van deze specifieke gedifferentieerde training ervaren.

2014 is voor 1MCG een bewogen jaar geweest. 13 RSqn heeft als eerste squadron het volledige nieuwe opwerkjaar doorlopen en is meteen in zijn eerste bestendigingsjaar ingezet voor verschillende operaties en uitzendingen. Tevens werden eenheden van 1 MCG 'Qua Patet Orbis' ingezet van Afrika tot aan de Poolcirkel en het Caribisch gebied. Daarnaast werd zwaar ingezet op ondersteuning van de opleidingen van het Mariniers Opleidings Centrum (MOC) te Rotterdam.

2 Marine Combat Group (2 MCG)

Commandant: ltkolmarns J.R. Mac Mootry, vanaf 16 mei 2014 waarnemend commandant, majmarns M. den Hartog, vanaf 1 juli 2014 ltkolmarns R.A.J. de Wit.

De 2nd Marine Combat Group (2MCG) begon het jaar met een wintertraining in Noorwegen met het gehele bataljon, uitgezonderd 21 RSqn. De oefening bestond uit een drieweekse *Arctic Movement and Survival Training (AMST)* en een vierweekse *Arctic Warfare*

Tijdens de wintertraining worden de mariniers opgeleid om te leren overleven en vechten onder arctische omstandigheden. Hier worden diverse schiethoudingen op ski's geoefend tijdens de *Arctic Warfare Training*. Noorwegen, Gratangen, 12 februari 2014.

Een marinier is in opperste concentratie tijdens de oefening Bold Alligator. Verenigde Staten, 29 oktober 2014

Training (AWT). Aansluitend is medio maart deelgenomen aan de Noorse internationale oefening *Cold Response*, waarbij de eenheid geëmbarkeerd was aan boord van Zr.Ms. *Rotterdam*. De tactische fase had plaats in het Astafjorden.

21 RSqn had t/m het zomerverlof de taak om de VPD's te leveren. In totaal heeft de eenheid veertigmaal een VPD ingezet. Na de wintertraining leverde 22 RSqn het *Enhanced Boarding Element (EBE)* voor Zr.Ms. *Evertsen* en het *Guard team* voor Zr.Ms. *Groningen*. Daarnaast werd een detachement Sint Maarten geleverd. 23 RSqn begon in april aan het eerste jaar van de keten. Hiermee is het 23ste squadron de eerste eenheid van 2MCG die opwerkt conform deze nieuwe systematiek. 24 CSSqn leverde na de wintertraining het *Guard team* voor Zr.Ms. *Zeeland*.

In het zomerverlof werd 21 RSqn verzocht een draagploeg te leveren in de nasleep van vlucht MH17. Dit vliegtuig van Malaysia Airways werd op 17 juli neergehaald boven Oekraïne. Aan boord bevonden zich 194 Nederlanders onder de 298 inzittenden. Alle passagiers kwamen om het leven. De stoffelijke overschotten kwamen via vliegbasis Eindhoven terug in Nederland. Hier werden de kisten door draagploegen van de krijgsmacht vanuit de Nederlandse en Australische vliegtuigen naar de rouwauto's gebracht.

Na het zomerverlof begon 22 RSqn aan de voorbereiding van de oefening *Black Alligator* in de Mojavewoestijn aan de westkust van de Verenigde Staten. Aan deze grootscheepse schietoefening namen tevens eenheden van de Britse Royal Marines (RM) en het United

States Marine Corps (USMC) deel. 22 RSqn stond tijdens deze oefening onder bevel van het Britse bataljon, 45 Commando RM.

23 RSqn als onderdeel van de keten en 24CSSqn voerden in het najaar een bergtraining uit in Garelochhead in Schotland. Deze training bestond uit een drieweekse *Mountain Movement and Survival Training* (MMST) en een *Mountain Warfare Training* (MWT) van een week. In het najaar nam 21 RSqn deel aan de oefening *Bold Alligator* aan de oostkust van de Verenigde Staten. Deze grootschalige amfibische oefening vond plaats nabij Camp Lejeune in de staat North Carolina.

Netherlands Maritime Special Operations Force (NLMARSOF)

Commandant: ltkolmarns J. Hut, vanaf 2 december 2014 ltkolmarns J.B.W. van Nee.

Na de oprichting van NLMARSOF in 2013 is er weinig veranderd aan het hoge operationele tempo van de eenheid. Van februari t/m mei werd bijgedragen aan een *Enhanced Boarding Element* (EBE) aan boord van Zr.Ms. *Evertsen* ten behoeve van de anti-piraterijoperatie *Ocean Shield*. Deelname aan de operaties *Ocean Shield* (NATO) en *Atalanta* (EU) heeft de afgelopen jaren geleid tot een grote afname van de piratendreiging voor de koopvaardij. Hiervan getuigt de daling van (de poging tot) kapingen.

Mariniers van het *Enhanced Boarding Element* (EBE) op het dek van Zr.Ms. *Van Speijk* tijdens de missie *Atalanta*. Somalisch Bekken, 12 oktober.

Sinds april 2014 neemt Nederland deel aan de United Nations *Multidimensional Integrated Stabilisation Mission in Mali* (Minusma). De hoofdtak van de Special Operations Forces (SOF) tijdens deze missie is het uitvoeren van verkenningen en het verzamelen van inlichtingen ten behoeve van de commandant van de VN-missie in Mali. In 2014 zijn de verschillende rotaties geleverd door het Korps Commandotroepen (KCT). Alhoewel de grootste mariniersbijdrage pas zal plaatsvinden in 2015, wanneer de vierde rotatie door NLMARSOF wordt geleverd, zijn in 2014 al wel de eerste mariniers uitgezonden, samen met het KCT. Ook is in de tweede helft van 2014 begonnen aan de voorbereidende training voor de vierde rotatie. Er zijn diverse oefeningen en trainingen uitgevoerd om de Special Operations Land Task Group (SOLTG) 'Scorpion' *Full Operational Capable* (FOC) te krijgen.

In tegenstelling tot de afgenomen dreiging van piraterij in het Somalisch Bassin is de dreiging van de terroristische groepering Islamitische Staat (IS) in het Midden-Oosten enorm toegenomen. De Nederlandse politiek heeft besloten deel te nemen aan operaties tegen IS om deze toegenomen dreiging te keren. In de aanloop daarnaartoe heeft Nederland, onder leiding van de Verenigde Staten, personeel uitgezonden naar Irak om te zien op welke wijze er het effectiefst en efficiëntst kan worden bijgedragen aan deze missie. Als onderdeel van de *Capacity Building Mission Iraq* (CBMI) heeft personeel van NLMARSOF en het Korps Commandotroepen gezamenlijk commando's van de Iraqi Special Operations Forces (ISOF) in Bagdad opgeleid. Deze eenheden worden direct na hun opleiding ingezet op de frontlijn tegen IS. Naast de algemene Iraakse commando-opleiding, leiden onze instructeurs de Iraakse commando's ook op tot scherpschutter en/of medic.

Op nationaal gebied stond NLMARSOF met M-Squadron ook dit jaar weer 24/7 stand-by voor de nationale antiterreurtaak. Een bijzondere bijdrage werd geleverd aan de veiligheidsorganisatie tijdens de *Nuclear Security Summit* die in maart 2013 in Nederland werd gehouden.

Behalve op de operationele verplichtingen lag het accent binnen NLMARSOF op diverse gereedstellingsactiviteiten en de opleiding 'Maritime Special Operations Forces'. Nadat deze opleiding het afgelopen jaar voor het eerst is gegeven, zijn de eerste *lessons learned* doorgevoerd en is de opleiding verder geprofessionaliseerd. Ondanks de grote inspanningen van het Training Squadron bleek ook dit jaar uit het uitvalpercentage van 50% dat het niet voor iedere marinier is weggelegd om NLMARSOF-operator te worden.

Binnen de Marine Combat Groups (MCG's) is het *Marine Special Operations Capable*-concept (MARSOC) verder ontwikkeld en doorgevoerd. Dat heeft dit jaar geleid tot een grote MARSOC-certificeringsoefening waarbij NLMARSOF en MARSOC geïntegreerd opereer-

Aan de door het Korps Mariniers georganiseerde Jungle Warfare Instructors Course (JWIC) namen zowel militairen van de Luchtmobiele Brigade als mariniers eenheden deel. Op de foto zijn zogenaamde Boston Whalers te zien. Belize, 12 november 2014.

den in een speciaal operatiescenario. Deze geïntegreerde oefening maakt deel uit van het standaard opwerkprogramma van de Raiding Squadrons. De samenwerking heeft onder andere op maritiem gebied geleid tot een succesvolle inzet als van het EBE tijdens anti-piraterijoperaties.

Dit jaar was Den Helder het decor van de oefening *Jackal Stone* van US Special Operations Command Europe (SOCEUR). *Jackal Stone* is een zogenaamde ‘partnership building-oefening’ waarbij SOF-eenheden uit Europa met elkaar trainen en oefenen. Een groot voordeel van deze oefening is de beschikbaarheid van ondersteunende middelen en in het bijzonder de (buitenlandse) vliegende eenheden. Door de beschikbare varende en vliegende eenheden was *Jackal Stone* een zeer waardevolle oefening. Het CZSK kon op deze wijze direct laten zien wat zij in huis heeft en wat de mogelijkheden zijn in de Noordkop met een haven en vliegveld dicht bij elkaar in de buurt.

Naast deze tot de verbeelding sprekende oefeningen voerde NLMARSOF ook tal van andere oefeningen en trainingen wereldwijd uit. Zo volgden operators in Belize de *Jungle Warfare Instructors course (JWIC)* en werden er maritiem georiënteerde oefeningen gehouden in het Caribische deel van Nederland.

In augustus is door de Koninklijke Marine een expeditie uitgevoerd naar het eiland Jan Mayen (tussen IJsland en Spitsbergen) dat 400 jaar geleden werd bezocht door Michiel de Ruyter. Op dit eiland ligt de noordelijkste actieve vulkaan ter wereld: de Beerenberg. De route naar de 2277 meter hoge top is ongeveer 25 km lang en ten dele zwaar vergletsjerd, waardoor de beklimming ervan een reële uitdaging vormt, wat nog wordt vergroot door de plotselinge weersverslechtingen, die meer regel dan uitzondering zijn. NLMARSOF heeft deze expeditie ondersteund met een aantal *mountain leaders* (ML) die in overleg met wetenschappers op en nabij de vulkaan enkele experimenten hebben uitgevoerd. Deze expeditie naar Jan Mayen luidde ook het begin in van de *Roadmap ML* in 2015, waarbij enkele Zwitserse bergen van 4000 meter en hoger zullen worden beklommen als voorbereiding op de geplande expeditie in 2016 naar de Manaslu (8163 meter) in Nepal.

Sea-Based Support Group (SSG)

Commandant: majmarns S. Peters Ing.

De Sea Based Supportgroup is een zelfstandige operationele eenheid en verantwoordelijk voor de maritiem logistieke ondersteuning op tweede lijns gebied van de operationele eenheden en als deel component van alle mogelijke Sea Based Support aan deze eenheden in de breedste zin van het woord. Het SSG beheert alle mogelijke POOL voorraden zoals materieel, wapens, verbindingsmiddelen, uitrusting en voertuigen.

Surface Assault and Training Group (SATG)

Commandant: lkolmarns F.O. Boots

Na de formele oprichting van de Surface Assault and Training Group (SATG) in 2013 is deze eenheid in het kader van het 'Reorganisatietraject CZSK' in 2014 gedeeltelijk gereorganiseerd. De definitieve personeelsomvang van de SATG is nu formeel vastgesteld op 241 functieplaatsen. De eenheid is vooral binnen het domein van de *Fast Raiding Interception Special Forces Craft* (FRISC) versterkt met extra personeel. Uit veiligheidsoverwegingen is onder andere gekozen voor een tweekoppige bemanning op dit type vaartuig, bestaande uit een bestuurder en een navigator. Hiermee wordt de inzetbaarheid ervan binnen het operationele domein verder versterkt.

Vanwege de noodzakelijke bezuinigingen binnen Defensie is besloten de Joost Dourleinkazerne, de vaste thuisbasis van de SATG, op termijn te sluiten als operationele kazerne. Men is bezig een plan te ontwikkelen om de kazerne om te vormen tot een amfibisch oefenkamp voor Defensie. Hiervoor zullen op termijn bepaalde faciliteiten op het

Mariniers oefenen met een FRISC tijdens hun eindoefening. Den Helder 17 juni 2014

kazerneterrein worden afgebroken en een deel van de kazerne weer teruggegeven aan de natuur. Inmiddels is een plan opgesteld om de SATG permanent te verhuizen naar een (haven)locatie nabij het onderhoudsbedrijf van CZSK. De realisatie van dit plan wordt medio 2017 verwacht.

Naast het opstellen van een vaste driejarige ketensystematiek voor de operationele marinierseenheden in Doorn wordt ook binnen de SATG gekeken naar de ontwikkeling van een vergelijkbaar gereedstellingstraject voor de eenheden en vaartuigen van deze eenheid. Het voorgestelde proces voor elementen van het Landing Craft Control Team (LCCT) en landingsvaartuigen van de SATG sluit aan op de *Sea Acceptance and Readiness Check* (SARC) 'gereedstellingsystematiek' van de vlooteenheden. In de tweede helft van 2014 worden hiervoor de eerste toetsmomenten voor de vaartuigen afgenomen door het Sea Train Command (STC).

Ook wordt het leidinggevende kader van de SATG door Amerikaanse instructeurs van de US Airforce geschoold in Crew Resource Management (CRM), een speciale manier van denken die ervoor zorgt dat er minder fouten worden gemaakt op de werkvloer, ter verhoging van de veiligheid. Hiermee wordt voldaan aan de wens van het CZSK om deze nieuwe manier van denken te incorporeren binnen Defensie.

Op het operationele vlak is deelgenomen aan de beveiliging ten behoeve van de *Nuclear Security Summit* (NSS) en permanente ondersteuning door FRISC-bemanningen geboden

Inzet van de SATG tijdens de Nuclear Security Summit (NSS) in Scheveningen, 23 maart 2014.

Bezoek van de minister van Defensie, mw. J.A. Hennis-Plasschaert, aan een landingsvaartuig, 8 maart 2014.

op Sint Maarten. Daarnaast is het LCCT Light element van de SATG ingezet ter bestrijding van ebola in het kader van de 'UNMEER-missie' (*Tricolette*) met het *Joint Support Ship* (JSS) *Karel Doorman*. Het is de eerste keer dat personeel van de SATG in een operationele setting aan boord van het nieuwe JSS op missie werd uitgezonden. Het LCCT-element droeg zorg voor de beveiliging van het moederschip met landingsvaartuigen. Daarnaast werd deze eenheid ingezet voor het ontladen van de hulpgoederen en het uitvoeren van verkenningen.

Naast deelname aan reguliere oefeningen, zoals *Cold Response* en *Joint Warrior*, wordt aandacht besteed aan het operationeel implementeren van het 'Riverine Concept' van het Korps Mariniers. Dit concept wordt tijdens de oefening *Bold Alligator* in de Verenigde Staten beproefd. Tijdens deze oefening wordt het LCCT *Heavy element* van de SATG met meerdere landingsvaartuigen ingezet in een rivieromgeving, waarbij het MCG-perso-

Riverine operaties tijdens de oefening *Bold Alligator*, Verenigde Staten, november 2014

neel werd getraind in het uitvoeren van amfibische raids, *ambush*-tactieken en het overleven in een rivierdelta.

Op het mediavlak leverde de SATG een belangrijke bijdrage aan het succesvolle televisieprogramma *De Langste Dag* van BNN. De opnamen voor de eerste twee afleveringen van deze achtdelige serie vonden plaats op de Joost Dourleinkazerne. Daarnaast werd samen met de Britse partners deelgenomen aan de herdenkingen van de landingen van Normandië, 70 jaar na dato, in Portsmouth te Groot-Brittannië en voor de Normandische kust in Frankrijk.

Om ook het thuisfront in de gelegenheid te stellen de 'Marines Experience' te ondergaan, werd op 13 september een familiedag georganiseerd op de Joost Dourleinkazerne. Deze dag was een doorslaand succes. Ongeveer 600 dolenthousiaste ouders, gezinsleden en vrienden werden getraakteerd op een leuke dag, waarbij men kon varen met landingsvaartuigen, kon schieten met echte automatische wapens met 'losse flodders' en kon deelnemen aan een *landings drill*. De befaamde 'nasihap' maakte het plaatje voor eenieder compleet.

Mariniers aan het werk op een commandopost te velde tijdens de oefening Joint Warrior, april 2014.

Groepsoudsten

Grote Bovenwater eenheden (GBW)

Groepsoudste: ktz B.G.F.M. Boots

Zie *STC-GBW*.

Klein Bovenwater (KBW) en Mijndienst

Groepsoudste: ktz J. van Zanten

In 2014 beschikte de Koninklijke Marine over de volgende ‘grote’ KBW-eenheden: een zestal mijnenjagers, te weten Zr.Ms. *Makkum*, Zr.Ms. *Schiedam*, Zr.Ms. *Urk*, Zr.Ms. *Vlaardingen*, Zr.Ms. *Willemstad* en Zr.Ms. *Zierikzee*, twee hydrografische opnemingsvaartuigen – Zr.Ms. *Luymes* en Zr.Ms. *Snellius* – en het torpedowerkschip Zr.Ms. *Mercur*.

De ‘kleine’ KBW-vloot bestond uit duikvaartuigen, sleepboten, LCVP's (*Landing Craft Vehicle Personnel*), LCU's (*Landing Craft Utility*), FRISC's (*Fast Raiding Interception Special Forces Craft*), het Marine Opleidingsvaartuig (MOV) *Van Kinsbergen* en Zr.Ms. *Urania*.

Een LCU ligt voor de kust tijdens oefening Bold Alligator. Verenigde Staten, Virginia, 31 oktober 2014.

Samenstellen en opwerken

De mijnenjager, Zr.Ms. *Willemstad* heeft dit jaar het opwerktraject voor de *Mine counter-measure vessels Operational Sea Training (MOST)* met goed gevolg doorlopen.

Operationele activiteiten

In samenwerking met de Nederlandse kustwacht en de Explosieven Opruimings Dienst Defensie (EODD) werden dit jaar 111 explosieven geruimd in het kader van de Belgisch-Nederlandse samenwerking *Beneficial Cooperation*. Zr.Ms. *Makkum* en Zr.Ms. *Zierikzee* maakten in 2014 deel uit van het permanente mijnenbestrijdingseskader van de NAVO: de Standing Naval Mine Counter Measures Group 1 (SNMCMG1).

In juni en juli namen Zr.Ms. *Luymes*, Zr.Ms. *Urk* en Zr.Ms. *Mercuur* deel aan de oefening *Eager Archer 2014*. Deze jaarlijks terugkerende adalborsten kruisreis werd dit jaar gecombineerd met de oefening BALTOPS. Tijdens deze reis hebben de eenheden de havens van Oslo, Karlskrona, Kiel, Esbjerg en Zeebrugge bezocht; in Zeebrugge verleenden de schepen ondersteuning bij de Belgische Marinedagen.

In het najaar werd geparticipeerd aan *Hebrides Archer*, een Mine Counter Measures (MCM) trainingsreis voor Nederlandse eenheden onder leiding van stafofficier NLMARFORMCM. Deelnemende eenheden waren Zr.Ms. *Urk*, Zr.Ms. *Vlaardingen*, Zr.Ms. *Zierikzee* en Zr.Ms. *Snellius*. Het laatste deel van de reis ondersteunden de schepen van de Dienst der Hydrografie met het onderzoek naar wrakken op de Noordzee.

Ceremonieel

Naast het operationele programma is KBW betrokken geweest bij meerdere ceremoniële taken: het aanbieden van de geloofsbriefen op 8 januari, de herdenking van de Tweede Wereldoorlog op 4 mei en de beëdiging van officieren op het KIM op 20 juni.

Personeel

Op 20 oktober heeft aosa2 M.P.M. Holtkamp de functie van Chef der Equipage van de Mijndienst overgenomen van aosa2 H. van Dorp.

Marineluchtvaartdienst (MLD)

Groepsoudste: ktz H.H. Janssen, vanaf 14 februari 2014 ktz J.C. de Bruijn.

Voor de Marine Luchtvaart Dienst was 2014 een dynamisch jaar met een wisseling van de wacht aan de top. Gedurende het hele jaar was de MLD vertegenwoordigd in de anti-piraterijmissies rondom de Hoorn van Afrika. Hier was de NH-90-helikopter van grote meerwaarde voor het operationele product.

Capaciteitsproblemen

Na succesvol te zijn ingezet tijdens de anti-piraterijmissie rond Somalië en in het Caribisch gebied kwam in Nederland aan het licht dat de NH-90-helikopters bovenmatig onderhevig waren aan corrosie en slijtage en dat de toestellen teveel geluid maakten. Dat laatste probleem leidde er aanvankelijk toe dat er slechts een uur mee mocht worden gevlogen. Zodoende besloot de minister van Defensie de zeven resterende, bij de fabrikant NHIndustries (NHI) bestelde toestellen niet af te nemen. Hierdoor kwamen de NH-90's later dan gepland aan op Maritiem Vliegveld de Kooy. Er volgde een overeenkomst tussen de minister en fabrikant met als uitgangspunt dat de fabrikant verantwoordelijk is voor de problemen met de toestellen. De onderneming zal dan ook de volledige kosten van het ontwikkelen van modificaties, repareren van door corrosie veroorzaakte schade en het ontwerpen van preventieve maatregelen voor haar rekening nemen. Ondanks bovenstaande uitdagingen is er doorgegaan met de Operationele Test en Evaluatie (OT&E) en de opleidingen, om de capaciteiten van het personeel te vergroten en toe te werken naar volledige *combat ready crews*.

Operaties

Van 26 januari t/m 31 mei was vluchteenheid 3 met de N234 geëmbarkeerd aan boord van Zr.Ms. *Evertsen* voor de NAVO-operatie *Ocean Shield*. Tijdens hun verblijf aldaar hebben ze acht drenkelingen van een Jemenitische *dhow* gered in de Golf van Aden.

De NH-90 in actie.

Van 4 mei tot 6 september zat vluchteenheid 4 met de N233 aan boord van Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* in het kader van de anti-piraterijmissie *Atalanta*. Deze werd vervolgens afgelost door vluchteenheid 5, die met de N316 aanwezig was aan boord van Zr.Ms. *Van Speijk*. Dichter bij huis waren er twee NH-90's in Noordwijk aanwezig gedurende de *Nuclear Security Summit (NSS)* op 24 en 25 maart. Aan boord van Zr.Ms. *Holland* en Zr.Ms. *Friesland* verzorgden de N258 en N277 de beveiliging van de kustwateren.

De nieuwe Groepsoudste Marineluchtvaartdienst ktz J.C. de Bruijn, ontvangt het vaandel uit handen van C-ZSK vadm M.J.M. Borsboom, 14 februari 2014.

De NH-90 was ook vertegenwoordigd op de eskaderreis *Northern Archer*. Van 29 september tot 24 oktober stond de N317 aan boord van Zr.Ms. *Evertsen*. Hier werd de helikopter ingezet ter ondersteuning van het Sea Train Command en verder gewerkt aan de OT&E. Bovendien werden er diverse opleidingen gegeven.

Herdenking

Op 6 juni vond de '70 jaar D-day'-herdenking in Frankrijk plaats. De MLD vocht destijds, in 1945, mee met VGSQ 320 en 321 en was daarom vertegenwoordigd bij de ceremonie met een afvaardiging van het personeel van Maritiem Vliegkamp de Kooy (MVKK).

Herdenking '70 jaar D-day' met een afvaardiging van het personeel van Maritiem Vliegkamp de Kooy. Frankrijk, 6 juni 2014.

Maritime Warfare Centre (MWC)

Hoofd: kltz R.J. Scheffel, waarnemend tot 28 februari 2014, vanaf 1 maart 2014 ktz H.H. Janssen

Algemeen

Ook in 2014 heeft het MWC de operationele eenheden ondersteund bij het leveren van het operationele product, zoals het lanceren van torpedo's en geleide wapens en het opzetten, ondersteunen en analyseren van *decoy*-systemen. Ook is er een zogenaamd 'Battlelab' opgezet waarin systemen voor ondersteuning van de voorbereiding, uitvoering, *quick debrief* en uitgebreide analyse zijn geclusterd. Dit systeem zal de komende jaren verder worden uitgebreid. Hiermee wordt gedurende het operationele testen nog meer resultaat geboekt doordat scenario's vooraf in een testomgeving worden geoptimaliseerd.

Tijdens missies zijn er MWC-seariders meegevoerd om met hun specifieke kennis en ervaring de bemanningen te ondersteunen. Instructeurs van het 'Joint Kenniscentrum Militair Optreden onder eXtreme omstandigheden' (JKC MOX) hebben trainingen begeleid op het gebied van *jungle*, *arctic* en *mountain*. In het kader van militaire bijstand was voortdurend een *military tracking*-specialist van het MWC beschikbaar ter ondersteuning van de politie. Van dit specialisme is meermalen gebruikgemaakt. Aan COMNLMARFOR (Commander Sea Training en Commander Marine Training) is ondersteuning geleverd bij het opwerken van schepen marinierseenheden en het uitvoeren van internationale oefeningen.

Tijdens de Jungle Warfare Instructor Course (JIWC), wordt de river-cross door mariniers uitgevoerd. Door de rugzakken aan elkaar te binden creëren de militairen drijvend vermogen, wat de zwemmende oversteek makkelijker maakt. Belize, 12 november 2014.

De samenwerking met de andere krijgsmachtdelen verliep voorspoedig. Met assistentie van de Koninklijke Luchtmacht (KLu) en het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium werd de kwaliteit van de data over militaire vliegtuigen in de database verbeterd en heeft het MWC data geleverd aan de KLu voor het testen van radarwaarschuwingssystemen in vliegtuigen. Met het 'Joint Intelligence, Surveillance, Target Acquisition & Reconnaissance Commando' (JISTRAC) van de Koninklijke Luchtmacht (KL) is een behoeftestelling aangelopen voor een 'Capability Upgrade Programma' (CUP) voor communicatie betreffende elektronische oorlogsvoering (EOV). Met het Joint IV Commando (JIVC) zijn gesprekken gestart voor de verbetering en vernieuwing van de huidige analysefaciliteit en database-omgeving.

In december is het MWC verhuisd naar gebouw *Phoenix* op de Marinebasis Den Helder waardoor het management en de afdelingen Doctrine en Tactieken (D&T) en Data en Analyse (D&A) nu gesitueerd zijn in één gebouw. Hierdoor kunnen de synergie-effecten die beoogd waren met de reorganisatie van 2013 daadwerkelijk worden behaald. In januari 2015 zal het JKC MOX vanuit Doorn ook naar gebouw *Phoenix* verhuizen, waarvandaan de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden als *single service manager* van dit domein voor de gehele krijgsmacht verder vorm krijgen.

Internationale samenwerking

Er is met de Duitse Marine overlegd over de verwerving van een systeem voor semi-automatische classificatie en identificatie op basis van beeldmateriaal afkomstig van bestaande elektro-optische en infraroodsensoren. Met de *Fleet Information Management Unit* (FIMU) van de Royal Navy zijn verkennende gesprekken gestart over de mogelijkheden voor uitwisseling van operationele data. In het kader van de Belgisch-Nederlandse Samenwerking (BeNeSaM) is de Belgische Marine voorzien van een Operationele Data Faciliteit (ODF) op de Marinebasis te Zeebrugge. Deze faciliteit is in september *Fully Operational Capable* (FOC) verklaard.

Het MWC heeft ook in 2014 weer deelgenomen aan een groot scala aan internationale en NATO werkgroepen op het gebied van maritiem-optreden en operationele data.

Publicaties

Op 13 februari 2015 zijn de 'Grondslagen van het Maritieme Optreden' (GMO) door de CDS vastgesteld en heeft Nederland een gedegen maritieme doctrine gekregen die als uitgangspunt dient voor verdere doctrineontwikkeling. Voor optreden in de jungle zijn het *Handboek Militair Optreden in de Jungle* en de *Handleiding Militair Optreden in de Jungle* eind 2014 uitgegeven. Verder zijn in de loop van het jaar vijf CZSK Green Papers met experimentele tactieken gepubliceerd. Om maritiem-militaire onderwerpen onder de aandacht te brengen, zijn er daarnaast in 2014 vijf MWC *Nieuwsbrieven* uitgegeven. Ook heb-

Een onderzoeker van de digitale recherche van de Koninklijke Marechaussee doet onderzoek in digitale gegevensdragers in de strijd tegen cybercrime binnen Defensie. Badhoevedorp, 12 december 2014.

ben specialisten van het MWC meegeschreven aan een diverse nationale en internationale doctrine publicaties op het gebied van maritiem optreden, zoals AJP-3.1, *Allied Joint Maritime Operations*, en ATP-74, *Martime Interdiction Operations*.

Operationele data

Het ABNL NMWMS (Admiral Benelux Naval Mine Warfare Mission Support Centre) en de afdeling D&A verzorgen op basis van het 'Operationeel Jaarplan' steun aan de diverse operationele eenheden van ABNL door het leveren van operationele data. Bovendien is een begin gemaakt met de opslag van beeldmateriaal afkomstig van de elektro-optische en infrarood- (EO/IR) sensoren, als onderdeel van de uitbreiding van de bestaande operationele database met EO/IR-beeldmateriaal.

Cyber

Dit jaar is het 'Plan van Aanpak Maritieme Cyber' geconcretiseerd en is begonnen met het introduceren van *cyber warfare* binnen CZSK Een hoog technologische organisatie als CZSK kenmerkt zich door bemenste wapensystemen met een operationele inzet die sterk afhankelijk is van een genetwerkte digitale informatieomgeving. Bescherming tegen ondermijning daarvan door een potentiële tegenstander is daarom van cruciaal

belang voor het voortzettingsvermogen en de slagkracht van de vloot. Dit heeft dan ook de hoogste prioriteit in het PVA Maritieme Cyber, naast bescherming van de bedrijfsvoering die eveneens sterk afhankelijk is van digitale informatievoorziening (IV) en informatie- en communicatietechnologie (ICT). Het personeel dient zich ten volle bewust te worden van het belang hiervan en kennis en expertise op het gebied van cyber te vergaren. Verder worden op dit gebied ook maritiem specifieke doctrines en tactieken ontwikkeld.

BMD

In 2014 zijn grote stappen gezet bij het introduceren van de geïntegreerde maritieme *air and ballistic missile defence*- (IAMD) capaciteit. Met name de BMD-aspecten, en de integratie daarvan in de bestaande systemen en concepten, vergt een nauwe samenwerking tussen Defensie, kennisinstituten en de industrie. Er zal een intensief beproevingsjaar volgen in 2015, dat er hopelijk toe zal leiden dat de BMD-*Early Warning*-capaciteit in 2018/2019 operationeel kan worden ingezet.

Dienst der Hydrografie

Chef der Hydrografie: ktz. N.P. Kortenoeven, vanaf 12 september 2014 ktz M.C.J. van der Donck

Algemeen

In het jaar 2014 heeft zich een aantal grote veranderingen voorgedaan. Allereerst zijn de eerste functionaliteiten van het productiesysteem SHIP2 in werking gesteld. Dit project heeft tot doel wettelijk te verplichten dat zeekaarten en nautische publicaties worden samengesteld in een *workflow*-systeem, waarbij data-integriteit een belangrijke voorwaarde is. Hiervoor wordt een systeem gebouwd dat met het zogenaamde ‘vier-ogenprincipe’ werkt en tevens ISO-certificering-gereed is.

[Links de chef van de Dienst der Hydrografie, ktz N.P. Kortenoeven, met zijn opvolger ktz M.C.J. van der Donck, tijdens de commando-overdracht, 12 september 2014.](#)

Daarnaast werden in 2014 ‘de organisatorische veren opgeschut’. Na de formele reorganisatie moesten de nieuwe taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden verder worden geoperationaliseerd en de nieuwe koppelvlakken worden afgestemd op de rest van de organisatie.

De Dienst der Hydrografie is aangemerkt als zogenaamde ‘dataproducer’ voor aansluiting van een aantal datasets op het INSPIRE-netwerk, conform de relevante Europese regelgeving. Hiervoor zijn in 2014 vervolgvactiteiten ondernomen, bijvoorbeeld de ontsluiting van bathymetrische data via het Nationaal Georegister.

Daarnaast draagt de Dienst der Hydrografie bij aan het *European Marine Observation and Data Network* (EMODnet), een initiatief van de Europese Commissie (DG MARE) die hiervoor bathymetrische gegevens beschikbaar heeft gesteld. In 2014 is fase II van dit project ingegaan die een hogere resolutie kent.

In juni vond de *North Sea Hydrographic Conference* van de International Hydrographic Organization (IHO) plaats, georganiseerd door de Dienst der Hydrografie in Amsterdam. Tijdens deze vergadering werd Nederland gekozen als voorzitter van de conferentie voor een tijdbestek van twee jaar. In december vond de *IHO Meso American & Caribbean Sea Hydrographic Conference* plaats in Manzanillo Mexico. Ook tijdens deze vergadering werd Nederland gekozen als voorzitter van de conferentie voor een tijdbestek van twee jaar, ingaande per maart 2015.

Militaire Hydrografie & Meteorologie en Oceanografie (METOC)

Algemeen

De in 2014 gereorganiseerde sectie Militaire Hydrografie & METOC blijft verantwoordelijk voor alle hydrografische opnemingen en werkzaamheden op het gebied van Meteorologie en Oceanografie (METOC). Binnen deze sectie worden de plannen gemaakt en randvoorwaarden geschapen om ook in de toekomst kwalitatief goede producten te kunnen blijven leveren.

Hydrografie

Begin 2014 is het meerjaarlijks onderhoud (MJO) van Zr.Ms. *Luymes* afgerond. De hydrografische opnemingsvaartuigen (HOV'n) zijn in 2014 ingezet tijdens de oefeningen *Eager Archer 14* en *Hebrides Archer 14-2*. Tijdens deze beide oefeningen hebben de HOV'n en hun bemanningen zich wederom betoond als multifunctioneel inzetbaar. Er zijn *Rapid Environmental Assessments* (REA's) uitgevoerd onder dreiging van een oefenvijand. Daarnaast hebben andere onderdelen van de Marine, zoals het Remus-team van de Duik- en Demonteergroep, gebruikgemaakt van de ruime werkdekken aan boord tijdens hun inzet vanaf het schip. Vanwege al deze alternatieve werkzaamheden is het in 2014 niet gelukt

om de benodigde 250 hydrografische dagen te halen, maar zijn er toch nog 212 hydrografische dagen gerealiseerd. Hieruit kan worden afgeleid dat na de hernieuwde motorisering een hoger rendement te halen is uit de geplande vaardagen.

Maritime Environmental Information Centre

Het Maritime Environmental Information Centre (MEIC) voorziet de operationele eenheden van het CZSK steeds vaker van (geografische) maritieme omgevingsinformatie die benodigd is voor de opbouw van de *Recognized Environmental Picture*. Naast informatie voor langlopende operaties, worden ook de benodigde data geleverd voor kleinere operaties en oefeningen, en voor opwerktrajecten.

Zowel de hydrografische -als de *seariders* van Meteorologie & Oceanografie (METOC) zijn ingezet voor diverse missies en oefeningen. Voor het verzamelen van maritieme omgevingsinformatie was het bureau afhankelijk van het MEIC en van diverse spelers binnen de eigen defensieorganisatie, zoals de Dienst Geografie KL. Er was aandacht voor het intensiveren van deze contacten in de vorm van *Memoranda of Understanding* en het planmatig samenwerken met de defensieketenpartners.

Meteorologie & Oceanografie (METOC)

Binnen de Dienst der Hydrografie is de METOC belegd bij het bureau Maritime Environmental & Information Centre (MEIC). METOC-*seariders* droegen gedurende het jaar zorg voor de aanlevering van *environmental briefing dockets* ten behoeve van de schepen van het

Werkzaamheden aan boord van Zr.Ms. *Snellius*. Meetinstrumenten met diverse sensoren worden door hydrografen te water gelaten om informatie over de zeebodem te verzamelen en in kaart te brengen. Den Helder, 26 mei 2014.

CZSK. Daarnaast gingen zij met operaties, oefeningen en opwerkperiodes mee aan boord van de schepen om het commando tactisch advies te kunnen geven met betrekking tot het gebruik van de aanwezige middelen in samenhang met de aanwezige omgevingsfactoren.

Ondersteuning en capacity building

Ook is in 2014 het hydrografisch onderwijs in Nederland wederom ondersteund door tweedejaars leerlingen uit de opleiding 'Ocean Technology' (Hydrografie) van het Maritiem Instituut Willem Barentsz te laten meevaren aan boord van de hydrografische schepen en door het verzorgen van een eendaagse introductie 'Hydrografie' voor de opleiding van de internationale hydrografen- opleidingsaanbieder 'Skilltrade'. Ook werd een deel van de REMUS-cursus in Oostende gegeven door een hydrograaf aan bedienaren van de Duik- en Demonteergroep en de Mijnendienst.

Materieel

In 2014 bleef de beheersing van de hydrografische kwaliteitsnormen een voortdurende bron van zorg. De veroudering van de apparatuur vraagt om een slagvaardig instandhoudingsproces. Er is samenwerking met de Defensie Materieel Organisatie (DMO) en Directie Materiële Instandhouding (DMI) gezocht om de materiële toestand van hydrografische en METOC-apparatuur binnen het CZSK conform de vigerende kwalitatieve normen te handhaven.

Er is apparatuur voor het Mobiele Hydrografische Pakket 2 (MHP2) verworven, waarmee een al jarenlang bij het REA-team gevoelde behoefte aan 'mobiele multibeam-capaciteit' is vervuld. Het gaat om een compleet mobiel opnamesysteem geschikt voor kleine vaartuigen naar keuze. Een andere grote stap op materieel gebied bestond uit het formaliseren van de behoefte aan een 'Expeditionaire Survey Boat' (ESB) bedoeld om te worden ingezet als REA-middel tijdens expeditionair optreden van de Marine. De ESB, gebaseerd op civiele surveyboten, moet de komende jaren verder ontwikkeld worden om te kunnen worden ingezet voor militaire doelen. Bovendien heeft het beheer van de gemoderniseerde REA-HYD- en REA-METOC-*toolboxen* geleid tot verbeterde dienstverlening en gestructureerder beheer.

Militair Personeel

Het hydrografisch personeel en de medewerkers van METOC zijn het afgelopen jaar meerdere malen ingezet bij missies en grote oefeningen, zoals *Baltic Operations*, *Bold Alligator*, *Joint Warrior*, *Northern Archer* en *Cold Response*. Hun specialismen en expertise zijn zeer waardevol en leveren een belangrijke bijdrage aan het slagen van de missies en oefeningen. Het behoud van deze kennis en expertise blijft een aandachtspunt voor de Dienst der Hydrografie.

Productie Civiel

2014 was het jaar dat de eerste producten uit het nieuwe productiesysteem SHIP2 rolden. Op 7 april lanceerde de Commandant Zeestrijdkrachten, vadm M.J.M. Borsboom, de eerste papieren en elektronische kaarten. Deze producten waren de eerste tastbare resultaten van het jarenlange werk dat is verricht door medewerkers van de dienst, samen met de DMO en de industrie. Hoewel het project SHIP2 nog niet helemaal is afgerond, werd deze mijlpaal toch gevierd.

Met SHIP2 beschikt de dienst over de modernste middelen voor de productie van elektronische en papieren zeekaarten. Daarnaast regelt SHIP2 de verwerking, de opslag en het onderhoud van de talloze gegevens die in die zeekaarten zijn opgenomen. Het systeem voorziet niet alleen in de traditionele producten van de dienst voor de burger-scheepvaart, maar kan hiermee ook de militaire klant beter bedienen.

Vervolgens is begonnen alle kaartproducten uit het nieuwe systeem te produceren. In 2014 zijn drie nieuwe edities van zeekaarten en bijbehorende elektronische vaarkaarten (ENC's) van het Nederlands zeegebied uitgegeven. Verder werd de ENC-dekking uitgebreid met grootschalige ENC's van de Waddenzee en het IJsselmeer. Uit de 1800-serie verschenen drie nieuwe atlassen. Daarnaast verschenen de jaarlijkse publicaties van de *HP7-catalogus* (die een overzicht geeft van de door de Dienst der Hydrografie uitgegeven kaarten) en de *HP33 stroomatlas* (de gecombineerde uitgave van waterstanden en getijstromen langs de Nederlandse kust en aangrenzend gebied).

In IHO-verband is deelgenomen aan diverse werkgroepen. Verder was de sectie vertegenwoordigd bij de International Centre for Electronic Navigational Charts (IC-ENC) van de Technical Working Group in het Britse Taunton en werden werkvergaderingen belegd met de collega's van de aangrenzende landen. Met de Vlaamse Dienst Hydrografie werd overeenstemming bereikt over een logischer kaartindeling van het gezamenlijke karteringsgebied rond de Westerschelde.

Op verzoek van het Ministerie van I&M heeft een medewerker van de dienst als inhoudelijk deskundige deelgenomen aan een werkgroep onder het 'Sub-Committee on Navigation, Communications and Search and Rescue' (NCSR) van de International Maritime Organisation (IMO). Deze werkgroep beoordeelt voorstellen voor routeringsmaatregelen (nieuwe verkeersscheidingsstelsels etc.) die zijn ingediend door de IMO-lidstaten.

Geodesie en Getijden

Algemeen

De sectie Kenniscentrum Geodesie & Getijden (KCG&G) levert kennis voor de meetprocessen en de publicaties van de Dienst der Hydrografie en andere onderdelen van Defensie en de overheid. De geodetische expertise wordt toegepast op zee, waarbij de waterstand van groot belang is. Getijkennis is verbonden met de mariene geodesie. Een belangrijke toepassing is het bepalen van de juiste coördinatenstelsels en het mogelijk maken van conversies daartussen. Dit betreft zowel de horizontale als de verticale referentie.

Ondersteuning hydrografische publicaties

De Data Quality Working Group (DQWG) van de IHO is verantwoordelijk voor het ontwikkelen van een standaard voor het weergeven van de kwaliteit van hydrografische producten. De sectie heeft van 3 tot 7 november deelgenomen aan de bijeenkomst van deze groep.

Ondersteuning hydrografische opnemingen

Het onderzoek van het NEVREF (Vertical Reference Frame for the Netherlands Mainland, Wadden Islands and Continental Shelf), dat in 2013 is goedgekeurd door Technologies-

Werkzaamheden op de brug van Zr.Ms. *Snellius*. Den Helder, 26 mei 2014.

tichting STW, is zijn tweede jaar ingegaan. Dit onderzoek, dat wordt uitgevoerd vanuit TU Delft, zal de verticale referentievlakken op de Noordzee uitwisselbaar maken op centimeterniveau. Dit opent de weg om met een *Global Navigation Satellite System* (GNSS) direct de kaartdiepte te kunnen meten.

Overig

De Dienst der Hydrografie is aangesloten bij de samenwerking tussen Kadaster en Rijkswaterstaat om het coördinaat-referentiestelsel vorm te geven en in stand te houden. Uitwisseling tussen verschillende Europese en mondiale stelsels is hierbij vereist. Een coördinaat referentiestelsel zorgt ervoor dat geo-informatie eenduidig kan worden ingewonnen en opgeslagen, en bruikbaar en vindbaar is.

Grensonderhandelingen

In 2014 heeft de Dienst der Hydrografie technische expertise verleend bij de totstandkoming van een gearafeerd grensverdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en buurland Saint Kitts en Nevis. Het betreft hier een zeegrens tussen Sint Eustatius en Saint Kitts met een lengte van ongeveer 75 nautische mijl ofwel 140 km. Het grensverdrag zal in de loop van 2015 geratificeerd worden.

Hydrografische Informatievoorziening & Beheer

De werkzaamheden van de sectie bestonden ook dit jaar weer voornamelijk uit de instandhouding van het huidige hydrografische productiesysteem en werkzaamheden in het kader van het SHIP2-project. Met betrekking tot het SHIP2-project is in 2014 wederom duidelijke vooruitgang geboekt. Er is functionaliteit toegevoegd om in het *Hydrografisch Producten Systeem* (HPD) geproduceerde papieren kaarten en elektronische vaarkaarten (ENC's) beter te kunnen onderhouden. Daarna is een interim-oplossing ingevoerd om 'Berichten Aan Zeevarenden' (BAZ) binnen het SHIP2-systeem te kunnen verwerken. Tot slot is het *workflow*-pakket COSA vervangen door een zelf ontwikkelde applicatie.

Stafgroep / Accountmanagement Operationele eenheden

Algemeen

Na de omslagdatum van de reorganisatie CZSK heeft het distributiebeleid veel ontwikkelingen meegemaakt die nog lang hebben doorgewerkt. Door de aanpassingen van de productenportefeuille en de prijzen komen er minder orders binnen voor analoge kaarten. De aanschaf van coproductiekaarten is voordeliger bij het United Kingdom Hydrographic Office (UKHO), met als gevolg dat kaartagenten die deze kaarten eerder bij de Dienst der Hydrografie verworven, deze nu rechtstreeks bij de UKHO kopen. De vraag naar digitale producten is daarentegen toegenomen. Aangezien de digitale ontwikke-

lingen nieuwe perspectieven met zich meebrengen, moeten steeds nieuwe processen worden ontworpen om deze ontwikkelingen binnen het interne beleid te kunnen toepassen en uitvoeren. Dit alles vraagt om intensiever intern en extern overleg.

Printing on demand

Een andere belangrijke ontwikkeling is de komst van het 'printing on demand'- of POD-systeem. Hiervoor heeft de Dienst der Hydrografie twee nieuwe printers aangeschaft, die hem in staat stellen per order geüpdatete kaarten uit te printen. De procesontwikkeling rondom een efficiënter gebruik van deze printers vroeg de nodige aandacht. De dienst onderzoekt of in de toekomst niet alleen nationale kaarten, maar ook de coproductiekaarten 'on demand' kunnen worden geprint met UKHO.

Public relations

De doelstellingen van public relations (PR) bij de Dienst der Hydrografie is het in stand houden en verbeteren van de positieve beeldvorming van de zeekaarten en nautische producten (op papier en digitaal) door deze te presenteren als actueel, betrouwbaar en compleet. In 2014 heeft de dienst met een stand op de beurzen *Boot Holland* en de *HISWA* gestaan. Daarnaast hebben diverse scholen en (watersport)verenigingen de dienst bezocht, waarbij materiedeskundigen presentaties hebben verzorgd.

Zr.Ms. *Luymes* afgemeerd langs zij de ten anker liggende HDMS *Thetis* tijdens de internationale oefening BALTOPS in de Oostzee, juni 2014.

Kwaliteitsmanagement

De Dienst der Hydrografie wil de kwaliteit van de producten aantoonbaar maken en waarborgen door zich ISO-9001 te laten certificeren, zoals aanbevolen door de IHO. Een eerste aanzet was de invoering van een kwaliteitssysteem op productieniveau. De volgende zet is om voor de hele organisatie een kwaliteitsmanagementsysteem op te zetten. Om dit proces in gang te zetten, is een medewerker ‘kwaliteitszorg’ aangesteld. Dit jaar is een begin gemaakt met het opzetten van procesbeschrijvingen en samenstellen van een kwaliteitshandboek. In maart 2017 zal de certificering rond zijn.

Hydrografische opnemingsvaartuigen

Zr.Ms. Luymes

Commandanten:

Ltzi E.P.J. Baars (HOV-A)

Ltzi B. van Vliet (HOV-B)

Ltzi F. van Schoonhoven (HOV-C)

Aan het begin van 2014 lag Zr.Ms. *Luymes* voor haar negenjarig onderhoud in Harlingen, waarvandaan het schip op 18 februari naar Den Helder werd gesleept om het onderhoud af te ronden. Er waren dit jaar twee bemanningen aan boord: de HOV-A en de HOV-C. Van 1 januari tot 8 mei 2014 is de HOV-A bemanning alleen geplaatst op Zr.Ms. *Luymes*.

Tussen 17 en 28 februari vond de scholenperiode plaats, waarna er op 10 maart werd begonnen met opwerken in het kader van de *Sea Acceptance and Readiness Check (SARC) 1*, gevolgd door SARC 2. Tussen 24 en 28 maart vond de SARC 3-periode plaats die werd begonnen met een *fast cruise* (de oefening wordt dan in zijn geheel uitgevoerd, terwijl het schip nog ligt aangemeerd) en de beproevingen van het varend-materieel. Op 31 maart werd gestart met SARC 4, en verder werden er kleine reparaties in Zeebrugge uitgevoerd.

Na het afronden van het onderhoud en de opwerkperiodes werd Zr.Ms. *Luymes* – vanaf april – ingezet voor reguliere lodingswerkzaamheden op het Nederlands Continentaal Plat (NCP). In mei werd de HOV-C-bemanning geplaatst op de Zr.Ms. *Luymes* en vertrok de HOV-A-bemanning naar Zr.Ms. *Snellius*. De HOV-C-bemanning vervolgde in eerste instantie de reguliere lodingswerkzaamheden en vertrok vervolgens in een verband – bestaande uit Zr.Ms. *Friesland*, Zr.Ms. *Urk* en Zr.Ms. *Mercur* – voor de adelborsten kruisreis en de oefeningen *Eager Archer* en *BALTOPS* (van 2 juni t/m 3 juli) in het kader van het *Partnership for Peace*-programma van de NAVO.

De adelborsten kruisreis is o.a. bedoeld om de vaartechnische en zeemanschappelijke

kennis en ervaring van adelborsten naar een hoger niveau te brengen. Tijdens deze reis voert het verband meerdere manoeuvreoefeningen, navigatorische en zeemanschapelijke oefeningen uit. Tevens heeft Zr.Ms. *Luymes* met een geëmbaarkeerd REMUS-team van de Defensie Duikgroep gezocht naar oefenmijnen in de zuidelijke Oostzee. Daarnaast heeft het team zijn *force protection* naar een hoger niveau gebracht, onder andere door het aanroepen van (gesimuleerde) kleine aanvalsbotten en schietoefeningen met de .50 mitrailleur op gesleepte vliegende en varende doelen.

Tijdens de adelborsten kruisreis heeft Zr.Ms. *Luymes*, terwijl het in aanloop was naar de haven van Kiel, twee overboord geslagen personen van een catamaran gered. Samen met het vaartuig zijn ze aan boord genomen en overgedragen aan de Duitse autoriteiten. In juli is het schip teruggekeerd in Den Helder, waarna de HOV-C-bemanning weer is aangevangen met de reguliere lodingswerkzaamheden.

Op woensdag 16 juli heeft de HOV-C-bemanning met Zr.Ms. *Luymes* een ‘familievaardag’ gehouden. Ook heeft Zr.Ms. *Luymes* diverse asverstrooiingen op de Noordzee uitgevoerd op verzoek van de nabestaanden en in opdracht van de afdeling ‘Nationale Operaties CZSK’.

Het schip werd op meerdere momenten in de nacht van 14 op 15 augustus en op 24 en 25 november ingezet om een groep Russische eenheden te begeleiden over de Noordzee. Deze taak werd op de eerstgenoemde datum overgedragen aan de Belgische collega's aan de zuidgrens van het NCP en op de laatstgenoemde aan Zr.Ms. *De Zeven Provinciën*.

De HOV-C-bemanning kwam op 18 augustus weer aan boord, waar het de Kustwacht ondersteuning bood bij het opsporen en naar Den Helder slepen van een onbemand kajuitzeiljacht in de diepwaterroute ten zuiden van verkeersscheidingsstelsel ‘Friesland Junction’. In de periode van 29 t/m 31 augustus lag Zr.Ms. *Luymes* met de HOV-C-bemanning in IJmuiden voor representatie van de Koninklijke Marine tijdens de havendagen van IJmuiden.

De maanden september, oktober, november en december zijn opgesplitst tussen de bemanningen van HOV-A en HOV-C. Tijdens deze periode werden er testen uitgevoerd met het JJS *Karel Doorman*. Zr.Ms. *Luymes* is de eerste kleine bovenwatereenheid die *Replenishment at Sea-* (RAS) operaties uitvoert varende langs zij het JSS *Karel Doorman*. Op 11 en 12 september lag het schip afgemeerd in Den Helder voor de functieoverdracht van de Chef der Hydrografie.

Zr.Ms. *Luymes* redt twee opvarenden van een catamaran toen het na de internationale oefening BALTOPS onderweg was naar de Duitse havenstad Kiel. 20 juni 2014.

Op donderdag 23 oktober lag Zr.Ms. *Luymes* gemeerd in de haven van Scheveningen voor een bezoek door de Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht (IGK), generaal B.H. Hoitink. Hij kwam kennismaken met de hydrografische opnemingsvaartuigen en stelde zich op de hoogte van het welzijn van de bemanning. Op 16 december kwam Zr.Ms. *Luymes* vanuit Londen (waar het verbleef voor wat 'rest and recreation') aan in Den Helder, en op 20 december is de HOV-A- en HOV-C-bemanning met winterverlof gegaan. (Foto 94, *Luymes* drenkelingen)

Zr.Ms. *Snellius*

Commandanten:

Lt1 E.P.J. Baars (HOV-A)

Lt1 B. van Vliet (HOV-B)

Lt1 F. van Schoonhoven (HOV-C)

Na een korte onderhoudsperiode in januari werd Zr.Ms. *Snellius* ingezet voor hydrografische werkzaamheden en wrakkenonderzoek op de Noordzee. Het schip De Zr.Ms. *Snellius* werd de eerste helft van het jaar ingezet volgens het tweebemanningsconcept: de bemanningen wisselden elkaar om de twee weken af zodat het schip, afgezien van de wisselmomenten, permanent op zee was. Van januari tot mei wisselden de bemanningen van HOV-B en HOV-C elkaar af en van mei tot juli die van HOV-A en HOV-B. Na het zomerverlof voer Zr.Ms. *Snellius* met een enkele bemanning (HOV-B).

De havens van Newcastle (HOV-B) en Hamburg (HOV-C) werden in de eerste helft van het jaar aangedaan, beide ten behoeve van 'rust en recreatie'.

Zaterdag 21 juni ging Zr.Ms. *Snellius* met de B-bemanning naar de haven van Rotterdam, om de dag erna familieleden en vrienden aan boord te ontvangen voor de familievaardag. Er was gekozen voor Rotterdam, vanwege de aanwezigheid van de Maas. Het idee hierachter was dat, als het slecht weer zou zijn, het schip op de rivier veel rustiger zou liggen. Ook is er een hoop te zien als men vanuit Rotterdam naar zee vaart. Gelukkig was het prachtig weer, zodat de gasten in de zon konden genieten van een uitstekend verzorgde barbecue. De reacties op de familievaardag waren erg positief.

Na het zomerverlof voer de HOV-B-bemanning als enkele bemanning. In deze periode werd er gevaren volgens een 10-4 schema, wat wil zeggen dat de bemanning tien dagen op zee zit en daarna vier dagen vrij is. Op deze manier kan het maximale uit schepen worden gehaald, zodat er zo veel mogelijk van de zeebodem in kaart kan worden gebracht. Er was nog wel ruimte voor een korte onderbreking: van 16 tot 19 oktober werd de haven van Esbjerg aangedaan voor wat ontspanning.

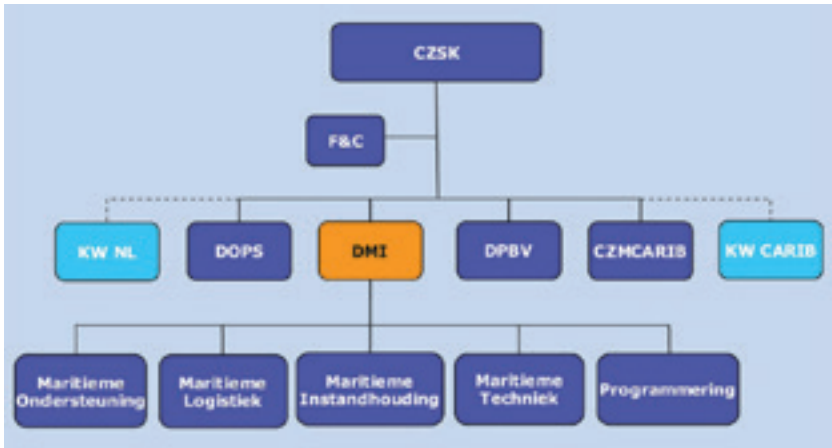
Dit was tevens de laatste vaarperiode van Zr.Ms. *Snellius* in 2014, want vanaf 27 oktober is het schip langdurig in onderhoud geweest (12 JO). Begin november is het schip verhaald naar het marinebedrijf voor het eerste onderhoud, dat tot maart 2015 zou duren. Op 18 november is het schip naar Harlingen gevaren, waar het grootste deel van het onderhoud werd uitgevoerd door DAMEN Shipyards Harlingen (voorheen Shipdock Harlingen).

Zr.Ms. *Snellius* werd niet alleen ingezet voor het in kaart brengen van het Nederlands deel van het continentaal plat, maar ook voor neventaken. Door de relatief korte en frequente vaarperiodes en de capaciteit om meerdere opstappers onder te brengen, leent een hydrografisch opnemingsvaartuig zich uitstekend voor het embarkeren van opstappers, zodat zij een indruk krijgen van het leven op zee. Zo zijn er ook dit jaar hydrografen in opleiding van het Maritiem Instituut Willem Barentsz meegevaren op Zr.Ms. *Snellius* om ervaring op te doen aan boord van een hydrografisch opnemingsvaartuig en hebben studenten van verschillende ROC's die de richting VeVa volgden hun eerste nachten op zee aan boord van een marineschip doorgebracht.

Daarnaast hebben de verschillende bemanningen uitvoering gegeven aan de laatste wens van overledenen en/of familie door de as op zee te verstrooien – een ceremonie die elke keer weer met veel zorg, toewijding en respect wordt uitgevoerd en door de nabestaanden enorm werd gewaardeerd.

Ondanks het onderhoud aan het eind van 2014 is dit voor Zr.Ms. *Snellius* een productief jaar geweest. In totaal werden 174 vaardagen gemaakt en zijn 125 hydrografische dagen gerealiseerd (een periode van 24 uren hydrografische werkzaamheden).

DIRECTIE MATERIËLE INSTANDHOUDING

Directeur	: cdr ir. C.H. Boelema Robertus
Maritieme Instandhouding	: ktz (td) ir. N.T. de Vries
Maritieme Logistiek	: mr. H. Hiemstra
Maritieme Techniek	: drs. P.J. van Noort
Maritieme Ondersteuning	: ktz R.J.A.M. Ramaekers
Programmering	: mw. drs. A.M.A. Reus

De doelstelling van de Directie Materiële Instandhouding is het realiseren van de materiële gereedheid, conform de doelstellingenmatrix uit de *Aanwijzing Gereedstelling CDS*, en het faciliteren van de eenheden in de kazernes en de haven.

Maritieme Instandhouding

Hoofd: ktz (td) ir. N.T. de Vries

In 2014 moest de evaluatie van de grote reorganisatie plaatsvinden en het nieuwe materieel-logistieke ERP-systeem tot in de haarvaten van de organisatie worden uitgerold. Daarnaast was de 'klussenlijst' lang. Om er een paar te noemen: de uitvoering van het 18-jarige onderhoudsprogramma (18 JO) en Instandhoudingsprogramma voor de Walrusklasse (IP-W) voor Zr.Ms. *Zeeleeuw* en het benoemd onderhoud (BO) en Instandhoudingsprogramma M-Fregat (IP-MFF) voor Zr.Ms. *Van Amstel*. Ook was er begeleiding bij

de instroom van *Oceangoing Patrol Vessels* (OPV's) tot DMI, is een betere structuur en ondersteuning opgezet voor kleine en lichte vaartuigen (KLV) en het verbeterprogramma 'geleidewapenonderhoud' ingezet, en zijn voorts de modificatie van het Diemacowapen (vanaf 2014 Glock) en het verbeterprogramma 'Ketenlogistiek nieuwe stijl' uitgevoerd. Daarnaast diende de Directie Materiële Instandhouding Maritieme Ondersteuning (MAROST) te worden geoptimaliseerd en uitgebreid, werd ondersteuning geleverd aan kazernes en productgroepen, *demand management* geregeld, werden de beide CZSK-musea ontvlochten en werd de afstoting van het Marine Etablissement Amsterdam begeleid. Kortom: er was veel werk te doen.

Daarnaast ging de ondersteuning van de eenheden in missiegebieden door en werd flexibel ingespeeld op spoedklussen, zoals het gereedmaken van het JSS *Karel Doorman* voor zijn humanitaire missie. Er werden weer vervolgstappen gezet op het gebied van civiel-militaire samenwerking, niet alleen in de regio Den Helder, maar ook in de andere regio's waar CZSK-eenheden gevestigd zijn, zoals Vlissingen en Rotterdam.

In 2014 werden de gevolgen van de reorganisatie – en de daarbij behorende bezuinigingen – duidelijker. Er is gesneden in de capaciteit, en dat werd gevoeld. De organisatie heeft ingeboet aan flexibiliteit, er zijn minder voorraadpunten, en de taakspecialisatie

De bemanning van Zr.Ms. *Zeeland* tijdens de voorbereidingen voor inzet in het Caraïbisch gebied. Den Helder, 9 januari 2014.

met betrekking tot het onderhoud van de mijnenbestrijdingsvaartuigen in Zeebrugge heeft gevolgen voor de Mijndienst, waardoor er minder modificaties kunnen worden uitgevoerd. Het bleef het hele jaar puzzelen hoe de eindige capaciteit het beste kon worden aangewend, gegeven de grote vraag. Uit de evaluatie bleek dat het nieuwe ontwerp van de DMI-organisatie op zich 'staat', doch dat de juiste balans tussen de aanwezige capaciteit en de vraag ernaar nog niet in alle gevallen is gevonden.

Daarnaast werd met de implementatie van ERP duidelijk dat er organisatorische aanpassingen nodig zijn om de ERP-ketens beter te laten werken. Het is om die reden van belang de DMI in 2015 verder uit te bouwen tot een organisatie die blijvend voldoet aan de eigen ambities, te weten: een betrouwbare partner zijn in de gereedstellingsketen en het door ontwikkelen van de technische *knowhow* om een technisch hoogwaardig bedrijf als de KM te kunnen blijven ondersteunen. Daarnaast dient voortdurend gewerkt te worden aan het toekomstbestendig maken van de materieel-logistieke infrastructuur in Den Helder. Dat vereist voldoende instroom van jeugdige personeel en investeringen in de infrastructuur.

Maritieme Logistiek

Hoofd: mr. H. Hiemstra

Het zo goed mogelijk voorzien in goederen om het CZSK slagvaardig te kunnen laten optreden, heeft het hele jaar, ondanks alle uitdagingen die het hoofd moesten worden geboden, hoog in het vaandel gestaan. Missieschepen hadden hierbij altijd voorrang. De intensieve bevoorrading van het JSS *Karel Doorman* door de afdeling Maritieme Logistiek in verband met de missie ten behoeve van de strijd tegen ebola vormde een hoogtepunt in de ondersteuning.

Het jaar 2014 stond voor de afdeling Maritieme Logistiek, net als voor de andere divisies van Maritieme Instandhouding, in het teken van de migratie naar SAP. Het hele jaar is de aandacht gericht geweest op de livegang van Logistiek, die op 27 oktober plaatsvond. De logistieke groepen en het projectteam hebben een megaklus verricht om de migratie tot een succes te maken. In de voorbereidingen voorafgaand aan de migratie had elk van de groepen, naast het opleiden en trainen, een specifiek aandachtsgebied. Voor de 'assortimentsmanager zee' lag de nadruk op het schonen van data en zorgen voor goede artikelstamgegevens. 'Inkoop' heeft veel inspanning verricht om alle bestaande contracten over te zetten in SAP. 'Opslag en Distributie' vond haar uitdaging in het laten aansluiten van haar distributiesystemen op SAP. 'Supply Chainmanagement' heeft, onder andere met een aantal klantendagen, zorg gedragen voor het informeren van alle klantgroepen binnen Defensie over de migratie van het logistieke CZSK-domein. Daar-

Distributiecentrum ODC 'Het Arsenal' in Den Helder.

naast was zij de spil voor het afstemmen tussen klanten en de logistieke groepen om leveringen zo goed mogelijk voortgang te laten vinden. Ten slotte heeft de groep 'Logistieke Walondersteuning' veelvuldig de operationele eenheden bijgestaan in hun logistieke aandeel in het deelproject 'Migratie Vloot'.

Behalve in de voorbereidingen van de SAP-migratie is er veel tijd gestoken in het verder uitwerken van het in 2013 ingevoerde assortimentsgewijs werken (AGW), waarbij bestaande materiaalgroepen uit elkaar werden gehaald en samengevoegd in nieuwe assortimentsindelingen. In 2014 werd pas goed duidelijk dat het invoeren van het AGW ingrijpende gevolgen had voor de logistieke processen. Zo heeft het inrichten van het logistieke Vraag en Aanbod Management- (VAM) proces veel tijd en capaciteit gevergd. Als afronding van de transitie naar de nieuwe organisatie in juli 2013, heeft 2014 tevens in het teken gestaan van de verdere inrichting en het verder werkend maken van de afdeling Maritieme Logistiek en de evaluatie van de reorganisatie.

Maritieme Logistiek heeft, ondanks de extra belasting die de implementatie van SAP heeft veroorzaakt, toch zo goed en kwaad als mogelijk het logistieke proces draaiende weten te houden. Al met al kan gesteld worden dat 2014 een intensief jaar is geweest waarin een goede basis is gelegd voor een verdere doorontwikkeling van de ketenlogistiek binnen het CZSK.

Maritieme Techniek

Hoofd: drs. P.J. van Noort

De doelstelling van de afdeling Maritieme Techniek is “de technische gereedheid van systemen en installaties voor en aan het CZSK en overige partners te kunnen leveren”.

De afdeling Maritieme Techniek heeft zich in het eerste volle jaar na de fusie en reorganisatie van 2013 primair gericht op het zo goed mogelijk ondersteunen van haar partners in het technisch domein: de Maritieme Instandhoudinggroepen, schepen, instellingen en overige nationale en internationale partners. De focus lag daarbij steeds op de technische gereedheid van de aan de afdeling toevertrouwde systemen en installaties.

2014 was tevens het jaar van verdere ordening. Onder de werktitel ‘Basis op orde’ zijn in de bedrijfsvoering de nodige stappen gezet om, na ommekomst van de fusie en reorganisatie, noodzakelijke verbeteringen door te voeren. Inmiddels zijn hiervan de eerste resultaten zichtbaar, alhoewel dit ook nog in 2015 de nodige aandacht zal vragen.

Er is hard gewerkt bij de techniegroep C41 om het JSS *Karel Doorman* op tijd gereed te krijgen. Vlissingen, Werf Koninklijke Schelde, 30 jan 2014.

Ten aanzien van de primaire activiteiten van Maritieme Techniek is een veelheid aan bijzondere en opmerkelijke zaken te noemen. Hieronder volgen er een aantal:

- In internationaal verband voert het CZSK onderhoud uit aan geleidewapens. Het in 2013 vanuit de Techniekgroep Speciale Producten geïntroduceerde verbeterprogramma, waarbij een aantal logistieke en productie-gerelateerde verbetermaatregelen zijn geïnitieerd, heeft in 2014 geleid tot significante verbeteringen in de gehele performance van de instandhoudingsketen.
  - De keus van de minister voor de inzet van het JSS *Karel Doorman* heeft voor de Techniekgroep *C41* een aantal spannende weken opgeleverd. Met name op het gebied van netwerken en communicatie is in korte tijd veel (versneld) werk verzet om de gevraagde middelen en performance op tijd gereed te krijgen.
- De technologische ontwikkelingen in de sensor- en wapentechnologie hebben geleid tot grotere uitwisselbaarheid van technische componenten. Om hierbij maximaal gebruik te kunnen maken van de schaarse kennis, kunde en middelen is met industriële partners gesproken over mogelijke vormen van samenwerking. In 2014 is een pilot gestart, waarbij onderzocht werd of specifiek component-onderhoud op slimme wijze geclusterd kon worden met de Techniekgroep Sensor- en Wapensystemen (TG-SWS).
- Ook op het gebied van opleidingen zijn in 2014 met de blik op de toekomst weer de nodige activiteiten ontplooid. De behoefte aan goed opgeleid technisch en logistiek personeel is en blijft groot. Door hiervoor zelf te zorgen voor een juiste leeromgeving en passende begeleiding, voorzien we voor een deel in een noodzakelijke behoefte, maar hieraan zal ook de komende jaren verder aan gewerkt moeten worden.

Programmering

Afdelingshoofd: mw.dr.s. A.M.A. Reus

De afdeling Programmering heeft in 2014 een voorzichtige start kunnen maken. Bij aanvang van 2014 was de afdeling slechts voor twee derde gevuld, waarbij drie van de vier bureauhoofden ontbraken. De reden hiervan was ten eerste dat personeel van Programmering ter beschikking is gesteld van het project 'Zeeketen' en ten tweede dat vacatures voor militaire functies niet konden worden vervuld. Dit heeft gevolgen gehad voor de opbouw en het functioneren van de nieuwe afdeling. De aandacht is in het bijzonder uitgegaan naar het inregelen van de managementrapportages van DMI, het op orde krijgen van de regelgeving, de ondersteuning van de DMI op het gebied van veilig-

heid, Arbo en milieu en het begeleiden van sourcingsprojecten en samenwerkingsinitiatieven. In 2014 hebben de activiteiten op het gebied van asbest en chroom 6, en de risico-inventarisatie en -evaluaties (RI&E's) veel tijd gevegd. Daarnaast is het sourcingsproject 'Groot Grijs' afgerond en is een 'Letter of Intent' met Thales gesloten, als eerste stap in de richting van een samenwerkingsovereenkomst tussen DMI en Thales.

Maritieme Ondersteuning

Hoofd: ktz R.J.A.M. Ramaekers

De doelstelling van de afdeling Maritieme Ondersteuning (MAROST) is om betrouwbare, specifieke en ondersteunende diensten te verlenen aan het personeel en de (operationele) eenheden van of gevestigd op CZSK-locaties, teneinde de (operationele) output te ondersteunen. Haar motto is 'Thuis voor vloot en korps'.

Betrouwbaarheid wil zeggen dat de afdeling zowel voor het heden als de toekomst borgt dat er – in nauwe samenwerking met de ketenpartner Commando Diensten Centra (CDC) – voldoende en adequate werk- en woonaccommodatie, integrale beveiliging, sport- en ontspanningsfaciliteiten en goede catering/voeding bij de kazernes van CZSK beschikbaar is.

Kazernestaven, de stafbureaus Coördinatie en Intendancezaken, Veiligheid en Milieu, Integrale Beveiliging en Vastgoed, en de productgroepen Havenfaciliteiten, Korps Marinebrandweer en Energiedistributiebedrijf, alsmede musea (tot 1 oktober 2014) leveren – al dan niet samen met afdelingen van het Commando Dienstencentra – ondersteuning aan vloot en korps. Dit jaar zijn er geen Marinedagen gehouden, maar wel tal van evenementen ondersteund, zoals medailleparades, beëdigingen en veteranendagen. Bij vertrek en aankomst van operationele eenheden vanuit een missie zijn het afscheid en de hereniging met het thuisfront gefaciliteerd.

Op 1 oktober 2014 is de Stichting Defensiemusea opgericht en is zowel het Marinemuseum in Den Helder als het Mariniersmuseum in Rotterdam, samen met het Nationaal Militair Museum te Soest en het Marechauseemuseum in Buren, deel gaan uitmaken van deze stichting. De rest van het jaar heeft in het teken gestaan van het faciliteren van een beheerste transitie van de beide CZSK-musea naar de nieuwe stichting.

Behalve de samenwerking met andere defensieonderdelen, staat ook civiel-militaire samenwerking prominent op de agenda. Afspraken over gezamenlijke hulpverlening en samenwerking zijn vastgelegd in een convenant tussen het Korps Marinebrandweer, de gemeentelijke brandweer en de Veiligheidsregio Noord-Holland Noord. Ook de sa-

Medailleparade in Malta, 27 augustus 2014.

menwerking in de Helderse haven met de Port of Den Helder NV (de internationale zeehaven van Den Helder) heeft dit jaar vorm gekregen. Inmiddels wordt gezamenlijk virtueel kaderuimte gepland en zijn offshore-schepen met enige regelmaat te vinden in de Marinehaven. In hoeverre verdere intensivering van de samenwerking wenselijk en mogelijk is, wordt onderzocht.

Stafbureau Coördinatie en Intendancezaken

Hoofd: kltz (ld) ing. K. van der Linden

Het Stafbureau Coördinatie en Intendance Zaken is één van de vier stafbureaus van de afdeling Maritieme Ondersteuning (MAROST) van de Directie Materiële Instandhouding (DMI) van het CZSK. Het stafbureau zorgt voor de coördinatie van alle bestuurlijke activiteiten binnen MAROST, vormt het eerste aanspreekpunt voor de overige directies en afdelingen, en treedt op als *demand manager* in de gebruiker-ondersteunerrelatie met CDC-bedrijven in de CDC-divisie Facilitair en Logistiek.

In 2014 heeft het stafbureau, samen met de staf van het Facilitair Bedrijf Defensie (FBD), de kazernes bezocht om de uitwerking van de lokale dienstverleningsovereenkomsten

te beschouwen en waar nuttig of nodig te verbeteren. Doel was om de dienstverlening zo eenduidig en uniform mogelijk te maken en slimme oplossingen te implementeren afkomstig van andere kazernes uit de defensieorganisatie.

De terug-ontvlechting van de Centrale Bottelarij naar het CZSK heeft vertraging opgelopen omdat de Medezeggenschapscommissie DC Paresto op het laatste moment niet kon instemmen met de aanpak via een ontvlechtingsnota. Daarom moest alsnog een traject van de Medezeggenschap Defensie (URD) worden opgestart. De verwachte overeenkomst zal in 2015 plaatsvinden.

Vanuit de rol van de *demand manager* voor facilitaire dienstverlening en de ervaringen die daarmee zijn opgedaan, heeft het Stafbureau met het Supply Chain Management van DMI/Maritieme Logistiek gewerkt aan het implementeren van 'vraag- en aanbodmanagement' (VAM) en 'assortimentsgewijs werken' (AGW) binnen de DMI. Het gaat daarbij om het samenstellen van een overzicht van vertegenwoordigers van het CZSK voor de assortimentsoverleggen met de assortimentshouders, en het omschrijven van de rol die deze vertegenwoordigers hebben ten opzichte van assortimentshouders en de CZSK-gemeenschap.

Sinds augustus 2014 maakt het hoofd Stafbureau Coördinatie & Intendancezaken deel uit van de Commissie Logistieke Dienst. Deelname vindt plaats op grond van de rol van de intendant, die voor het hele CZSK wordt vervuld door het hoofd van het bureau.

Stafbureau Vastgoed

Hoofd: kltz (ld) drs. G.J. Knoeff

Het Stafbureau Vastgoed (SBVG) draagt zorg voor voldoende geschikte en gebruiksgereede infrastructuur (gebouwen, werken, oefen- en schietterreinen) om zijn taakstelling te kunnen uitvoeren. Daartoe worden enerzijds verzoeken gedaan betreffende het opheffen van infrastructurele tekortkomingen aan de Defensiestaf en anderzijds overeenkomsten gesloten voor het gebruik van toegewezen infrastructuur.

Tevens draagt het SBVG vanuit het CZSK bij aan beleidsvorming en planontwikkeling binnen het vastgoed- en ruimtelijke ordeningsdomein van Defensie.

Verder treedt het SBVG op als *demand manager* binnen het werkgebieden VAM en AGW ten aanzien van vastgoed-gerelateerde producten. Dit vindt plaats in samenwerking met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB i.o.) en CDC-bedrijven zoals de Directie Vastgoedmanagement (DVM i.o.) en de divisie Facilitair en Logistiek (DF&L). Tot slot zorgt het SBVG voor de complete inrichting van alle nieuwbouw- en renovatieprojecten.

De bezuinigingsmaatregelen van het 'Herbeleggingsplan Vastgoed Defensie' (HVD) fase 1 & 2 en de nota *In Het Belang van Nederland* (IHBVN) hebben ertoe geleid dat het totale volume aan vastgoed is afgenomen. Het verkleinen van de totale 'vastgoed print' leidt tot een efficiënter gebruik van kantoren (het nieuwe werken) en reductie van opslag. Daarnaast heeft de taskforce 'NoVa' (Normering Vastgoed) aan het eind van het jaar een inspectie uitgevoerd in de gebouwen aan de Nieuwe Haven en in Marinekazerne Erfprins in Den Helder. Op grond van de uitkomst moet de komende jaren een reductie van 8% op het vastgoed worden gerealiseerd.

In 2014 waren ook de gevolgen van de budgettekorten op investerings- en instandhoudingsgebied merkbaar. Diverse projecten zijn doorgeschoven in de tijd of zelfs geschrapt, en onderhoud wordt versoberd uitgevoerd.

Met het beschikbare budget zijn desondanks in 2014 een aantal projecten gestart en/of afgerond:

Marinebasis Den Helder (MBDH)

- De resterende 224 kamers van het legeringsgebouw *Sneeuwmeeuw* zijn compleet gerenoveerd en ingericht als tweepersoons legeringskamers volgens de nieuwe norm, vanuit het actieprogramma 'Op Koers'. Dit betreft een combinatie van slapen, wonen, studeren en recreëren in één ruimte die voldoet aan de eisen van deze tijd. Daarbij is voor het gehele gebouwencomplex extra aandacht besteed aan de realisatie van

Het volledig gerenoveerde legeringsgebouw 'De Sneeuwmeeuw' is op 12 mei 2014 officieel in gebruik genomen.

moderne centrale ruimtes met bijbehorende inrichting, zoals pantry's, wasserettes, opslag- en rookruimten en walk-in's met zogenaamde 'aanland-' of 'touch down'-werkplekken. Deze werkplekken zijn ingericht om kortstondig werk te verrichten en bestaan meestal uit een *workbench* – een lange tafel – waaraan meerdere mensen kunnen werken.

- Voorbereidingen ten behoeve van de renovatie van de legeringsgebouwen *Kokmeeuw*, *Ijsmeeuw* en *Stormmeeuw* zijn in gang gezet.
- De renovatie en vervangende nieuwbouw van enkele gebouwen op de School voor Chemische, Biologische, Radiologische en Nucleaire Verdediging, Damage Control en Bedrijfsveiligheid (SCBRNDCBV), beter bekend als de NBCD-school, is volop in uitvoering.
- Een aantal deelprojecten in het kader van 'Rationalisatie kantooraccommodatie Den Helder' is afgerond: een paar zijn in uitvoering en er staan nog een aantal op de planning voor 2015/2016.

Commandement der Zeemacht in het Caribisch gebied (CZMCARIB)

- Op de Marinebasis Parera (MBPAR) bevindt de renovatie van het kantoorgebouw *Karel Doorman* zich in een afrondende fase en is gestart met de vervanging van de RIMA-steiger.
- De Marinierskazerne *Savaneta* (MSKSAV) is voorzien van een nieuw wachtgebouw, inclusief kazerne-entree en bijbehorende inventaris, geschikt voor continue ploegendienst. Verder is er begonnen met de nieuwbouw van de kantooraccommodatie ter vervanging van diverse tijdelijke (kantoor)units en oudbouw.

Marine Etablissement Amsterdam (MEA)

In verband met de geplande afstoting van MEA in 2018 zijn de nodige voorbereidingen getroffen.

De Voorwerf is als eerste ontruimd en gereedgemaakt voor afstoting per 1 januari 2015. De afdelingen die daar gevestigd waren, zijn elders ondergebracht.

Van Ghentkazerne Rotterdam (VGKAZ)

Er is definitief besloten dat de VGKAZ open blijft, na toezegging van de gemeente Rotterdam dat zij de exploitatie-uitgaven mede zal financieren, op voorwaarde dat de gemeente in de toekomst ook gebruik mag maken van de faciliteiten.

- In verband met het huisvesten van de opleiding 'Veiligheid en Vakmanschap' – voorheen in de Nassau-Dietzkazerne in Budel – is de grootkeukenapparatuur van het bedrijfsrestaurant op de VGKAZ vernieuwd vanwege de benodigde extra capaciteit.
- De nota *Intensivering E-welfare & legering CZSK* heeft ertoe geleid dat een eerste deel van de accommodatie 'Oostplein' is geschilderd en voorzien van nieuwe vloerbedekking.

Van Braam Houckgeestkazerne Doorn (VBHKAZ)

De VBHKAZ dient in stand te worden gehouden tot aan vertrek naar de nieuwe Michiel Adriaanszoon de Ruyterkazerne (MARKAZ) te Vlissingen medio 2019.

- In diverse gebouwen zijn ook dit jaar, ter vergroting van de leefbaarheid, diverse verbeterpunten gerealiseerd, zoals vernieuwing van algemene sanitaire ruimtes, plaatsing rookabri's, voorzieningen voor koffieautomaten, extra laadstroompunten voor voertuigen, en inter- en intranetaansluitingen (ten behoeve van de sportaccommodatie en hobbyclub).
- De twee lage barakken zijn verbouwd tot kastenkamers met vernieuwde sanitaire ruimten.
- Het stafgebouw van de Netherlands Maritime Special Operations Force (NLMARSOFF) is verbouwd, waarbij de entree en de beveiliging zijn verbeterd.

Stafbureau Integrale Beveiliging

Hoofd kltz H.P. Verwijs

In 2013 werd het Marinebedrijf een onderdeel van het CZSK (DMI). De fysieke beveiliging bleek echter verouderd te zijn. In 2014 werd een deel van deze achterstand weggewerkt; een aantal tekortkomingen zijn doorgeschoven naar 2015/2016.

In 2014 verliep van een groot aantal CZSK-medewerkers de verklaring van geen bezwaar (VGB). Om de piek in aanvragen van nieuwe verklaringen op te vangen, verleenden twee reservisten assistentie aan het stafbureau.

Er werd gewerkt aan de bouw van twee patrouilleboten, die ingezet kunnen worden door de Defensie Bewakings- en Beveiligingsorganisatie (DBBO) ter beveiliging van de Nieuwe Haven. Helaas liep de bouw vertraging op, waardoor de vaartuigen pas in 2015 zullen worden geleverd.

De oefening *Trojan Midge* werd dit jaar drie keer uitgevoerd: tweemaal aangekondigd en één keer onaangekondigd. Hoofddoel van deze oefening is het verhogen van het beveiligingsbewustzijn bij het CZSK. Elke *Trojan Midge* bestond uit meer dan 25 *serials*, waarbij soms binnen één *serial* meerdere acties werden uitgevoerd. Hierbij werd gebruikgemaakt van reservisten.

Ook werden een themamiddag voor de beveiligingsfunctionarissen en een themadag voor commandanten en beveiligingsfunctionarissen georganiseerd.

Stafbureau Veiligheid en Milieu

Hoofd: kltz R.A. van Vuure

Het CZSK hanteert, om veiligheid en milieu een integraal onderdeel te laten zijn van de bedrijfsvoering, een Veiligheid en Milieu Managementsysteem (VMMS). Dit managementsysteem is in november 2014 wederom getoetst aan de internationale standaarden op het gebied van veiligheids- en milieumanagement. Hiertoe is een surveillance-audit uitgevoerd door de firma Dekra Certification BV. Deze *audit* bracht een klein aantal tekortkomingen aan het licht, die vervolgens zijn gecorrigeerd. Op basis van de positieve indruk en het juiste plan van aanpak, heeft Dekra besloten de certificering te verlengen. Het CZSK is hiermee het enige defensieonderdeel dat deze certificering conform veiligheids- en milieunormen nu alweer zes jaar continueert.

In 2014 is de Veiligheid- en Milieu- (V&M) monitor tweemaal aan de decentrale werkgevers en de objectvergunninghouders aangeboden om de status van de borging van de V&M-processen te beoordelen. Beide monitorrapportages zijn behandeld in de Admiralliteitsraad, waar besluiten en maatregelen zijn geformuleerd om de geconstateerde tekortkomingen op te lossen. De V&M-monitor behelst vier aandachtsgebieden: het uitvoeren van het V&M-defensiebeleid dat is opgenomen in het bedrijfsplan CZSK, de mate van naleving van de wettelijke bepalingen en regelgeving, de resultaten uit de diverse interne en externe *audits*, en een overzicht van het aantal voorvallen binnen de organisatie en geconstateerde trends.

In 2014 zijn, als onderdeel van het VMMS, interne audits uitgevoerd bij veertien walinrichtingen en schepen. Deze interne audits hebben als doel te verifiëren of en hoe de decentrale werkgever het VMMS geborgd heeft in zijn bedrijfsvoering.

In 2014 hebben acht handhavingsbezoeken door het Bevoegde Gezag op het gebied van milieu plaatsgevonden. Alle geconstateerde tekortkomingen zijn binnen de gestelde termijnen opgelost, waardoor dwangsommen konden worden voorkomen.

Het proces om taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden op het gebied van veiligheids- en milieumanagement waar nodig te herzien en te beschrijven, is gedurende 2014 een van de aandachtspunten geweest, naast de evaluatie van de reorganisatie.

Tevens is er door het stafbureau bijzondere aandacht besteed aan het op orde brengen van de Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E; veiligheid) en het Milieu Aspectenregister (MAR; milieu bij respectievelijk decentrale werkgevers en objectvergunninghouders, evenals aan de chroom- en asbestproblematiek binnen de organisatie). De RI&E en MAR zijn verankerd in het risicomanagement, zoals dat wordt uitgevoerd binnen het

CZSK en is vastgelegd in het voorschrift Risicomanagement CZSK (VCZSK-ALG 008), dat de Admiraliteitsraad in 2014 heeft geaccordeerd.

In 2014 zijn in totaal 901 voorvallen gemeld, wat neerkomt op veertien meldingen meer dan in 2013. De meldingen zijn als volgt te categoriseren:

- 172 meldingen onveilige situatie (MOS),
- 147 incidentmeldingen (IM),
- 407 ongevalmeldingen(OM)
- 92 bijzondere voorvallen (BV)
- 83 anders

Marinebasis Den Helder (MDBH)

Commandant: kltz H. Ensink, vanaf 1 december 2014 ltkolmarns P.J. Baijards

Legering

Per februari 2014 zijn de legeringsgebouwen *Kokmeeuw*, *Stormmeeuw* en *Ijsmeeuw* technisch afgekeurd en mocht er niet langer in deze gebouwen overnacht worden. Meer dan 550 slaappleaatsen werden hierdoor opgeheven. De bewoners van deze gebouwen zijn verhuisd naar de *Sneeuwmeeuw*, dan wel *Mantelmeeuw*. Deze verhuizing is volledig ondersteund door het Facilitair Bedrijf Defensie (FBD). Door de inperking van de capaciteit moest er een aantal concessies worden gedaan om iedereen die daar recht op had toch een bed te kunnen aanbieden. Een van de concessies was het opdubbelen van bepaalde rangen – dit in tegenstelling tot voorgaande jaren. Indien de renovatie volgens planning zal verlopen, zullen de *Kokmeeuw*, *Stormmeeuw* en *Ijsmeeuw* eind 2016 worden opgeleverd. Doordat alle gerenoveerde kamers zullen worden ingericht voor twee personen, zal de totale capaciteit afnemen ten opzichte van de situatie voor de renovatie.

Veiligheid en Milieu en Bedrijfs hulpverlening

‘Bureau Veiligheid en Milieu’ is gewijzigd in ‘Sectie Veiligheid, Milieu en Bedrijfs hulpverlening’. In het jaar 2014 is een grote inspanning geleverd om de BHV Marinebedrijf te laten versmelten met die van het CZSK tot één organisatie. Deze grote inspanning had tot doel om alle 360 BHV’ers op de marinebasis Den Helder (MBDH) op gelijke wijze op te leiden.

Mede door het reorganiseren van de Centrale Ziekenboeg (CZB) en een betere samenwerking tussen de regionale brandweer en de Marinebrandweer is de inzet van de BHV op de MBDH geïntensiveerd. In 2014 heeft dit geleid tot circa 50 officiële inzetten, waarbij 546 BHV’ers 258 uur zijn ingezet. De BHV heeft tweemaal een succesvolle reanimatie uitgevoerd en is opgetreden bij twee ernstige bedrijfsongevallen.

Het bedrijfsnoodplan (BNP) voor de MBDH is herschreven en aangevuld met netwerkkaarten. Het in 2013 afgesproken convenant met de offshorebedrijven en de gemeente om aangelande evacuees op de MBDH op te vangen, is in de praktijk gebracht. Er is bovendien een film van gemaakt en een evaluatierapport over opgesteld. Naast het BNP is ook het Bedrijfs hulpverleningsplan (BHV-plan) herschreven en worden de ontruimingsplannen en tekeningen opnieuw gemaakt.

Het Marine Operationeel Team heeft een ‘tabletop-oefening’ en een workshop gehouden. Voor de 23 coördinatoren BHV zijn twee workshops gehouden.

Het bureau Veiligheid, Milieu & BHV heeft meldingen verwerkt van incidenten, onveilige situaties, ongevallen en bijzondere voorvallen. De klachten die via het klachtennummer zijn ingediend, gingen allemaal over de rookhinder van de SCBRNDCBV, veroorzaakt door de oefeningen op het oefenterrein van de *Pyromaas*.

Sport

Tijdens het sportjaar 2014 stond de evaluatie van de reorganisatie centraal. Hieruit is naar voren gekomen dat de personele invulling onvoldoende was; er was zelfs sprake van een structurele onderbezetting, wat heeft geresulteerd in een lagere sportoutput. Door de activiteiten laagdrempelig en klantgericht aan te bieden, is gewerkt aan het verbeteren van de algemene tevredenheid.

Uit statistieken kan worden opgemaakt dat er meer sportbeoefenaars verwelkomd zijn. Uitschieters zijn het gebruik van zwembad ‘Het Heersdiep’ in Den Helder en de deelname aan groepsactiviteiten, zoals het Futsal Toernooi en *spinning* en *crossfit/circuittraining*. De Defensie Conditie Proef (CDP) begint meer en meer een geaccepteerd onderdeel binnen het CZSK te worden. De activiteiten rondom de atletiekbaan nemen toe. Naast defensie-gerelateerde activiteiten hebben we een groot aantal medegebruikers naar tevredenheid kunnen faciliteren, waaronder Sportservice, Scholen aan Zee, ROC's, Veiligheid & Vakmanschap (VeVa) en diverse sportverenigingen.

Evenementen

Het Bureau Coördinatie en Evenementen (C&E) heeft dit jaar weer diverse evenementen georganiseerd en ondersteund, zoals de 4 mei-herdenking, de CZSK-herdenking op 15 mei en de Indië-herdenking op 15 augustus. Daarnaast hebben dit jaar een aantal bijzondere gebeurtenissen plaatsgevonden, zoals de commando-overdracht van NLMARFOR, halverwege maart, en de uitdienststelling van Zr.Ms. *Amsterdam*.

De bemanning van Zr.Ms. *Evertsen* heeft na terugkeer van haar missie een medaille uitgereikt gekregen in het bijzijn van familie in Den Helder. Ook de bemanning van Zr.Ms.

De commando-overdracht van NLMARFOR, op het helidek van Zr.Ms. *Johan de Witt*. Cdr R.A. Kramer (links) neemt het commando NLMARFOR over van cdr P.W. Lenselink (rechts). In het midden viceadmiraal M.J.M. Borsboom Den Helder, 13 maart 2014.

De Zeven Provinciën heeft, tijdens de Wereldhavendagen te Rotterdam, een medaille mogen ontvangen op het helikopterdek van het JSS *Karel Doorman*. En eind dit jaar heeft Zr.Ms. *Van Speijk* een medailleparade gehad in gebouw *Kaiser*.

Dit jaar waren er geen Marinedagen. Wel heeft de Veteranendag van de Marine plaatsgevonden. Op vrijdag 6 juni opende Marinebasis Den Helder haar deuren voor zo'n zesduizend veteranen die in het teken stond van '70 jaar na D-day'. Ook heeft Bureau C&E een nadrukkelijke coördinerende rol gespeeld bij de commando-overdracht van Commandant Zeestrijdkrachten. Hierbij moet gedacht worden aan het plaatsen van een tribune voor duizend VIPS/gasten, inclusief het uitvoeren van een seatingplan, het aanbrengevan geluidsvoorzieningen en het zorg dragen voor transporten verkeerregelaars.

Havenbezoeken

In 2014 hebben vijftien scheepsbezoeken plaatsgevonden door gezelschappen van verschillende nationaliteiten. De daling van het aantal bezoeken ten opzichte in 2013 (32 bezoeken) is deels te verklaren uit het feit dat de Marinedagen niet plaatsvonden.

Joost Dourleinkazerne

De uitbreiding van de 'Surface Assault and Training Group' (SATG), de gebruiker van de Joost Dourleinkazerne in Texel, heeft ervoor gezorgd dat er in 2014 een tekort aan legeringsaccommodatie ontstond. Echter, door oploopkamers om te bouwen tot legeringskamers heeft iedereen een plaats gekregen.

De kazerne kent een hoge bezettings- en vullingsgraad van de legeringsverblijven, o.a. door medegebruikers zoals deelnemers aan de KIM-introductie, Vrede en Vakmanschap-opleiding (VeVa), Eerste Vakopleiding (EVO) van de mariniers, landmachteenheden en buitenlandse eenheden. Externe eenheden zijn hierdoor vaker genoodzaakt gebruik te maken van de mogelijkheden tot het opzetten van een tentenkamp. De kazerne heeft hiervoor diverse faciliteiten beschikbaar.

In 2014 heeft een calamiteitenoefening plaatsgevonden, waardoor de kazerne en de SATG te allen tijde zijn voorbereid op een olie lekkage in de haven en andere calamiteiten op de kazerne, wat van des te meer belang is omdat de kazerne deel uitmaakt van een

Special Forces van de mariniers tijdens hun eindoefening op Texel, 17 juni 2014.

nationaal park. De kazerne is in het afgelopen jaar gebruikt voor het maken van opnamen voor de film *Michiel de Ruyter*. Ook werd de jaarlijkse herdenking van de gevallen van de Georgische Opstand op 6 april gefaciliteerd. Dit is door de vele bezoekers enorm gewaardeerd.

Marinekazerne Erfprins

Na een bezoek van een vertegenwoordiger van de Hoofddirectie Personeel (HDP) is in het voorjaar 2014 besloten dat het gebouw *Johan van Nassau* (voor de legering van de korporeels en manschappen) op de zogenaamde 'oudbouwlijst' zou worden geplaatst, wat betekent dat er niet meer betaald hoeft te worden voor de legering.

Op en om het 'Zeefront' zijn in het najaar de noodzakelijke werkzaamheden verricht ter verbetering van de elektrische installaties. Er hebben in 2014 geen schietoefeningen op het Zeefront plaatsgevonden. Verder zijn er diverse infrastructurele verbeteringen aangebracht, zoals lichtmasten om en nabij de 'palenbak' (gebouw *Cherion*) en een verbeterd wegdek van de Keelpoort-brug in verband met gladheid.

Inzake Veiligheid & Milieu zijn in 2014 de *Risico Inventarisatie en Evaluatie* (RI&E) en het *Milieu Aspectenregister* (MAR) geactualiseerd en in alle gebouwen de verplichte ontruimingsoefeningen gehouden. Een bijzonderheid was dat de gemeentebandweer van Den Helder bij een avondontruiming in gebouw *Johan van Nassau* heeft geassisteerd. Verder heeft de Inspectie voor Leefomgeving en Transport (IL&T) in juni een uitvoerige milieu-inspectie gehouden.

Sport

De fitnessruimte van sportschool 'Flores' is in het najaar voorzien van nieuwe Technogym-apparaten en een nieuwe vloer. Verschillende externe partijen, met name de DBBO, hebben van de kazerne gebruikgemaakt ten behoeve van trainingsprogramma's. Ook hebben er diverse evenementen op de kazerne plaatsgevonden, zoals de Ultimate Crossrun, de Halve van Den Helder, de Erfprinsloop, een boogschietwedstrijd georganiseerd door M.S.V. Zeemacht, de Open Monumentendag, de NMK Halve Marathon, en hebben de instructeurs van de sportschool de jaarlijkse bowlingwedstrijd in Julianadorp georganiseerd.

De kazerne heeft een bijdrage geleverd aan de, door schouwburg De Kampagne uit Den Helder in mei georganiseerde, 'FORTuin-tocht', waarbij voor de deelnemers bij gebouw *Gelderland* een ontbijt werd geserveerd. De tweede wielaretappe van de Tour de Lasalle is gestart vanaf marinekazerne Erfprins (MKERF). De sportschool heeft geassisteerd bij de sponsorfietstocht van Stichting Judoinspire, waarbij schoolkinderen uit Den Helder de kazerne bezochten. Voor het personeel van de kazerne en scholen is in het voorjaar

De Technische School van de Koninklijke Marine (de KMTO) is gevestigd in de gebouwen “Salamander” en “Cerberus” op Marinekazerne Erfprins. Den Helder, 9 april 2014.

een familiedag georganiseerd met rondleidingen e.d. en was er in juni de traditionele gezamenlijke sportdag. De vrijwilligersgroep tot behoud van Monumenten op MKERF ‘Het Erfdeel’ verzorgde, in samenwerking met de VVV Den Helder, wederom een groot aantal rondleidingen over en in het monumentale deel van de kazerne. Daarnaast heeft de kazerne zijn poorten geopend voor een aantal terugkerende reünies van de Wapen Elektronica Monteur/Vuurleiding Monteur (WEMNT/VLMNT), Geschutkonstabels en de Geschutsmakers.

Schermen schietbaan

De pistoolbaan, geweerbaan en kleinkaliberwapen-simulator waren in 2014 goed bezet. Doordat de Militaire Basisvaardigheden (MBV) 1-module binnen het CZSK serieus wordt aangepakt, was het vooral erg druk op de pistoolbaan. Ook veel eenheden van buiten, zoals de Koninklijke Marechaussee, Politie, DBBO, mariniers uit Doorn alsook buitenlandse eenheden, hebben in 2014 gebruikgemaakt van de schermen schietbaan. Buiten de reguliere tijden is er’s avonds getraind, zo ook door eenheden die waren aangewezen voor een uitzending. Tevens is er in december een internationale schietwedstrijd geweest, die georganiseerd was door de schietteams van de Koninklijke Marine.

Diversen

Restaurant De Witte Raaf in Den Helder heeft in 2014, buiten de reguliere gasten om, diverse activiteiten geacommodeerd, die een gastenaantal van 23.240 personen hebben opgeleverd (het totale aantal gasten van deze horecagelegenheid wordt geschat op 41.000).

Ontwikkeling & Ontspanning (O&O), de Auto Hobbyclub, de Houthobbyclub

Door voorlichting aan boord van schepen weten de bemanningen steeds beter Bureau O&O en de twee hobbyclubs te vinden. Het vergroten van de naamsbekendheid en het onder de aandacht brengen van de activiteiten zullen ook in 2015 aandachtspunten blijven. Het aantal leden bij de hobbyclubs is over 2014 gelijk gebleven. Ook de verhuur en uitleen van diverse artikelen – zoals dvd's, cursussen, partyverlichting, barbecues en (luister)boeken – is t.o.v. 2013 gelijk gebleven.

Van Ghentkazerne

Commandant: ltkolmarns W.J. Briggen

De Van Ghentkazerne heeft als hoofdtaak het bieden van ondersteuning aan het Mariniers Opleidingscentrum (MOC), de Marinierskapel der Koninklijke Marine en de Mariniekazerne Vlissingen. Paresto, het Facilitair Bedrijf Defensie (FBD), de afdeling Geneeskundige en Personele Zorg (GPZ) en de Defensie Vastgoed Dienst staan deze hierin bij. De kazerne treedt ook met regelmaat faciliterend op in de regio Rotterdam. Voorbeelden hiervan zijn het leveren van ondersteuning tijdens de diverse kransleggingen op en rond 4 mei, het organiseren van Koningsspelen, het opzetten van de jaarlijkse Rotterdamse Veteranendag in nauwe samenspraak met de gemeente en de Wereldhavendagen. Ook werden vele reünies, jaarvergaderingen en beëdigingen van het MOC door de Van Ghentkazerne ondersteund. De belangrijkste opleidingen van het MOC zijn de Eerste Militaire Vakopleiding (EMV MARNS), Voortgezette Vak Opleiding (VVO) en Praktische Opleiding Tot Officier der Mariniers (POTOM). Ook vinden de praktijkweken van de ROC-opleidingen Veiligheid & Vakmanschap (VeVa) plaats op en vanuit de Van Ghentkazerne.

In het jaar 2014 kon van start worden gegaan met de uitvoering van de nieuwbouwplannen na de ondertekening van het bestuursakkoord – op 5 maart – door de minister van Defensie, de minister van Veiligheid en Justitie en burgemeester Aboutaleb. Hierin werd vastgelegd dat de kazerne voor ten minste 25 jaar zal voortbestaan mede dankzij de steun van de gemeente Rotterdam. Als gevolg hiervan zullen onder meer de Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond, de Dienst Stadstoezicht & handhaving alsmede de

politie, samen met de oorspronkelijke bewoners, gebruik gaan maken van de faciliteiten die de kazerne biedt. Hiervoor is enige nieuwbouw noodzakelijk. Daarnaast was er al jaren grote behoefte aan om de bestaande accommodatie op orde te krijgen middels nieuwbouw, en ook met deze plannen is in 2014 een aanvang gemaakt. Voltooiing hiervan is voorzien voor 2015 en 2016.

Net als het vorige jaar werd 2014 gekenmerkt door een volle evenementenkalender. De EMV en de POTOM hebben voor het eerst een gezamenlijke *Final Exercise* (FINEX) afgelegd, waarbij ca. 140 man getest werden op hun vaardigheden. Tijdens de jaarlijkse Veteranendag, die ook dit jaar weer druk werd bezocht, reikte burgemeester Aboutaleb het veteraneninsigne uit aan actief dienende militairen. De aanwezigheid van de 'Maasbruggen-veteraan' Bill Ramakers uit Canada gaf deze dag een speciaal tintje.

Ook heeft de Van Ghentkazerne voor de vierde keer meegedaan aan een project om Rotterdamse jongeren uit de wijken Delfshaven en Feijenoord 'op het rechte pad te houden'. Een vierdaagse bivak met mariniers verkleinde voor de jongeren de kloof tussen werk en school en werd afgesloten met de uitreiking van een certificaat.

De Wereldhavendagen waren een groot succes. Vooral de aanwezigheid van het JJS *Karel Doorman* en het mariniersdorp, en de spectaculaire demonstraties, droegen hier in belangrijke mate aan bij. Deze dagen vormden een ultieme gelegenheid om de aanwezigheid van de Van Ghentkazerne en de mariniers in Rotterdam te vieren. De verbonden-

Een toespraak voor het opzetten van de baretten tijdens de EMV Baretuitreiking en POTOM-ceremonie op de Van Ghentkazerne. Rotterdam.

heid tussen Rotterdam, haar inwoners en de Van Ghentkazerne werd nog eens extra benadrukt door de feestelijke onthulling van een miniatuurversie van de kazerne in Miniworld.

Het jaar werd zoals te doen gebruikelijk afgesloten met de kranslegging op het Oostplein, gevolgd door de viering van de 349ste Korpsverjaardag – tevens de aftrap voor het Lustrumjaar 2015.

Marinekazerne Vlissingen

Commandant: ltz1 P.C.B. Dijkhuizen

In 2014 was de Marinekazerne Vlissingen (MKVLIS) volop in gebruik voor haar hoofdtaak: het accommoderen van scheepsbemanningen en militairen op oefening en bieden van ondersteun in Zeeland. In het voorjaar lag Zr.Ms. *De Ruyter* voor onderhoud bij DAMEN Shiprepair in Vlissingen, terwijl de bemanning gelegerd was op de MKVLIS.

Ook de bemanningen van Zr.Ms. *Holland*, Zr.Ms. *Zeeland*, Zr.Ms. *Friesland* en Zr.Ms. *Rotterdam* zijn voor diverse onderhoudsperiodes gelegerd geweest op de kazerne. De bemanning van het JSS *Karel Doorman* was tot augustus gelegerd op de MKVLIS. Aan het eind van 2014 is Zr.Ms. *De Ruyter* voor een tweede maal binnen een jaar naar Vlissingen gegaan voor een spoeddokking.

Duikvaartuigen en duikteams waren regelmatig in Zeeland om explosieven voor de kust te onderzoeken of onschadelijk te maken.

In 2014 was de MKVLIS meermalen betrokken bij het faciliteren van diverse eenheden van alle krijgsmachtdelen.

De algemene betrokkenheid van de MKVLIS bij, en samenwerking met de Veiligheidsregio Zeeland is verder uitgewerkt. Daarbij zijn concrete stappen gezet om de kazerne te gebruiken als uitvalsbasis voor maritieme incidentenbestrijding in de Zeeuwse delta.

De brandweer van de regio Walcheren heeft met regelmaat gebruikgemaakt van de kazernefaciliteiten voor het doen van oefeningen. Hoogtepunt hierbij was een grote brandoefening in oktober, waaraan diverse vrijwillige korpsen deelnamen. Dit was tevens een goed moment om de eigen BHV te testen.

De medewerkers van ‘Toezicht Defensieleveranciers’ van de DMO en het ‘30 Nationale Reserve (NATRES)-bataljon A-compagnie’ zijn permanente kantoor- en andere faciliteiten op de kazerne aangeboden. De aanwezige faciliteiten werden in 2014 regelmatig

Oefening op JSS *Karel Doorman*, 100 man moeten met een speciale opblaasbare glijbaan binnen tien minuten het schip kunnen verlaten. Vlissingen, 21 mei 2014.

benut voor *battlefield tours*, teambuilding, themadagen, vergaderingen, reünies, recepties etc. door collega's van de krijgsmachtdelen en door diverse overheidsorganisaties binnen het bredere bereik van nationale veiligheidsstructuren (KLPD, ME, Veiligheidsregio Zeeland, Douane, etc.). In december 2014 heeft de draagploeg van de Koninklijke Luchtmacht (afdeling Woensdrecht) een deel van de garage van gebouw *Roompot* in gebruik genomen als oefenlocatie.

Het gehele jaar was MKVLIS de vaste thuisbasis van diverse Zeeuwse en landelijke afdelingen van veteranenorganisaties om vergaderingen en samenkomsten te houden.

Op 23 april organiseerde MKVLIS voor de 34ste keer de 'Ronde van Walcheren', met medewerking van de Koninklijke Marechaussee. Bijna driehonderd fietsers reden deze wielertoertocht van ca. 90 km. De dag verliep zonder incidenten.

Op donderdag 19 juni werd de kazerne bezocht door de Minister van Defensie, J.A. Hennis-Plasschaert, en de Commissaris van de Koning, J.M.M. Polman, ter ondertekening van de bestuursovereenkomst voor de Michiel Adriaanszoon de Ruyterkazerne. Met dit hoogtepunt werd een volgende stap gezet naar de bouw van de nieuwe kazerne te Vlissingen.

Verder is ondersteuning verleend aan de 9de Zeeuwse Veteranendag op 21 juni in Vlissingen. Veteranen defileerden door de stad. Wederom viel de commandant van de Marinekazerne Vlissingen de eer te beurt het defilé te mogen afnemen. Een laatste hoogtepunt in 2014 was de ondersteuning bij de 70ste herdenking van de Slag om de Schelde op 1 november. Deze herdenking werd groots gevierd met, onder andere, een landing van commando's onder aanvoering van Ridder Militaire Willems-Orde kapitein Marco Kroon en de opening van de bevrijdingsboulevard 'Uncle Beach'. De commandant van het Korps Mariniers, brigadegeneraal der mariniers mr R.G. Oppelaar, heeft samen met de aanstaande commandant van Marinekazerne Vlissingen, luitenant ter zee der eerste klasse H.W.M. Veldhuizen, deze herdenking bijgewoond en een aantal kransen gelegd. In 2014 werden bijna 20.000 gasten op de kazerne verwelkomd en werden ruim 18.000 maaltijden geserveerd.

Marine Etablissement Amsterdam (tot 26 augustus 2014: Marine Kazerne Amsterdam)

Commandant: kltz N.J. Vermaire

Algemeen

Bij besluit van de Admiraliteitsraad is de marinekazerne in Amsterdam op 26 augustus 2014 van naam veranderd, terug naar de naam 'Marine Etablissement Amsterdam' (MEA). Het jaar stond grotendeels in het teken van de gefaseerde ontruiming van de kazerne. De historische Voorwerf is in de loop van het jaar ontruimd, teneinde deze op 31 december gereed te hebben voor de overdracht aan het projectbureau *Marineterrein Amsterdam*. De tandheelkundige dienst heeft de kazerne in de zomermaanden verlaten en de ziekenboeg is daarna in gebruik genomen door een civiele huurder, het Bureau Monumenten en Archeologie van de gemeente Amsterdam. Daarnaast is een groot deel van de Audio Visuele Dienst verhuisd naar de Frederikkazerne in Den Haag. De laatste personeelsleden van deze eenheid blijven echter tot begin februari 2015 op de kazerne.

De verhuizing van de kazernestaf in oktober van de Voorwerf naar gebouw **024** (de voormalige Logistieke School) is uitgesteld omdat het Dienstencentrum Re-integratie niet was vertrokken. De kazernestaf heeft voor het kerstverlof ingepakt, om na het kerstverlof zijn intrek te kunnen nemen in een ander deel van gebouw **024**. Deze verplaatsing, van een gebouw uit anno 1655 naar een gebouw uit 1885, betekende voor de staf een behoorlijke verandering. Naast de ontruimings- en verhuisperikelen, was er ook sprake van een nog niet geheel afgeronde reorganisatie van diverse defensieonderdelen, waardoor er ook veranderingen en ontwikkelingen van de facilitaire en logistieke processen binnen Defensie plaats hadden. Dit had zijn weerslag op de kazerne. Desondanks is er, samen met de lokale ondersteuners als DBBO, Paresto en het FBD, in 2014

wederom getoond wat het Marine Etablissement Amsterdam kan betekenen voor het CZSK, Defensie, de stad Amsterdam en de maatschappij.

Evenementen

Wat betreft de evenementen valt op dat deze in bezoekersaantallen dit jaar nagenoeg gelijk zijn gebleven aan 2013, maar dat wel een toename in is waar te nemen: er vonden kortom meer evenementen met iets minder deelnemers plaats. Een nog grotere frequentie is vanwege de beschikbare ruimte niet mogelijk; alle faciliteiten worden nu al zo efficiënt mogelijk benut. Het totaal aantal bezoekers was in 2013 57.776 bij 1850 evenementen, terwijl er dit jaar 55.487 bezoekers werden aangetrokken tijdens 2005 evenementen. De in 2013 ingeslagen weg van een ruimere marktbenadering lijkt dus te werken. Maar ook door bezuinigen en het afstoten van vastgoed wordt er intensiever gebruikgemaakt van interne congresruimte. Het MEA is nog een van de weinige defensielocaties met een flexibele grote-zalencapaciteit. Ook de centrale ligging – de binnenstad van Amsterdam, op loopafstand van internationale *entry* en *exit points* – maken de kazerne een uitermate geschikte en unieke locatie voor overlegfora, symposia en presentaties binnen de internationale defensiewereld.

Legering

Dit jaar zijn er 19.000 reserveringen ‘legering korte termijn’ verwerkt, samenhangend met activiteiten op en rond het MEA.

Havenbezoeken

De nationale havenbezoeken zijn dit jaar wederom nagenoeg gelijk gebleven. De grootste aanvragers blijven de haven- en sleepdienst Den Helder en de Defensie Duikgroep (DDG). In veel gevallen zijn havenbezoeken aan Amsterdam gebracht in het kader van een doorreis, maar ook in toenemende mate voor inzet, ter ondersteuning van nationale autoriteiten. Zr.Ms. *Tromp* was hier onder andere ter ondersteuning van INEC 2014: een groot internationaal symposium. Dit jaar hebben 23 buitenlandse eenheden een bezoek gebracht aan Amsterdam, waaronder als grootste HMS *Ocean*. Het bezoek in juni van HMS *Dauntless*, een van Englands nieuwste schepen van de Type 45-class, was hierbij het meest aansprekend.

Activiteiten

Naast alle reguliere defensieactiviteiten en het regelmatig leveren van militaire bijstand in allerlei vormen aan de stad Amsterdam en de omliggende veiligheidsregio's vond ook dit jaar weer een breed scala aan grootschalige en bijzondere activiteiten plaats. Veelvuldig stelde het MEA het Marine Evenementen Centrum Amsterdam, parkeerruim-

te, catering en legering beschikbaar voor het personeel dat aanwezig diende te zijn bij staatsbezoeken. Het gaat daarbij niet alleen om militair personeel voor ceremoniële plechtigheden, maar ook om paleiswachten, beveiligingsmedewerkers, lakeien en andere leden van de hofhouding.

De meest in het oog springende ondersteuning aan de veiligheidsregio was de opvang van een honderdtal mensen uit Diemen, die vanwege een gasexplosie hun woning in een flatgebouw niet meer in konden. Zij zijn voor één nacht ondergebracht op de kazerne, opdat de gemeente in de gelegenheid werd gesteld definitieve opvang te regelen.

Ook dit jaar is er weer ondersteuning verleend aan de jaarlijkse Dodenherdenking op 4 mei op De Dam in Amsterdam en het Bevrijdingsfestival op 5 mei op de Amstel.

Het jaarlijkse 'Kinderbeestfeest' voor ernstig zieke kinderen en de 'Cito uitblaasdag' voor scholieren uit groep 8 werden succesvol uitgevoerd, evenals de derde editie van de 'Amsterdam City Swim': het grootse zwemfestijn om fondsen te werven voor de bestrijding van de ziekte Amyotrofische Laterale Sclerose (ALS). In 2014 waren er nog meer deelnemers dan in het jaar ervoor, en deze stijgende lijn zal zich vermoedelijk voortzetten in het komende jaar. Andere 'vaste' activiteiten van de stad Amsterdam, zoals de Koetsentocht, Grachtenrace Amsterdam en de intocht van Sinterklaas, vonden dankzij het Marine Etablissement Amsterdam als vanouds probleemloos en zonder overlast plaats. Dit jaar werd voor de tweede keer de 'Dag van de Rondvaart' op de kazerne georganiseerd, waarbij vijfduizend mensen een gratis grachtentocht konden meemaken aan boord van een rondvaartboot van een van de Amsterdamse rederijen. De Voorwerf diende tijdens dit evenement als evenemententerrein met kraampjes en cateringfaciliteiten.

In november zijn er opnames op de kazerne gemaakt voor de tv-serie *Flikken Maastricht*. De betreffende aflevering zal eind 2015 worden uitgezonden.

Toekomst en Infra

Naar aanleiding van de bestuursovereenkomst, getekend in december 2013, is dit jaar de Voorwerf ontruimd, zodat deze per 5 januari 2015 kan worden overgedragen aan het Rijksvastgoedbedrijf en in beheer kan worden genomen door het projectbureau *Marineterrein Amsterdam* dat, namens rijk en gemeente, de herontwikkeling van het terrein zal gaan uitvoeren. Bovenstaande ontwikkeling heeft geen directe gevolgen voor het onderhoud van de infrastructuur en installaties op het Marineterrein. Defensie zal echter voorlopig niet meer investeren in grote renovaties.

Vooruitlopend op de afstoting van het grootste deel van het terrein zal het MEA nog wel een aantal grote evenementen ondersteunen. Allereerst is er, van 19 t/m 23 augustus 2015, het nautisch evenement 'Sail Amsterdam', en verder zal Nederland in de eerste helft van 2016 het EU-voorzitterschap op zich nemen, waarbij het Ministerie van Buitenlandse Zaken intensief gebruik zal maken van het MEA. Dit zal niet ten koste gaan van de eigen bedrijfsvoering. De door Buitenlandse Zaken nodig geachte aanpassingen van gebouwen zullen aanvangen in juli 2015. Het Marine Etablissement Amsterdam zal dus de komende jaren Amsterdam blijven dienen, zoals dit sinds 1655 is gedaan.

Van Braam Houckgeestkazerne Doorn en Mobilisabel Complex Maartensdijk

Commandant: kltz (ld) drs. J.P.S.M. de Rooij

De belangrijke vraag, na de grote reorganisatie in de eerste helft van het 2014, was wie waarvoor verantwoordelijk was in de Van Braam Houckgeestkazerne. Dit heeft enige tijd geduurd omdat de hier gelegerde eenheden/entiteiten in eenzelfde reorganisatiecyclus zaten en zij bovendien hun bedrijfsvoering nog op orde moesten maken. Een activiteit die uit de reorganisatie voortspoot, was de evaluatie ervan. Daar is veel tijd in gaan zitten, waarbij hiaten die niet konden worden opgelost in de bedrijfsvoering, zijn aangekaart in een evaluatieverslag. Na besluitvorming binnen het CZSK heeft dit geleid tot enige aanpassingen in de (formatiebeschrijving van de) functies in de staf van de VBHKAZ.

In de loop van 2014 heeft de technische staat waarin de kazerne verkeerde speciale aandacht gekregen, mede naar aanleiding van de eerder opgemaakte lijst van knelpunten. In samenwerking met de stafbureaus van het CZSK en de Dienst Vastgoed Defensie (DVD) is die lijst voor een groot deel gekrompen, omdat een aantal projecten is afgerond. Zo zijn de veiligheidsaspecten rond de garage, Klein Kaliberwapens- (KKW) schietbaan en de klimtoren afgehandeld en konden de objecten weer worden vrijgegeven.

De legering had te kampen met grote lekkages, die zijn verholpen. Verder is hier (deels) nieuwe raambekleding geleverd en zijn een groot aantal matrassen vernieuwd. Ook is geïnvesteerd in recreatie: de autohobbyclub heeft nieuwe hefbruggen gekregen en er is een *upgrade* van het WiFi-netwerk geïnitieerd. In de bedrijfsvoering is een initiatief gestart om de chartale geldstromen te verminderen en de kantine, het bedrijfsrestaurant en de bars te voorzien van pinfaciliteiten. Dit heeft de nodige voeten in aarde gehad, maar zal waarschijnlijk begin januari 2015 worden gerealiseerd. Wat betreft het onderhoud is opgevallen dat de technische staat van de kazernes in Doorn en Maartensdijk de afgelopen jaren achteruit is gegaan, wat mede samenhangt met de ontwikkelingen rond de bouw van een nieuwe kazerne elders, in relatie tot de terugverdientijd bij ver-

Kolmarns A.C.J. Verbaan draagt het commando van het Marine Training Command (MTC) over aan kolmarns F.R. Swart op de Van Braam Houckgeestkazerne Doorn, 2 juli 2014.

vangingen van installaties dan wel grotere reparaties. In de loop van 2014 is gebleken dat op het eerste gezicht kleine, noodzakelijke reparaties, veelal uitliepen tot grotere aanbestedingen waarvan de kosten aanzienlijk boven de begroting uitkwamen.

De kazernestaf is met regelmaat gevraagd om in enigerlei vorm steunverlening aan derden te faciliteren. Daar is kritisch mee omgegaan. Slechts een aantal grote (interne) evenementen zijn ondersteund, zoals de familiedag voor al het personeel in Doorn (5 juli) en de studiedagen voor officieren en onderofficieren. De korpsverjaardag, die het 350ste jaar Korps Mariniers inluidde, is op bijzondere wijze gevierd met een speedmars door Doorn en met *Highland Games*. Veelvuldig deden veteranen en leden van de vereniging 'Contact oud en actief dienende mariniers' (COM) een beroep op facilitaire ondersteuning, en ook daar is, waar mogelijk, aan voldaan.

Met de nodige inspanning is naar samenwerking met de andere Defensiebedrijven binnen de kazerne gezocht, dit o.a. als gevolg van de eerdergenoemde reorganisatieperikelen van deze bedrijven. Door continue communicatie en samenwerking is het gelukt de servicegraad te blijven handhaven op een basisniveau, waarbij nog ruimte is voor verbetering.

Productgroep Korps Marinebrandweer

Commandant: Adj. Hoofdcommandeur A.F.M. Langenhuizen BBA

In 2014 heeft de Productgroep Korps Marinebrandweer in Den Helder een aantal grote projecten afgerond. Zo heeft er een verdere inbedding van de samenwerking met de gemeentebandweer plaatsgevonden en is veel energie gestoken in het afronden van de renovatie van de gebouwen *Flevo* en *Gruno*.

Uitbreiding materieel

In 2014 zijn twee 'haakarmbakken' voor het pompen van lenswater aangeschaft – speciale containers die veel verschillende functies en vormen kunnen aannemen. Een van deze containers heeft een pompvermogen van 35.000 l/min en is bepak met diverse lensmaterialen. Deze container kan zowel worden geplaatst op steigers als aan boord. Een andere nieuw verworven container is de schuimcontainer. Deze container, gevuld met 7.500 liter schuimvormend middel, kan ingezet worden bij oppervlakte- en scheepsbranden, waarbij een grote hoeveel schuim voor langere tijd beschikbaar dient te zijn.

Landelijke werkgroep scheepsbrandbestrijding

In 2014 is tevens een 'landelijke werkgroep scheepsbrandbestrijding' opgezet. Deze werkgroep heeft als doel procedures, doctrine- en samenwerkingsverbanden inzake scheepsbrandbestrijding op elkaar af te stemmen en waar mogelijk redundantie te bewerkstelligen.

Personeelsverloop

In de jaren 2013 en 2014 hebben in totaal vijftien onderofficieren het korps verlaten vanwege het bereiken van de FLO-leeftijd. Deze onderofficieren zijn afgelost door collega's uit het korps. Door deze interne doorstroom zijn inmiddels vijftien nieuwe (aspirant) brandwachten aan het korps toegevoegd. Het gaat enerzijds om voormalig marienmedewerkers en anderzijds om brandweercolllega's van het Commando Luchtstrijdkrachten.

Productgroep Haven Faciliteiten

Hoofd: kltz E.A. Willemsen

Het jaar 2014 heeft in het teken gestaan van het herstellen van weeffouten die zijn overgebleven na de reorganisatie van het CZSK in het jaar ervoor. Voor de productgroep Haven Faciliteiten hield dit in dat intern een tweetal nieuwe taken met bijbehorend personeel moesten worden geïntegreerd in de oude organisatie, namelijk 'Centrale

Walbewaking' en 'Haven Coördinatie'. Extern is veel tijd gestoken in het herdefiniëren van koppelvlakken en het bestendigen van procedure- en procesafspraken met de overige defensieonderdelen.

Het Haven Operaties Coördinatie Centrum kreeg te maken met een toenemende drukte op het water in en rond Den Helder. Daarnaast heeft het een grote inspanning geleverd op het gebied van planning. De scheepsgebonden activiteiten – steigerplanning, olie-laad- en losplanning, munitie-laad- en losplanning, rondleidingen en praktijksplanning – vormden een voortdurende uitdaging. Daar kwamen nog de vele aanvragen bij in het kader van *Civiel Militaire Samenwerking* – waardoor civiele, voornamelijk offshore-schepen, gebruikmaken van operationele marinesteigers –, wat de werkdruk nog meer deed toenemen.

Bij de Verkeersdienst heeft de focus dit jaar gelegen op het professionaliseren van de vergunningverlening binnen het verantwoordelijkheidsgebied van de Rijkshavenmeester van Den Helder. Ook is dit jaar de opleiding tot verkeersleider drastisch gewijzigd door de Nationale Nautische Verkeersdienst Opleiding (NNVO). Het initiële deel van deze opleiding vindt plaats onder leiding van de NNVO en geldt voor alle nautische verkeersleiders van Nederland. Echter het regionale deel (de Sector Opleiding) vindt plaats

Werkzaamheden aan boord van de opnieuw zeewaardig verklaarde sleepboot 'Rotte'. Den Helder, 3 september 2014.

op de verkeerscentrale zelf. Hoewel de inhoud niet veranderd is, kostte het toch veel inzet om de lesstof beschikbaar te maken en deze in een (nieuwe) volgorde te zetten. In 2014 zijn twee nieuwe verkeersleiders geslaagd voor de basis- en regionale verkeersdienstopleiding. De bezetting van de verkeerscentrale bleef hiermee op volle sterkte.

De sleepboten zijn dit jaar in langdurig onderhoud gegaan, dat is uitbesteed aan een civiele scheepswerf te Harlingen onder leiding van DAMEN Shipyards te Den Helder. Bij vier van de sleepboten (*de Rotte, Linge, Hunze en Regge*) is dit onderhoud afgerond in 2014 en zijn de boten wederom zeewaardig verklaard. Ook zijn ze volledig onder 'Lloyds classificatie' gebracht. De laatste sleepboot, de *Gouwe*, is aan het eind van het jaar in langdurig onderhoud gegaan.

De sleepboten van de Linge-klasse hebben in 2014 een tiental havens bezocht in verband met binnenlands vlagvertoon en havenbezoek. Enkele grote evenementen waaraan werd meegewerkt zijn de Wereldhavendagen in Rotterdam, de Friese Havendagen in Harlingen, en de havendagen in Delfzijl en Dordrecht. Ook waren de schepen aanwezig bij vele visserijdagen in diverse havens.

Het motortankschip *Patria* is het gehele jaar inzetbaar geweest, op enkele kleine onderhoudsweken na. Het was een groot genoegen om weer van haar diensten gebruik te kunnen maken.

Personeel van de Nautische Dienst, Centrale Walbewaking (CWB) en Steiger 19 is het gehele jaar ingezet voor een veelheid aan werkzaamheden in de haven. Vermeldenswaardig is de bijdrage 'Kabelgat en sloepen' van het personeel aan de zomerkampen van de 'Zeekadetten Nederland' te Medemblik en Urk.

Productgroep Energiedistributiebedrijf

Hoofd: mevrouw drs. A.M. Valent-Groot

Het Energiedistributiebedrijf (EDB) is sinds 1957 de energieleverancier en netbeheerder van de defensielocaties in Den Helder. Met de eigen centrale, het Kracht Warmte Station, wordt elektriciteit opgewekt en met de daarbij vrijgekomen warmte wordt ongeveer de helft van de gebouwen op de Nieuwe Haven van warmte voorzien. Defensiebreed verzorgt het EDB het contractbeheer en de factuurcontrole voor elektriciteit, gas, water en CAI of kabeltelevisie. Ook wordt geholpen te voorzien in de behoeftstelling en worden de verbruikscijfers gerapporteerd en gebruikt om adviezen te geven over het terugbrengen van het energiegebruik.

Het JSS *Karel Doorman* ligt afgemeerd en heeft de beschikking over eigen walvoeding.
Den Helder, 1 juli 2014.

Nadat eind 2013 de eerste straatlantaarns met LED-verlichting aan de Gibraltarweg in gebruik zijn genomen, is in 2014 op twee locaties op *Erffrins* en het *Duits Kuitje* LED-verlichting geplaatst. Er wordt gewerkt aan een beleidsplan ‘Terreinverlichting’ waarin een visie op de toekomst verwoord is; de implementatie van LED-verlichting is daar een onderdeel van.

Speciaal voor het JSS *Karel Doorman* is op steiger 21 een tijdelijke voorziening voor de walvoeding gecreëerd met een hoogspanning van 6,6 kV. Deze techniek is voor het eerst toegepast bij Zr.Ms. *Johan de Witt*.

Als er marineschepen in Den Helder worden afgemeerd, worden ze door het EDB aangesloten op de walvoeding. De voordelen zijn duidelijk: minder verbrandingsgassen, minder brandstofverbruik, minder onderhoud voor de dieselaggregaten en – bij 6,6 kV – niet 36 laagspanningskabels maar slechts één hoogspanningskabel. Als het schip gebruik zou maken van de eigen energievoorziening dient er bovendien extra personeel aan boord te blijven om de diesels in bedrijf te houden. Door de walvoeding is dat niet nodig. De eerste stappen zijn gezet voor het realiseren van een vaste opstelling voor

hoogspanning op steigers 21 en 24 (onderhoudssteiger). De Koninklijke Marine is de eerste marine ter wereld die een dergelijke hoogspanningsvoorziening heeft; de Engelsen en Fransen bezien nu ook de mogelijkheden hiervan. De techniek bestaat al een aantal jaar in de civiele scheepswereld en werd vijf jaar geleden voor het eerst toegepast in Nederland.

Op 27 februari is, tijdens het aansluiten van Zr.Ms. *Johan de Witt* op walspanning, kortsluiting ontstaan in een transformatorstation op steiger 22. Gelukkig deed zich daarbij geen persoonlijk letsel voor. Wel is door de vlamboog die in de kast ontstond een deel van de laagspanningsverdeler beschadigd. Het Hoofd Energiedistributiebedrijf heeft hierop besloten dat er niet meer geschakeld mag worden als de laagspanningsverdeler onder spanning staat. De vervanging van alle trafo- en schakelstations op de steigers is in voorbereiding.

De aansluitingen voor de walspanning op de grote steigers zijn in 2014 voorzien van een nieuw type koppelingen (Powerlock in plaats van Morelisse). Hierdoor is de elektrische energielevering aan de schepen betrouwbaarder en veiliger geworden.

Marinierskapel

Commandant: tot 1 februari 2014 ltz2oc M.A.L. Kalf, vanaf 1 februari 2014 kaptmarns A.J. Doosjen, Dirigent: ltzmarkap1 P.B. Kleine Schaars

Begin januari vond op paleis Noordeinde de ceremoniële dienst ter overhandiging van Geloofsbrieven plaats en kregen de ministers van Finland en Indonesië een serenade op Het Plein in Den Haag bij hun bezoek aan de Nederlandse Minister van Defensie. Concerten in Sneek (solist sergeant trompettist J. Schippers), Hoorn (samen met de Dutch Swing College Band) en het jaarlijkse concert voor het Marine Sanatorium Fonds (MSF) in Den Helder werden goed ontvangen.

Op 17 januari bracht de Commandant Militaire Muziek, luitenant-kolonel W. Soldaat, een werkbezoek en gaf hij een toelichting op de nieuwe organisatiestructuur van het Impresariaat Militaire Muziek Krijgsmacht. De Marinierskapel zelf kreeg per februari een nieuwe commandant, kaptmarns J. Doosjen, ter vervanging van ltz2oc M. A. L. Kalf. Onder leiding van externe vakspecialisten werden in februari de verschillende instrumentale secties voorbereid op een cd-opname met muziek van de Amerikaanse componist Sammy Nestico. Deze werd van 24-28 februari o.l.v. chef-dirigent majoor Kleine Schaars opgenomen in studio's in Amsterdam en Hilversum en verscheen in het najaar op Super Audio cd-kwaliteit. Als logisch gevolg op een jarenlange samenwerking werd ook met de Dutch Swing College Band een cd gemaakt: *When the Swing Marches On*. Samen

met gastdirigent Arjan Tien werd in het Muziekcentrum het lied 'Koning van Oranje' (met videoclip) opgenomen. De opbrengst hiervan is bestemd voor het Oranjefonds.

Voor ruim 3300 kinderen werden in de Rotterdamse Doelen interactieve schoolconcerten gegeven, gepresenteerd door musicalster Kim-Lian van der Meij. Andere presentaties in deze periode waren het jaarlijkse concert voor het KIM in Den Helder (solist sergeant trombonist F. Kramer) en een speciale middag voor de Stichting Vrienden van de Marinierskapel en de International Military Music Society in de sporthal op de Van Ghentkazerne. Ceremoniële diensten, uitgevoerd samen met de Tamboers & Pijpers van het Korps Mariniers, waren het binnenspelen van de FINEX, de doop van het JSS *Karel Doorman* in Vlissingen, de commando-overdracht van Zr.Ms. *Johan de Witt* in Den Helder, het aanbieden van de Geloofsbrieven en de doop door koningin Maxima van een nieuwe KNRM-boot in IJmuiden. Ter gelegenheid van de eerste Koningsdag werd op 25 april in Den Helder een uitgebreide Marinetafte gehouden, een week later gevolgd door de 'Assautmars'. Traditioneel vond op 4 mei 's morgens de omlijsting van de Dodenherdenking in Den Helder plaats; 's avonds gebeurde dit in Rotterdam – voor de eerste keer op de locatie Plein 1940.

Marinierskapel en Tamboers & Pijpers op het JSS Karel Doorman in Rotterdam tijdens de Wereld Havendagen.

In verband met een eventueel vertrek uit de huidige repetitieruimte, waarin de Marinierskapel al sinds 2001 naar tevredenheid verblijft, wordt gekeken naar een geschikt alternatief. Om die reden werden op verschillende momenten in het jaar repetities, orkestopstellingen en (Arbo-)geluidsmetingen uitgevoerd in het grote Luxortheater te Rotterdam. Hieruit kwam naar voren dat er in ieder geval een akoestische aanpassing aan de zaal nodig is om hem geschikt te maken voor dagelijks repetities.

Begin mei musiceerde de kapel onder leiding van voormalig chef-dirigent, overste P. Jansen, in Breda en Naarden (solist adjutant klarinettist F. Klesman). Ook werd geconcentreerd in Deventer en Tholen. Een afwijkende presentatie vond plaats in het voetbalstadion de Amsterdam ArenA: op 17 mei werden daar, voorafgaand aan de oefeninterland Nederland-Ecuador, de volksliederen live op televisie gespeeld. In deze periode waren er herdenkingen voor het CZSK en op de Amerikaanse begraafplaats in Margraten.

Op uitnodiging van de Engelse collega's vertrok de gehele Marinierskapel en Tamboers & Pijpers naar Portsmouth om deel te nemen aan de muzikale viering van 350 jaar Royal Marines. Samen met de Amerikaanse band The Division's Own uit Camp Lejeune werd een unieke tri-marine *Beating Retreat* voorbereid om uit te voeren op de 'Horse Guards Parade' in Londen op 3 en 4 juni. Dit is een prestigieus openluchtevenement, enigszins vergelijkbaar met een taptoe, vol traditioneel Brits ceremonieel. De presentatie werd afgenomen door de Captain General Royal Marines, prins Philip, Duke of Edinburgh, in aanwezigheid van de drie commandanten van de Marinierskorpsen. Als uitzonderlijke eregast aanschouwde ook Queen Elizabeth het geheel.

In juni en juli vonden concerten plaats voor het Gemini Ziekenhuis (Den Helder), Amstelveen, Terneuzen, Oudewater, Zoetermeer en Den Bosch. Daarnaast werd de beëdiging op het KIM begeleid en waren er presentaties op de Rotterdamse Veteranendag op de Van Ghentkazerne en bij de commando-overdracht van de Groepsoudste op de Van Braam Houckgeestkazerne in Doorn. Op de Nederlandse Veteranendag speelde een afvaardiging van het orkest voor de genodigden in de Ridderzaal en volgde een defilé door Den Haag. Helaas konden de begin juli geplande optredens op *Sail Harlingen* en *Sail Den Helder* geen (volledige) doorgang vinden in verband met het slechte weer.

Vlak voor het zomerverlof werd de feestelijke muzikale inhuldiging van de Nijmeegse Vierdaagse afgelast vanwege de vliegcrash met het toestel MH17. Wel werd op 18 juli Ridder Militaire Willems-Orde A. Hoeben met militaire eer in Stramproy begraven. Het Koperkwintet speelde in de kerk, en vervolgens trok de rouwstoet, voorafgegaan door de Tamboers & Pijpers en de Marinierskapel, (onder tropische temperaturen) naar de begraafplaats.

Eind augustus volgden eerst een erewacht op Het Plein (voor de Commandant der Strijdkrachten van Duitsland) en een lunchconcert voor het WTC in Rotterdam. Hierna nam de volledige bemanning deel aan een tweedaagse cursus *APK Team-rol*. Op de Wereldhavendagen in Rotterdam werd het JSS *Karel Doorman* overgedragen aan Defensie. Aan boord, op het helikopterdek, werd voor de genodigden een volledige taptoe uitgevoerd en werden lunchconcerten gegeven. Tijdens het avondprogramma werd meegewaren met Zr.Ms. *Zeeland* en volgde voor vele duizenden mensen langs de kade een muzikale show met o.a. zangeres Anita Meyer. Na Prinsjesdag en de installatiedienst van adelborsten volgde de uitvoeringen op de Nationale Taptoe in het Ahoy in Rotterdam, waarbij ook een Caribisch item gekleed in Toetoeop werd gespeeld.

In Den Helder werd de commando-overdracht C-ZSK muzikaal begeleid. Hierna volgden vanaf 1 oktober een erewacht Geloofsbriefen, een dienst ter herdenking van Leidens Ontzet en concerten in Hoorn, Doetinchem, Sneek (met DSCB), Haarlem (met soliste Ellen ten Damme) en Breda (met DSCB).

Op 12 november kreeg het Korpsconcert ter gelegenheid van het 349-jarig bestaan van het Korps Mariniers als motto 'Rotterdam, bedankt!' mee. Bij deze gelegenheid waren – naast de gastheer, brigadegeneraal der mariniers mr R.G. Oppelaar – onder meer aanwezig luitenant-generaal der mariniers R. Verkerk, vice-admiraal M.J.M. Borsboom en de burgemeester van Rotterdam A. Aboutaleb.

Met een gastbijdrage van de director Royal Marines luitenant-kolonel N. Grace werd aandacht besteed aan het 350-jarig Britse jubileum, en ook het eigen saxofoonkwartet trad op. Na de pauze volgden onder meer optredens van Anita Meyer en Lee Towers, en werd op smaakvolle wijze het behoud van de Van Ghentkazerne voor het Korps Mariniers verklankt.

In november stonden verder nog een erewacht Geloofsbriefen en een concert in het Muziekgebouw aan 't IJ in Amsterdam op het programma, op een groot festival ter gelegenheid van '200 jaar Adolph Sax'. De kapel begeleidde hierbij een keur aan internationale solisten onder leiding van dhr. Norbert Nozy (voormalig chef-dirigent van het Groot Harmonieorkest van de Belgische Gidsen).

Op 26 november bracht C-ZSK luitenant-generaal der mariniers R. Verkerk met zijn staf een werkbezoek aan het repetitielokaal van de Marinierskapel, waarbij ruimte was om muziek ten gehore te brengen en vragen te stellen.

Een heel ander evenement vond plaats op 2 december in Den Helder: daar werd aan boord van Zr.Ms. *De Zeven Provinciën* de nieuwe musical *Dorus* gepresenteerd aan de nati-

Marinierskapel in concert in de Rotterdamse Doelen, 12 november 2014.

onale pers. Bij vrieskou speelde de kapel o.a. het overbekende liedje 'Zorrug dat je er bijkomt'.

Dit jaar heeft het orkest zijn steeds groter wordende achterban uitgebreid voorzien van informatie en actueel foto- en filmmateriaal via www.facebook.com/marinierskapel. Het jaarlijkse Prinses van Oranje-concert in Den Haag ter gelegenheid van de verjaardag van prinses Amalia (gastdirigent Theo Wolters) en de herdenking op het Oostplein in Rotterdam op de Korpsverjaardag waren de laatste collectieve uitvoeringen voor 2014. De kerstviering in Den Helder werd begeleid door het Koperkwintet van de Marinierskapel.

Marinemuseum (na 1 november 2014 onderdeel van Stichting Defensiemusea)

Directeur: kltzsd drs. H. de Bles

Sinds 2006 hebben een projectorganisatie en vijf defensiemusea (Leger- en Militaire Luchtvaartmuseum, Marinemuseum, Mariniersmuseum en het Marechausseemuseum) intensief gewerkt aan de herinrichting van het *Museaal Bestel Defensie*. Met de oprichting van de Stichting Defensiemusea (SDM) in juni 2014 werd een belangrijke mijlpaal in het herinrichtingstraject bereikt.

Op 1 november trad de heer P. van Vlijmen aan als algemeen directeur van de SDM. Per dezelfde datum werden defensiemedewerkers werkzaam bij het Marinemuseum, Mariërmuseum en voormalige Militaire Luchtvaartmuseum gedetacheerd bij de SDM. Per 1 april 2015 zullen zij bijna allemaal een vast dienstverband bij de SDM krijgen. Hoewel de verzelfstandigingsovereenkomst tussen de SDM enerzijds en de staat en betrokken stichtingen anderzijds pas in 2015 ondertekend zal worden, zijn de musea KM per 1 november 2014 feitelijk opgehouden te bestaan als productgroepen van het Commando Zeestrijdkrachten. De musea gaan verder als vestigingen van de SDM, nevensgeschikt aan het Marechauseemuseum en het Nationaal Militair Museum (NMM).

Het Marinemuseum in Den Helder was vertegenwoordigd in de stuurgroep, het directeurenoverleg en verschillende werkgroepen van genoemde projectorganisatie. In juni trad de directeur toe tot het managementteam SDM i.o. Twee medewerkers waren actief in de tijdelijke medezeggenschapscommissie en in de tijdelijke ondernemingsraad i.o. De transitiedatum werd enkele malen uitgesteld, maar door alle zeilen bij te zetten, lukte het de SDM op 1 november operationeel te krijgen.

Op 8 januari onthulden de heer B. Buchner, directeur van het Maritiem Research Instituut Nederland (MARIN), en C-ZSK vadm M.J.M. Borsboom, een replica van de zogenaamde 'Manginschroef' – een ontwerp uit ca. 1850 – in het museum. De replica was

Directeur van het Maritime Research Institute Netherlands (MARIN) te Wageningen, dhr. B. Buchner, schenkt een replica van een Manginschroef op ware grootte, aan de Koninklijke Marine ter gelegenheid van de viering in 2013 van Koninklijke Marine 525 jaar innovatief. Op de foto zijn de directeur MARIN en vadm M.J.M. Borsboom te zien. Den Helder, 8 januari 2014.

aangeboden door MARIN ter gelegenheid van de viering in 2013 van ‘Koninklijke Marine 525 jaar Innovatief’ en opgenomen in een speciaal voor dit icoon van marine-innovatie ontworpen publiekspresentatie.

Onverwacht veel aandacht van de landelijke media kreeg het museum omdat het een stemlokaal inrichtte in de onderzeeboot *Tonijn* tijdens de gemeenteraadsverkiezingen op 19 maart. De toeloop was zo groot dat werd besloten ook tijdens de verkiezingen voor het Europese Parlement op 22 mei kiezers in de gelegenheid te stellen hun stem aan boord van de museumonderzeeboot uit te brengen.

In het kader van de viering ‘200 jaar Koninkrijk’ werd aan boord van museumschip *Schorpioen* een tentoonstelling ingericht – *Oranje en de Vloot* – over de bijzondere band die leden van het Koninklijk Huis altijd hebben gehad met de Koninklijke Marine. Wegens een noodzakelijke onderhoudsbeurt lag de *Schorpioen* in september en oktober ruim drie weken in droogdok 2 op de Oude Rijkswerf in Den Helder en was het gedurende die periode niet toegankelijk voor bezoekers. Desalniettemin genoten velen van het fraaie beeld van het historische ramschip in een monumentaal dok.

Het Marinemuseum werd door ‘Het Land van ANWB’ voor de vierde achtereenvolgende keer genomineerd als ‘Leukste uitje van Noord-Holland’. Op grond van de beoordelingen van bezoekers van de vrijetijdswaarschuwing *Tripadvisor* kreeg het museum het certificaat ‘uitmuntend’ toegekend. De in 2013 gelanceerde Duitstalige audiotour werd uitgebreid met een Engelstalige versie.

Het museum deed vanzelfsprekend mee aan landelijke evenementen, zoals het Museumweekend, de Museummaandag, de Kinderboekenweek, de Kennismaand, de Open Monumentendag en de Maand van de Geschiedenis.

De Helderse Visserijdagen op 16 en 17 augustus trokken maar liefst 3500 bezoekers. Hierdoor werd augustus 2014 met 21.499 bezoekers de drukst bezochte maand in de museumgeschiedenis. Het Marinemuseum speelde voor het eerst een rol in de Helderse Naturalisatiedag. Bijzonder was de ontvangst van het Oegandese kinderkoor *Watoto*, dat bestaat uit weeskinderen die met hun optredens hulpverleningsprojecten ondersteunen. Het promotieteam werd breed ingezet, variërend van de Wereldhavendagen tot Willemsoord Werfgoed (een evenement die het 40-jarig jubileum van de Landelijke Vereniging tot Behoud van het Historisch Bedrijfsvaartuig (LVBHB) vierde). Ook op de Helderse Juttersmarkt en bij tal van andere publieksevenementen in de regio bracht het promotieteam het museum onder de aandacht.

In de eigen restauratieateliers werden tal van kleinschalige restauraties uitgevoerd en werd gebouwd aan een replicasloep om aan boord van de *Abraham Crijnsen* te plaatsen.

Op 1 en 2 oktober voerde een team van de Erfgoedinspectie een zogenaamde ‘inspectie op locatie’ uit. Dit bezoek maakte deel uit van het periodieke onderzoek naar het beheer van rijkscollecties door musea.

De collectie werd uitgebreid met diverse aanwinsten; ook werden er objecten in bruikleen gegeven. Na het overlijden van mevrouw De Ruyter de Wildt, een nazaat van de zeeheld Michiel de Ruyter, werd via haar familie een unieke collectie De Ruyter-memorabilia aan het Marinemuseum gelegateerd. Ter herinnering aan het bezoek van Koning Willem-Alexander aan de viering van ‘Marine 525’ kocht het museum een bronzen koningsbeeld aan van de hand van Menno Veenendaal. Het beeld werd op 23 september onthuld in de hal van de Admiraliteit. Op 14 oktober werden vier scheepsonderdelen van in de Tweede Wereldoorlog tot zinken gebrachte schepen (Hr.Ms. *KXVI* en Hr.Ms. *De Ruyter*) overgedragen aan het Marinemuseum. Dankzij diplomatieke inspanningen werd voorkomen dat deze voorwerpen (met grote emotionele waarde voor nabestaanden) geveild werden. Tijdens de kunstbeurs PAN in november kocht het museum een zogenaamd ‘kielhaalharnas’ aan. In het kader van de reizende tentoonstelling over de kunstschat van koning Willem II werd het olieverfschilderij *De dodelijke verwonding van admiraal M.A. de Ruyter in 1676* door de negentiende-eeuwse schilder Adrianus Wulffaert achtereenvolgens in bruikleen gegeven aan het Dordrechts Museum, de Hermitage in Sint Petersburg en Villa Vauban – Musée d’Art de Ville de Luxembourg.

Ter completering van de reeks publicaties over de museumschepen schreven de heren D. Vries en J. Klootwijk het boek *Zr.Ms. Schorpioen. Van ramschip tot museumschip*. Op 17 december namen de vlagofficier Technische Dienst schout-bij-nacht (td) dr.ir. A.J. de Waard en mevrouw W. van Son-Florisse (de journaliste die het schip in 1982 van de sloop redde) aan boord van de *Schorpioen* de eerste exemplaren daarvan in ontvangst. Het museum ontving dit jaar 90.573 bezoekers.

Mariniersmuseum

Directeur: M.F. Groen, vanaf 1 november 2014 H. Sonnemans

Voor het Mariniersmuseum stond 2014 in het teken van een ontvlechting van de Koninklijke Marine. Vanaf 1 november 2014 verliet het Mariniersmuseum het CZSK, om verder te gaan als één van de vier vestigingen van de Stichting Defensiemusea – vanaf voorjaar 2015 Koninklijke Stichting Defensiemusea (KSD) geheten. De heer P. van Vlijmen trad op die datum aan als algemeen directeur van de KSD, terwijl Hans Sonnemans vestigingsdirecteur werd van het Mariniersmuseum, als opvolger van mevrouw M. Groen.

Opleidingsvaartuigen

Marine Opleidingsvaartuig Van Kinsbergen

Kapitein civiele bemanning : ing. M. de Wijn

Commandant militaire bemanning: ltzzoc B. Kaal, vanaf 1 augustus ltzzoc R. Kempenaar

In 2014 is het marine-opleidingsvaartuig (MOV) *Van Kinsbergen* veelvuldig (29 weken) ingezet voor het verrichten van opleidingstaken voor het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM), de Defensie Vaarschool (DVS) en het Maritiem Instituut Willem Barentsz.

Vanwege het zeer intensieve vaarprogramma voer de *Van Kinsbergen* met een dubbele bemanning. Zowel de burgerbemanning als de militaire bemanning bestond uit vijf personen die compleet uitwisselbaar waren. Behalve voor het uitvoeren van werkzaamheden aan boord werd een deel van de bemanning – als instructeurs – mede ingezet om op het KIM les te geven in de *Ship Handling Simulator*.

De *Van Kinsbergen* heeft, verspreid over het jaar, 23 weken voor het KIM gevaren, waarbij het schip zich vooral in de Oostzee bevond. Dit gebied is uitermate geschikt om adelborsten de beginselen van de navigatie op zee bij te brengen vanwege de vele mogelijkheden aldaar om navigatorisch interessante en uitdagende trajecten te volgen. Ook de drukke scheepvaart en het feit dat de wind er minder vrij spel heeft dan op de Noordzee maken het tot een ideaal oefengebied. Zo is er veelvuldig geoefend in de Kleine Belt, Agerso en Omo sund, Grote Belt, Flensburgerfôrde en de aanloop naar Svendborg.

Tijdens deze navigatieoefeningen moesten de adelborsten laten zien dat zij over de benodigde theoretische en praktische kennis beschikten. Praktische middelen, zoals kaartpassen, radarnavigatie alsook (W)ECDIS varen, kwamen aan bod. Van de adelborsten wordt verwacht dat ze goed in staat zijn op veilige wijze reisvoorbereiding uit te voeren en – met een team – onder tijdsdruk goed doordachte beslissingen kunnen nemen. De nadruk verschoof hierin van technische vaardigheden, tijdens de eerste en tweede reis van de adelborsten, naar niet-technische (*soft skill*) vaardigheden tijdens de derde en vierde reis. Hierbij werd vooral gewerkt met de ‘zeven skills’, zoals de CRM-tool.

De aanwezigheid van de *Van Kinsbergen* in de Oostzee is niet onopgemerkt gebleven bij de Deense autoriteiten. Zo werd er gemiddeld vier keer per jaar een beroep op het schip gedaan door de Deense kustwacht. Ook oefende de Deense kustwacht met een redding-

De bemanning van de *Van Kinsbergen* is naast haar reguliere werkzaamheden ook inzetbaar als instructeur op de nieuwe brugsimulator van het KIM. Den Helder, 19 februari 2014.

helikopter het hijsen van materieel en personeel en deed deze tevens oefeningen met het Deense opleidingsvaartuig. Het MOV *Van Kinsbergen* heeft in 2014 meermalen succesvol steun verleend aan schepen in nood en is ingezet bij reddingsacties.

Naast de inzet in de Oostzee voor het KIM, werd de *Van Kinsbergen* zes weken lang ingezet voor de DVS ten behoeve van de NAVO-specialisatie, de Zeewachtstandaard K (ZWST-K)-opleiding en de navigatiemodule. Tijdens deze reizen voer de *Van Kinsbergen* voornamelijk op de rede van Den Helder, Texelstroom richting Harlingen en Terschelling, en op de Noordzee langs de Nederlandse kust.

De *Van Kinsbergen* is ook ingezet voor het opleiden van studenten van het Maritiem Instituut Willem Barentsz (MIWB). Het ging hierbij voornamelijk om manoeuvreer- en een brandbestrijdingstrainingen, waarbij het schip dienstdeed als platform. Tussen het KIM en MIWB bestaat een convenant waarbij docenten van het MIWB lesgeven op het KIM, met als tegenprestatie dat het MIWB het platform van de Marine mag gebruiken.

Zr.Ms. Urania

Commandant: ltz1 H. P. A. Dekkers

Voor het eerst sinds haar ingebruikneming heeft Zr.Ms. *Urania* haar winteronderhoud ondergaan op een commerciële werf (Balk Shipyard op Urk). Eind februari is het vervolgens teruggekeerd naar Den Helder en gereedgemaakt voor het vaarseizoen, dat liep van eind maart tot eind oktober.

Gedurende het vaarseizoen heeft het schip achtereenvolgens deelgenomen aan de 'Race of the Classics', was het aanwezig bij de viering '200 jaar Noorse Marine' in Bergen en bij 'Oostende voor Anker', en heeft het deelgenomen aan de 'STI Tall Ships Race' vanuit Harlingen via Fredrikstad (Noorwegen) en Bergen naar Esbjerg (Denemarken), de 'STI Tall Ships Race' van Falmouth naar London en de 'Race of the Classics voor Young Professionals'. Ook heeft het schip een erbetoon gegeven aan Koning Willem-Alexander tijdens de opening van de nieuwe sluis te Stavoren. Tevens heeft Zr.Ms. *Urania* in het voor- en naseizoen gedurende zes weken VIP-dagtochten gevaren voor zowel militaire en burger *stakeholders*.

Daarbuiten waren er nog enkele andere specifieke *events* die het vermelden waard zijn. Ten eerste heeft Zr.Ms. *Urania* in april de herdenking van de 'Engelandavaarders-over-

[Formatievaren met Zr.Ms. Urania tijdens de 'Race of the Classics' , 15 oktober 2014.](#)

tocht' aan boord van de *Yvette II* begeleid van Hellevoetsluis naar Ramsgate (Groot-Britannië). De *Yvette II* is een replica van de originele *Yvette* – een vijf meter lange houten zeilsloep die plaats biedt aan vijf personen. Ten tweede was het schip in juni aanwezig bij de binnenkomst van de deelnemers aan de 'Clipper Round the World Race' te Derry-Londonderry en is aldaar een grote receptie aan boord gegeven namens Nederlandse militaire en burger vips omdat de deelnemers aan deze race vervolgens naar Den Helder zijn gevaren. Ten derde heeft Zr.Ms. *Urania* in augustus, met onder andere de *Chef de Post* van de Nederlandse Ambassade te London, een bezoek gebracht aan de prestigieuze 'Royal Yacht Squadron' te Cowes (Isle of Wight, Groot-Britannië). Dit bezoek werd omlijst door meerdere (in) formele activiteiten. Ten vierde heeft het schip gevaren met Engelse, Duitse en Belgische adelborsten die telkens een week meevoeren aan boord. Als laatste noemenswaardige bijzonderheid mag worden vermeld dat er op initiatief en onder leiding van de bemanning van Zr.Ms. *Urania* tijdens zowel de 'Race of the Classics' als de beide 'STI Tall Ships Races' in formatie is gevaren. Dit initiatief is door de vele internationale burger en militaire deelnemers zeer positief ontvangen en heeft ook in de (sociale) media veel positieve aandacht ontvangen.

Adelborsten voeren een zeilwissel uit op Zr.Ms. *Urania* tijdens de 'STI Tall Ships Race', die start in Bergen (Noorwegen) en eindigt in Esbjerg (Denemarken). Noorwegen, 27 juli 2014.

In november is het schip overgevoerd naar Scheepswerf van der Hoeven te Drimmelen voor het geplande winteronderhoud. Dit onderhoud maakt deel uit van een vierjarig contract voor benoemd en incidenteel onderhoud. Zr.Ms. *Urania* is het eerste schip van de Koninklijke Marine dat binnen een dergelijk traject wordt onderhouden.

COMMANDEMENT DER ZEEMACHT IN HET CARIBISCH GEBIED

Commandant der Zeemacht in het Caribisch
Gebied, Directeur Kustwacht voor
het Koninkrijk der Nederlanden in het
Caribisch gebied en Commander
Task Group 4.4

: briggenmarns D.A. Swijgman,
vanaf 26 juni 2014 cdr H.R. Lodder

Plaatsvervangend commandant CZMCARIB
Plaatsvervangend directeur KWCARIB
Hoofd Maritiem Hoofdkwartier Carib

: ktz W.L. van Zanten
: drs. J.J.M. Schreuder
: kltz R. van Twuijver EMSD,
vanaf 16 juli 2014
kltz R.O.P. Pulles EMSD

Hoofd Afdeling Materiële Instandhouding
Plaatsvervangend directeur KWCARIB
Directie controller CZMCARIB

: kltz (td) ing. A. Schaap Msc.
: drs. J.J.M. Schreuder
: kltz (ld) drs. J.P. van Roon

Missiestatement CZMCARIB

Het missiestatement van het CZMCARIB behelst: het gereedhouden van de inzet en inzetten van maritiem expeditionaire eenheden in het Caribisch gebied ten behoeve van territoriale verdediging, handhaving van de (inter)nationale rechtsorde en stabiliteit,

Ceremoniële binnenkomst van Zr.Ms. *Holland* in de haven van Willemstad. Het Ocean-going Patrol Vessel (OPV) vaart de Annabaai binnen. Curaçao, 25 augustus 2014.

plus ondersteuning van civiele autoriteiten, waaronder de Kustwacht voor het Koninkrijk der Nederlanden in het Caribisch Gebied.

Algemeen

Op 8.000 km van Nederland is de marine volop in beweging. Op verscheidende gebieden was 2014 voor het CZMCARIB een intensief jaar. Het commandement diende onder meer als platform voor (maritieme) oefeningen en kwam in actie tegen illegale praktijken op zee. Bovendien werd er, zoals elk jaar, een beroep gedaan op personeel en materieel in het kader van de harde en zachte militaire bijstand. Bijzonder was het geven van bijstand aan de *combat trackers* van het Korps Mariniers bij de ontsnapping van twee getetineerden uit de gevangenis van Curaçao.

Trainen en ondersteunen

Het afgelopen jaar hebben er diverse oefeningen en trainingen in het Caribisch gebied plaatsgevonden, niet alleen om de inzetgereedheid van de eigen eenheden op peil te houden, maar ook voor het trainen van CZSK-, CLSK- en CLAS-eenheden of partners in de regio. Naast de eigen trainingen ondersteunde het CZMCARIB enkele belangrijke internationale en CZSK-brede oefeningen, waarmee het bewees een cruciale rol in het Caribisch gebied te vervullen. Een opvallende oefening betrof de integratie-oefening met Amerikaanse militairen nabij Aruba.

De strijd tegen drugs

Naast de externe verdediging van zes eilanden van het Koninkrijk der Nederlanden in het Caribisch gebied, vervult Defensie in het Caribisch gebied een belangrijke rol wat

Een US Coast Guard helikopter landt op Zr.Ms. Zeeland.

betreft de handhaving van de internationale rechtsorde. Hierbij moet – door de ligging van de eilanden – vooral gedacht worden aan de bestrijding van internationale drugs-handel op zee. Zo is de marine in het Caribisch gebied nauw geïntegreerd in de internationale drugsbestrijdingsorganisatie ‘Joint Interagency Task Force South’ te Key West. De Commandant der Zeemacht in het Caribisch Gebied is dan ook commandant van de Taskgroep 4.4, één van de taakgroepen van deze organisatie. Het CZMCARIB is een ‘24/7 organisatie’, want het Operatiecentrum van het Maritiem Hoofdkwartier Carib is 24 uur per dag, 365 dagen per jaar bezet. Dit levert elk jaar operationele successen op – ook in 2014 toen om en nabij de 4.000 kg aan contrabande van de markt werd gehaald.

Commando-overdracht

Medio 2014 heeft brigadegeneraal der mariniers D.A. Swijgman het commando over het CZMCARIB overgedragen aan commandeur H.R. Lodder. Bij deze overdracht was de nieuwe C-ZSK, luitenant-generaal der mariniers R. Verkerk, aanwezig. Ook de directeur van de United States Coast Guard, *rear-admiral* S. Mehling, was getuige van de overdracht. Hij decoreerde Swijgman tijdens de ceremonie met de *legion of merit* – een hoge Amerikaanse onderscheiding – voor zijn inzet en leiderschap van de afgelopen jaren.

Naast de nieuwe C-ZSK R. Verkerk bracht ook de scheidend C-ZSK vadm M.J.M. Borsboom een bezoek aan het Caribische Gebied, en daarnaast werden er bezoeken aan de militairen gebracht door de Minister van Defensie J.A. Hennis-Plasschaert, de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties R. H. A. Plasterk, en Secretaris-Generaal E. S. M. Akerboom.

Maritiem Hoofdkwartier Carib (MHKC)

Hoofd: kltz R. van Twuijver EMSD, vanaf juli 2014 kltz R.O.P. Pulles EMSD

In 2014 zijn, door corrosie- en slijtageproblemen aan de NH-90-helikopters, stationschepen zonder boordhelikopter naar het Caribisch gebied gevaren. Het MHKC is zodoende een samenwerkingsverband aangegaan met het U.S. Coast Guard Helicopter Interdiction Tactical Squadron (USCG HITRON). Zij hebben voor de drie patrouilleschepen een helikopter heeft geleverd die tijdens de counterdrugsoperaties aan boord stond.

Om te voldoen aan de vlieguurbepalingen uit het convenant met de Kustwacht is tevens een Cougar-helikopter van het Commando Luchtmacht op Curaçao gestationeerd. Deze helikopter had primaire als taak om te voldoen aan de 290 vliegreizen ten bate van de KWCARIB. Daarnaast is de helikopter door het CZMCARIB ingezet voor uiteenlopende taken.

De bemanning van Zr.Ms. *Zeeland* tijdens de voorbereidingen voor inzet in het Caribisch gebied. Den Helder, 9 januari 2014.

Stationsschepen

In 2014 zijn drie schepen als Stationsschip Caribisch Gebied (SSCG) onder bevel gesteld van het CZMCARIB. Het *Oceangoing Patrol Vessel (OPV) Zr.Ms. Zeeland* is op 4 februari onder *operational control* van het CZMCARIB gekomen en heeft allereerst een havenbezoek gebracht aan Key West, Florida. Hier is een helikopter van de Amerikaanse kustwacht geëmbarkeerd, waarmee voor het eerst een stationsschip een organieke USCG-helikopter aan boord had voor het uitvoeren van counter-drugsoperaties. Half mei werd het schip opgevolgd door Zr.Ms. *Groningen* dat voor de eerste maal het Caribisch gebied aandede. Eind augustus is het afgelost door Zr.Ms. *Holland*.

Counterdrugs

Alle drie de stationsschepen hebben zowel voor de Kustwacht Caribisch Gebied als voor de Commander Task Group 4.4 (CTG 4.4) gepatrouilleerd en daarbij diverse successen geboekt. Ook zijn samen met (onder *Tactical control*-bevelvoering van CTG 4.4 gestelde) buitenlandse eenheden een aantal onderscheppingen van contrabande gedaan. Op internationaal niveau is hiervoor samengewerkt met diverse landen, waaronder de Verenigde Staten, Frankrijk, Colombia, het Verenigd Koninkrijk en de Dominicaanse Republiek. In totaal is bijna 4.000 kg contrabande van de markt

gehaald. De spectaculairste onderschepping was die van 300 kg cocaïne tijdens een actie van Zr.Ms. *Groningen* in samenwerking met FRISC-vaartuigen, het 'U.S. Coast Guard Helicopter Interdiction Tactical Squadron' (HITRON) en een Maritime Patrol Aircraft (MPA) uit de VS. Daarnaast werd op 3 november 160 kg cocaïne onderschept door Zr.Ms. *Holland* en op 23 november 216 kg door HMS *Argyll*.

Orkaannoodhulp

Tijdens de jaarlijks terugkerende *Hurricane Relief Exercise* (HUREX) op de Bovenwindse Eilanden heeft de CZMCARIB-organisatie getoond dat ze klaar is om noodhulp te verlenen, mocht dat noodzakelijk zijn. Tijdens de oefening in juni, aan het begin van het orkaanseizoen, is intensief samengewerkt met de lokale hulporganisaties en zijn de banden voor verdere samenwerking in de toekomst verstevigd.

Het marinedetachement op Sint Maarten heeft noodhulp verleend na de passage van de orkaan Gonzalo op 13 oktober. Het detachement heeft hierbij geholpen door omgevalen bomen te verwijderen en enkele toeristen in veiligheid te brengen.

Militaire bijstand

Het CZMCARIB kreeg in 2014 te maken met een toename in het aantal verzoeken om zachte en harde militaire bijstand en heeft deze bijstand geleverd aan de autoriteiten van de landen en eilanden van het Koninkrijk. Een overzicht:

- In het voorjaar is de douane op Curaçao ondersteund met duikers voor het inspecteren van de onderwaterdelen van binnenkomende schepen.
- Op Curaçao en op Aruba zijn, na ontsnappingen uit gevangenissen, militaire *trackers* ingezet om voor de lokale politie naar sporen te zoeken.
- Op Bonaire is geassisteerd bij de zoektocht naar bewijsmateriaal in een moordonderzoek.
- Door verschillende teams uit Nederland is zowel aan het begin van het jaar als in de tweede helft van 2014 militaire bijstand verleend in het kader van criminaliteitsbestrijdingsprogramma's. Dit betrof *Raventeams* (onbemande vliegtuigen), een analysteam van ASIC (All Source Intelligence Cell, een inlichtingendienst van de Koninklijke Landmacht) en geleiders van speurhonden getraind op het vinden van explosieven.
- Op Sint Maarten heeft het detachement, na de orkaan Gonzalo, kleine storingen verholpen en harde militaire bijstand verleend aan de penitentiaire inrichting bij het verplaatsen van gedetineerden.
- In december heeft een team van de Maritieme Explosieven Opruimingsdienst Compagnie (MAREODCIE) uit Nederland nabij Aruba een negental vliegtuigbommen buiten het bereik van menselijke invloeden gebracht. Deze vliegtuigbommen zijn hier tijdens de Tweede Wereldoorlog door Amerikaanse vliegtuigen gedropt.
- Vanaf de kerstdagen hebben militairen van de Landmachtcompagnie de gevangenis op Curaçao bewaakt om te voorkomen dat er gedetineerden zouden uitbreken.

Een noodhulpoefening met behulp van Zr.Ms. *Holland* op Aruba, 23 augustus 2014

Landmachtcompagnie in de West

De rotaties van de Landmachtcompagnie in de West (CidW) werkten een afwisselend en uitdagend oefenprogramma af. De drie rotaties werden verzorgd door het '17 Pantserinfanteriebataljon Garderegiment Fuseliers Prinses Irene' en '42 Pantserinfanteriebataljon Limburgse Jagers' uit Oirschot.

Tijdens de gezamenlijke oefeningen van de mariniereseenheden zijn veel ervaringen uitgewisseld. Ook heeft de CidW, met name op Curaçao en Bonaire, gewerkt aan een verbetering van de samenwerking met de lokale hulpdiensten. Hiertoe werden rotatie-oefeningen uitgevoerd op alle Benedenwindse Eilanden. Eind december vond de eerste rotatie van het volgende jaar (CidW 17) alweer haar weg naar Curaçao.

Bezoekende eenheden

Gedurende 2014 zijn verscheidene eenheden naar Curaçao gekomen om daar hun trainingen te houden. De meeste van deze oefeningen werden ondersteund door het CZMCARIB. Het Instituut Defensie Relatieziekenhuizen heeft tweemaal de eindoefening *Daktari* op Curaçao uitgevoerd, bestemd voor civiele medici die ingezet kunnen worden in uitzendgebieden. Andere bezoekende eenheden waren *snipers* en de Duik- en Demonteergroep. Ter referentie volgt hieronder een overzicht van de door het Operationeel Jaarplan aangestuurde (grotere) activiteiten:

Oefeningen/operaties	Datum	Betrokken
SSCG periode 1	04 feb. – 28 mei	Zr.Ms. <i>Zeeland</i>
SSCG periode 2	14 mei – 31 aug.	Zr.Ms. <i>Groningen</i>
SSCG periode 3	20 aug. – 07 dec.	Zr.Ms. <i>Holland</i>
MOUT-training	02 feb. – 16 feb.	32 RSqn
MARSOF-training	22 feb. – 09 mrt.	NLMARSOF Zr.Ms. <i>Dolfijn</i> Zr.Ms. <i>Pelikaan</i> FRISC section CUR
MARSOF-training	20 mrt. – 11 apr.	Zweedse MARSOF
USMC-duiktraining	02 mei – 25 mei	USMC 32 RSqn
<i>Jungle warfare-training</i> Belize	13 okt. – 23 nov.	FRISCTP
Carib Venture I Martillo Carib Venture II Martillo II Carib Venture III	28 feb. – 27 mrt. 26 mei – 05 jun. 10 jun. – 24 jul. 27 okt. – 21 nov. 22 nov. – 27 nov.	Zr.Ms. <i>Zeeland</i> Zr.Ms. <i>Groningen</i> Zr.Ms. <i>Groningen</i> Zr.Ms. <i>Holland</i> Zr.Ms. <i>Holland</i> Zr.Ms. <i>Pelikaan</i>
Hurex SSS	09 jun. – 22 jun.	32 RSqn incl. de Arubaanse Militie (ARUMIL), Marine-detachment Sint Maarten (SXM), Maritiem Hoofdkwartier Carib (MHKC) en de Curaçaose Militie (CURMIL)

Ceremoniële binnenkomst van Zr.Ms. *Holland* in de haven van Willemstad. Curaçao, 25 augustus 2014.

Diensten Centrum Internationale Ondersteuning Defensie (DCIOD)

De voorgenomen reorganisatie van de Internationale Ondersteuning Carib (RIO CARIB) was in 2014 nog niet voltooid. Daarom is deze werkorganisatie, die in 2013 is opgericht in verband met het uitblijven van de formele goedkeuring van de reorganisatie, gehandhaafd in 2014. In 2014 vond wel een uitbreiding op de werkorganisatie plaats door de invulling van de vacante functie van assistent clustermanager, ingaand op 1 maart 2014.

Net als in voorgaande jaren hebben, zowel in Nederland als op de eilanden in het Caribisch gebied, de gebruikelijke voorlichtingen plaatsgevonden aan de nieuwkomers op het Marine Etablissement in Amsterdam en de *repatters* op het eiland van plaatsing. Hiermee is ook in 2014 geborgd dat iedereen de gelegenheid heeft gekregen zich goed voor te bereiden op de nieuwe functie en woonomgeving, hetzij in het Caribisch gebied, hetzij in Nederland. Betrekkelijk nieuw is dat nieuwkomers ook individuele voorlichting op het huisadres in Nederland of op de Kromhoutkazerne in Utrecht kunnen krijgen.

Ondersteuningsvaartuig en stationsschepen

Zr.Ms. Pelikaan

Commandant: ltz 1 C. Dekker

Zr.Ms. *Pelikaan* startte het kalenderjaar 2014 met zes weken benoemd onderhoud (BO). Aansluitend vonden de varende beproevingen plaats, inclusief de jaarlijkse *Continuation Training (CT)* onder leiding van het Seatrain Command. Het operationeel programma begon vervolgens met een transport van de CLAS-compagnie naar Aruba, waarna Zr.Ms. *Pelikaan* de Netherlands Maritime Special Operations Forces ondersteunde met een *exit & re-entry*-oefening vanuit Zr.Ms. *Dolfijn*. Dit vond plaats in de kustwateren van Curaçao.

Medio maart stond de eerste transportweek van het jaar gepland, waarbij Zr.Ms. *Pelikaan* alle eilanden van Caribisch Nederland bezocht voor het transport van materiaal. Het bezoek aan Sint Maarten werd gecombineerd met een amfibische training van het detachement mariniers op het marinesteunpunt Pointe Blanche. In het weekend genoot de bemanning van een havenbezoek aan Philipsburg. In april werd de hechte samenwerking met het bootpeloton uitgediept met een integratietraining, waarbij Zr.Ms. *Pelikaan* het hardloopevenement de ‘Ronde van Aruba’ ondersteunde door vele Curaçaose collega’s transport te bieden. In mei diende het ondersteuningsschip als uitvalsbasis voor diverse maritieme oefeningen ten behoeve van het Amerikaanse 2nd Recon Batallion. Na het transport van de 15e Compagnie in de West (CidW) naar Bonaire, gebruikten de maritieme *snipers* Zr.Ms. *Pelikaan* als platform om hun vaardigheden op een doelschip op open zee te trainen.

De jaarlijkse HUREX-oefening, waarbij humanitaire noodhulp aan de Bovenwindse Eilanden wordt geboden na het passeren van een categorie-4/5-orkaan, vond dit jaar voor het eerst plaats vóór het zomerverlof. Aan boord van Zr.Ms. *Pelikaan* was tijdens de oefening ook een *salvage*-duikteam geëmbarkeerd dat bij diverse scenario’s werd ingezet. Na afloop van HUREX werd amfibisch getraind met de erop volgende rotatie van het detachement op Sint Maarten. Voor het verlof werd vervolgens de CidW naar Aruba getransporteerd en nam Zr.Ms. *Pelikaan* en haar bemanning op 26 juni deel aan de commando-overdracht van het CZMCARIB.

Na het zomerverlof trainde de Marines Compagnie in de Caribbean (MCC) hun amfibische oefeningen vanaf Zr.Ms. *Pelikaan*. Na diverse transporten stond de oefening *Tres Kolos* bij Curaçao op het programma. Tijdens deze tweejaarlijkse oefening, die dit jaar alleen met de Fransen werd gehouden, deed het schip een aantal zeemansschappelijke oefeningen met het Franse zusterschip, de *Durmont d’Urville*. Daarbuiten werden de ‘Amfibische Cross’ en diverse landingen ondersteund.

Zr.Ms. *Pelikaan* arriveert in de haven van Philipsburg om goederen te lossen tijdens de orkaan-noodhulpoefening HUREX (Hurricane Relief Exercise). Sint-Maarten, 13 juni 2014.

Medio oktober voer het schip naar Belize om een aantal boten, ook wel 'Boston Whalers' genoemd, voor de *Jungle Warfare Instructor's Course* af te leveren. Dit transport werd gecombineerd met het eerste havenbezoek van het schip aan Belize City en opgeluisterd met een officiële receptie. Later in het najaar volgde de laatste transportweek van 2014 langs de Nederlands Caribische eilanden waar, wederom op Sint Maarten, het nieuwe detachement mariniers amfibisch getraind werd.

In de laatste weken van het operationele jaar werden de CARIB-duikers een aantal dagen ondersteund tijdens hun hercertificering door de Defensie Duikschool. Hierna volgde de ondersteuning van Noorse *special forces* en werd Zr.Ms. *Pelikaan* gebruikt als basisplatform voor de eindoefening van de opleiding tot kikvorsman.

Zr.Ms. *Zeeland*

Commandant: kltz W.S. Vooijs, vanaf 5 september 2014 kltz H.J.F. Toebast

Op 26 januari is Zr.Ms. *Zeeland* vertrokken naar het Caribisch gebied om ingezet te worden als stationschip in het Caribisch gebied (SSCG). Tijdens de overtocht is de hekkleur beschadigd door slecht weer en ruwe zeeegang. Nadat de storm eindelijk was gaan liggen, stuitte Zr.Ms. *Zeeland* op een klein bootje met zeven drenkelingen. De drenkelingen zijn aan boord genomen, medisch verzorgd en overgedragen aan de kustwacht van Miami.

Zr.Ms. *Zeeland* tijdens de voorbereidingen voor inzet in het Caribisch gebied.
Den Helder, 9 januari 2014.

De hekdeur is binnen tien dagen gerepareerd te Curaçao, waarna het *West-deployment* kon worden voortgezet. In het Caribisch gebied is Zr.Ms. *Zeeland* ingezet voor kustwachttaken en antidrugsoperaties. Tevens zijn diverse havens aangedaan. Op 31 mei is het schip aangekomen in Vlissingen, waar zij direct voor een aantal weken in onderhoud ging.

Zr.Ms. *Groningen*

Commandant: kltz W.A. Hansen

Op 28 april werd Zr.Ms. *Groningen* voor de eerste keer operationeel ingezet. Het schip vertrok op deze dag vanuit de thuishaven Den Helder via Lissabon en Kaapverdië naar het Caribisch gebied om daar als stationsschip de taakstelling uit te voeren. Deze taken bestaan in de eerste plaats uit het verdedigen van het Koninkrijk door primaire aanwezigheid en vlagvertoon en in de tweede plaats uit handhaving van de internationale rechtsorde door het uitvoeren van internationale drugsbestrijdingsoperaties. Ten slotte levert het stationsschip ondersteuning aan lokale autoriteiten door inzet voor Kustwacht Caribisch Gebied (KWCARIB) en verleent het noodhulp bij orkaanpassages. Voor de tweede taak werd het schip uitgerust met een *US Coast Guard* (USCG) boardingteam en helikopter. Beide elementen zorgen voor veel meer mogelijkheden en benadrukken het internationale karakter van de drugsbestrijding. Op 19 mei liep Zr.Ms. *Groningen* met ceremonieel de haven van Willemstad binnen.

Een Cougar helikopter wordt beladen om vervolgens getransporteerd te worden naar de West, daar zal hij gedurende één jaar helpen bij drugsbestrijding, search and rescue en taken in het kader van militaire bestand. Antwerpen, 7 januari 2014.

Op 25 mei, vrijwel aan het begin van de missie, ontving het schip een noodsignaal van een stuurloze zeilboot die midden op de Caribische Zee dobberde. Aan boord was een oudere Australiër die door technische problemen in een levensbedreigende situatie terecht was gekomen. De man werd gered en Zr.Ms. *Groningen* heeft hem veilig afgezet op Aruba.

Enkele dagen later, op 30 mei, kreeg het schip van een Amerikaans kustwachtvliegtuig bericht dat een verdachte speedboot was gesignaleerd. Na een nachtelijke onderschepping met FRISC's (Fast Raiding Interception Special Forces Crafts) en de USCG-helikopter, werden drie verdachten aangehouden en werd circa 150 kg cocaïne in beslag genomen. Begin juli was er een onderhoudsperiode op Curaçao. Gedurende de rest van de 'Westreis' werd er veelvuldig gepatrouilleerd in het kader van de internationale drugsbestrijding. Verder werd er geopereerd voor Kustwacht Caribisch Gebied, zowel bij de Bovenwindse als Benedenwindse Eilanden. Tijdens deze patrouilles waren boardingteams van de 'Kustwacht van het Koninkrijk der Nederlanden in het Caribisch gebied' (KWCARIB) geëmbarkeerd. Op 5 september keerde Zr.Ms. *Groningen* in Nederland terug. Het schip kreeg aansluitend onderhoud in Vlissingen.

Zr.Ms. Holland

Commandant: kltz E.T.A.J.M. Ridder de van der Schueren, EMSD

In eerste instantie stond Zr.Ms. *Holland* gepland voor deelname aan de anti-piraterijmissie *Atalanta*, maar door de veranderende situatie rond Oekraïne werden de programma's van Zr.Ms. *Holland* en Zr.Ms. *Van Speijk* omgewisseld. Hierdoor werd Zr.Ms. *Holland* in de tweede helft van 2014 ingezet als stationsschip in het Caribisch gebied (SSCG).

De inzet in het Caribisch was een succes door de samenwerking met externe partners, zoals de Kustwacht, het Amerikaanse Law Enforcement Detachment (LEDET) en de MH-65 Dolphin-helikopter van USCG. Naast havenbezoeken aan de ABC-eilanden Sint Maarten, Costa Rica en Puerto Rico resulteerde dit onder meer in een vangst van ongeveer 160 kg drugs. Alles bij elkaar genomen heeft het schip in 2014 een essentiële bijdrage geleverd aan de vrede en veiligheid in het Caribisch gebied.

Noodhulp oefening met behulp van Zr.Ms. *Holland*. Aruba, 23 augustus 2014.

Marinebasis Parera, Curaçao

Commandant: kltz (sd) W. de Vries

Algemeen

Bij het uitvoeren van zijn taken in 2014 heeft de kazernestaf van de Marinebasis Parera gewerkt vanuit vanuit gebouw *Korsóu*, in afwachting van de voltooiing van de renovatie van het gebouw *Karel Doorman*. Door de vertraging van deze renovatie is de in 2014 geplande verhuizing doorgeschoven naar 2015. De Compagnie in de West (CidW) kon zo doende evenmin haar intrek nemen in gebouw *Korsóu*.

De Marinebasis heeft in 2014 drie rotaties van de CidW gehuisvest en ondersteund. Deze ondersteuning was doorgaans gericht op de facilitaire zaken op de kazerne, maar in 2014 is ook meerdere malen tijdens oefeningen ondersteuning geleverd met de veldkombuiswagen.

Ten slotte heeft de Marinebasis zoals gewoonlijk ondersteuning geleverd bij de gebruikelijke evenementen op de basis en het eiland. Hierbij valt te denken aan de nieuwjaarsreceptie van het CZMCARIB en de Kustwacht, de commando-overdracht van het CZMCARIB, de viering van Koningsdag en de Dodenherdenking, de Veteranendag en de kerstnachtviering.

Luchtfoto van Marinebasis Parera, Curaçao, 25 augustus 2014.

Accommodatie

De accommodatie op de kazerne voldoet aan de laatste normen en wordt zeer intensief gebruikt. Er zijn 204 slaapplekken beschikbaar, waarvan honderd plekken zijn toegewezen aan de CidW. De overige plekken worden gebruikt voor boordplaatsers, bezoekende eenheden en dienstreizigers. Over het jaar genomen is de accommodatie voor meer dan 90% bezet geweest.

Bedrijfsrestaurant

Het bedrijfsrestaurant *Lamunchi* draait nagenoeg het hele jaar door en verzorgt voor gemiddeld 150 mensen per dag maaltijden. Door het intensieve gebruik en de veroudering van het kombuis was het inlassen van extra schoonmaakperiodes nodig; gedurende die periodes was het bedrijfsrestaurant gesloten. Deze schoonmaakperiodes vinden ongeveer eenmaal in het kwartaal plaats. Er wordt, in samenwerking met het Rijksvastgoedbedrijf, gewerkt aan een vervangingsplan voor het kombuis.

Fysieke training en sport

Ook op het gebied van fysieke training en sport levert de Marinebasis ondersteuning – niet alleen aan het personeel bij het CZMCARIB, maar ook aan hun gezinsleden, werknemers van de kustwacht, veteranen, diensslachtoffers en post-actieven. Bureau Sport beheert twee locaties op de Marinebasis, te weten de sportschool *Blou Blou* en het zwembad *Bubi Blou*, waar allerlei takken van sport kunnen worden bedreven. Daarnaast organiseert Bureau Sport, in samenwerking met de bureaus van MK Suffisant en MK Savaneta, diverse sportevenementen, evenals de Caribische Defensie Kampioenschappen, en geeft het ondersteuning bij externe sportevenementen op het eiland.

Marinekazerne Suffisant, Curaçao

Commandant: *majmarns G.C. Liefink en majmarns C.E. Arriëns Dwarshuis*

Curaçaose Militie (CURMIL)

In het korte bestaan van de CURMIL is de organisatie sterk geprofessionaliseerd. Men heeft miliciens en kaderleden geleverd om de wacht te lopen op de militaire bases van Curaçao en er is een losstaand peloton CURMIL gevormd. Dit was alleen mogelijk door het leveren van een hoge opleidingsinspanning, waardoor er voldoende opgeleid personeel beschikbaar kwam. Dit peloton, het ‘groene peloton’ genoemd, houdt zich bezig met militaire training en is een operationeel inzetbare eenheid. Dit jaar is het peloton onder andere veelvuldig ingezet ter ondersteuning van het Korps Politie Curaçao (KPC) bij een grootscheepse operatie ter bestrijding van criminaliteit op dit eiland.

De internationale oefening Très Kolos op en rond Curaçao waaraan ruim 400 mariniers uit Aruba, landmacht militairen gestationeerd op Curaçao en Franse militairen in participeerden. 10 oktober 2014.

De opleidingen die dit jaar zijn gegeven, waren onder andere de Elementaire Vak Opleiding (EVO), de Voortgezette Vak Opleiding (VVO) – waaraan ook Arubaanse miliciens deelnamen – en de beroeps, bewaking- en beveiligingsopleiding. Het merendeel van de instructeurs zijn kaderleden van de CURMIL. Behalve voor deze opleidingen levert de CURMIL ook instructeurs voor het Sociaal Vormings Traject (SVT).

Sociaal Vormings Traject (SVT)

Het SVT is een vormingstraject van ongeveer vijf maanden, gericht op het bewerkstelligen van een positieve gedragsverandering bij *social drop-outs* en kansarme jongeren. De vorming is militair georiënteerd en gericht op het ontwikkelen van verschillende competenties. Het traject maakt deel uit van een groter traject van het Ministerie van Onderwijs van Curaçao dat, na de gedragsverandering bij jongeren door het SVT, hen verder ontwikkelt en begeleidt. Het uiteindelijke doel is om de jongeren, nadat ze het hele traject hebben doorlopen, aan een baan te helpen en hen een bestendige plaats in de maatschappij van Curaçao te laten innemen. Dit jaar zijn de trainingen gegeven in Marinekazerne Suffisant.

Algemene Dienst

Naast de bovengenoemde opleidingen en activiteiten heeft Marinekazerne Suffisant een aanzienlijke facilitaire rol gespeeld. Zo heeft de kazerne zowel nationale als internationale eenheden ondersteund bij hun trainende en operationele taken.

De goede samenwerking heeft er onder andere in geresulteerd dat diverse eenheden inmiddels jaarlijks terugkeren en zelfs permanente opslag op het kamp hebben.

Het vele aanwezige externe eenheden hebben er met regelmaat voor gezorgd er een dubbel aantal maaltijden moest worden verstrekt.

Dit jaar heeft er een zeer triest incident plaatsgevonden op Marinekazerne Suffisant. Op 9 juli heeft zich tijdens de wacht op de kazerne een schietincident voorgedaan door een verkeerde wapenhandeling. Daardoor is milicien 1 I. Nicasia ernstig gewond geraakt door een kogel uit een dienstpistool. Na enkele weken op de intensive-careafdeling in het SEHOS-ziekenhuis van Willemstad te hebben gelegen, is Ishtar helaas op woensdagmiddag 30 juli overleden. De uitvaart werd ceremonieel verzorgd door de Curmil en was zeer indrukwekkend. Door personele ondersteuning vanuit het CZSK was het mogelijk om alle Curmillers en DBBO'ers de gelegenheid te geven afscheid te nemen van hun gewaardeerde collega.

Marinierskazerne Savaneta, Aruba

Commandant: Itkolmarns J.P.C. Ten Hove

Commandant 32e marinierscompagnie: majmarns R.A. Docter

Arubaanse Militie

De Arubaanse militie verzorgde dit jaar tweemaal de eerste vier maanden van het Sociale Vormingstraject (SVT) op Marinierskazerne Savaneta. Het SVT biedt een tweede kans aan Arubaanse jongeren tussen de 18 en 24 jaar die geen afgeronde middelbare schoolopleiding hebben, werkloos zijn en niet meer naar school gaan. De eerste vier maanden van het twaalf maanden durende programma volgden zij een op militaire leest geschoeide opleiding op de kazerne. Een aantal deelnemers heeft het complete traject doorlopen en reeds een baan gevonden op de Arubaanse arbeidsmarkt. Ook zijn er vijf stageplekken beschikbaar gekomen op MSK Savaneta, waar de jongeren na vier maanden kunnen meedraaien en zich kunnen voorbereiden op een functie buiten de kazerne.

Open dag

Op de jaarlijkse open dag ontving de kazerne in 2014 circa 19.000 bezoekers. Deze open dag heeft een tweeledig doel: enerzijds is deze bedoeld om de Arubaanse bevolking nader te laten kennismaken met de werkzaamheden van de Koninklijke Marine, het Korps Mariniers, de Arubaanse Militie en de Kustwacht Caribisch gebied. Anderzijds is deze dag bedoeld om geld in te zamelen voor een goed doel. De opbrengst van 44.000 Arubaanse gulden overtrof het bedrag van vorig jaar en is deels gedoneerd aan de Voedselbank Aruba en deels aan de organisatie die zich inzet voor de sterilisatie van zwerfhonden op Aruba.

Mariniers verlenen assistentie aan een stuurloos geraakt zeilschip. De enige opvarende werd veilig naar de marinierskazerne Savaneta gebracht. Zijn zeilschip werd vervolgens door de mariniers op sleeptouw naar de kazerne genomen. Aruba, 29 april 2014.

32^e Infanteriecompagnie

De 32^e Infanteriecompagnie heeft op succesvolle wijze invulling gegeven aan het operationele jaarprogramma. Dit bevatte de volgende oefeningen:

Een uitgebreide MOUT-training (operaties in verstedelijkt gebied) van veertien dagen op Camp Lejeune (North Carolina, VS), waarbij gebruikgemaakt is van de faciliteiten en ondersteuning van het Force Recon II MEF en het Riverine Squadron. Er werd onder andere gewerkt met verfmunitie en rolspelers in diverse scenario's.

Daarnaast werd de *US Marine Corps divers exercise* gehost, is er geparticipeerd in de HUR-EX-oefening op Sint Maarten en zijn er verschillende oefeningen gehouden met diverse partners, zoals het Korrekthe Instituut Aruba (KIA), Korps Politie Aruba (KPA), de *Cops & Dogs Police K9* en Justitie en op strategische objecten. Bovendien werd in het kader van zichtbaarheid een aantal afdelingen van het hoogste gebouw van Aruba uitgevoerd.

In totaal heeft de 32^e Infanteriecompagnie tot driemaal toe een trainingsweek verzorgd op Aruba voor de CLAS-compagnie. Als afsluiting van het jaar heeft de eenheid oefeningen uitgevoerd op respectievelijk Aruba, Bonaire en Curaçao.

De Koninklijke Marechaussee

In maart en oktober verzorgde het Opleidingscentrum van de Koninklijke Marechaussee een opleiding in het beteugelen van onlusten en woelingen. Door deze opleidingen is de marinierseenheid erop voorbereid om – in het kader van militaire bijstand – de lokale politie te ondersteunen bij het handhaven van de openbare orde.

Materieel

De Bootgroep Aruba heeft de eerste *Fast Raiding Interception Special Forces Craft* (FRISC) – een zeer snelle motorboot – in gebruik genomen. In totaal zijn er nu vier van de 12 meter-versies op Aruba geleverd. Tevens is het nut en de noodzaak van een botenlift ingezien en zal deze vermoedelijk in 2015 voor de FRISC worden gerealiseerd.

Infra

In maart is de nieuwe hoofdingang, inclusief het gebouw van Marinierskazerne Savaneta, officieel geopend. Daarnaast is de sloop van een tweetal barakken voorbereid, daar waar medio 2016 het nieuwe kantoorgebouw moet worden geopend.

De helikopter-landingssite is operationeel gemaakt en de benodigde vergunningen zijn aangevraagd bij de directie van Luchtvaart Aruba.

Sport

De 'Ronde van Aruba', die elk jaar begin mei plaatsvindt, is inmiddels uitgegroeid tot een internationaal bekend hardloopevenement in de Caribische regio. Het traject beslaat 75 km en kan worden afgelegd door 4- of 2-persoonsteams, maar ook door individuen. Dit jaar namen wederom veel militairen en burgers van Aruba deel aan het sportevenement, waarvan de start en finish plaatsvonden op Marinierskazerne Savaneta.

Marine Steunpunt Pointe Blanche

Commandant: majmarns P. Wokke

In februari 2014 heeft de Minister van Defensie J. A. Hennis-Plasschaert, een bezoek gebracht aan Marine Steunpunt Point Blanche.

In maart kwam het eerste Roterend Element (RE) aan op Sint Maarten, waardoor voor het eerst mariniers te zien waren in het straatbeeld van het eiland. De eilandbewoners reageerden heel positief op de aanwezigheid van de mariniers. Gedurende de eerste rotatie werd het oefenprogramma waar nodig aangepast. Het tweede RE arriveerde in juni op het eiland. Na een week acclimatiseren maakten zij meteen deel uit van de jaarlijkse orkaannoodhulpoefening, de HUREX. Dit was de eerste keer dat er op Sint Maarten een HUREX werd gedraaid met een gestationeerde eenheid.

Mariniers assisteren de lokale brandweer op Sint-Maarten tijdens de oefening Hurricane Exercise (HUREX). Zij ondersteunden de verzorging en afvoer van gewonden, handhaafden samen met de politie een avondklok en zetten voedsel- en waterdistributiepunten op. Sint-Maarten, 19 juni 2014.

Het derde RE werd twee weken na zijn aankomst in september geconfronteerd met de orkaan Gonzalo. De mariniers reageerden hierop snel en ondersteunden onder meer bij het vrijmaken van de wegen op het eiland en de evacuatie van enkele toeristen. Ook leverde het RE bijstand aan het gevangenispersoneel bij het doorzoeken van het cellencomplex. 2014 was voor de Koninklijke Marine een bewogen en succesvol jaar waarin deze heeft laten zien dat een permanente aanwezigheid van mariniers op Sint Maarten zijn vruchten afwerpt.

Afdeling Materiële Instandhouding

Hoofd: kltz (td) ing. A. Schaap MSc

Organisatie & taken

De afdeling Materiële Instandhouding (MI) bestaat uit drie bureaus: Technische Ondersteuning (TO), Logistiek & Transport (L&T) en Inkoop. MI is verantwoordelijk voor de instandhouding en het beheer van het materieel, waaronder voertuigen, vaartuigen, wal(communicatie)systemen en andere operationele middelen, zoals wapens en munitie ressorterend onder het CZMCARIB en de directeur KWCARIB. Ten slotte is de afdeling MI verantwoordelijk voor transportondersteuning en alle

logistieke processen, en voor het verwerven van en voorzien in materieel en diensten, alsook het lokaal afstoten daarvan.

FRISC

Sinds begin 2014 heeft het CZMCARIB de beschikking over elf *Fast Raiding Interception and Special Forces Craft*- (FRISC) vaartuigen. Deze vaartuigen vervangen de *Rigid Raiding Crafts* van het type *Boston Whaler* en zijn bij het CZMCARIB in twee varianten aanwezig, namelijk de *Raiding Craft* (RC) en de *Support Craft Caribbean* (SCC). Een punt van zorg blijft de levering en de beschikbaarheid van reserveonderdelen voor de instandhouding van deze vaartuigen.

Een deel van de bemanning van Zr.Ms. *Holland* aan boord van een FRISC tijdens een noodhulpoefening. Aruba, 23 augustus 2014.

Zr.Ms. Pelikaan

Het transportschip Zr.Ms. *Pelikaan* heeft begin 2014 een benoemd onderhoud (BO) ondergaan langs de Rima-steiger op Marinebasis Parera. Naast het reguliere jaarlijks onderhoud aan installaties en systemen zijn er een aantal modificaties uitgevoerd ten behoeve van de dekopstelling van de FRISC en is er een reparatie uitgevoerd om de vervormde drinkwatertank te verstevigen.

Kustwacht CARIB

Door een ongeval in juli 2013, waarbij twee *Super Rigid Hull Inflatable Boats* ofwel Super-RHIBS (SR's) waren betrokken, is één SR totaal afgeschreven. De tweede was zo zwaar beschadigd dat het herstel daarvan pas medio 2014 is afgerond.

Bij een tweede voorval is nog een SR afgeschreven. De Kustwacht (KW) heeft op dit moment de beschikking over tien SR's. In november 2014 is de cutter *Jaguar* gedurende vijf weken in het Surinaamse Paramaribo bij de SDSM-werf gedokt. Het betrof hier een dokking in het kader van een *Special Survey* (vijfjaarlijkse controle). Behalve casco- en conserveringswerkzaamheden zijn beide schroefassen getrokken voor inspectie en onderhoud. Deze dokking is begeleid door de projectleider 'Kleine Vaartuigen' van MI en een cascodeskundige van het Marinebedrijf.

Er staat nog een claim open voor schade aan de schroefas van een cutter na dokking in Suriname, begin 2014. Ten slotte zijn in 2014 de resterende nieuwe bijboten voor de cutters vanuit Nederland geleverd. De ervaringen met de nieuwe eenheid zijn overwegend positief.

SEWACO-systemen

Het verbindingssysteem van het straalpad heeft zich in 2014 goed gehouden. De instandhouding van dit systeem blijft echter een punt van zorg. Overwogen wordt het te vervangen, en overleg hierover met de Defensie Materieel Organisatie (DMO) is gaande. Een projectofficier van DMO is aangewezen om de behoefte aan straalverbindingen in kaart te brengen. De HF-ontvangstfunctionaliteit van het CZMCARIB is overgeplaatst van ontvangstpark St. Joris naar Marinekazerne Suffisant.

Een ander probleem is de levering van de gewenste hoeveelheid en soort munitie vanuit Nederland.

Logistiek & Transport

De afdeling Logistiek & Transport beschikt over de uitvoerende capaciteit om de operationeel logistieke activiteiten van de eenheden, zoals (strategische) verplaatsingen van materieel en personeel, te ondersteunen. Het gaat hierbij zowel om eigen eenheden als bezoekende nationale en internationale eenheden. In dit kader zijn in 2014 verschillende oefeningen en trainingen ondersteund, waaronder de jaarlijkse *Hurricane Relief Exercise* op de Bovenwindse Eilanden en de terugkerende oefeningen van de compagnie in de West (CidW) op Aruba en Bonaire. De afdeling is ook dit jaar weer verantwoordelijk geweest voor de bevoorrading van alle eenheden van het CZMCARIB en het beheer en de instandhouding van alle voertuigen binnen het CZMCARIB.

Directie control

Directiecontroller CZMCARIB: kltz (ld) drs. P.J. van Roon CPC

Management Informatie en control

Het jaar 2014 stond voor wat betreft de bedrijfsvoering onder meer in het teken van de evaluatie van de reorganisatie. De voor 2015 geplande implementatie van *SAP Finad &*

Matlog (M&F) binnen CARIB resulteerde in 2014 in diverse voorbereidende werkzaamheden. Het aantreden van een nieuw CZMCARIB was aanleiding voor een evaluatie van de langetermijnvisie op het CZMCARIB. In het verlengde hiervan is aandacht gegeven aan het nieuwe *Jaarplan CZMCARIB*. Gedurende het jaar zijn er, zowel ter verantwoording aan het CZSK als voor de interne sturing van het CZMCARIB, een viertal kwartaalrapportages opgesteld.

Voor het jaar 2015 is wederom een volledig bestedingsplan ingediend. Leidend daarbij is het *Jaarplan CZMCARIB 2015*. Als gevolg van de reorganisatie is de afdeling ‘Onderzoek Interne Beheersing’ van het CZSK opgeheven en is de lijnorganisatie meer dan voorheen verantwoordelijk geworden voor het eigen beheer. Door de verkleinde lijnorganisatie is men echter niet altijd in staat om hieraan voldoende invulling te geven.

Financiën

Het financiële beheer kreeg ook in 2014 veel aandacht, mede vanwege het belang van verrekening tussen het CZSK en de KWCARIB. De Audit Dienst Rijk (ADR) heeft – na zijn jaarlijkse audit – een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven. In 2014 is binnen het CZMCARIB de centralisatie van de betaalfunctie via het Financieel Administratie en Beheer Kantoor (FABK) niet doorgevoerd. In feite was sprake van een bij de Directie Control CARIB ondergebracht ‘betaalkantoor CARIB’, met vestigingen op Curaçao en Aruba. De Bureaus Verificatie vervullen daarbij een CZMCARIB-overstijgende rol. In 2014 hebben deze bureaus voor ruim 50,7 miljoen euro betaalbaar gesteld, onder meer ten laste van de Kustwacht, het CZMCARIB, de Koninklijke Marechaussee en de DMO.

Het realisatiejaar 2014 is voor het CZMCARIB goed verlopen. Het commandement heeft de opgedragen operationele activiteiten in 2014 kunnen uitvoeren binnen het toegekende budget van ruim 18,1 miljoen euro, waarbij de begroting geheel is gerealiseerd. Omdat er bij het CZSK ruimte was om de spoedeisende infrastructurele bestedingen met betrekking tot het Fase 3 SOLAR-project, de Onderhoudswerkplaats FRISC Curaçao en de botenlift FRISC in Aruba uit te voeren, werd er uiteindelijk ruim 19 miljoen euro gerealiseerd.

Personeel & Organisatie Advies

Sr. P&O adviseur: ltz1 (td) ir. O.R.W. Binnenhei

Diverse loopbaanbegeleiders van de afdeling LBB P&O CZSK brachten een werkbezoek aan het ressort CZMCARIB. De loopbaanbegeleiders spraken voornamelijk met militairen die in 2015 naar Nederland repatrieerden. Deze gesprekken hadden tot doel de militairen meer duidelijkheid te geven over hun vervolgmogelijkheden.

Het Franse amfibische transportschip Dumont D'urville, Zr.Ms. *Pelikaan* en de kustwachtcutter *Panter*, tijdens de oefening Trés Kolos voor de Curaçaose kust. 10 oktober 2014.

Evaluatie reorganisatie

Het jaar 2014 stond grotendeels in het teken van de evaluatie van de reorganisatie van 2013. Tijdens de formele afronding van deze evaluatie werd besloten dat slechts twee extra VTE's en één rangverhoging werden toebedeeld aan het CZMCARIB voor het oplossen van knelpunten. Voor de overige behoeften werd binnen het commandement naar oplossingen gezocht. De personele bezettingsgraad lag op 31 december op 95%.

Veiligheid & Milieu

Sr Medewerker: Itz 2 (td) E.G.A. van Wamel

Energiebesparing

Het energieverbruik is voor het vijfde achtereenvolgende jaar gedaald tot onder het niveau van 2004. Ten opzichte van 2012 hebben de drie kazernes (Parera, Savaneta en Suffisant) in 2014 gezamenlijk 20% bespaard op elektriciteit en 5% op water. In 2014 is een start gemaakt met het *Fase 3 Solar project*: het plaatsen van 650 kW aan zonnepanelen. Marinebasis Parera zal worden voorzien van zonnepanelen met een totaal vermogen van 1 MW, Marinekazerne Savaneta met 300 kW en Marinekazerne Suffisant met 350 kW. Naar aanleiding van de *energieaudits 2013* zijn in 2014 diverse energiebesparende ingrepen gedaan, waaronder het plaatsen van regelsystemen en energiezuinige airconditioning-units. Eind 2014 is begonnen met het vervangen van het drinkwater-net. Dit zal het aantal lekkages, waarvan Marinebasis Parera en Marinekazerne Suffisant in 2013 en 2014 veelvuldig last hebben gehad, doen afnemen.

Milieu

Verwerking van gevaarlijke afvalstoffen is sinds enige tijd niet meer goed mogelijk op Aruba en Curaçao. Dit komt doordat de verbrandingsovens van de eilanden gevaarlijk afval niet of niet goed kunnen verwerken, waardoor het milieu onnodig wordt belast. Inmiddels is het voor Defensie mogelijk om het afval naar Nederland te verschepen en aldaar te verwerken. Eind 2014 zijn de containers met gevaarlijke afvalstoffen afkomstig uit Aruba, Curaçao en Sint Maarten gereedgemaakt voor zeetransport naar Nederland. In 2014 zijn de aanvragen voor milieuvergunningen van Marinebasis Parera en Marinekazerne Suffisant opgesteld, die begin 2015 zullen worden ingediend bij de lokale autoriteiten.

Veiligheid en gezondheid

Voorjaar 2014 zijn de *Risico-Inventarisaties en Evaluaties* (RI&E's) en de *Milieu Aspecten Registers* (MAR's) van alle decentrale werkgevers en objectvergunninghouders geactualiseerd en ter toetsing aangeboden aan het Coördinatiecentrum Expertise Arbeidsomstandigheden en Gezondheid (CEAG).

In 2014 zijn een aantal langlopende veiligheidsknelpunten uit de RI&E's en audits opgelost of is daarmee een start gemaakt. Het betreft hier onder andere de klimaatbeheersing van de loodsen van de afdeling Materiële Instandhouding, de zogenaamde 'RI-MA's'.

De afdeling heeft verder twee huishoudelijke onderzoeken uitgevoerd naar hitteletsel en een schietincident met dodelijke afloop.

Personeel

In verband met de reorganisatie, die van start ging in 2013, is de veiligheidsorganisatie aangepast. De nieuwe organisatie bestaat nu uit drie veiligheidsdeskundigen, één op iedere kazerne: een tweede luitenant ter zee voor Marinebasis Parera en Materiële Instandhouding, een sergeant-majoor voor Marinierskazerne Savaneta en een sergeant-majoor voor Marinekazerne Suffisant en afdeling Operaties. Tijdens de evaluatie in 2014 is aangegeven dat er behoefte is aan een Stafofficier Veiligheid en Milieu – een functie die tijdens de reorganisatie van 2013 is komen te vervallen.

Opleidingen

In 2014 zijn de opleidingen 'Bedrijfs hulpverlening' uitbesteed, omdat de School voor Chemische, Biologische en Nucleaire verdediging, Damage Controle en Bedrijfsveiligheid (SCRN, DC&BV), ook wel de 'NBCD-school' genoemd, niet genoeg capaciteit heeft. Deze capaciteitsproblemen hebben ook grote consequenties voor de opleidingen in het veiligheid- en milieumanagementsysteem en de basisveiligheid (VCA en VCA voor leidinggevend). Meer dan 50% van de leidinggevendenden is niet V&M-opleid.

Medische dienst CZMCARIB

Hoofd: kltz (ar) C. Spaargaren

Behoudens de reguliere zorg voor de militairen en hun gezin en het ondersteunen van oefeningen heeft de Medische dienst CZMCARIB verschillende zaken ondersteund in 2014. Terugkerende items zijn de oefeningen gegeven vanuit Marinekazerne Suffisant, alsook de oefening *Daktari* waarbij medische specialisten een bivak houden op het eiland.

Bij iedere rotatie van de Compagnie in de West (CidW), dus driemaal per jaar, levert de ziekenboeg medische zorg aan de manschappen en ondersteunt deze middels materieel en personeel met name de eindoefeningen. Bij de jaarlijkse orkaannoodhulpoefening HUREX op Sint Maarten was er wederom een belangrijke medische inbreng. Daarnaast werd bij de amfibische oefening *Très Kolos 2014* op Curaçao expertise verleend door de medische dienst. Bij de 'KLM trailrun' (dit jaar voor het eerst) is de medische ondersteuning volledig verleend door de geneeskundige dienst KM. Daarnaast werden er hand- en spandiensten verricht bij de 'Ennia traithlon'.

Dienstencentrum Bedrijfsmaatschappelijk Werk (DC BMW) regio CARIB

Hoofd: ltz 1 (sd) H.J.H. Goetzee

De belangrijkste taken die het Dienstencentrum Bedrijfsmaatschappelijk Werk (DC BMW) in het Caribische gebied vervult, zijn hulpverlening, berichtgeving en crisisinterventie. Het DC BMW heeft, samen met de Diensten Geestelijke Verzorging (DGV), de verantwoordelijkheid voor het aanzeggen van familieberichtgevingen in de regio CARIB. Het dienstencentrum is op 24/7-basis beschikbaar voor personeel en thuisfront. Het DC BMW verzorgde in de gehele regio CARIB in 2014 psychosociale hulpverlening aan medewerkers en thuisfront. In tegenstelling tot de regiokantoren in Nederland is er in het Caribische gebied vaker sprake van langdurige hulpverlening. Dit heeft te maken met de bijzondere situatie van buitenlandplaatsingen en het feit dat men niet kan terugvallen op alternatieven, zoals Algemeen Maatschappelijk Werk of andere vormen van civiele hulpverlening.

In 2014 zijn er regelmatig werkbezoeken afgelegd aan Bonaire en Sint Maarten om de toegankelijkheid voor het personeel en thuisfront op deze eilanden te vergroten. In het kader van dienstverlening aan commandanten zijn informatie- en adviesrapportages opgesteld en is deelgenomen aan het Sociaal Medisch Team van het CZMCARIB en de Koninklijke Marechaussee.

Om adequater te kunnen omgaan met problematiek waarbij huiselijk geweld een rol speelt, heeft het DC BMW een training verzorgd voor de Koninklijke Marechaussee CA-

De eenheden van CZMCARIB verlenen op aanvraag militaire bijstand. Zo wordt tijdens de orkaannoodhulpoefening HUREX ook getraind. Hier is een roleplay slachtoffer van een landverschuiving te zien die hulp krijgt van het Rode Kruis. Sint Maarten, 14 juni 2014.

RIB, de medische dienst en een aantal docenten van lokale scholen waarop veel kinderen uit Defensiegezinnen zitten. Het doel van deze samenwerking is in een eerder stadium signalen van geweld te onderkennen en – indien nodig – hulp te bieden. Hierbij worden de richtlijnen die de Nederlandse wet en de Nederlandse Vereniging voor Maatschappelijk Werk (NVMW) geeft, in acht genomen.

Tot slot is het DC BMW ook betrokken bij de lokale veteranenzorg. Op Curaçao is de Veteranen-vereniging Curaçao, die de belangen van veteranen op Curaçao behartigt, actief. Het DC BMW heeft contact met deze vereniging om vanuit de positie van partner binnen het Landelijke Zorgsysteem Veteranen (LZV) een ingang te bieden aan de veteranen die woonachtig zijn op Curaçao. Daarnaast zijn er contacten met hulpverleners van de lokale GGZ.

Dienst Vastgoed Defensie Dienstkring CARIB (vanaf 1 juni Cluster Carib)

Hoofd: ing. M.C.W.M. Krinkels

In het jaar 2014 is de reorganisatie van de Dienst Vastgoed Defensie (DVD) afgerond en op 1 juni van ditzelfde jaar is de nieuwe organisatie van start gegaan. De Dienstkring CARIB is 'buiten' deze reorganisatie gehouden en alleen anders 'opgehangen'. Vanaf 1 juni 2014 valt de dienstkring onder de afdeling 'Expertise en Realisatie' (E&R) van de Directie Vastgoedbeheer (VB) en zal de naam 'Dienstkring CARIB' gewijzigd worden in 'Cluster CARIB'.

Inhoudelijk is er in CARIB dus niets veranderd, al zijn alle contacten en aanspreekpunten in Nederland gewijzigd. Daarnaast is nagenoeg de gehele DVD en dus ook Cluster CARIB per 1 juli 2014 voorlopig gedetacheerd bij het Rijksvastgoedbedrijf (RVB). Het is de bedoeling dat de DVD, de Rijksgebouwendienst (RGD) en Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf (RVOB) medio 2015 samengaan in het RVB. Dit besluit zal zijn effect hebben op de Cluster CARIB want, door het besluit van het Directieberaad RVB om alle activiteiten in de CARIB (Aruba, Curaçao, Sint Maarten en de BES-eilanden) onder verantwoordelijkheid te brengen van het Cluster CARIB, is er veel werk bijgekomen. De Rijksportefeuille van de BES-eilanden heeft een behoorlijke omvang en is groeiende. De organisatie in het Caribisch gebied moet daar nog op worden aangepast.

Onderhoud

De Dienstkring CARIB heeft, naast 'correctief en planmatig onderhoud', een aantal grote onderhouds- en investeringsprojecten uitgevoerd. De ziekenboeg op Marinebasis Parera heeft een nieuw dak gekregen en de munitiebunkers hebben een grondige onderhoudsbeurt ondergaan, waarbij vooral aandacht is besteedt aan de keuring van de elektrische installatie.

Op Marinekazerne Suffisant is de koelinstallatie van het bedrijfsrestaurant vervangen en is begonnen met het vervangen van de koelinstallatie van het gebouw van de Koninklijke Marechaussee.

Op Marinierskazerne Savaneta is onder andere onderhoud gepleegd aan het centraal magazijn, de autowerkplaats en het bedrijfsrestaurant. Op alle drie de kazernes is veel geld en moeite gestoken in de vervanging van de terreinwaterleiding. Daarnaast is de dienstwoning van CZMCARIB volledig gerenoveerd. Zo is er schilderwerk gedaan, het dak vervangen, de keuken vernieuwd en uitgebreid, extra ramen in het ontvangstgedeelte toegevoegd en airco aangebracht.

Nieuwbouw

De renovatie van het gebouw *Karel Doorman* op Marinebasis Parera is stopgezet nadat er asbestdeeltjes op zolder waren aangetroffen. Na de sanering is de renovatie weer opgepakt. De oplevering is echter doorgeschoven naar begin 2015. Het nieuwe wachtge-

bouw op Marinierskazerne Savaneta is in 2014 opgeleverd en in gebruik genomen. De opdracht voor de nieuwe RIMA-steiger is medio 2014 verstrekt aan een aannemer die ook het ontwerp voor zijn rekening neemt. De daadwerkelijke uitvoering zal plaatsvinden in de eerste helft van 2015. Na aanpassing van de programma's van eisen (pve's) voor het gebouw van de Koninklijke Marechaussee en het kantoorgebouw op Marinierskazerne Savaneta is de voorbereiding in 2014 nagenoeg afgerond. De aanbesteding en uitvoering zullen evenwel in 2015 worden opgestart.

Ook de voorbereidingen voor de uitbreiding van een lesgebouw, touwbaan en het nieuwe commandementsgebouw op Marinierskazerne Suffisant zijn weer opgestart.

Eind 2014 is ook de opdracht voor het nieuwe MATLOG-gebouw (voor materieel en logistiek) op Savaneta bij de DVD ontvangen. Voor de renovatie van het gebouw van de Arubaanse Militie is eveneens extra budget beschikbaar gekomen, zodat er begin 2015 met de uitvoering kan worden begonnen.

Projecten

We zijn dit jaar verdergegaan met het plaatsen van zonnepanelen op de daken van alle kazernesgebouwen in de CARIB, die een aanzienlijke besparing op de energiekosten zal opleveren.

Op Marinierskazerne Suffisant zijn antennes van de Koninklijke Marine geplaatst die afkomstig zijn van radiostation Sint Joris; in 2015 zullen de antennes van de MIVD volgen.

Voor Marinierskazerne Savaneta is de opdracht aan de DVD verstrekt voor de realisatie van vier bootliften voor de *Fast Raiding Interception Special Forces Craft* (FRISC). De uitvoering wordt verwacht in 2015. Er is tevens een opdracht ontvangen voor de bouw van een nieuwe werkplaats voor lichte vaartuigen op Marinebasis Parera. Dat zal eveneens plaatsvinden in 2015.

Op het kustwachtsteunpunt *Hato* is op de valreep nog snel de aanbesteding geregeld voor de uitbreiding van een platform ten behoeve van de stalling van de Cougar-helikopters. Het platform moet 1 maart 2015 gereed zijn voor de opbouw van een zogenaamde 'clamshelter-tent'.

IVENT

Hoofd: M. Mouthaan

Eén van de speerpunten voor 2014 vanuit Decentraal Beheer CARIB was dat verouderde pc's zouden worden vervangen. Het beleid is dat er zoveel mogelijk wordt overgegaan op zogenaamde 'thin clients' omdat dit kostenbesparend is en sneller werkt. Het besturingssysteem en de software staan daarbij niet meer op de eigen pc, maar op een server in één van de centrale datacenters. Deze aanpak stelt minder eisen aan de lokale appa-

ratuur, waardoor de prestaties aanzienlijk zullen verbeteren. Het is de verwachting dat iedereen in het eerste kwartaal van 2015 is voorzien van een nieuwe werkplek. Ten aanzien van de overdracht van de dienstverlening CARIB is besloten om de overname van exoten en telefonie stop te zetten omdat hiertoe de benodigde financiële middelen ontbreken.

Netwerk Life Cycle

Een ander speerpunt voor 2014 was om alle netwerk-connectieapparatuur ten behoeve van het Defensienetwerk op Curaçao, Sint Maarten en Aruba te vervangen, hetgeen ook is gebeurd. Ook is alle apparatuur nu voorzien van *uninterruptible power supplies* (UPS), waardoor de betrouwbaarheid van het netwerk aanzienlijk is toegenomen. Daarnaast is er een nieuw Caribisch Wide Area Network (WAN) aangelegd. Hierin zijn ook de BES- en Bovenwindse Eilanden meegenomen. Het voordeel hiervan is dat dit netwerk sneller werkt. In het tweede kwartaal van 2015 zal het nieuwe netwerk worden ontsloten voor Curaçao, Aruba en Sint Maarten.

Asbestbesmetting op het gebouw Karel Doorman

Door besmetting van apparatuur op de Karel Doorman door asbest en het loskoppelen van glasbekabeling was een hernieuwde configuratie van het netwerk noodzakelijk. Na oplevering van het gebouw Karel Doorman zal dit worden hersteld.

Bewaking en Beveiliging

Hoofd DBBO: M.J.T. Hoek

Vulling

Ook in 2014 had de DBBO nog te maken met te weinig aanwas in de Curaçaose Militie (Curmil), met als gevolg dat er particulier beveiligingspersoneel moest worden ingehuurd voor het doen van toegangscontroles en loketwerkzaamheden. In 2015 zal hier een inhaalslag op worden gemaakt. Er is goede hoop dat de Curmil begin 2016 nagevoel is gevuld en dat er dan geen extern personeel meer hoeft te worden ingehuurd.

Cijfers

Een willekeurige greep uit de werkzaamheden van de DBBO in 2014. Er zijn toen

- ruim 300 aanvragen defensiepassen verwerkt in de fotostudio en het passenbureau.
- ruim 2500 bezoekers verwerkt in het beveiligingssysteem.
- ruim 15000 incidentele bezoekers verwerkt.
- ruim 2000 autopatrouilles uitgevoerd.

Kustwacht voor het Koninkrijk der Nederlanden in het Caribisch gebied

Directeur KWCARIB: *cdr H.R. Lodder*

Plaatsvervangend directeur KWCARIB: *drs. J.J.M. Schreuder*

Operaties

De Kustwacht heeft in 2014 ruim 1100,9 kg aan verdovende middelen onderscheept. Internationale samenwerking vormde een belangrijke component in de activiteiten van de Kustwacht op het gebied van drugsbestrijding. De Kustwacht heeft in 2014 zijn samenwerking met Frankrijk voortgezet. Deze samenwerking heeft zowel betrekking op de rechtshandhavingstaken als op maritieme dienstverlening. Daarnaast zijn in 2014 *search and rescue*- (SAR) acties uitgevoerd door de Kustwacht in het SAR-verantwoordelijkheidsgebied van Frankrijk, in nauw contact met het Reddings en Coördinatie Centrum (RCC) van het Kustwachtcentrum te Curaçao en het Maritime Rescue and Coördination Centre (MRCC) *Fort de France* te Martinique.

Search and Rescue (SAR)

De Kustwacht heeft in 2014 in totaal 304 SAR-meldingen ontvangen, wat net boven het gemiddelde van de afgelopen jaren ligt. In tweehonderd gevallen was het nodig om, na een melding door het RCC van de Kustwacht, in actie te komen – veelal samen met partners – en assistentie te verlenen. Daarbij zijn in totaal 49 mensen gered.

Materieel

De drie *cutters* (hoge snelheidsvaartuigen) ondergingen in 2013 en 2014 groot onderhoud in de vorm van een *Lloyds Special Survey Dokking* bij de scheepswerf Suriname Drydock and Shipbuilding Company (SDSM). Van de tien beschikbare Super-RHIB's (SRHIB's) zijn er gemiddeld zes gelijktijdig operationeel geweest in 2014 – twee per (drie) steunpunt(en). In 2014 is een Cougar-transporthelikopter van het Ministerie van Defensie gestationeerd op het vliegveld Hato te Curaçao, omdat de stationsschepen van de Koninklijke Marine dit jaar niet uitgerust konden worden met een geschikte maritieme helikopter voor de periode dat ze voor de Kustwacht voeren.

Personeel

Nieuwe aspiranten van de Kustwacht zijn, in plaats van de Kustwacht Vakopleiding, in oktober ingestroomd bij een politiebasisopleiding die wordt gegeven door de Nederlandse Politie Academie op Bonaire. Gedurende deze opleiding worden ook specifieke maritieme aspecten behandeld. Deze tweejarige opleiding wordt afgesloten met een erkend MBO-3 diploma.

De tweede lokale aspirant Cutter Commandant heeft zijn training bij de US Coast Guard Academy te Yorktown op 27 juni afgerond. Bij de commando-overdracht van de cutter *Panter* op 16 juli is hij bevorderd tot Stuurman 1 en benoemd in de functie van Comman-

dant Cutter. Op 15 augustus is het commando van de cutter *Poema* overgedragen aan de lokale commandant die tot op 16 juli het commando had over de cutter *Panter*.

Oefeningen

In 2014 is, na overleg met de autoriteiten in de Dominicaanse Republiek, besloten gezamenlijk deel te nemen aan de grote regionale oefening *Tradewinds*, die plaatsvond nabij het eiland. De ervaringen waren zo positief dat besloten is om ook in 2015 deel te nemen aan deze oefening.

BIJLAGEN

Vlagofficieren-dienstoudsten 2014

Operationele Dienst	: cdr R.A. Kramer
Korps Mariniers	: briggenmarns mr. R.G. Oppelaar
Technische Dienst	: sbn (td)/vadm (td) dr. A.J. de Waard
Logistieke Dienst	: cdr (ld) drs.Mpm L.H.I. Brummelaar

Koninklijk Instituut voor de Marine

Commandant	: ktz drs. C.L. Turnhout
Decaan Faculteit Militaire Wetenschappen	: prof.dr. H. Rudolph

In 2014 heeft het Koninklijk Instituut voor de Marine vier bijzondere lustra herdacht. Om te beginnen bestond het KIM, dat in 1829 is opgericht in Medemblik, in 2014 185 jaar. Daarnaast werd in 2014 stilgestaan bij het feit dat 160 jaar geleden, dus in 1854, de eerste adelborsten in Den Helder hun officiersopleiding volgden. Overigens werd het officiële besluit om het KIM naar Den Helder te verhuizen pas bekrachtigd in 1857. Vervolgens werd herdacht dat het hoofdgebouw van het KIM in 1869 werd gebouwd. En als laatste was het in 2014 110 jaar geleden dat koningin Wilhelmina (in 1904) het vaandel uitreikte aan het Korps Adelborsten – het oudste vaandel van de marine. Ter gelegenheid van bovenstaande jubilea werd een herinneringsboekje uitgegeven met de titel *Kennis en Karakter. Positie, koers en vaart KIM*. Tijdens de Dies Natalis-viering op 25 april werd het boekje formeel gepresenteerd en daarna uitgedeeld aan de gehele KIM-populatie, maar ook buiten het KIM vond het boekje gretig aftrek.

2014 was een roerig jaar op het internationale podium. Steeds meer wordt het belang van een krijgsmacht en marine ingezien, wat ook duidelijker dan in voorgaande jaren wordt uitgesproken. Dit herinnerde de adelborsten eraan wat de relevantie is van hun toekomstige beroep als marineofficier.

Het KIM verzorgde ook dit jaar weer de opleiding van jonge mannen en vrouwen tot maritieme

Affiche van de documentaire 'Adelborsten'.

professionals. Een belangrijk eerste deel van de opleiding werd dit jaar gedeeld met het publiek, doordat er filmopnames van werden gemaakt. De introductieperiode werd gevolgd van de promotie (opkomst) 2013 tot aan de eerste praktische vaarperiode (de botjesreis). Hierbij werd lief en leed gefilmd, zowel binnen als buiten het KIM, wat in de mooie documentaire *Adelborsten* resulteerde die op 2 juni in première ging bij het filmmuseum Eye te Amsterdam. Een week later was de documentaire te zien op Nederland 2.

Naast het primaire proces – het opleiden van adelborsten tot marineofficieren – zijn er voor 2014 een aantal bijzondere gebeurtenissen te memoreren:

Adelborsten ingezet als toezichthouders op de Nuclear Security Summit in Noordwijk, maart 2014.

Eind maart 2014 vond de *Nuclear Security Summit* (NSS) plaats, de nucleaire top waar wereldleiders de toekomstige behandeling van nucleair materiaal bespraken om terroristisch misbruik te voorkomen. Het KIM leverde daaraan, samen met de KMA, een waardevolle bijdrage door de inzet van LTZ 3's, adelborsten en cadetten voor VIP-begeleiding en toezichthouding in de centrale conferentieruimte. Aangezien de cadetten en adelborsten in het *Worldforum* stonden, kregen zij de unieke gelegenheid enkele wereldleiders van dichtbij mee te maken en – in sommige gevallen – een woordje met hen te wisselen.

Ondanks deze samenwerking tussen cadetten en adelborsten betekent dat niet dat er tussen hen geen (sportieve) rivaliteit bestaat. Een jaarlijks hoogtepunt in mei voor de Nederlandse Defensie Academie (NLDA), waaronder het KIM en KMA vallen, blijven de 'Adelborsten & Cadetten Wedstrijden' – een evenement waar vooral de fysieke capaciteiten van de jonge militairen wordt getoetst in sportwedstrijden. Net als in 2013 waren de adelborsten ook dit jaar weer in staat de cadetten te verslaan, echter wel 'in het hol van de leeuw' wat een extra dimensie aan deze overwinning gaf.

De jaarlijkse 'Adelborsten & Cadetten Wedstrijden' op het KMA-terrein in Breda, mei 2014.

Het traditionele 'binnen joelen' door adelborsten van JSS *Karel Doorman*

Begin juli voer het Joint Support Ship *Karel Doorman* voor het eerst de marineshaven van Den Helder binnen. Tijdens de binnenkomst waren adelborsten aanwezig om het schip traditioneel 'binnen te joelen'. Dit is een oud gebruik bij de marine, waarbij men de witte marinepet vanaf de borst de lucht in zwaait.

Hoewel al enige tijd officieus in gebruik, werd begin juli ook de *Ship Handling Simulator* (SHS) – in de volksmond bekend als 'brugsim' – officieel gedoopt en in gebruik genomen onder de naam 'Atlantis'. Voorafgaand aan de opening markeerde de formele indienststelling een grote verbetering en professionalisering van het vaktechnisch onderwijs voor aanstaande zeeofficieren. De Commandant NLDA sprak van een 'game change' in de kwaliteit van de opleiding. De opening werd verricht door de Commandant NLDA en de Commandant Zeestrijdkrachten. De simulator is een van de meest geavanceerde in zijn soort. Er kunnen tot 6 teams tegelijk in trainen; afzonderlijk maar ook samen. Meer training in de simulator betekent minder vaaruren en dus minder kosten. Daarnaast biedt de simulator een veilige omgeving om zonder risico op schade fouten te maken.

De opening van de Ship Handling Simulator 'Atlantis' door C-ZSK, 4 juli 2014.

Kustwacht Nederland

Directeur: ktz drs. E.H. Veen

De Nederlandse Kustwacht is dienstverlener en handhaver tegelijk. De Kustwacht beschermt en bevordert het verantwoord gebruik van de Noordzee én bewaakt de Nederlandse grenzen, maar doet dat niet alleen. De Kustwacht werkt in opdracht van vijf ministeries: Infrastructuur en Milieu, Defensie, Veiligheid en Justitie, Financiën en Economische Zaken. Medewerkers van de Kustwacht hebben zich in 2014, samen met het personeel van de participerende diensten – Rijkswaterstaat, Koninklijke Marine, Politie, Douane, Koninklijke Marechaussee, Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, Koninklijke Luchtmacht, Inspectie Leefomgeving & Transport en het Staatstoezicht op de Mijnen – ingezet voor de veiligheid (*safety & security*) en economische belangen van ons land.

Visie 2020

In 2014 is de 'Visie 2020' voor het eerst geïntroduceerd. Met deze Visie 2020 geeft de Kustwacht invulling aan een proactieve rol waarbij de informatiepositie wordt versterkt, zodat een nog beter inzicht wordt verkregen in wat er allemaal op de Noordzee en ruime binnenwateren gebeurt. De Raad van de Kustwacht heeft in 2014 besloten een interdepartementale regiegroep in te stellen, die tot taak heeft een bijbehorend investeringsplan te schrijven. Als eerste prioriteit wordt ingezet op het ontwikkelen van een Maritiem Operatie Centrum. Hier komt alle informatie binnen, vinden analyses plaats en worden interventies aangestuurd.

Redden, inspecteren en bewaken

Dit jaar zijn er meer dan 1500 hulpverlenings- en reddingsacties gecoördineerd door het Kustwachtcentrum. In de zomermaanden was er een piek van gemiddeld tien acties per dag. Daarvoor zijn dagelijks gemiddeld twintig schepen of vliegtuigen van de Kustwacht of zijn partners ingezet. Ook werden er duizenden nood-, spoed- en veiligheidsberichten verwerkt. Van de vele inspecties en interventies die werden uitgevoerd, hebben een aantal geleid tot een grote drugsvangst.

Bijzonder was de inzet van de Kustwacht tijdens de NSS 2014 in Den Haag. De Kustwacht-eenheden bewaakten de veiligheid vanaf de Noordzee en controleerden alle schepen die het veiligheidsgebied binnenvoeren. Verder heeft een van de kustwachtvliegtuigen bijgedragen aan de bewaking van de Europese buitengrenzen. Illegale immigratie werd opgespoord, zodat de autoriteiten op het land daarop konden anticiperen.

Cijfers

Nood-, spoed- en veiligheidsverkeer

In 2014 kwamen 2972 nood- en spoedmeldingen binnen, waarvan 558 onbedoeld wa-

Een Dornier 228 van de Kustwacht maakt opnames van de Vice-admiraal Kulakov, een Russische destroyer van de Udaloy-klasse. Het kustwachtvliegtuig is in 2014 in totaal dertien keer ingezet om de doorvaart door Nederlandse wateren van Russische oorlogsschepen te monitoren. (Foto Zr.Ms. Groningen)

ren. Net als vorig jaar is een groot deel van deze valse meldingen afkomstig van de Marokkaanse vissersvloot. Dit is inmiddels besproken met de Marokkaanse Kustwacht, de Internationale Maritieme Organisatie en het bedrijf dat satellietcommunicatiesystemen voor schepen levert. Besloten is een voorlichtingscampagne over dit onderwerp te houden. In 2015 moet blijken of het aantal valse meldingen daardoor afneemt.

Search and Rescue

Veel drenkelingen, schipbreukelingen of andere personen die op zee in nood of gevaar verkeren, worden opgespoord en gered door de Kustwacht. 24 uur per dag zet de Kustwacht schepen, helikopters en vliegtuigen in voor deze *search and rescue*- (SAR) taak. In 2014 zijn in totaal 1546 hulpverlenings- en reddingsacties gecoördineerd door de Kustwacht.

Medische hulpverlening

Zeevarenden – bemanning én passagiers – kunnen op zee niet even naar de huisarts of naar het ziekenhuis. Op basis van internationale verdragen en regelgeving fungeert de Kustwacht daarom als Radio Medische Dienst. In 2014 werd 374 keer radio-medisch advies gegeven. In 75 gevallen zijn medische evacuaties uitgevoerd (MEDEVAC).

Rampen- en incidentbestrijding

Het *Emergency Towing Vessel* (ETV) van de Kustwacht – de *levoli Amaranth* – ligt op een strategische positie en bereikt binnen maximaal vier uur een in nood verkerend schip. Door dit vervolgens op sleeptouw te nemen, voorkomt het Kustwachtschip catastrofes voor mens en milieu.

Voorbeelden van bijzondere inzet van de *Amaranth* in 2014 zijn:

- op 9 februari ingezet voor *search and rescue*-taken bij containerschip *Antje Russ* die water maakte.
- op 10 februari ingezet voor rampen- en incidentbestrijding: het vrachtschip *Warber* was op drift.
- op 22 oktober ingezet voor rampen- en incidentbestrijding na een hevige herfststorm. Een sleepboot verloor hierbij zijn sleep (een barge vol stenen).

Nautisch beheer

De Noordzee wordt niet alleen druk bevaren, maar ook gebruikt voor bijvoorbeeld bijzondere transporten, evenementen, seismisch onderzoek, het leggen van (gas)leidingen en plaatsen van windmolenparken. Al deze gebruiksfuncties van de zee en de scheepvaart moeten op elkaar worden afgestemd, zodat een veilige en vlotte afwikkeling van het scheepvaartverkeer voor de kust van Nederland is gewaarborgd. Bij bijzondere nautische activiteiten moeten bedrijven of (evenementen)organisaties hiervoor toestemming vragen aan de Kustwacht. Deze verleent vervolgens een vergunning, waarbij eventueel extra eisen worden gesteld aan veiligheid en milieu.

Deze 'verkeersdienststaken' zijn een verantwoordelijkheid van de Kustwacht. In 2014 zijn er 23 aanvragen binnengekomen voor evenementen en 24 aanvragen voor mijnbouwactiviteiten (waaronder oliewinning en het plaatsten van windturbines).

Opruimen van explosieven

De Kustwacht fungeert dag en nacht als meldpunt van explosieven. Vervolgens schakelt zij de Koninklijke Marine in. In 2014 kwamen 121 van dit soort meldingen binnen bij het Kustwachtcentrum. 112 explosieven zijn vernietigd.

Handhaving

Voor een veilige en vlotte afwikkeling van het scheepvaartverkeer op de Noordzee houdt de

Inzet door de Kustwacht ten behoeve van een schip in nood.

Tijdens de missie Frontex vliegt een Dornier van de kustwacht met een bemanning van Luchtmacht, Marine en Marechaussee personeel. Ze proberen migranten te onderkennen en zo mede de buitengrenzen van Europa veilig te stellen. Italië, september 2014.

Kustwacht toezicht op de naleving van de geldende verkeers- en gedragsregels. Vorig jaar zijn er tien overtredingen van veiligheidszones (zowel mijnbouwinstallaties als windmolenparken) geconstateerd, zes overtredingen op de verplichte vaarroute voor tankers en zeventig overtredingen in het verkeersscheidingsstelsel. Er vonden zestien ernstige scheepvaartongevallen plaats. Tijdens 111 controles werden 48 overtredingen geconstateerd, 16 waarschuwingen gegeven en 32 maatregelen genomen (boetes opgelegd, proces-verbalen opgemaakt, aanhoudingen verricht of schepen naar een veilige plaats gestuurd). Ten opzichte van 2013 is het percentage schepen dat zich schuldig maakte aan ernstige overtredingen gedaald.

De Kustwacht levert een bijdrage aan grootschalige, landelijke, Europese of wereldwijde acties om grenzen te bewaken. Op het gebied van 'grenstoezicht personen' vonden er 324 inspecties plaats, waarbij acht strafbare feiten zijn geconstateerd. Bij het grenstoezicht op het gebied van goederen, zijn 407 inspecties uitgevoerd die achttien strafbare feiten aan het licht brachten.

Programma Zeeketen

Programmamanager: ktz (td) P. Knipping

2014 was voor het 'Programma Zeeketen' een intensief en succesvol jaar. Maar liefst vier schepen en het instandhoudingsbedrijf van CSZK zijn naar SAP (*Systems, Applications and Products for data processing*) gemigreerd, waarmee een geïntegreerde bedrijfsvoering werd geïntroduceerd. De nieuwe, door SAP ondersteunde BV zorgt voor een betere planning en voorbereiding van missies, snellere en efficiëntere bevoorrading, beter inzicht in kosten en uitgaven en een efficiënter beheer. Defensieonderdelen worden door de migratie naar SAP in toenemende mate afhankelijk van elkaar op zowel materieel-logistiek als financieel gebied.

Varende eenheden

Zr.Ms. *Tromp* was het eerste schip in 2014 dat live gebracht werd naar SAP. Zr.Ms. *Tromp* was tevens het eerste Luchtverdedigings- en Commandofregat (LCF) dat met SAP ging werken. Zr.Ms. *De Ruyter* volgde al snel en werd in juni gemigreerd. In augustus werd het eerste Landing Platform Dock (LPD) naar SAP geïmplementeerd: Zr.Ms. *Johan de Witt*. Net voor het winterverlof werd Zr.Ms.

Zr.Ms. *Johan de Witt* was in augustus 2014 het eerste Landing Platform Dock waar het informatiebesturings-systeem SAP werd geïmplementeerd.

Friesland als eerste patrouilleschip naar SAP gemigreerd. Bij het tot stand komen van de nieuwe bedrijfsvoering hebben alle schepen veel inzet getoond.

Instandhoudingsorganisatie

Het migreren van de Directie Materiële Instandhouding (DMI) naar SAP was de grootste klus in 2014. Het project 'Logistiek' heeft SAP geïmplementeerd binnen de afdeling Maritieme Logistiek van de DMI. Dit betrof de overgang naar SAP van het Opslag en Distributie Centrum (ODC), Inkoop, Assortiments- en Supply Chain Management en (gedeeltelijk) Logistieke Walondersteuning. SAP heeft o.a. het belangrijkste ketenlogistieke *legacy*-systeem VASLOGDOC vervangen. Het project 'Orderbesturing' heeft de CSZK Onderhoudsorganisatie naar SAP geïmplementeerd. Dit betrof o.a. de planning, werkplaatsen, werkvoorbereiding en orderbesturing. Deze beide projecten hebben, in nauwe samenwerking met de lijnorganisatie, eind oktober en begin november de DMI succesvol naar SAP gemigreerd.

Overige projecten

Het project *Configuratie Management & Integrated Logistic Support (CM&ILS)* heeft in 2014 de data van de *Oceangoing Patrol Vessels (OPV's)* overgezet van de *legacy* naar SAP. Het project hield zich bezig met de opbouw, koppeling en strategiebepaling van het periodiek onderhoud. De data van de OPV's viel onder het vierde en tevens laatste cluster van het project. Eind december 2014 is de laatste resultaatvergadering positief afgerond en is het project afgesloten. Het project CARIB is in augustus 2014 gestart om SAP in het Caribisch gebied te implementeren. De startvoorwaarden, de scope van het project en een haalbare planning zijn opgesteld in 2014.

In oktober is het project 'Walinstellingen' gestart. Dit project migreert alle walinstellingen die gebruikmaken van de processen bevoorraden, onderhouden en/of modificeren van onderhoudsobjecten. Onder walinstelling wordt 'interne organisatorische eenheid' verstaan. Zo'n eenheid is gevestigd aan wal. Een voorbeeld is de Koninklijke Marine Technische Opleidingen (KMTO) of de Defensie Duikgroep (DDG). Het programma Walinstellingen heeft in 2014 het projectvoorstel geschreven en migreert in 2015 alle eenheden die onder de scope vallen.

In december werd de DMO/TMO-organisatie opgeheven en het personeel van het project 'Zeeketen' overgeplaatst naar het CZSK.

Herinrichting Technisch Domein KM (HTD)

Projectleider: ktz (td) ir. J.W. Hartman

De Koninklijke Marine heeft de ambitie om, ondanks haar schaarse technische personeel, de toenemende technische complexiteit en beperkte financiële middelen, ook in de toekomst een innovatieve organisatie te blijven en haar materiële gereedheid op goede wijze te borgen. Om dit doel te bereiken, is na gedegen onderzoek in 2013 het programma 'Herinrichting Technisch Domein KM' (HTD) gestart.

Een belangrijke eerste stap in het programma HTD vormde de samenvoeging van de Technische Dienst (TD) en de Wapentechnische Dienst (WD). Deze stap vond plaats op 7 mei 2014 en was het startsein voor een geïntegreerde werving en de introductie van een geïntegreerde vaktechnische basisvorming voor

Technische opleidingen van de KMTO. Den Helder, 9 april 2014.

matrozen, korporaals (horizontale instromers) en officieren. Met de samenvoeging is het zittend personeel ondergebracht in één dienst: de Technische Dienst (TD). De tweede fase van het programma, de inrichting, is gestart in mei 2014. Het beoogde resultaat is een verbeterde technische bedrijfsvoering die wordt ondersteund door een optimaal ingericht functiebestand, een aangepaste opleidingsstructuur, nieuwe ondersteunende middelen en een actief kennisbeleid. Om dit te bereiken, zijn organisatorische wijzigingen en personele veranderingen nodig. Het is de ambitie om deze wijzigingen en veranderingen in 2015 te realiseren.

Bouwprogramma varende eenheden

In februari werd de I-mast, die in eerste instantie bedoeld was voor Zr.Ms. *Friesland*, geplaatst op het JSS *Karel Doorman*.

Tijdens het Benoemd Onderhoud (vanaf 27 februari) van Zr.Ms. *Vlaardingen* zijn enkele grote onderhoudswerkzaamheden aangepakt. Zo is het gehele schip geschilderd, is er een nieuwe Volvo-dieselmotor geplaatst, is de voorstuwingslijn gereviseerd, een nieuwe vloer in het kombuis gelegd en een grote modificatie op het J-dek uitgevoerd. De Zr.Ms. *Vlaardingen* heeft deze modificatie als eerste in haar klasse mogen uitvoeren, waardoor beter invulling wordt gegeven aan ARBO- en milieueisen.

Op zaterdag 8 maart 2014 werd het JSS *Karel Doorman* gedoopt door minister van Defensie J.A. Hennis-Plasschaert in het bijzijn van C-ZSK vadm M.J.M. Borsboom, de directeur van DAMEN Shipyards en de bemanning. Het schip was toen nog vol in de verbouwing. Vervolgens is begonnen met het opwerken en kwam *Seatrain Command* aan boord voor het beoordelen van de *Safety and Readiness Check*, versie 1- (SARC 1) status.

Op zondag 22 juni konden de trossen los en voer het JSS *Karel Doorman* onder begeleiding van sleepboten de rede van Vlissingen op waar haar eerste ankermanoeuvre werd uitgevoerd. Op woensdag 5 november werden de goederen geladen en vertrok het JSS richting West-Afrika ten behoeve van de strijd tegen ebola voor de missie *Tricolette*.

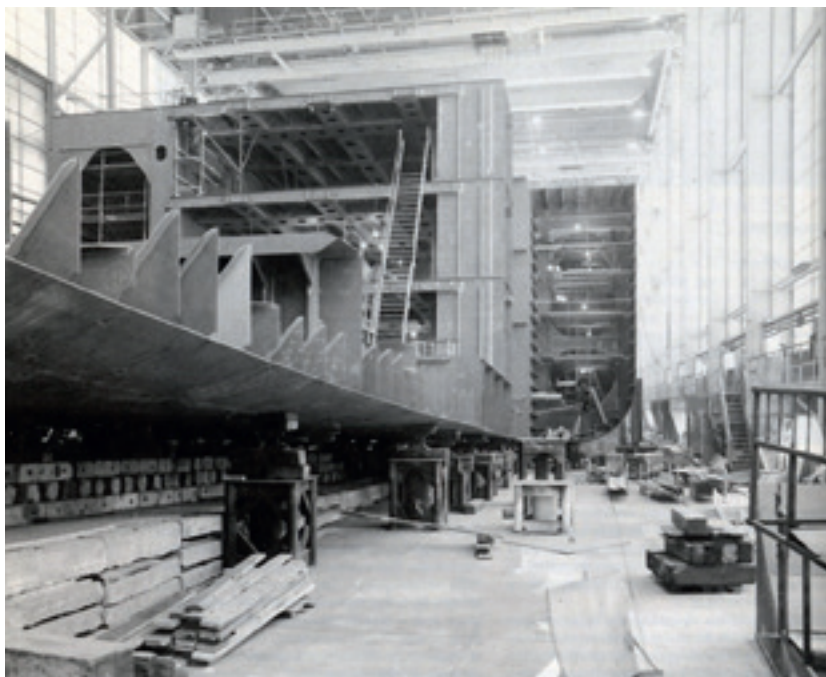
Na het zomerverlof lag Zr.Ms. *Friesland* voor tien weken onderhoud in Vlissingen. Als laatste *Oceangoing Patrol Vessel* (OPV) ontving Zr.Ms. *Friesland* de geïntegreerde mast, waardoor het schip compleet werd.

Vanwege structureel achterstallig onderhoud werd in oktober 2014 de zeewaardigheid van Zr.Ms. *Mercurius* ingetrokken door de firma Loyds. Het schip verkeerde vervolgens tot het eind van het jaar in een pre-onderhoudsfase in afwachting van het instandhoudingsprogramma.

Daarnaast is het ontwerp gebaseerd op het zogenaamde twee-eilanden concept. In dit concept is er een vooreiland waarin de operationele ruimten (brug, commando- en radiocentrale), accommodatie voor officieren, medisch complex, administratieve ruimten en de hulpmachekamer zijn geplaatst. In het achtereiland bevinden zich technische ruimtes en de accommodaties voor onderofficieren, korporaals en manschappen, kombuis, hangaar en WD-ruimten. Munitieruimten en brandstoftanks zijn voornamelijk midscheeps geplaatst.

De bouw was in handen van twee werven: de Spaanse staatswerf Bazan te El Ferrol en de Koninklijke Schelde Groep (KSG) te Vlissingen. De kiel van bouwnummer 374 werd op 21 mei 1992 gelegd op de werf “de Merwede” te Hardinxveld-Giessendam, aan wie de KSG de bouw van het casco had uitbesteed. De werktuigkundige installaties, voorstuwingsinstallatie en een deel van de bekabeling werden hier op een overdekte helling geassembleerd. Na de tewaterlating werd het schip op 18 oktober 1993 naar Vlissingen gesleept waar aan de afbouw werd begonnen. Het SEWACO-systeem, waaronder een GOALKEEPER, werd door de Marine grotendeels zelf aangeleverd.

Het casco van het AOR in aanbouw op de werf de Merwede.

Zr.Ms. De Zeven Provinciën beoefent het overzetten van zware lasten met Zr.Ms. Amsterdam tijdens een internationale tactische oefening in de Noorse wateren, 11 februari 2014.

De opslagcapaciteit van Zr.Ms. Amsterdam bestaat uit: 6.700 ton stookolie, 1.660 ton vliegtuigbrandstof, 179 ton drinkwater, 181 ton munitie, 9 ton reserveonderdelen en 83 ton overige goederen (voornamelijk voedsel). Verder is het schip ingericht om alle gebruikelijke NAVO-eenheden te kunnen bedienen en uitgerust met een medische unit en twee RIB's (*Rigid Inflatable Boats*). Er kunnen vier Lynx- of drie NH-90-helikopters mee aan boord. Verder biedt het schip huisvesting aan 180 opvarenden, waarbij de ziekenboeg buiten beschouwing is gelaten.

Het schip is bewapend met een GOALKEEPER en IRSCAN tegen lucht- en oppervlakte-dreiging, twee 20mm OERLICON (luchtafweer) mitrailleurs en twee SRBOC (Super Rapid Bloom Offboard Countermeasures)-dubbelopstellingen. Voor het afleiden van vijandelijke torpedo's is een NIXIE geïnstalleerd.

Gedurende de bouw werd duidelijk dat de geplande opleverdatum van 1 november 1994 niet gehaald zou worden en ook de proeftochten namen meer tijd in beslag, waardoor uiteindelijke overdracht plaats vond op 10 juli 1995 en de officiële indienststelling op 2 september 1995. Bij die gelegenheid, die in Amsterdam plaatsvond, ontving de commandant ktz. G. H. van Beek de - sinds 1980 in bewaring gehouden - scheepsbel van de oude Amsterdam uit handen van de burgemeester van de hoofdstad. Zodoende was de "Amsterdam" het zestiende schip in 's rijks zeedienst van die naam.

Zr.Ms. *Amsterdam* met daarachter een LCF tijdens de oefening Northern Archer-2, 9 oktober 2014.

Hierna volgde de garantieperiode, die duurde tot één jaar na overdracht, waarin materieel en bemanning uitgebreid onderworpen werden aan diverse opwerkprogramma's onder leiding van Commandant Fregatten Squadron (FREGRON).

Naast de jaarlijkse eskaderreizen en oefenprogramma's nam Zr.Ms. *Amsterdam* in 1997 deel aan de promotiereis *Eastern Sky* en in 2000 aan de *Fairwind* reis. Na de terroristische aanslag in New York in september 2001 participeerde het schip aan de operatie *Active Endeavour* in de Middellandse Zee (binnen het vlootverband STANAVFORLANT: Standing Naval Force Atlantic). Daar heeft het schip begin 2002 tevens een aantal illegale immigranten, waaronder zeventien kinderen, kunnen redden van een zinkende vissersboot voor de kust van Kreta.

In 2005 voer het schip naar de Perzische Golf om te ondersteunen bij de internationale operatie *Enduring Freedom*. Hier voerde het naast de bevoorradingstaken ook enige patrouilles en boardings uit. Ook in 2006 participeerde het schip nog aan deze missie. Op de terugreis in april kwamen, tijdens een kort havenbezoek aan Djibouti, twee 23-jarige matrozen om het leven bij een tragisch verkeersongeluk.

In 2008 participeerde Zr.Ms. *Amsterdam* aan de operatie *United Nations Interim Force in Lebanon* (UNIFIL) in de *Area of Military operations* voor de kust van Libanon waar het ook kortstondig een Duits vlaggenschip verving als platform waar vanaf de andere schepen werden aangestuurd. Later dat jaar zou het als ondersteuning van het stationsschip Hr.Ms. *van Galen* dienen in het Caribisch Gebied waar het diverse patrouilles uitvoer in de strijd tegen internationale drugsmokkel. In 2009 heeft Zr.Ms. *Amsterdam* vervolgens zelf als

stationsschip gediend. Hier voerde het schip diverse taken uit, namelijk: drugsbestrijding, kustwachttaken en patrouilles in de territoriale wateren en voorzag het diverse (voornamelijk Britse en Amerikaanse) schepen van brandstof.

Na een reis naar de Verenigde Staten en Canada vertrok het schip medio 2010 naar de Golf van Aden voor de Europese anti-piraterijmissie *Atalanta* en de NAVO-missie *Ocean Shield*, waar het 44 van piraterij verdachte personen oppakte. Vijf daarvan zijn voor vervolging naar Nederland overgebracht. Op de terugweg ontving Zr.Ms. *Amsterdam* de oproep van de Franse regering om de Franse helikoptercarrier FS *Tonnere* te bevoorraden, die nabij de kust van Ivoorkust voer in verband met de gewelddadige binnenlandse verkiezingen. Hieraan werd gehoor gegeven, mede omdat Zr.Ms. *Amsterdam* het best geschikt was voor deze taak.

Na onderhoud en oefeningen in 2011 vertrok het schip in 2012 weer naar de West waar het opereerde onder vlag van de Kustwacht (KWCARIB). Halverwege de reis werd het schip, onder *taakgroep 4.4*, verder van de kust ingezet ten behoeve internationale drugsbestrijding. Hiervoor kwam ook een Amerikaans boardingteam aan boord. In augustus 2013 vertrok de bevoorrader opnieuw derwaarts voor een termijn als stationsschip in de West. De Lynx-helikopter was inmiddels vervangen door de veel grotere en capabelere NH-90. Er werd tijdens deze reis ruim 3200 kg cocaïne onderschept.

Ondanks dat het schip nog maar een kleine twintig jaar in dienst was werd het gedurende deze periode steeds duidelijker dat Zr.Ms. *Amsterdam* vervangen zou worden door het Joint Support Ship *Karel Doorman*. De modernisering die het schip moest ondergaan in verband met nieuwe milieuwetgeving, namelijk het dubbelwandig maken van de brandstofopslagtanks, zou te kostbaar zijn. Schepen die olie vervoeren werden verplicht gesteld om te zijn voorzien van een dubbele waterdichte wand.

In juni 2014 werd dan ook bekend dat het schip verkocht zou worden aan de Peruaanse Marine. Zr.Ms. *Amsterdam* heeft datzelfde jaar, in september en oktober, nog ondersteuning geboden tijdens de oefening *Northern Archer 14.2*. De uitdienststelling vond plaats op 4 december 2014 waarna de bevoorrader op dezelfde dag aan Peru is overgedragen en als BNP *Tacna* in dienst is gesteld.

Minister van Defensie mw. J.A. Hennis-Plasschaert en de Peruaanse minister van Defensie, de heer P. Cateriano Bellido, ondertekenen de documenten voor de overdracht van de *Amsterdam* naar Peru. Den Helder, 4 december 2014.

BESTAND VAN LICHTE VAARTUIGEN OP 31 DECEMBER 2014

Registratie-nummer	Hulpgetal slagnummer	Werf bouwjaar/naam	Bouw/	Opmerkingen/
WM1 havencommunicatievaartuigen (zie blz. ...)				
WM 2: motorsloep				
WM2-7502	1665-66	ALC	317	watertransport/
	Mijnendienst/1975			
WM2-7610	1665-81	ALC	332	divers gebruik/
	en opleiding/1976			
WM2-8901	1675-0	M&R	5119	1989 a/b Snellius
WM2-8902	1675-08	M&R	5120	1989 a/b Luymes
WM 4: motorsloepen				
WM4-0101	1162-16	WO	1016	1973- in gebruik in Amsterdam
WM4-0401	1162-21	WO	1021	1975- Havendienst Den Helder
WM4-0901	1162-19	WO	1019	1974- Havendienst Den Helder
WM4-9801	1162-03	WO	91480-1480-92	1966- in gebruik in Amsterdam
WM4-9802	1162-08	WO	997	1976- in gebruik in Amsterdam
WM4-9901	1162-20	WO	992	1966- in gebruik in Amsterdam
WM4-0701	1162-14	WO	1014	1973- Havendienst Den Helder
WM 8: rigid hulled inflatable boat (Rhib 700)				
WM8-8909	1480-14	M&R	5008	1990 Marinemuseum
WM8-9001	1480-16	M&R	5010	1991 - a/b BNS Godetia
WM8-9004	1480-19	M&R	5013	1991 - a/b BNS
WM8-9502	1480-30	M&R	5879	1995
WM8-9505	1480-33	M&R	5882	1995 - a/b BNS
WM8-9002	1480-17	M&R	5011	1991
WM8-9003	1480-18	M&R	5012	1991
WM8-9005	1480-20	M&R	5014	1992
WM8-9006	1480-21	M&R	5015	1992
WM8-9007	1480-22	M&R	5016	1993
WM8-9008	1480-23	M&R	5017	1993
WM8-9009	1480-24	M&R	5018	1993
WM8-9102	1480-26	M&R	5527	1991
WM8-9201	1480-27	M&R	5649	1993

WM8-9202	1480-28	M&R	5650	1993 Kantelrhib Defensie Vaarschool
WM8-9503	1480-31	M&R	5580	1995
WM8-9901	1480-34	M&R	6914/70024	1999 reparatie Bereneiland

WM 8 Rhib 2000

WM8-0201	1480-34	M&R	6442	2001
WM8-0202	1480-35	M&R	6443	2001
WM8-0203	1480-36	M&R	6444	2001
WM8-0204	1480-37	M&R	6445	2001

WM 8 Rhib 2000D

WM8-0602	1480-40	DSH	1588	2006
WM8-0603	1480-41	DSH	1589	2006
WM8-0604	1480-42	DSH	1590	2006
WM8-0605	1480-43	DSH	1591	2006

WM 8 Rhib 2000D1

WM8-1002	1480-46	DSH	571633	2009
WM8-1003	1480-47	DSH	571634	2009
WM8-1004	1480-48	DSH	571635	2009
WM8-1005	1480-49	DSH	571636	2010 a/b BNSLeopold I
WM8-1006	1480-50	DSH	571637	2010
WM8-1007	1480-51	DSH	571638	2010
WM8-1008	1480-52	DSH	571639	2010
WM8-1009	1480-53	DSH	571640	2010
WM8-1010	1480-54	DSH	571641	2010 a/b BNSLeopold I
WM8-1011	1480-55	DSH	571642	2010
WM8-1012	1480-56	DSH	571643	2010
WM8-1013	1480-57	DSH	571646	2010
WM8-1015	1480-59	DSH	571652	2010
WM8-1016	1480-60	DSH	571653	2010

Bijlagen

WM 8 Rhib 2000D2 (rhibs omgebouwd bij Damen)

WM8-0601	1480-39	DSH	1587	2014
WM8-0606	1480-44	DSH	1592	2014
WM8-1001	1480-45	DSH	571632	2014
WM8-1014	1480-58	DSH	571647	2014

Scheldeklaas werksloepen

Y 8055	1181-24	Delta	668	1986/Schelde*
Y 8056	1181-25	Delta	667	1986/Wierbalg*
Y 8057	1181-26	Delta	666	1986/Malzwin*
Y 8058	1181-27	Delta	664	1986/Zuidwal*
Y 8059	1181-28	Delta	664	1986/Westwal**

Breezandklaas werksloepen

Y 8019	1028-53	Delta	858	1989 Balgzand*
Y 8018	1028-52	Delta	858	1989 Breezand*

* in gebruik bij de havendienst Den Helder

** in gebruik bij Marinekazerne Amsterdam

ALC A. Le Comte Inc., Vianen

DSH Damen Shipyards, Hardinxveld

M&R Mulder & Rijke, IJmuiden

WO Rijkswerf Willemsoord, Den Helder

Delta Delta Shipyard Sliedrecht BV

Tijdens de rescue day in Vlissingen laten Koninklijke Luchtmacht, Landmacht, Marechaussee en Marine enkele van hun hulp- en ondersteuningseenheden zien.

In zee bij Noorwegen, 11 februari 2014. Grote tactische oefening met inzet van verschillende wapensystemen van de Koninklijke Marine.

Bestand van schepen op 31 december 2014

Naam en naamsein	Bouwwerf	Kiellegging Doop Indienst- stelling	Grootste lengte in meters	Grootste breedte in meters	Diepgang in meters
<i>Luchtverdedigings- en commandofregat</i>					
					
De Zeven Provinciënklasse					
De Zeven Provinciën F 802	Koninklijke Schelde Groep Vlissingen	1-9-1998 8-4-2000 26-4-2002	144	17	7
Tromp F 803	Koninklijke Schelde Groep Vlissingen	3-9-1999 7-4-2001 14-3-2003			
De Ruyter F 804	Koninklijke Schelde Groep Vlissingen	1-9-2000 13-4-2002 22-4-2004			
Evertsen F 805	Koninklijke Schelde Groep Vlissingen	6-9-2001 19-4-2003 10-6-2005			

Amfibisch Transportschip/Landing Platform Dock

Rotterdam L 800	Koninklijke Schelde Groep Vlissingen	23-2-1996 22-2-1997 18-4-1998	166	27	6
---------------------------	---	-------------------------------------	-----	----	---

Johan de Witt L 801	Koninklijke Scheldegroep Vlissingen	18-6-2003 13-5-2006 30-11-2007	176	29	6
-------------------------------	--	--------------------------------------	-----	----	---

Water- verplaatsing toegeladen in tonnen (1000 kg)	Voortstuwing	Vermogen in pk	Snelheid in knopen	Aantal schroeven	Bemanning	Voornaamste bewapening en verdere bijzonderheden
6050	2 gasturbines Rolls Royce Marine Spey SMIC 2 kruisvaart diesel motoren Wartsila	52.300 13.600	30	2 (verstel- baar)	202	Evolved Sea Sparrow geleid wapensysteem tegen luchtdoelen Standard Missile tegen luchtdoelen Oto Breda 127 mm kanon Harpoon geleid wapensysteem tegen oppervlakte doelen Goalkeeper 30mm snelvuurkanon torpedo wapensysteem voor onderzeebootbestrijding NH90
12.750	diesel-elektrisch	21.000	21	2	130	Goalkeeper 30mm snelvuurkanon .50 mitrailleurs 4 landingsvaartuigen 6 helikopters accommodatie voor 604 'embarked forces'
15.500	POD (Podded Propulsors)	19.800	19	2	146	Goalkeeper 30mm snelvuurkanon .50 mitrailleurs 4-6 landingsvaartuigen 6 helikopters accommodatie voor 555 'embarked forces'

Bijlagen

Naam en naamsein	Bouwwerf	Kiellegging Doop Indienst- stelling	Grootste lengte in meters	Grootste breedte in meters	Diepgang in meters
------------------	----------	--	---------------------------------	----------------------------------	-----------------------

Multipurposefregatten

Van Amstel F 831	Koninklijke Schelde Groep Vlissingen	3-5-198 19-5-1991 27-5-1993	122	14,4	6,2
Van Speijk F 828	Koninklijke Schelde Groep Vlissingen	1-10-1991 26-3-1994 7-9-1995			

Patrouilleschepen

Holland-klasse					
Holland P840	Damen Schelde Naval Shipbuilding	8-12-2008 2-2-2010 6-7-2012	107,9	16	4,55
Zeeland P841	Damen Schelde Naval Shipbuilding	21-9-2009 20-11-2010 23-8-2013			
Friesland P842	Damen Schelde Naval Shipbuilding	26-11-2009 4-11-2010 22-1-2013			
Groningen P843	Damen Schelde Naval Shipbuilding	9-4-2010 21-4-2011 29-11-2013			

Water- verplaatsing toegeladen in tonnen (1000 kg)	Voortstuwing	Vermogen in pk	Snelheid in knopen	Aantal schroeven	Bemanning	Voornaamste bewapening en verdere bijzonderheden
3340	2 Rolls Royce Spey 1A gasturbines	34.000	29	2	154	Harpoon geleid wapensysteem tegen oppervlakte doelen OTO-Melara 76mm kanon
	2 Stork Werk- spoor kruisvaart dieselmotoren	10.000				Nato Sea Sparrow missiles tegen luchtdoelen torpedo wapensysteem voor onderzeebootbestrijding Goalkeeper 30mm snelvuurkanon NH90
3750	Dieselelektrisch	14.500	20	2	50	OTO-Melara 76mm kanon
						2 op afstand bedienbare 12,7mm-zware mitrailleurs
						6 affuiten voor handbediende MAG-middelzware mitrailleurs
						Waterkanon NH90

Bijlagen

Naam en naamsein	Bouwwerf	Kiellegging Doop Indienst- stelling	Grootste lengte in meters	Grootste breedte in meters	Diepgang in meters
------------------	----------	--	---------------------------------	----------------------------------	-----------------------

Mijnenbestrijdingsvaartuigen

Alkmaarklasse					
Makkum M 857	Van der Giessen de Noord Alblasserdam	28-2-1983 23-2-1985 13-5-1985	51,5	8,9	3,8
Schiedam M 860	Van der Giessen de Noord Alblasserdam	6-5-1984 26-4-1986 9-7-1986			
Urk M 861	Van der Giessen de Noord Alblasserdam	1-10-1984 4-10-1986 10-12-1986			
Zierikzee M 862	Van der Giessen de Noord Alblasserdam	25-2-1985 4-10-1986 7-5-1987			
Vlaardingen M 863	Van der Giessen de Noord Alblasserdam	6-5-1986 10-12-1988 15-3-1989			
Willemsstad M 864	Van der Giessen de Noord Alblasserdam	3-10-1986 10-12-1988 20-9-1989			

Hydrografisch opnemingsvaartuigen

Snellius A 802	Damen Shipyard Galatz Roemenië (casco) Schelde Marinebouw Vlissingen	25-6-2002 13-9-2003 11-12-2003	75	13,1	4
Luymes A 803	Damen Shipyard Galatz Roemenië (casco) Schelde Marinebouw Vlissingen	25-6-2002 17-1-2004 3-6-2004			

Water- verplaatsing toegeladen in tonnen (1000 kg)	Voortstuwing	Vermogen in pk	Snelheid in knopen	Aantal schroeven	Bemanning	Voornaamste bewapening en verdere bijzonderheden
543	1 Stork Werkspoor dieselmotor voor (vrije vaart) 2 ADEC actieve roeren voor mijnenjagen	1860 240	13	1	33-38	2 PAP's of 26 Seafoxen .50 mitrailleurs (3 stuks)
1875	diesel- elektrisch	1564	12	1	18	De schepen zijn uitgerust met o.m. een Multibeam Echolood (Simrad EM 3000), een gesleepte magnetometer (Seaspy), een gesleepte High Resolution High Speed Side Scan Sonar (Klein 5500)

Bijlagen

Naam en naamsein	Bouwwerf	Kiellegging Doop Indienst- stelling	Grootste lengte in meters	Grootste breedte in meters	Diepgang in meters
------------------	----------	--	---------------------------------	----------------------------------	-----------------------

Onderzeeboten

Walrusklasse

Walrus S 802	Rotterdamse Droogdok mij. N.V. Rotterdam	11-10-1979 28-10-1985 25-3-1992	68	8,5	7
Zeeleeuw S 803	Rotterdamse Droogdok mij. N.V. Rotterdam	24-9-1981 20-6-1987 25-4-1990			
Dolfijn S 808	Rotterdamse Droogdok mij. N.V. Rotterdam	12-6-1986 25-4-1990 29-1-1993			
Bruinvis S 810	Rotterdamse Droogdok mij. N.V. Rotterdam	14-4-1988 25-4-1992 5-7-1994			

Marine Opleidingsvaartuig

Van Kinsbergen A 902	Scheepswerf Damen Gorinchem	5-11-1998 6-9-1999 2-11-1999	41,5	9,2	3,3
--------------------------------	--------------------------------	------------------------------------	------	-----	-----

Torpedowerschip

Mercuur A 900	Koninklijke mij. De Schelde Vlissingen	6-11-1985 25-10-1986 21-8-1987	65	12	4,3
-------------------------	---	--------------------------------------	----	----	-----

Water- verplaatsing toegeladen in tonnen (1000 kg)	Voortstuwing	Vermogen in pk	Snelheid in knopen	Aantal schroeven	Bemanning	Voornaamste bewapening en verdere bijzonderheden
b.w. 2.350 o.w. 2.650	2 Pielstick elektromotoren 12PA 400 VG	6.300	13 20	1	55	4 torpedolanceerrichtingen (Mark 67) voor torpedo's Mk 48
600	2 dieselmotoren	2 x 408	12,8	3*	5	* 2 scheepsschroeven 1 elektrisch aangedreven boegschroef
1400	2 dieselmotoren	1630	14	2	39	1 torpedolanceerinrichting voor oefendoeleinden

Bijlagen

Naam en naamsein	Bouwwerf	Kiellegging Doop Indienst- stelling	Grootste lengte in meters	Grootste breedte in meters	Diepgang in meters
<i>Kustwachtcutter</i>					
Jaguar P 810	Damen Shipyards Gorinchem	18-8-1997 21-8-1998 12-11-1998	42,8	6,7	2,5
Panter P 811	Damen Shipyards Gorinchem	20-10-1997 4-11-1998 18-1-1999			
Poema P 812	Damen Shipyards Gorinchem	5-1-1998 7-10-1999 19-3-1999			
<i>Ondersteuningsvaartuig</i>					
					
Pelikaan A 804	Damen Shipyards Roemenië/ Gorinchem	..... 7-2-2006 12-6-2006	65	13,20	4
<i>Duikvaartuigen</i>					
					
Cerberus A 851	Scheepswerf Visser Den Helder	15-4-1991 18-12-1991 18-2-1992	27,3	8,7	1,5
Argus A 852	Scheepswerf Visser Den Helder	16-9-1991 14-3-1992 2-6-1992			
<i>Duikvaartuig/communicatievaartuig</i>					
					
Hydra A 854	Scheepswerf Visser Den Helder	11-6-1992 11-9-1992 20-11-1992	37	8,7	1,5
Nautilus A 853	Scheepswerf Visser Den Helder	16-3-1992 10-6-1992 18-9-1992			

	Water- verplaatsing toegeladen in tonnen (1000 kg)	Voortstuwing	Vermogen in pk	Snelheid in knopen	Aantal schroeven	Bemanning	Voornaamste bewapening en verdere bijzonderheden
195	2 Caterpillar dieselmotoren	2 x 2088	27	2	11 (verstelbaar)		12,7mm mitrailleur (Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba)
1.150	2 Caterpillar dieselmotoren		14,5	13			2 Fixed Pitch Propeller schroeven - ondersteuningsvaartuig Caribisch gebied - accommodatie voor
223	2 Volvo Penta dieselmotoren	760	10	2	3		
265	2 Volvo Penta dieselmotoren	760	10	2	5		

Bijlagen

Naam en naamsein	Bouwwerf	Kiellegging Doop Indienst- stelling	Grootste lengte in meters	Grootste breedte in meters	Diepgang in meters
<i>Kustsleepboten</i>					
					
Linge-klasse Linge A 874	Delta Shipyard, Sliedrecht	12-6-1986 15-11-1986 20-2-1987	27,45	8,3	2,7
Regge A 875	Delta Shipyard, Sliedrecht	23-6-1986 10-1-1987 6-5-1987			
Hunze A 876	Delta Shipyard, Sliedrecht	17-12-1986 9-6-1987 20-10-1987			
Rotte A 877	Delta Shipyard, Sliedrecht	17-12-1986 23-6-1987 20-10-1987			
Gouwe A 878	Delta Shipyard, Sliedrecht	13-5-1996 25-11-1996 21-2-1997	27,45	8,3	2,7
<i>Zeiland opleidingschip</i> Urania	Gier en Bezaan, Jachtbouw Enkhuizen	2002 2003 1-6-2004	26,7*	6	2,6

Water- verplaatsing toegeladen in tonnen (1000 kg)	Voortstuwing	Vermogen in pk	Snelheid in knopen	Aantal schroeven	Bemanning	Voornaamste bewapening en verdere bijzonderheden
200	2 Stork Werkspoor dieselmotoren	2 x 800	12	2	5	
200	2 Caterpillar dieselmotoren	2 x 816	12	2	5	
75	Caterpillor diesel	253	8** 12	1	3-5 (staf)	Getuigd als Bermuda Kits Grootzeil 104 m ² Bezaan 55 m ² Genua I 160 m ² Genua II 130 m ² Genua III 100 m ² Kluiver 88 m ² Boomfok 56 m ² Gennaker 285 m ² Spinnaker 260 m ² Bezaanstagzeil 170 m ² Stormkluiver 30 m ²
						* incl. boegspriet
						** 8 kts (motor) 12 kts (zeil)

Bijlagen

Naam en naamsein	Bouwwerf	Kiellegging Doop Indienst- stelling	Grootste lengte in meters	Grootste breedte in meters	Diepgang in meters
<i>Landing Craft Utility (LCU)</i>					
					
L 9525	Scheepswerf Visser Den Helder	28-4-1997 - 7-4-1998	35,8	6,84	1,00
L 9526	Scheepswerf Visser Den Helder	28-9-1998 25-6-1999 31-7-1999			
L 9527	Scheepswerf Visser Den Helder	28-9-1998 30-8-1999 24-9-1999			
L 9528	Scheepswerf Visser Den Helder	- 22-10-1999			
L 9529	Scheepswerf Visser Den Helder	- 12-11-1999 20-12-1999			
<i>Landingsvaartuigen MkII (LCVP)</i>					
L 9530	Rijkswerf Willemsoord Den Helder	15-4-1982 - 10-10-1984	16	4,2	1,4
L 9531	Rijkswerf Willemsoord Den Helder	16-11-1982 - 20-12-1984			
L 9534	Rijkswerf Willemsoord Den Helder	1-4-1985 - 13-12-1985			
L 9535	Rijkswerf Willemsoord Den Helder	5-12-1985 - 5-1-1987			

Water- verplaatsing toegeladen in tonnen (1000 kg)	Voortstuwing	Vermogen in pk	Snelheid in knopen	Aantal schroeven	Bemanning	Voornaamste bewapening en verdere bijzonderheden
--	--------------	-------------------	-----------------------	---------------------	-----------	---

2,57	2 pompjets dieselmotoren	612 2x	9		5	12,7mm mitrailleurs (2 stuks) 2 pomjets
------	-----------------------------	-----------	---	--	---	--

Caterpillar
3412 DI-DA

16,5	Daf dieselmotor	200	11,6	1	5	1 MAG
------	--------------------	-----	------	---	---	-------

Bijlagen

Naam en naamsein	Bouwwerf	Kiellegging Doop Indienst- stelling	Grootste lengte in meters	Grootste breedte in meters	Diepgang in meters
<i>Mk III (LCVP)</i>					
A black silhouette of an Mk III Landing Craft Vehicle Protected (LCVP), showing its characteristic flat deck, low profile, and a small superstructure at the bow.					
L 9536	Van der Giessen de Noord Alblasserdam	10-8-1989 - 16-10-1990	16	4,2	0,84
L 9537	Van der Giessen de Noord Alblasserdam	20-3-1990 - 12-12-1990			
L 9538	Van der Giessen de Noord Alblasserdam	29-9-1990 - 26-11-1991			
L 9539	Van der Giessen de Noord Alblasserdam	15-1-1991 - 10-4-1992			
L 9540	Van der Giessen de Noord Alblasserdam	16-5-1991 - 13-3-1992			
L 9541	Van der Giessen de Noord Alblasserdam	4-9-1991 - 19-10-1992			

Water- verplaatsing toegeladen in tonnen (1000 kg)	Voortstuwing	Vermogen in pk	Snelheid in knopen	Aantal schroeven	Bemanning	Voornaamste bewapening en verdere bijzonderheden
--	--------------	-------------------	-----------------------	---------------------	-----------	---

---

30	2 Volvo Penta	2 x 380	13-18	1	5	12,7mm mitrailleurs (2 stuks)
----	---------------	---------	-------	---	---	-------------------------------

Bijlagen

Naam en naamsein	Bouwwerf	Kiellegging Doop Indienst- stelling	Grootste lengte in meters	Grootste breedte in meters	Diepgang in meters			
<i>Logementschip</i>								
Thetis A 887	Koninklijke mij. De Schelde Vlissingen	12-10-1982 27-1-1983 18-4-1998	68	12				
<i>Rondvaartboot</i>								
Nieuwediep Y 8005	Akerboom Leiden	1972 10-2-1992 10-2-1992	17,75	4,3	1,45			
<i>Havencommunicatievaartuigen</i>								
Y 8200	Damen Shipyards Gorinchem	12-5-1989 - 15-11-1989	8,6	2,95	0,8			
Y 8201	Damen Shipyards Gorinchem	3-7-1989 - 8-12-1989						
Y 8202	Damen Shipyards Gorinchem	4-9-1989 - 16-2-1990						
Y 8203	Damen Shipyards Gorinchem	16-10-1989 - 16-3-1990						
Jonge Prins 3 WM1-9001	Damen Shipyards Gorinchem	11-12-1989 - 27-4-1990				8,6	3,15	0,6
Jonge Jan WM1-9002	Damen Shipyards Gorinchem	10-4-1989 - 8-12-1989						
<i>Olietransportschip</i>								
								
Patria Y 8760	Scheepswerf De Hoop Schiedam	10-7-1997 10-11-1997 9-6-1998				44,25	6,5	2,8

Water- verplaatsing toegeladen in tonnen (1000 kg)	Voortstuwing	Vermogen in pk	Snelheid in knopen	Aantal schroeven	Bemanning	Voornaamste bewapening en verdere bijzonderheden
800					106	Duik- en Demonteer Opleidingen Den Helder
27	2 Volvo Penta	2 x 100	13	2		Rondvaartboot Den Helder
	2 Volvo Penta	220	23	2		
	2 Volvo Penta	220	20	2		
450	Volvo Penta	380	8	1	2	

Buitenlandse Havenbezoeken

Zr.Ms. Amsterdam

Denemarken	Aalborg	7 februari	- 10 februari
Ierland	Dublin	11 april	- 14 april
Griekenland	Souda Bay	21 augustus	- 22 augustus
Griekenland	Heraklion	23 augustus	- 27 augustus
Spanje	Malaga	5 september	- 8 september
Denemarken	Kopenhagen	3 oktober	- 6 oktober
Zweden	Stockholm	10 okt.	- 13 oktober
Estland	Tallinn	17 okt.	- 19 oktober

Zr.Ms. Bruinvis

Polen, Zweden	Gdynia en Göteborg	In periode 1 mei	- 1 juni
Noorwegen	Oslo	In periode 1 juni	- 1 juli
Nederland	Rotterdam	4 september	- 7 september
Denemarken, Zweden en Estland	Kopenhagen, Stockholm en Talinn	In periode 29 september - 24 oktober	

Zr.Ms. De Ruyter

Zr.Ms. *De Ruyter* is het hele jaar in onderhoud geweest.

Zr.Ms. De Zeven Provinciën

Noorwegen	Stavanger	31 januari	- 3 februari
Noorwegen	Bergen	7 februari	- 10 februari
Groot-Brittannië	Aberdeen	8 maart	- 10 maart
Malta	Valletta	11 mei (korte stop)	
Djibouti	Djibouti	23 mei	- 24 mei
Seychellen	Port Victoria	17 juni	- 24 juni
Tanzania	Dar es Salaam	7 juli	- 8 juli
Oman	Muscat	19 juli	- 23 juli
Oman	Salalah	2 augustus	- 5 augustus
Malta	Valletta	27 augustus	- 30 augustus
Nederland	Rotterdam	05 september	

Zr.Ms. Dolfijn

Groot-Brittannië	Plymouth	5 januari
Spanje	El Ferrol	8 januari

Portugal	Ponta del Gada	12 januari	
Peurto Rico	San Juan	24 januari	- 27 januari
Curacao	Willemstad	28 februari	- 7 maart
Curacao	Willemstad	14 maart	- 17 maart
Nederland	Den Helder	4 april	- 6 mei.
Noorwegen	Oslo	9 mei	- 12 mei
Nederland	Den Helder	16 mei	- 23 mei

De boot lag de rest van het jaar in onderhoud

Zr.Ms. Evertsen

Griekenland	Souda Bay	7 februari	
Djibouti	Djibouti	14 februari	- 16 februari
Tanzania	Dar Es Salaam	4 maart	- 7 maart
Seychellen	Port Victoria	21 maart	- 25 maart
Djibouti	Djibouti	7 april	- 10 April
Oman	Musqat	26 april	- 1 mei
Djibouti	Djibouti	11 mei	- 14 mei
Griekenland	Souda Bay	21 mei	- 24 mei
Nederland	Rotterdam	4 september	- 7 september
Duitsland	Hamburg	8 september	- 14 september
Denemarken	Kopenhagen	3 oktober	- 6 oktober
Zweden	Stockholm	10 oktober	- 13 oktober
Estland	Tallinn	17 oktober	- 19 oktober

Zr.Ms. Friesland

Groot-Brittannië	Fasslane	28 maart	- 29 maart
Noorwegen	Bergen	11 april	- 13 april
Noorwegen	Oslo	30 mei	- 2 juni
Zweden	Karlskrona	5 juni	- 8 juni
Duitsland	Kiel	20 juni	- 23 juni
Denemarken	Esbjerg	27 juni	- 30 juni
Nederland	Harlingen	04 juli	- 7 juli
Nederland	Vlissingen	14 augustus	- 20 oktober
Groot-Brittannië	Portsmouth	21 november	- 24 november

Zr.Ms. Groningen

Denemarken	Aalborg	07 februari	- 10 februari
Groot-Brittannië	Plymouth	02 maart	- 29 maart

Bijlagen

Portugal	Lissabon	02 mei	- 4 mei
Kaapverdië	Mindelo	8 mei	- 11mei
Curacao	Willemstad	19 mei	- 23mei
Dominicaanse Republiek	Santo Domingo	6 juni	- 10 juni
Peurto Rico	San Juan	22 juni	- 26 juni
Curacao	Willemstad	5 juli	- 14 juli
Sint Maarten	Sint Maarten	25juli	- 28 juli
Bonaire	Kralendijk	09 augustus	- 12augustus
Aruba	Oranjestad	21augustus	- 24 augustus
Nederland	Visseringen	05 september	- 23oktober
Groot-Brittannië	Portsmouth	22 november	- 24 november

Zr.Ms. *Holland*

Noorwegen	Bergen	7 maart	- 9 maart
Groot-Brittannië	Faslane	29 maart	
Groot-Brittannië	Edinburgh	11 april	- 13 april
Sint Maarten	Philipsburg	18 augustus	- 20 augustus
Curacao	Willemstad	25 augustus	- 29 augustus
Sint Maarten	Philipsburg	12 september	- 15 september
Puerto Rico	San Juan	24 september	- 27 september
Aruba	Oranjestad	6 oktober	- 9 oktober
Sint Eustatius		13 oktober	
Curacao	Willemstad	17 oktober	- 27 oktober
Aruba	Oranjestad	7 november	- 10 november
Costa Rica	Peurto Limon	16 november	- 19 november
Curacao	Willemstad	29 november	- 1 december

Zr.Ms. *Johan de Witt*

Noorwegen	Oslo	22 februari	- 23 februari
Ierland	Dublin	12 april	- 13 april
De Verenigde Staten	Norfolk	23 oktober	- 25 oktober
De Verenigde Staten	New York	12 november	- 14 november

Zr.Ms. *Luymes*

België	Zeebrugge	2 april	
België	Brugge	2 mei	- 4 mei
Noorwegen	Oslo	30 mei	- 2 juni
Zweden	Karslkrona	5 juni	- 9 juni
Duitsland	Kiel	20 juni	- 23 juni
Denemarken	Esbjerg	27 juni	- 30 juni

Groot-Brittannië	Plymouth	7 augustus	- 11 augustus
Nederland	IJmuiden	29 augustus	- 31 augustus
Nederland	Scheveningen	23 oktober	
Duitsland	Hamburg	28 november	- 1 december
Groot-Brittannië	Londen	11 december	- 15 december

Zr.Ms. Makkum

Duitsland	Kiel	14 april	- 22 april
Polen	Swinoujscie	24 april	- 28 april
Litouwen	Klaipeda	1 mei	-5 mei
Letland	Ventspils	9 mei	-15 mei
Letland	Riga	23 mei	- 27 mei
Estland	Tallinn	30 mei	- 2 juni
Zweden	Karlskrona	5 juni	- 9 juni
Duitsland	Kiel	20 juni	- 24 juni
Groot-Brittannië	Plymouth	5 september	- 8 september
Groot-Brittannië	Faslane	3 oktober	- 6 oktober
Groot-Brittannië	Holyhead	16 oktober	- 19 oktober

Zr.Ms. Mercur

Noorwegen	Bergen	31 januari	- 2 februari
Polen	Gdynia	10 mei	- 12 mei
Zweden	Göteborg	23 mei	- 25 mei
Noorwegen	Oslo	30 mei	- 1 juni
Zweden	Karlskrona	5 juni	- 8 juni
Duitsland	Kiel	20 juni	- 22 juni
Denemarken	Esbjerg	27 juni	- 29 juni
Nederland	Rotterdam	4 september	- 8 september

Zr.Ms. Rotterdam

Groot-Brittannië	Newcastle	11 april	- 13 april
------------------	-----------	----------	------------

Zr.Ms. Schiedam

België	Zeebrugge	23 januari	- 31 december
--------	-----------	------------	---------------

Zr.Ms. Snellius

Groot-Brittannië	Newcastle	23 januari	- 26 januari
Duitsland	Hamburg	3 april	- 6 april
Nederland	Rotterdam	21 juni	- 22 juni
Denemarken	Esbjerg	16 oktober	- 19 oktober

Bijlagen

Zr.Ms. Tromp

Nederland	Amsterdam	20 mei	- 23 mei
Noorwegen	Kristiansand	20 juni	- 23 juni
België	Zeebrugge	4 juli	- 7 juli
Noorwegen	Stavanger	22 augustus	- 24 augustus
Denemarken	Kopenhagen	3 oktober	- 5 oktober
Zweden	Stockholm	10 oktober	- 12 oktober
Duitsland	Wilhelmshaven	8 december	- 12 december

Zr.Ms. Urania

Groot-Brittannië	Ipswich	3 april	- 4 april
Noorwegen	Bergen	10 april	- 14 april
Noorwegen	Haugesund	14 april	- 15 april
Groot-Brittannië	Ramsgate	23 april	- 24 april
België	Oostende	29 mei	- 2 juni
Groot-Brittannië	Inverness	17 juni	- 18 juni
Groot-Brittannië	Fort Augustus	18 juni	- 19 juni
Groot-Brittannië	Corpach	19 juni	- 20 juni
Ierland	Derry-Londonderry	21 juni	- 24 juni
Groot-Brittannië	Fort Augustus	25 juni	- 26 juni
Groot-Brittannië	Aberdeen	27 juni	- 29 juni
Noorwegen	Fredrikstad	11 juli	- 15 juli
Noorwegen	Risor	16 juli	- 17 juli
Noorwegen	Arendal	17 juli	- 19 juli
Noorwegen	Skudeneshavn	20 juli	- 21 juli
Noorwegen	Tau	21 juli	- 22 juli
Noorwegen	Leirvik	22 juli	- 23 juli
Noorwegen	Bergen	23 juli	- 27 juli
Denemarken	Esbjerg	31 juli	- 5 augustus
Groot-Brittannië	Portsmouth	20 augustus	- 21 augustus
Groot-Brittannië	Cowes, Isle of Wight	21 augustus	- 23 augustus
Groot-Brittannië	Portsmouth	23 augustus	- 24 augustus
Groot-Brittannië	Dartmouth	25 augustus	- 26 augustus
Groot-Brittannië	Falmouth	27 augustus	- 31 augustus
Groot-Brittannië	Ramsgate	3 september	- 4 september
Groot-Brittannië	London	4 september	- 9 september
Groot-Brittannië	Ipswich	16 oktober	- 17 oktober

Zr.Ms. Urk

België	Zeebrugge	van 1 januari - 25-03-2014 diverse keren	
Nederland	Haringvliet	25 maart	- 28 maart

Noorwegen	Oslo	30 mei	- 1 juni
Zweden	Karlskrona	5 juni	- 8 juni
Duitsland	Kiel	20 juni	- 22 juni
Denemarken	Esbjerg	27 juni	- 29 juni
België	Zeebrugge	4 juli	- 6 juli
Groot-Brittannië	Cardiff	3 september	- 8 september

Zr.Ms. Van Amstel

Noorwegen	Stavanger	14 november	- 17 november
-----------	-----------	-------------	---------------

Zr.Ms. Van Speijk

Noorwegen	Stavanger	31 januari	- 3 februari
Noorwegen	Bergen	7 februari	- 10 februari
Groot-Brittannië	Liverpool	31 april	- 15 april
Oman	Salalah	8 september	- 10 september
Oman	Muscat	2 oktober	- 29 oktober
Tanzania	Dar es Salaam	10 november	- 31 november

Zr.Ms. Vlaardingen

Zr.Ms. Vlaardingen lag een groot deel van het jaar in (voorzien en onvoorzien) onderhoud.

Zr.Ms. Walrus

Noorwegen	Bergen	31 jan	- 2 februari
Groot- Brittannië	Plymouth	14 maart	- 17 maart
Groot- Brittannië	Faslane	13 april	- 15 april
Groot- Brittannië	Newcastle	18 apr	- 21 april
Groot- Brittannië	Plymouth	5 december	- 7 december

Zr.Ms. Willemstad

Curacao	Willemstad	26 augustus	- 28 augustus
Schotland	Edinburgh	19 september	- 22 september
Nederland	Haringvliet	29 september	- 2 oktober

Zr.Ms. Zeeland

De Verenigde Staten	Key West	7 febuari	- 10 februari
Curacao	Willemstad	16 februari	- 26 februari
Aruba	Oranjestad	10 maart	- 13 maart
Puerto Rico	San Juan	28 maart	- 30 maart
Sint Maarten	Philipsburg	9 april	- 11 april
Curacao	Willemstad	18 april	- 27 april
Bonaire	Kralendijk	5 mei	- 7 mei

Bijlagen

Colombia	Cartagena	15 mei	- 19 mei
Nederland	Rotterdam	4 september	- 7 september
Denemarken	Kopenhagen	3 oktober	- 5 oktober
Zweden	Stockholm	10 oktober	- 12 oktober
Estland	Talinn	17 oktober	- 19 oktober
Groot-Brittannië	Portsmouth	21 november	- 23 november

Zr.Ms. Zierikzee

Groot-Brittannië	Faslane	24 maart	- 25 maart
Groot-Brittannië	Liverpool	11 april	- 14 april
Nederland	Haringvliet	16 juni	- 20 juni
Finland	Turku	29 augustus	- 1 september
Litouwen	Klaipeda	12 september	- 15 september
Duitsland	Rostock	19 september	- 22 september
Noorwegen	Stavanger	26 september	- 29 september
Groot-Brittannië	Faslane	3 oktober	- 6 oktober
Ierland	Belfast	17 oktober	- 20 oktober
Groot-Brittannië	Plymouth	24 oktober	- 27 oktober
Frankrijk	Cherbourg	28 oktober	- 29 oktober
Frankrijk	Le Havre	08 november	- 09 november
Frankrijk	St. Malo	14 november	- 17 november
Groot-Brittannië	London	19 november	- 23 november
Nederland	Amsterdam	27 november	- 01 december
Duitsland	Hamburg	5 december	- 8 december

Opleidingsvaartuig Van Kinsbergen

Denemarken	Aarhus	16 januari	- 17 januari
Duitsland	Kiel	19 januari	- 20 januari
Denemarken	Aarhus	23 januari	- 24 januari
Duitsland	Kiel	26 januari	- 27 januari
Denemarken	Aarhus	30 januari	- 31 januari
Duitsland	Kiel	2 februari	- 3 februari
Denemarken	Kopenhagen	6 februari	- 7 februari
Duitsland	Kiel	9 februari	- 10 februari

Denemarken	Kopenhagen	13 februari	- 14 februari
Duitsland	Kiel	16 februari	- 17 februari
Denemarken	Kopenhagen	20 februari	- 21 februari
Nederland	Terschelling	2 maart	- 3 maart
Nederland	Terschelling	8 maart	- 10 maart
Denemarken	Sonderborg	20 maart	- 21 maart
Duitsland	Kiel	23 maart	- 24 maart
Denemarken	Sonderborg	27 maart	- 28 maart
Duitsland	Kiel	30 maart	- 31 maart
Denemarken	Sonderborg	3 april	- 4 april
Duitsland	Kiel	6 april	- 7 april
Denemarken	Sonderborg	10 april	- 11 april
Denemarken	Aalborg	15 mei	- 16 mei
Duitsland	Kiel	18 mei	- 19 mei
Denemarken	Aalborg	22 mei	- 23 mei
Duitsland	Kiel	25 mei	- 26 mei
Denemarken	Aalborg	29 mei	- 30 mei
Duitsland	Stralsund	26 juni	- 27 juni
Duitsland	Kiel	29 juni	- 30 juni
Duitsland	Stralsund	3 juli	- 4 juli
Duitsland	Kiel	6 juli	- 7 juli
Duitsland	Stralsund	10 juli	- 11 juli
Nederland	Terschelling	16 juli	- 17 juli
Denemarken	Svendborg	28 augustus	- 29 augustus
Duitsland	Kiel	31 augustus	- 1 september
Denemarken	Sonderborg	4 september	- 5 september
Denemarken	Aarhus	23 oktober	- 24 oktober
Duitsland	Kiel	26 oktober	- 27 oktober
Denemarken	Aarhus	30 oktober	- 31 oktober
Duitsland	Kiel	2 november	- 3 november
Denemarken	Aarhus	6 november	- 7 november
Duitsland	Kiel	9 november	- 10 november
Nederland	Harlingen	12 november	- 13 november
Nederland	Terschelling	16 november	- 17 november

Register KM-functionarissen

Akerboom, E.S.M.
Ammerlaan, H.L.J.
Arriëns Dwarshuis, C.E.
Assen, van der, A.M.
Baars, E.P.J.
Baarsel, J.
Baas, J.
Baijards, P.J.
Bargerbos, B.W.
Beek, van, G.W.
Bekkering, B.W.J.
Berg, van den, P.
Berg, van den, X. E.
Bindt, P.J.
Binnenhei, O.R.W.
Bloemendaal, R.J.
Boelema Robertus, C.H.
Bles, de, H.
Boom, D.
Boots, B.G.F.M.
Boots, F.O.
Borsboom, M.J.M.
Brach, J.M.
Briggen, W.J.
Bruijn, de, J.C.
Brummelaar, L.H.I.
Brust, E.B.
Buchner, B.
Clasen, B.R.P.
Dejaghère, R.
Dekker, C.
Dekkers, H.P.
Diepstraaten, F.
Dijk, Q.R.J.
Dijk, W.
Dijkhuizen, P.C.B.
Docter, R.A.
Donck, van der, M.C.J.
Doosjen, A.J.
Dorp, van, H.
Ede, van, A.G.
Engelen, van, F.
Ensink, H.
Eupen, van, P.H.T.
Faber, W.
Feitsma, H.C.M.
Fopma, R.D.
Foreman, F.
Freen, L.
Frielink, J.M.S.
Gazenbeek, M.
Gerritsen, G.
Goetzee, H.J.H.
Groen, M.F.
Groenewegen, S.A.
Halbesma, S.
Hansen, W.A.
Hartman, J.W.
Hartog, den, M.
Harting, D.
Heezick, J.J.E.
Hekkers, E.G.J.
Hengst, B.
Hennis-Plasschaert, J.A.
Herman de Groot, F.M.
Heusden, G.A.
Hiemstra, H.
Hoeben, A.
Hoek, M.J.T.
Hoitink, B.
Hofman, M.J.P.
Hofkamp, S.P.
Holtkamp, M.P.M.
Hoorn, van, M.J.M.
Hove, ten, J.P.C.
Hulsker, J.H.

Hut, J.
Ijspeert, R.
Itzig Heine, H.
Jansen, E.C.W.
Janssen, H.H.
Kaal, B.
Kalf, M.A.L.
Kempenaar, R.
Kerstens, B.E.A.
Klein, B.
Kleine Schaars, P.B.
Klootwijk, J.
Knipping, P.
Knoeff, G.J.
Koerse, A.
Koerse, R.
Kok, W.H.
Kortenoeven, N.P.
Kramer, R.A.
Kraan, van der, A.
Krinkels, M.C.W.M.
Kuiper, R.
Kuipers, N.
Laanen, M.E.P.
Langenhuizen, A.F.M.
Lenselink, P.W.
Lensen, F.J.G.
Liefstink, G.C.
Linden, van der, K.
Lodder, H.R.
Loos-Gelijns, A.C.
Lugtenburg, P.G.
Luykx, R.T.
Mac Mootry, J.R.
Mehling, S.
Meule, van der, D.
Middel, R.K.
Middendorp, T.A.
Morsink, H.
Mouthaan, M.
Nee, van, J.B.W.
Neut, van der, D.
Nicasia, I.
Noort, van, P.J.
Oppelaar, R.G.
Osnabrugge, R.R.
Otten, H.
Otten, J.G.
Pellemans, S.H.P.M.
Peters, P.J.L.
Peters, S.
Plasterk, R.H.A.
Pomstra, R.
Potters, S.
Pulles, R.O.P.
Reesink, P.F.M.
Renard, C.L.E.F.
Ramaekers, R.J.A.M.
Reus, A.M.A.
Ridder de van der Schueren, E.T.A.J.M.
Rooij, de, J.P.S.M.
Roon, J.P.
Rudolph, H.
Ruizeveld de Winter, B.L.
Sande, van de, A.
Sanders, M.A.J.
Schaap, A.
Schaareman, S.
Scheffel, R.J.
Schelkers-Breed, E.M.
Schellens, C.J.J.
Schellekens, G.J.A.M.
Schoonen, R.W.J.
Schoonhoven, van, F.
Schot, S.L.
Schreuder, J.J.M.
Someren, G.P.
Sonnemans, H.
Son-Floris, van, W.
Souer, G.

Bijlagen

Spaargaren, C.
Steen, van, C.
Stunnenberg, P.R.G.
Swart, F.R.
Swijgman, D.A.
Stunnenberg, P.R.G.
Suurveld, H.
Teertstra, J.J.
Toebast, H.J.F.
Turnhout, C.L.
Twuijver, van, R.
Valent-Groot, A.M.
Veen, E.H.
Veenstra, F.M.
Veenstra, W.
Veerbeek, J.T.
Verbaan, A.C.J.
Verkerk, R.
Vermaire, N.J.
Verschoor, D.F.
Verwijs, H.P.
Vliet, van, B.
Vooijs, W.S.
Vin, de, P.J.
Visbeek, H.
Vries, D.
Vries, de, N.T.
Vries, de, W.
Vuure, van, R.A.
Waard, de, A.J.
Warnaar, A.S.
Walters, N.J.M.
Wal, van der, F.D.
Wamel, E.G.A.
Weel, van, D.M.
Wehren, J.H.
Werff, van der, R.V.E.
Westerveld, P.A.
Wijn, de, M.
Willemse, P.F.
Willemsen, E.A.
Wit, de, R.A.J.
Wokke, P.
Zaalen, van, J.P.D.
Zanten, W.L.
Zanten, van, J.

Register scheepsverslagen

Zr.Ms. Amsterdam 72	Zr.Ms. Schiedam 92
Zr.Ms. Bruinvis 98	Zr.Ms. Snellius 131
Zr.Ms. De Ruyter 75	Zr.Ms. Tromp 79
Zr.Ms. De Zeven Provinciën 75	Zr.Ms. Urania 167
Zr.Ms. Dolfijn 99	Zr.Ms. Urk 93
Zr.Ms. Evertsen 77	Zr.Ms. Van Amstel 80
Zr.Ms. Friesland 84	Zr.Ms. Van Speijk 82
Zr.Ms. Groningen 87, 179	Zr.Ms. Vlaardingen 94
Zr.Ms. Holland 89, 180	Zr.Ms. Walrus 99
Zr.Ms. Johan de Witt 70	Zr.Ms. Willemstad 96
Zr.Ms. Luymes130	Zr.Ms. Zeeland 89, 178
Zr.Ms. Makkum 92	Zr.Ms. Zeeleeuw 100
Zr.Ms. Mercuur 101	Zr.Ms. Zierikzee 97
Zr.Ms. Pelikaan177	Marine Opleidingsvaartuig Van Kinsbergen 165
Zr.Ms. Rotterdam 80	Joint Support Ship Karel Doorman 72

De nieuwe Defensie Vaarschool op het KIM (per 2014 de nieuwe locatie van de vaarschool), Den Helder, 20 januari 2014.

Afkortingen

ABNL	Admiral Benelux
ADR	Audit Dienst Rijk
AGCDS	Aanwijzing Gereedstelling van de Commandant der Strijdkrachten
AGW	Assortimentsgewijs werken
AMBV	Alkmaarklasse mijnenbestrijdingsvaartuigen
AMV	Algemeen Militair Verpleegkundige
AMST	Arctic Movement and Survival Training
APS	African Partnership Station
ART	Advanced Resuscitation Team
ARUMIL	Arubaanse Militie
ASIC	All Source Intelligence Cell
AWC	Air Warfare Course
AWT	Arctic Warfare Training
Baltops	Baltic Operations
BC	Beneficial Cooperation
BeNeSaM	Belgisch-Nederlandse Samenwerking
BES-eilanden	Bonaire, Sint-Eustatius en Saba
BGO	Beroepsgericht opleiden
BHV	Bedrijfs hulpverlening
BIP	Bandbreedte Investeringsplan
BME	Basis Medische Eenheid
BNO	Beproevingen na onderhoud
BNP	Bedrijfsnoodplan
BO	Benoemd Onderhoud
BOZ	Bevoorrading op zee
BPL	Bureau Praktijkleren
BPV	Beroepspraktijkvorming
BVIV	Bedrijfsvoering en Informatievoorziening
CBMI	Capacity Building Mission Iraq
CBRN(DC)	Chemische, Biologische, Radiologische en Nucleaire Verdediging + Damage Control
CBVB	Controle Bedrijfsvoering Varende Eenheden
CBT	Computer Based Training
CCO	Commando Centrale Officier
CDC	Commando Diensten Centrum
CDS	Commandant der Strijdkrachten
CEAG	Coördinatiecentrum Expertise Arbeidsomstandigheden en Gezondheid
CET FIT	Combat Enhancement Training en Force Integration Training

CI-DDS	Certificerende Instelling Defensie Duikschool
CidW	Compagnie in de West
CIS	Communicatie- en informatiesysteem
CLAS	Commando Landstrijdkrachten
CLSK	Commando Luchstrijdkrachten
CM&ILS	Configuratiemanagement & Integrated Logistic Support
CML	Centrum voor Mens-en Luchtvaart
CPP	Coalitie Paars Partnerschap
CREBO	Centraal Register Beroepsopleidingen
CRM	Crew Resource Management
CT	Continuation Training
CTG	Commander Task Group
CUP	Capability Upgrade Programma
CURMIL	Curaçaose Militie
CWB	Centrale Walbewaking
CZB	Centrale Ziekenboeg
CZMCARIB	Commandement der Zeemacht in het Caribisch Gebied
CZSK	Commando Zeestrijdkrachten
C-ZSK	Commandant Zeestrijdkrachten
DAOG	Directie Aansturen Operationele Gereedheid
DBBO	Defensie Bewakings- en Beveiligingsorganisatie
DC BMW	Dienstencentrum Bedrijfsmaatschappelijk Werk
DCIOD	Dienstencentrum Internationale Ondersteuning Defensie
DCP	Defensie Conditie Proef
DDG	Defensie Duikgroep
DDS	Defensie Duikschool
DMC	Duikmedisch Centrum
DMC	Defensieonderdeel Medezeggenschapscommissie
DMI	Directie Materiële Instandhouding
DMO	Defensie Materieel Organisatie
DOPS	Directie Operaties
DPBV	Directie Personeel en Bedrijfsvoering
DPOD	Divisie Personeel en Organisatie Defensie
DRP	Definitieve Reorganisatieplan
DSI	Dienst Speciale Interventie
DTD	Defensie Tandheelkundige Dienst
DVD	Dienst Vastgoed Defensie
DVM	Directie Vastgoedmanagement
DVS	Defensie Vaarschool
DSOT	Daily System Operability Tests

EBE	Enhanced Boarding Element
ECOD	Expertisecentrum voor Opleidingskunde Defensie
EDB	Energiedistributiebedrijf
EEZ	Exclusieve Economische Zone
EMEL	Educatieve Multimedia en E-learning
EMMV	Eerste Maritiem Militaire Vorming
EMODnet	European Marine Observation and Data Network
ENC	Electronic Naval Chart
EODD	Explosieven Opruimingsdienst Defensie
EOV	Elektronische oorlogsvoering
ERP	Enterprise Resource Planning
ESB	Expeditionaire Survey Boat
ETV	Emergency Towing Vessel
EU	Europese Unie
EUNAVFOR	European Naval Force Somalia Operation Atalanta
EVO	Elementaire Vakopleiding
FABK	Financieel Administratie en Beheer Kantoor
FBD	Facilitair Bedrijf Defensie
F&C	Financiën & Control
FGO	Formerings en Gereedstelling Opdracht
FIMU	Fleet Information Management Unit
FLO	Functioneel Leeftijdsontslag
FPBO	Force Protection & Boarding Operations
FST	Fire Support Team
FOST	Flag Officer Sea Training
FRISC	Fast Raiding Interception and Special Forces Craft
GBW	Grote bovenwaterenheden
GNSS	Global Navigation Satellite System
GMO	Grondslagen Maritiem Optreden
GPZ	Geneeskundige en Personele Zorg
GSP	Gereedstellingsplan
HDP	Hydrografisch Producten Systeem/Hoofddirectie Personeel
HOV	Hydrografische Opneming Vaartuigen
HTZ	Hoofd Tandheelkundige Zorg
HUREX	Hurricane Relief Exercise
HVD	Herbeleggingsplan Vastgoed Defensie
HQ	Helicopter Qualification
IAMD	Integrated Air and Missile Defence
IC-ENC	International Centre for Electronic Navigational Charts
IED	Improvised Explosive Device

IGK	Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht
IHO	International Hydrographic Organisation
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
INEC	International Naval Engineering Conference
IMO	International Maritime Organisation
IMS	Internationale Militaire Samenwerking
IP	Instandhoudingsprogramma
IPW	Instandhoudingsproject Walrusklasse
IRTC	Internationally Recommended Transit Corridor
ISOF	Iraqi Special Operations Forces
IVENT	Informatievoorziening en - Technologie
JAT	Joint Arctic Training
JDKAZ	Joost Dourleinkazerne
JISTRAC	Joint Intelligence, Surveillance, Target Acquisition & Reconnaissance Commando
JIVC	Joint Informatie Voorziening Commando
JKC MOX	Joint Kenniscentrum Militair Optreden onder eXtreme Omstandigheden
JSS	Joint Support Ship
JWIC	Jungle Warfare Instructors Course
KBW	Kleine Bovenwatereenheden
KCG&G	Kenniscentrum Geodesie & Getijden
KIK	Kwaliteitsborging, Innovatie en Kennismanagement
KIM	Koninklijk Instituut voor de Marine
KLV	Kleine en lichte vaartuigen
KMB	Korps Marine Brandweer
KMTO	Koninklijke Marine Technische Opleidingen
KNRM	Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij
KLPD	Korps Landelijke Politie Diensten
Klu	Koninklijke Luchtmacht
KPA	Korps Politie Aruba
KPC	Korps Politie Curaçao
KWNL	Kustwacht Nederland
KWCARIB	Kustwacht voor het Koninkrijk der Nederlanden in het Caribisch Gebied
LCF	Luchtverdedigings- en Commandofregatten
LCCT	Landing Craft Control Team
LCVP	Landing Craft Vehicle Personnel
LMCB	Local Maritime Capacity Building
LCRM	Landing Craft Rubber Motorised
LFAPS	Low Frequency Active and Passive Sonar
LMV	Leergang Management Vorming

Bijlagen

LOOOP	Leidraad Ontwerpen, Organiseren Opleidingen'
LPD	Landing Platform Dock
LZV	Landelijke Zorgsysteem Veteranen
M-fregatten	Multipurpose-fregatten
MAD	Medische Aspecten Duiken
MAR	Milieu Aspectenregister
MARIN	Maritiem Research Instituut Nederland
MAREODCIE	Maritieme Explosieven Opruimingsdienst Compagnie
MAROST	Maritieme Ondersteuning
MARSOC	Marine Special Operations Capable
MATEX	Materiele exploitatie
MBDH	Marinebasis Den Helder
MBPAR	Marinebasis Parera
MBS	Maritime Battle Staff
MBV	Militaire Basisvorming
MCC	Maritime Component Commander
MCM	Mine Counter Measures
MCG	Marine Combat Group
MEA	Marine Etablissement Amsterdam
MEIC	Maritime Environmental Information Centre
Metoc	Meteorologie en oceanografie
MHKC	Maritiem Hoofdkwartier Carib
MINUSMA	Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali
MIST	Maritime Intermediate Searchteam
MJO	Meerjaarlijks onderhoud
MKERF	Marinekazerne Erfprins
MKVLIS	Marinekazerne Vlissingen
ML	Mountain Leader
MMST	Mountain Movement and Survival Training
MOC	Mariniers Opleidingscentrum
M(CMV)OST	Mine (Counter Measures Vessels) Operational Sea Training
MPA	Maritime Patrol Aircraft
MSDEBT	Maltese Special Duties Enhanced Boardingteam
MSF	Marine Sanatorium Fonds
MSO	Maritime Special Operations
MSKSAV	Marinierskazerne Savaneta
MTC	Marine Training Command
MVKK	Marine Vliegkamp De Kooij
MWC	Maritime Warfare Centre
NATRES	Nationale reserve

NAVO	Noord-Atlantische Verdragsorganisatie
Navo	Navigatieofficier
NCP	Nederlands Continentaal Plat
NCSR	Navigation, Communications and Search and Rescue
NEVREF	Vertical Reference for the Netherlands Mainland, Wadden Islands and Continental Shelf
NH90	NATO-helicopter for the 90's
NLBEOPS	Nederlands-Belgische Operationele School
NLDA	Nederlandse Defensie Academie
NLMARFOR	Netherlands Maritime Force
NLMARSOF	Netherlands Maritime Special Operations Force
NLSMCC	Netherlands Submarine Command Course
NMIOTC	Nato Maritime Interdiction Operations Training Centre
NMM	Nationaal Militair Museum
NMW	Naval Mine Warfare
NMWMSC	Naval Mine Warfare Mission Support Centre
NNVO	Nationale Nautische Verkeersdienst Opleiding
NOST	Netherlands Operational Sea Training
NRF	NATO Response Force
NSS	Nuclear Security Summit
OEDOE	Duiken, Onderwaterwapens en Explosieven
ODF	Operationele Data Faciliteit
OEMED	(Duik) Opleidingseenheid 'Medisch'
OESPECOPS	(Duik) Opleidingseenheid Speciale Operaties
OJP	Operationeel Jaarplan
OKM	Opleidingen Koninklijke Marine
OPCO	Operationeel Commando
OPV	Oceangoing Patrol Vessel
OT&E	Operationele Test & Evaluatie
PC-ZSK	Plaatsvervangend Commandant Zeestrijdkrachten
PDT	Pre Deployment Training
PDTL	Project Doorlopende Technische Leerlijnen
PERSEX	Personele exploitatie
PFP	Partnership for Peace
POD	Printing on Demand
POTOM	Praktische Opleiding tot Officier der Mariniers
POWCT	Platform Onder Water Centrale Trainer
P&O	Personeel en Organisatie
RAS	Replenishment at Sea
RC	Raiding Craft

Bijlagen

RCC	Reddings en Coördinatie Centrum
RE	Roterend Element
REA	Rapid Environmental Assessment
REMUS	Remote Environmental Monitoring Unit System
RGD	Rijksgebouwendienst
Rhib	Rigid hulled inflatable boat
RI&E	Risico Inventarisatie en Evaluatie
RO&T	Regieoverleg Opleiden & Trainen
R&R	Rest & Recreation
RSTASQN	Reconnaissance Surveillance and Target Aquisition Squadron
RVOB	Rijksvastgoed- en ontwikkelingsbedrijf
SAP	Systems Applications and Products for data processing
SAR	Search and Rescue
SARC	Sea Acceptance and Readiness Check
SATG	Surface Assault Training Group
SBC OKM	Sturing, Beheersing & Coördinatie Opleidingen Koninklijke Marine
SCC	Support Craft Caribbean
SDM	Stichting Defensiemusea
SEWACO	Sensoren Wapen- en Commandosystemen
SHS	Ship Handling Simulator
SMD	Sociaal Medische Dienst
SMVBO	School voor Maritieme Vorming en Bedrijfsvoering Onderwijs
SNMCMG	Standing NATO Mine Counter Measures Group
SNMG	Standing NATO Maritime Group
SOC	Special Operations Capable
SOCEUR	Special Operations Command Europe
SOF	Special Operations Forces
SOLTG	Special Operations Land Task Group
SPOT	Standaardiseren van Processen, Opleiden en Trainen
SR	Super Rhib
SSCG	Stationsschip Caribisch Gebied
SSG	Sea-based Support Group
SSM	Single Service Management
STC	Sea Training Command (Seatrain)
STOP	Standaardisatie Opleidingsprocessen
SVT	Sociaal Vormings Traject
SWOD	Stichting Werken onder Overdruk
VGB	Verklaring geen bezwaar
VBHKAZ	Van Braam Houckgeestkazerne Doorn
TD	Technische Dienst

TITAAN	Theatre Independent Tactical Army Air Force Network
TG-SWS	Techniekgroep Sensor- en Wapensystemen
TNO	Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk Onderzoek
TEF	Total Electric Failure
TFX	Torpedo Firing Exercise
TRiM	Trauma Risico Management
TTW	Tijdelijke tewerkstelling
UAV	Unmanned Aerial Vehicle
UKHO	United Kingdom Hydrographic Office
UNMEER	United Nations Mission Ebola Emergency Response
USMC	United States Marine Corps
USCG HITRON	U.S. Coast Guard Helicopter Interdiction Tactical Squadron
UXO	Unexploded ordnance
VAM	Vraag-en aanbodmanagement
VBS	Virtual Battle Space
VDO	Vliegdekofficier
VeVa	Veiligheid en Vakmanschap
VGKAZ	Van Ghent Kazerne
Vlicozee	Vliedienst Controle op Zee
VMMS	Veiligheid en Milieu Managementsysteem
VN	Verenigde Naties
VPD	Vessel Protection Detachment
VVO	Voortgezette Vakopleiding
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WD	Wapentechnische Dienst
WFP	World Food Program
WLLW	Werkend Leren, Lerend Werken

Colofon

Samenstelling: kabinet C-ZSK / Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)

Eindredactie: J. Gerritsen-Schutmaat MA / NIMH m.m.v. Drs. M.E.A. Enklaar (Enklaar Editing) / kltz W.A. Kramer, kabinet C-ZSK

Foto's: : Media Centrum Defensie en de diverse afdelingen/schepen van CZSK (tenzij anders vermeld)

Layout en drukwerk: Xerox OBT, Den Haag